

The image shows a piece of marbled paper with a complex, swirling pattern of colors including blue, red, yellow, and white. In the center, there is a rectangular label with a decorative border. The label contains the following text: '48' on the left, 'M' in the center, '133' on the right, and '242' at the bottom.

48 M 133
242

N° 478

35-5^a

tomé este día de Dⁿ Joaquin
Lapuente en 22 de Abril de 1784
y me costó . . . . . 40 r. vel.ⁿ

D. Pedro Benito
[Signature]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

Donacion hecha á la Biblioteca de la
Universidad Literaria de Zaragoza por
Doña Rosa Berné y Cebrian, de la Li-
brería de sus Sres. hermanos el Abogado
D. Pedro y el Dr. y Catedrático de Leyes
D. Manuel, en 1837.

7 *Synonymum*
Jurisprudenciae Toxensis n. 7935.

Seu

Animadversiones Theorico
Practicae, Juxta formam Ara-
gonum, in quatuor libros
Institutionum Juris Impe-
radoris Justiniani

Autore D. Jo: d'Alcazar e

Lissa et Guevara

Anno = Paris Puma = 1463

De Justicia et Jure et Titulus Primus

Justicia est: Explicat deinde lib 2 Com Cap
 1° et comendatur ab imperatore Justiniano in novel
 69 in princ et in novel 91 cap 1 in fin. et a Seximmo
 natio Aragonu Regis D Petro 2 in foro fin. in princ et
 Alouaci.

Constans et perpetua voluntas: Hinc
 in Sacrosancta Justitia Administrati, circa iuramentu q in-
 titio officioru suoru prestant ex pro unico fit Vt Em Ofi-
 cial iur. foru Vt iuram prent. cum similibus, q etiam
 alijs regionibz comune est: in hoc Regno sententiam
 excomunicacionis recipiunt ab Ordinario Ecclesiastico
 fori Duxi sicut Reparo ela Aud, et for porq Hic Reparo
 la Corte. Quod in Catalonia similiter capitulatum extat
 in Const Vlt et Obervant. Constit. iunto Caldero D An 26
 Alii vero datur iudicij seculari negligenciar pot iudex Eccl.
 sicut illum censuras competere, ut suo munere fungatur,
 Sic consuet Suarez et consueti Disp 2o sec. In 1A, et se-
 quetur Acunias in Cam, quinq 3, duntine 8 Tn 1. Et quia
 iusticia nihil creditur inter hominum roboribus, et pulchritu-
 us, quod e Deum, et imperatorum placere, conciliariq
 magis parit, ut autor est Justinianus in novel 3o Cap
 1 sub fin. Regens Cancellariam, et Axiou generalis
 gubernacionis, citra alios qui iurisdictione exercent
 homagium quoq prestant ad usum antiquum

Hispania ex foro unico tit. de Officiali Reg. Ofic. Procuratorum et
 ex foro 2. tit. de Officiali Cancellari et Vicecancellari, Ceterum
 locum tenentis Curia Dom. Justitiae Aragonum ultra senten-
 tiam excommunicationis tantum iuramentum adhibent in
 ingressu suorum officiorum, illudque penes Deputatos Regni
 singulis mensibus repetere tenentur for. un. tit. Nupar
 etas Corte, for. un. tit. forma eloy suam an. 1646.
 quo fidei et obedientiae Regis sic colliguntur ut non
 aliter cedat iudicatio eius pro sapientia, ac iure
 dignitatis suo, quam ipse fuerit iudicaturus, l. 1. de
 Ofic. Prof. Putor, et cui proprium sit regere officium
 facere iudicium et iusticiam. Cap. Regum 23. q. 3. Cou-
 tum. etiam fuit ut Dominus Rex semel in Hebdo-
 mada publice audiret conquecentes foro un. ut Dom.
 Rex in Aud. quem illustrat. Bardaxi ad eundem.

Ad Jurisprudenciam

Diomedes & Demetrius 1. comm. cap. 3. et in hanc rem
 ex observatione Joannis Meccenii scribit Boetius in diver-
 satione et cognit. et usu jurisprudence n. 17. Quod is per-
 fecerit erit iurisconsultus, qui et quacumque re, quid equum
 iniquumve sit, respondere pot, atq. ita quidem expressa
 videbitur eius iurisconsulti quem quaerimus, imago, ut is
 sit qui disciplinam, resq. om. novit; Hinc Jurisperiti vulgari
 sermone lexator vocantur, velut om. literis imbuti; neq.
 tanto nomine Arag. iurisconsultos decorari, credimus quam li-
 tero aduicior, ut lesiter iuripicatur Hamiter et lege sup.
S. B. n. 11 cum in hoc Regno iurisconsulti respondere debet,
 literam prioru enire, secantes ex vulgari proloquio, q. hic //

Standum est Certe pro la antiqua disceptatione, et tunc Obs^o
 2. e equo vulnerato Obs^o item Iudex et fide inst. Demque
 in Regno Valencia obtinere, prout novissime D. Nicolaus
 Rod et Calceon in Theatro iuris Valent p^o in prelude ex n^o fit

Ad S. No. iustitiam

Si primo levi ac simplici via: Solicitanti in ordine,
 ac metodo curam pariter, prout illi severitatis Iureconi,
 ut prout Ulpianus in l. 1. §. 16. ff. de novi operi nunciacione,
 cui iunges Cicero lib. 1. e orat, neq^{ue} hic pretermittendum est,
 q^{ue} ex Oldendorpio observat Bevolius in d. dicit e cog, et
 ut iuris n^o fit ubi illum loquente inducit per huc verba
Jurisperudencia (aut) curam pro ceteris artibus sit obscura,
 causa est, primum quia Jurisperiti, non recte docuerunt ab
 aliquot annis; partim vana ambitione gloria, partim ig-
 norancia reducti: tum id quod in una, ac simplici coop-
 tatione erat, in infinita torquerunt, ut nulla hominum etas
 sufficiat, num lectionis, vel solius Taronis, aut Valis, deinceps
 quia non observant Primum, hoc est traditiones suas non
 exegerunt ad usum forensium; nec perpenderunt q^{ue} huc
 seculo conveniret, q^{ue} observatum est, q^{ue} mutatum, aut abo-
 litum videretur; idq^{ue} revidere, denique q^{ue} non adjuverunt
 metodus; S^{ed} confuse tractant

Ad S. Juris precepta

Non esse vivere: Unde Papinianus in l. 16. de cond.
 iurti. Tua facta (inquit) ledunt pietatem, exultationem, ver-
 cundiam nostram, et ut generaliter dixerim, que contra

boni mores. sunt, nec facere nos posse credendum est.
 Quapropter lupanaria, tanquam honestati publica, et
 bonis moribus noxia, et si iure romano olim permissa
 ut in l. 21. § ult. et perit hered. laevante hoc seculo ab
 Stragone Regno, et quidem ab universa Hispania ex-
 dicitur eliminata compertum est; quod et D. Alfonso
 V Stragone Regem Cognomento Magnanimum iam diu
 sustulisse, testantur in Panormi lib. 1. et perit. et facti
 Alonci. cap. 21. Eneas Silvius in dic. et fac. Alf. Rege Strag
 Cap. 6. Sed de improbo lupanarium usu tractat D. Fran-
 cisus Ramus et Mangano in com ad II Juliam et Pa-
 piam in lib. 3 cap. 25 et duobus seqq. et remissive Sultoy
 Seme 2 conf. 1A n. 25 et seqq.

Atroxum non ledere: Nam
 cum inter nos cognationum quaedam natura constituit,
 consequens est hominum homini invidiam, nisi ad eum. Verba
 sunt Florentini in l. 3. d. h. 1. cui aptissime constat actu
 Curio tit. Acto enq. se revocari per privilegium fol. 3. et 1.
 inde etiam variana duorum sequentiam, inblicitissimam
 et Catholicissimam Imp. nost. Carolum V quindecim annis
 ante Tridentinum coexistere constat, et per. univ. tit. Enq.
 casu et proc. Adriac. an. 1528. quod postea damnatio
 penitus fuit a sacro concil. Trident. sess. 25 de Reformatione
 cap. 12. ut prosequitur Cuencas de sua defensione lib.
 4. q. 3. per tot. et de duello ac singulari certamine,
 vide. pre. alioq. Franciscus Modium pandec. triumph. lib.
 3. tom. 2.

Sum cuique tribuere: Et quo pie, et recte, in-
 quit Leo in l. 1. in finali C. de rescuris. lib. 10. Unusquisque
 sui fruatur, et non iniet alieni. Tria hoc precepta ex-

5

Explicat Domely h. comm. cap. 1. et pulchro Galvan e. usuf
lib. 1. cap. 5. n. 5.

Ad § Aliud iudic.

Publicum ius est: Domely lib. h. com. cap. 5. et 6. ad specie
ius publici, non in merito referri possunt casus, in quibus
est accis pupillarij in Arag, quoru non nullo refert Alcaso.
nimis text. in scol. ad Solinu D. accis, ex n. 17, et ex are
eoy coligemus infra ad tit. e. publicij iudic.

De iure nat. Gent. et civili

Titulus 2

Ius naturale est: Iuris naturalis, et gentium species ex
plicat Domely lib. h. com. cap. 6. et 7. ac elegantex Galvanus
e. usuf cap. 8.

Ad § Sed ius quidam Civile

Natum ius significamus: Hoc velut ius comune a=
pud totam fere Europam observatur, dum propria leges,
et Consuetudines deficiunt, ut advertit Vorn. hic. n. 1. Sed
in Aragonia ius humanorum sequimur, non velut legem
ab habente potentatem conditam, nisi quatenus naturale
equitatem scripta continet, ut post alij docet Andreas B.
Arguonius in tractatu e. successione ab intest. cap. h. n. 183

ad illam enim foris deficientibus recurrendum esse con-
 stat, ex proemio fororum, et in Reg. Valencis, idem obtinetur
 ex Bro. 1 in fine, et Bro. A in proemio fororum. Et hinc Baldus
 in l. in C. de monopol. refert se audivisse ab eius discipulis
 Cragenensibus, in hoc Regno iudicantes secundum ius commune,
 verum concurrentes iuris canonici, et civilis constitutiones, vo-
 cius ad equitatem canonicam recurri debet; ut refert Port.
 v. Quis n. 1. Sed de hac re plene tractat Bras, ubi nuper
 par. 1 in preliud. ex n. 148.

Ad 5 Constat autem

Aut scripto, aut sine scripto: Species iuris civilis
 scripta, explicat Donely lib. 2. com. cap. 4. et ius nativum q.
 ut minus constat, etiam, aut scripto, aut sine scripto. Scrip-
 tum est; q. d. ius est voluntatis, et alicuius curia generalis
 constituit, Tom. in. ut, quod D. ius possit facere; et proser-
 quitur Ramirez de leg. Reg. 5. 12. et seq. cui iungit decretu-
 rum; ac novissimum. l. C. et 3. ac S. A. C. Reg. meritum
 minimum dominum D. Joannem Ludovicum Lopez, gratitudinis
 et obsequii iure, aut mihi pretereundum, in com. ad leg.
 1. C. de relig. et sumptibus fumentum. cap. 2. Curia generalis
 quatuor ordinibus constat, Ecclesiastico, Nobili, Equestris, et
 Municipali, qui vagantur nuncupantur; et ex illis curiam
 generalem, ut vocant, a multis retro seculis compositam
 fuisse, constat, ex Bro. in. de confirmatione moneta. No au-
 tem leges patrie sui appellantur, a fando, seu in publicum
 ferendo, ut ex aliis refert Ramirez d. S. 12. n. 16. et usque
 ad tempora domini Regis Jacobi. l. non erant fori certo
 ordine compilati, donec ille, q. ex variis predecessorum co-

7

Leges potuit in curiis celebratis Anno Domini 1247. recitari
 tantum in publico auditorio fieri, ut constat ex proemio priorum
 eiusdem Regis, ac sub congruentibus titulis, ut alteri Justinia-
 nus collocavit operas, et studio Nualis e Canalis, Osconis,
 Episcopi, illius seculi Aragonensis Hispaniani, ut tradunt nuntii
 Historici Hieronymus Zurita Anal. p. 1. C. Ab. in Jacobo
 et Hieron. Blancad, in com. rer. Arag. fol. 166. Postea
 autem in curiis celebratis Montisconi, anno Domini 1547.
 a Serenissimo Principe D. D. Philipo Aragonis. 1. ob ab-
 sentiam D. Imperatoris eius Patris, nova facta fuit scriptorum
 compilatio, in novem libris distincta, ad instar codicis
 Justiniani, resecutus fons a corporis huius compilationis, qui
 in usu non erant, ut docet Auctor prefationis ad Forum
 Arag. eiusdem temporibus, et eiusdem Principis iuris, ex publicis
 Regni registris, compositum fuit volumens actuum Curia-
 rum, quod universam Regni economiam continet, ut obser-
 vat uterque Hieronymus Blancad in trac. e mod. proced. in
 Curis cap. 10. Martel in tractatu e forma celeb. Cur. cap.
 66. et seqq. Sed ut utraq. compilatio perpetua maneret, tan-
 posteribus fieri, quam Curie actus pro ipsarum Curiarum varie-
 tate discerni, in hanc usq. etatem accesserunt; Verum hanc
 rem penitus abolivit D. Joany Ludovicus Lopez, in curia
 direct. M. S. e origine lur. Arag

Ad S. Lex est.

Previsitum est: Statuta Universitatum previsitij Ro-
 manorum valde assimilantur, ut ad rem observat Fort. 2. fu-
 mar. n. 110. et seqq. Nam vobis previsio, seu Villanor, com-
 prendunt, quia concilia universitatum Regni, ex huj. ob.

8

hominibus constitui solent, ut colligitur ex obi. fin. ut im-
 terpretat qual, et quando, et notat Sacer de iur. cap 5 § 2.
n. 114. et 120. ac prout novitas, et infanciones n. obligant,
ut dicente comprobat sicut in e. reuel. Usual, y que l. no-
bles anni 1585. Nec obstat Uolunt. V. Jurati in prin. s. b.
137. col. 1. et V. peticio, veru. peticio criminali s. b. 257. col.
1. ubi dicitur, q. Jurati, vel universitates possunt extorqueri,
 quidq. velint nam hoc veru. est, quoad res politicam con-
 cernentes ac si id. cuilibet fecerint. Om. huiusmodi etia-
 nulli tenentur non autem criminaliter, quoad ad id. Nobilit,
 et Infanciones, reparatum corpus a plebei. constitunt //
 ut deducitur ex d. s. v. m. Sed hanc rem tractant doc-
 tor Sacer. d. 8. per tota. Namque ubi supra, § 26. n. 2. et §
 7. n. 6. Suelbes in cont. consil. 1. p. n. 1. et cons. 21. n. 11. Ceteru
 si concilia sint mixta, h. est composita ex Infancionibus et
 plebei. ut pleriq. contingit iam. Infanciones, qua plebei.
 status deprehendi, aliq. oneribus personalibus carungun-
 tur. Sacer de iur. d. C. 3. § 2. n. 121. Bardassi in comm.
 ad pril. general. Quere. n. 34. et huc pertinet supplicatio
 Curie generalis collocata sub ut. hanc l. et l. 1. de l. 1. de l. 1.
 anni 1618. Uudq. locu. obtinet, sive concilium sit mix-
 tum ex Infancionibus et plebei. comulative, sive divi-
 sive, ut explicat Suelbes Sem. 2. Cons. 11. n. 3. et prove-
 quitur s. b. Sacer d. 402. per tot. Et quidem Infancionu
 Omnibus oneribus obstructi s. quatenus conciliant ex-
 utant, et si ex parte in concily. universitatum ingredian-
 tur, ut decisum fuit in proc. univ. s. b. Monaco-
 rum, et cap. Regi Monach. 5.º Enoyacio die 11. Septembris
 ani. 1700

+

9 Ad § Sed quod Principi placuit

Rei epistolam constituit, vel cognoscens, decrevit, vel
edicto precepit: Similium notiorum Serenissimi Regis
constitutorum extant in corpore, sicut variis monum-
enta, ut videtur et in § 1. e. exeres filiorum. for. m. e.
verb. signi. For. etatutu et, § 1. e. exatione Milit. for. con-
tungit. R. e. advocati, cu similibus; Ceterum receptum esse
constat, eo in uniuersum iura condere cum voluntate et
arsene curie generalis, ut aperte probat § 1. m. ut. q. 2. d.
Rege paret possit facere in prin quum illustrat Baidari in
com, ad eundem for, et ad prinil generale. n. 22. notriquet
Aragnu Regis memoru testatur etiam Castropalao p. 1.
trae. 3. sup. 1. punc. 12. § 2. n. 2. et hinc hanc rem omnino
videndy § 1. iuxta e leg. lib. 3. cap. 17. n. 6.

Plane ex his quedam sunt personales. In hoc Reg-
 no Domini Reges privilegia libere donare possunt, circa
 ea omnia, que expressim legis natio n obstrunt, ut co-
 ligitur ex for. m. ut e his d. Rege, et obit dem notandū
 e general prin. iunto Christopho e Sulbes cons. 23. n. 21.
 Olim aute Reges cum aliquod privilegium solemne, aut
 ut ipi loquuntur, perpetuo validatum concederant, quau
 Regis voluntatis reites, et Confirmatores Episcopi, et Pricipom
 aduevant, ut observat Blancas in comentario in Capit ad
 Loaisam. Et in hoc Regno adeo privilegia valent, ut in
 contractum transeant, ut post alio docet Seveler in cent.
 Cons. 2. n. 27. Sed in hanc rem plurim colegit Nicolaus
 Vas, et Carlexam in Theatro iuris Valenti. parte 4
 in prelubio ex numero 125.

Ad S Responsa Pudentium

10

Ut iudici recedere ab eorum responsis non liceat: Si
 militum in Arago constitutum est, ut Curia D. Martini Ara-
 gonie, si in civitate non existeret, super suis emergentiis
 ab Officialibus Regis consulantur, respondeat, cuius resp-
 onsum velut scriptum sequendum est, in decisionibus causa-
 rum, ut ad rem observat Ramirez e leg Reg S. 10. n. 28
 et Reg. ac remittit Suelves sem. 1. conf. Al. n. 16. Ceterum
 si consultatione presentata, q. se opposuerit, et rationes
 obtulerit in factis convenientes a responsis Curie apelare po-
 terit ad R. S. huius Regni, ex sero 1. e consult. et in hac
 re omnino videndus D. Michael Coxtia deo D. 33. n. 12. qui
 idem sermo receptu eius ait in Catalonia n. 24.

Ad S Sine Scripto

Sine scripto ius venit: Donatus lib. 1. com. cap. 10. Iuri
 etiam in scripto utimus in Aragonia. S. Item et merito impe-
 rit. ut e prius general. iunctis Ramirez e leg. Reg. S. 19
 n. 16. Suelves sem. 1. conf. 22. n. 26. Quod D. Hiero. D. Aloncus
 V. et in ordine sero 1. in curia Juadi, et am. D. 1. 1. 2. 6.
 compilant iuris ex ritibus, et observantis Regni, que in
 variis codicibus dispersis reperiantur, ut memor est
 Hieron. e. Blancia in com. rer. Arag. p. 1. 1. A. et 3. 1. 8. Cui
 iunges Thom. Fumeneas Cordam in eius Epit. post observ.
 edita fol. 114. col. 3. Hoc opus in D. Hiero. fuit divisum, et eode
 observantiam nomine apelate, neq. iuris non scripti natu-
 ram amittit, cum hoc ius moribus acceptum fuerit, sicuti
 e converso iuris non scripti aut erunt leges, que memorie

11

mandantur, si expresso sancitis sunt, ut e lacedemoniorum
 legibus adversus Titoniam observat Bachonius in Secu-
enti hoc tit, et post eod Titius ibidem; Enim vero ferè non
 vincit quavis consuetudo, sed tantum immemorialis, ut docet
 D. Sive D. 300. n. fin. Idem procedit in Regno Valencia, ut
 pluribus tenet D. Nicolai Bas ubi supra n. 33. In Catalo-
 nia autem nec adue consuetudo immemorialis potens est
 contra constitutiones, ut fertur in constitu. pen. tit. e. observ
Const. Et in Arag. etiam consuetudo ex identitate ra-
 tionis ad casus similes non extenditur, ut ex observ. 3. ut
declar. monet. Coligit post alios Sive sem. 2. cons. 33. n.
 26. et cons. 48. n. 10. huc pertinet stilus iudicialium à tit-
 bundilibus Curatorum observatus, nam iudex stilus obser-
 vatus sui curis velut legem observare tenetur, l. pre-
lata. C. e. sent. inter legem fin. C. e. in iur. idem com-
 provant for. concupientes 6. for. statumoy 11. e. tavell.
 tanto Julino v. stilus fol 313 col. p. adeo ut stilus sit
 contra for. servetur, modo sit immemorialis, ob ea q. docet
 D. Nicolai Bas ubi supra n. 142. quo sensu compo-
 nendus est noster Tit. v. stilus. n. 4. Sed si stilus non
 sit iuris, aut ferè contrarius, indistincte servatur et si
 prescriptus non appareat, Josephus Cumanus in prel. ad tit
mag. Cur. Sicil. n. 60. et de stilo allegato iudex debet ex-
 tra iudicialiter informari, Obi. item cum advocatus De
provacionibus, maxime si sua ordinacione respiciat na-
 ra ad decisionem spectet disputacionis est, ut coligitur
ex Tit. ubi nuper n. 6. cui iungit D. Nicolai Bas ubi pro-
xime n. 146. qui alios refert. Sed e stilo plura
 coligit Sive sem. 2. cons. 31. n. 3. et regg. et cons.
48. numero 11.

09.10.193.

Ad 5 Sed Naturalia

Semper firma, atq; immutabilia permanent: Dom.
1 com 10, et post eum Bartholomej Cherus interp. in
cap 26. Et hinc in Anag. pactum contra ius naturale
initum non valet, etiam si omne pactum possibile ser-
vandum sit Obi. item Iudei & fidei instrumentorum qd
late prosequitur. Poi v instrumentum ex n. IV.

De iure Personarum
 Tit 3

Aut liberi sunt, aut Servi: Dom 2 com cap 2. et
in hoc regno servitus etiam cognita est ex his quos
refert Limenes & Siques in dicitur & Off. Pauli
Gen 5 14. n. 8 et regg.

Ad 5 Servi autem

Sunt aut iure gentium, aut est, ex Captivitate In
Napania, et nonnullis alij regionibus, vetera captivita-
tu, et velli iura, adversus Turcas adhuc exercentur;
qui eadem reverentate Christianos tractant, quos bello
capunt, ut observat Vinicy hic n. 3. et longa manu
exponat D. Michael Cortiada, tom. 2. d. 146, c. n. 7.
Inter Christianos ius atud gentium & Captivis non
observatur, apud quos licet res alie ab hominibus capto

Captivibus adquirentur, homines autem capti, servi captivorum non sunt ut pluribus docet Namus de leg. pug. § 30 n. 56 et Ximenes de sig. vbi. proxime. Sed monendi addit. cum in inde. la. de. cap. 17. f. 17. regni non gaudere. Ob. de. equo. sub. Nul. in ii. qui contra vim faciunt et in faciem Christianorum faciunt Ob. de. et. Judaeis. at quid si servi ecclesiarum sint, an gaudent immunitate ecclesiastica. Novet. dubitacione. text. in. cap. de. serv. per. Sed. ea. plene. disputat. et. resolvit. affirmative. d. Goffredus. Fellex. in. cap. 10. de. officio. fidelium. n. 4.

Serv. venditari potius est:

In hoc reyno adeo sui ipsius venditio prohetur, ut nec iudeo, ac Sarraceno sere propter famem venditari, ut servi fiant, permittimus olim eunt, in fortun. in. obi. §. de. iudicis. et. Sarracenis. At hoc accipiendum non vult de. Sarr. qui velum antea servus, fecerit, Sed de his qui vacati eunt de. Negis. aut alterius, alioquin nec prohetur in d. obi. eorum venditio. nec ibidem suscipi potest, an ipsismos venditi liceat si in dominio alterius essent

De ingenuis Titulus 1

Ingenuus est: Don. d. com. 10. et quidem ingenuus equus dicitur; et qui natus est liber, vel qui natus est servus, prius servus accipitur hoc ut, prohetur autem Infanzones in Negro vocantur ingenui, et infanzonia eorum ingenuitas in ser. fatigatus et condic. infanzoniae iuxta illud Cicerois 3 in Terentio. ibi: deus curam non solum fortuna, Sed etiam ingenuitatis: Non e.

Infanciones Hispanis nobiles vocat D. Thomas e regim. Pm. l. 3. cap. fin. et Baluardes lex. Pm. Castela et l. 1. cap. 1. qui et Nobles Italiae fuerant ex cap. unicit. quis dicitur Dux Comes, l. 1. h. feudum. iurto Putianca pract. quest. l. 3. q. 17. a. n. 233. Infancionu autem Hispanis alii dixerunt, seu Nici homi, alii Menadani, alii simplices, sulties, alii Infanciones simplices ut aduentu Blancas in. com. ur. Arag. tit. e. opim. et palat. fol. 304. in. fin. Et e omnibus is longa manu tractat D. Fran. Meridionali e Cuencas in sum. in. ventis. Nihil. Arag. cap. 1. et regg. Veru he nobilitatis qualitates accidentales, et extrinsecas impunitati sunt, solum enim e eius substantia e infancionis qualitas, ac natura; ut prosequitur D. Franc. Christotomus e Barag. vol. 1. d. h. cap. Arag. d. 3. per tot. et signanter. n. 3. et 30.

Ingenus nihilominus nascitur: Nati Infanciones seu ingenii, non minus, ac in usu iures nascuntur, aut fiunt; nascuntur infanciones, qui impunitatem habent iure sanguinis, seu nature; hoc est qui nascuntur ex parentibus infancionibus, vel ex Patre infancione, et matre villana, arg. Tertus in. l. 12. d. e. etatu hom. l. 1. partum. C. e. rei vind. Secus vero si pater eut Villanus et Mater ingenita fer. villanus e cond. infant. iuris. Noline V. Infancio. fol. 115. et Post. videm n. 12. et regg. Sunt Infanciones ex privilegio, quorum duo sunt genera, unu eut eorum, qui gaudent omnibus privilegiis veris Infancionibus concessis; alteru qui nonnulli tantu imaginem solum ingenitatis, non citatum habentes, ut de ingenius amul. cur. rei. predicat, tertus in. l. 2. C. e. iures. amul. Prout genus sunt, qui in verbo milites creantur iustas. fin. Interes miy grandis e creat. mil. e quibus plene Cuencas ubi nuper

15

Cap 7. Similiter cives honorati Teranaguta possunt curari
Miles ex regio privilegio q̄ memorie brodit Cuenca d. cap.
7. At hoc solum competere censemus civibus in hac urbe
comorantibus, ut ex eodem privilegio coligitur, et in simili docet
Tortaneta se pacibus nupt claus 3 p̄ora 3 n 103. Secundi
generis infanciones sunt doctores iuris ex p̄m ut se les
doctores en dno an 1553 p̄m su 103 docet en dno an 1564
Nam hi quoad vivunt, omnino habentur pro ingenuis, eis
vero mortuis ad posterum ingenitas non transit d. h. d. v
n 10, ad hoc genus pertinent infanciones vulgo apellati se
cartas seu p̄ncipi, quia d. h. d. in eius locis, q̄ eximit à tribu
torum onere, et ideo infanciones vocantur seu ingenui, quo sen
su p̄dici à tributis liberae ingenua etiam apellat Blancas
in com. p̄m h. d. fol 116 et 117, quam infancionem vocant d. h. d.
Blancas ubi nup. fol 304 in fin: nam aliam immunitatum in
infancionu experies sunt, ut notat Bordari se d. h. d. n 34. 11,
nis accedit aliud genus infancionu, quoru numero sunt Demons
Varaloru, qui ob hanc qualitatem pluribus privilegijs gaudent
veris infancionibus ceteris, sed non omnibus, ut ex a. e. ex
p̄licat Cuenca ubi nup. cap 11 et 12 in p̄m

speciatam

Ad § Cum autem

Non officii ei in servitute futuri: In hoc reno officii ei,
qui servitutem regalem prestat, vel Pater, sive eius ad provan
dams possessionis ingenitatem. p̄m fin se cond inf non autem ad ea
provandam in proprietate. p̄m 1 infancio n 114 cui unges d. h. d.
Namq. del. Manzano in com. ad. l. iuliam et pap. l. 2. c. d. h. n. 2
et utriusq. diversitatem, ac modu referunt tractatus Tenery, et Mo
ling in p̄m super proceru infancionu, Similiter non officii d

provanit ingenuitatem, contrarias poveris, ut putas si de iurone
 vel sententia poveriora a maioribus suis obtenta, qui ad fa-
 ciendam salvam ut vulgo dicitur admitt fuerint, et variis deci-
 sionibus comprobat Cuenca sibi supra cap 10. n. 62. in fine, q
 fuerat olim duobus militibus in iudicium productis, cum qui
 obtinuit, infamacione eui iuramento a reverentibus, et a antiquo
 illius casali atertantibus, uti explicat Sr. Serey D. p. n. 16. que
 si vera non sint amittunt Milites iuratores ingenuitatem ex
 Sr. d. quomodo q parit suam infam salvari. Nobis vero
 salvam per infamaciones sup fieri solet, sed vel finis iuris
 poverioris utuntur, vel succunt proprietatis iudicium, et utius
 q remedi simi, et qualitatem petes, ex Sr. foz foz foz foz foz foz
 et cond infam, et tot ut quomodo q reveat sua infam salvari
 et Sr. d. m. et las infamaciones, y modo se provar, an. 1674. et
 obs. 4. ac parim se salva infam facienda, iuratis D. Sr. D. h. et
 4 regg. Suelves in con. con. Sr. per tot, qui alio referunt.

De Liventinis

Titulus 5

Qui ex futeo scabitate manumittunt sunt: Explicat D. melus
 lib 2. com. cap. 11. et manumittendi modo cap. 18. et titulus regg.

Ad § Liventinum.

Liventinorum autem status nuperrime antea fuerat: P. n. e.
 D. Torelus et Petes de inter. et releg. lib. 3. ex cur. 4. D. Ema-
 nuel. P. n. alex. Felles in cap. 11. Et nat. ex lib. vent. n. 4. 11

17

Similiter in hoc regno liberorum hominum, qui ingenui n' erant, status rupanitatus antea fuerat, nam etiam om' homines liberi circa ingenios, comuni nomine villanos apelantur ut notat D. Siles in l. 2. tamen eorum non est eadem conditio, nam si degant in locis dominorum temporalium, ad eos in manu, ac potestate eorumdem sunt, ut pene Adversarii ee videntur; uti statim dicemus; Si autem in locis regalibus habitent eorum verus liberat, et aledalarii sunt, ac demum oneribus realibus, ac personalibus quibus adstruntur, ut refert Siles ubi sup. n' 63. in reliquis omnibus int'ceda habent libertatem Romanae et leg. hie l. 2. n' 6 in fin. Nunc infanciones ementes predia transmittunt a variis dominorum temporalium coguntur eadem iussum solvere; Obs. item homines l. 2. emp. et vend. Obs. Item milites l. 2. et sol. infan. Secus autem si emant predia villanorum in locis regalibus habitantes; ex for. item quod omnes et unum. militem; Obs. h. et p'us. l. 2. l. 2. unio. et Molino l. 2. p'us. v'us. p'us. l. 2. l. 2. Sed, et alii quoque villani erant, qui de parata vocantur hii enim p'acionati existerant in domibus infancionibus, ut in specie testat in. l. Cum vatis l. 2. C. de agris, et cens. lib. 2. et accessu fuerant servitutes adstricti ut notat post alio D. Siles ubi sup. n' 64. ac eorum meminit Cuenca ubi sup. cap. 4. n' 167. quoru' usus in demeruationem iam habet; Sed ex contrario in Catalonia infanciones vocantur homines de parata, ut refert Mercurius Turico lib. 2. anal. C. 12. in princ. cuius ratio colligi potuit ex eodem Turico lib. 1. anal. Cap. 44. Ex quo luce donantur Obs. 31 et generali p'us. Obs. 1. et 16 et condiciones infan.

Cui et ex quibus causis manu-
mitere non licet.

Titulus 6

18

Quia lex etiam sententia impedit libertatem: Utinam capitis huius legis hic à Justiniano relati meminit Don 2 com 13. Sed an lex etiam sententia auferat, vel impediatur libertatem, tractat U. Torquus Scaevolae de elec. iudic. incap 12 per tot. et de illius 3 capitulis plene agit U. Petrus Anton. & Charvaz in didascali. multip. cap 3.

Ad § Justo autem

Procuratoris habendi causa: Ad negotia quilibet post 17 annos procurator constitui potest; l. si collectaneus 13 e. monum. in cap qui generaliter § § fin. de procur in 6. et hoc sensu accipiendus est Justinianus hoc § nam ad lites ante 15 annos constitui potest lex minorum § de procur. d. d. cap 6. § fin. uniceo Gonzales Telles in cap de procur. in 6. In hoc autem regno, tam ad negotia, quam ad lites constitui potest quilibet procurator si 15 maior quatuordecim annorum sit, ut colligitur ex his que docet Molinus in minor. ver. fin. fol 126 col 3. et Pont ibidem n 1. Et quamquam notari caute dicitur esse nequeunt, nisi maiores sint 15 annis, ex fu. in. ut. creation. & notarij. anni 16 26.

De lege Julia Caminaria Solenda
& Titulus 7

Lex Julia caminaria certus modus constitutus erat: Huius legis memores s. Don 2 com 13 et Gon. Telles in cap ad hoc § de test. m. & ac plenius Orando in paraphrasia iur lib 2 c. 10. Itaque lex, etiam sententia ac Julia Caminaria ad patrij mores nihil pertinet.

19. De his que sui vel alieni iuris
sunt
Titulus 8

Alii in potestate Dominorum: Explicat Dominorum potestatem non de com cap 3. Similiter monachorum sui iuris non esse potestatem, nam omnia professiones, in potestatem suorum prelatorum transeunt, ut observant Sigis in princ inst. quibus non est perm. facere sententiam non 6 et Bened Pmelus lib 2 select c 19 n 1 et 8 et infra dicemus ad et per quas personas lib 2.

Ad 8 In potestate

In potestate itaque Dominorum sunt sexui: Illam qui vasali sunt, in hoc regno sub absoluta potestate Dominorum esse volent, qua moribus recepta est ex obs 19 et prius Generali, et introducta ad remunerandis laudes, quos Barones Arag in recuperando Regno, et faucibus maurorum preiderunt Deves de iur. c. 4. §. n. 4, et hinc in Arag huiusmodi Vasalli dicuntur homines ipsius Domini, ut in obs 5 de sig ac proinde servus non male comparantur; nam qui natura non vas, sed alterius est, cum sit homo, hic naturas est servus; verum si siuotilis lib 1 poluicorum cap 3, nam cui absolutam hanc potestatem a principio volumus permittimus fuisse aduersus libertatem tanacorum comuniter dici solent, et inuere videtur Pramacep de leg sig § 3 d. n. 6. tamen quoscumque homines Christianos sub absoluta Dominorum potestate

contineat eorum et, qui locorum ē manūs expugnatorum
 populatores una cum eisdem sarracenis extirpare, vel pagcio-
 ne iūta cum Dominis locorum, vel contractio domicilii res
 postea eisdem legibus subiacere, unde et ipsorum posteri
 ad plenam libertatem proclamare, nequunt, quorum pa-
 zentes in locis Dominorum habitando libertatem ipsam Com-
 senserunt Namque ubi nup̄ n̄ 2. et lo. & § 34 n̄ 2 circa fin̄
 Ceterum mutato legitima domicilii, amittitur in eo Dominorum
 potestas, Sed in hac re videndus Namque ubi nup̄ § 3 n̄
 3b.

Ad § Sed hoc tempore

In seroy suo supra modum serice: Hoc
 serice seroy accipiendus est, utiq̄ effectus absolute potesta-
 tis Dominorum, zelatus in d. obi. 10 de prius generis; quod
 prius est, ut Domini vasaloy ponunt, vel venes, vel males tra-
ctare pro eorum libero voluntatis; potestoy ut venas eis
auferre valeant; nam licet hoc venas, ut venant iudex
 videantur, Dominy in vasaloy habeat vis, et neco potesta-
 tem, et in eorundem arbitrio, ac manu esse venorum
 omnium suorum dominium, ut Dominis in seroy, olim
 in usu iuris concessum erat, tamen dicendum est, quid
 quid dicit notio Molinus V Domini locorum fol. 104 col.
 A. hanc potestatem in seroy solum consistere in facultate
 economica extrajudiciali, qua ponunt Domini omnes apela-
 ciones remotas, sive quovis alio remedio ~~est~~ iudiciali Ver-
 vialoy suo coercere, ac punire pro libito voluntatis, ac si-
 mul de eorum bonis disponere, ac iudicare, ut variis de-
 monstrant venas illas, que in d. obi. sequuntur, remota
omni apelacione, et utriusq̄ effectum comprehendit statim

24

subiungit; et in eo dicit non se posse in aliquo intromittere:

Ut sensus sit Dominus non posse facere erga personas, aut bonas Vasalorum, q^{uod} velint vivere dominis imperatibus constitutionibus in seors^{um} hodie licet hoc enervare. Sed quidam recta ratione faciant, id libere faciunt, ita ut nullus sit recursus ad Regem, ac eius iurisdictionem, ac sic veritas illa pro libito voluntatis, circa utrumq^{ue} absolutae potestatis electum intelligenda esse docet Sicutus D^e ep. n. 12, et de hac re plura remittitur collecto Suelles conf. l. n. 6, quibus elegantex concutit Bobadilla in l. n. 6. de reu, et aqua. n. 116. ubi plenitudinem potestatis definiit per hoc verum: Est autem plenitudo potestatis, arcti plenitudo nulli necessitati subiecta, nulliq^{ue} publici iuris regulis limitata, quod unius iuribus comprobat d. n. 116. et in hanc rem videndus etiam Sicutus de Alia primog. l. n. 2. Cap. 7. n. 32, et seqq. Enim vero rerum omnium iudicium dominium utile tantum penes Vasallos esse videri dicitur, vero penes Dominum ut in cap. un. de consuetudine recti fecit lib. 2. f. d. d. d. Q

Qui ad eadem sacram, vel statum primicipum confugiunt: Ad fanas seu temples Deorum confugiunt ex parte quoque adversus creditores, suspectique criminum capitalium receptantur, ut ex Facio 3 anal. elevat. Vinn. hic; Sublato paganismus idem ius auxili Christianorum Templis Imperatores tribuerunt, in leg. fidelis 1. et parisi, C. de his qui ad Ecclesiam conf. Vnde, autem canonice si servus ad ecclesiam confugerit, proquam de immunitate sua Dominus eius iuramentum preceperit, etiam inuitus ad servitutem redire compellitur; Ceterum et si q^{ui} gravia maleficia perpetraverit, non est ab Ecclesia excoandus, criminibus exceptis, que continentur in Cap. inter alia 7, et parisi de immunitate Ecclesiarum, l. n. 6. Gonzalez Telex. isidem. idem comprobat for. un. de his qui ad Ecclesiam conf. l. n. 6. eodem; et for. un. de immunit. Ecclesiarum. Ex quo error Bobadilla convincitur lib. 2. polit. c. 11. n. 10. ubi 11

repius Neg in Arag^o confugere ad palacia Infancionum, quam
 ad Eccl^{as} sacras, contendit; quinimo & caribus impune thes^o
 extrai potest ab Eccl^{ia} ex. d. for. in de his qui ad Eccl^{as} conf^o
 et a palaciis infancionum in omnibus caribus extracti; Cuius
 quod concera fuit arripimus in proceu D Martini Dux de
 Alaribus N. A. Januari 1623 et confirmata h^o Cull^o 1624, et in
 hanc rem omnino videndus Cuenca in sum. nob. Arag. c. 10.
 n. 52. Item ob es alienum neuiquam devitor ab Eccl^{ia} ex-
 trahi potest, et a domibus infancionum extrahitur, ut docet Bar-
 dapi ad d. for. in. quod ex praxi receptum est, in omnibus
 devitis privilegiatis, ut post alio docet Cuenca ubi n^o n. 52.
 Cui unges Espanol de Nro in prefacione ad alvarianu. n.
 44. quid si devitor via fugitivus? Molino reperit veterum fo-
 rularum opinionem, a venentium, devitorem fugitivum extra
 non posse a domo sua, ut Devitor V Devitor si et fugiti-
 bus fol 87 col 3. licet pro devitis privilegiatis ibi capi non
 leat. Bardapi de officio Jus in eam. cap. 5 in N. ubi vider-
 vatur de domo infancionis idem dicendum; Verum superior
 opinio non satis constat, quinimo reprobatum a fontaneta D
 168 n 14, et a Concilio ad citat. civit^o Cuzco lib 2 n 1 et 6.
 ac eius adcionator Romaguera num 16, et contrarius videtur
 esse idem Molino V devitus ver. a domo sua, fol 111 col. 1.
 et v. citatus ver. citatus ad dandum vonas fol 66 col. 1.
 Et sane Devitorem fugitivum in quocumq^o ^{ex loco} privilegia-
 to capi posse existimamus, quia advenus eum privilegio
 et magis privilegiatus, quam que virtute Comande fieri solet,
 ut convincitur ex tractat^o a Petro Molino sup apel ad finem
 asecus. fol 228, et d^orente comprobat observ. item super Te-
 cit. Ab Eccl^{ia} autem nullo modo, nulloque casu devitorem ex-
 trahi potest docent Bardapi ad for. in e his qui ad eccl conf

B. D. C. O. C. 2. 3.

et sicut in tractatu de comp q 18, ac ut illius semper maneret Ecclesiarum immunitas, presertim est hodie forma extractendi delinquentes ab Ecclesia in fu. m. r. et h. delinquentes q se. ca. cam de la. Yofuá anni 1618.

Similiter deprecantur:

Similiter in Curis generalibus celebratis Tenaxaguta año 18. So. conquesti fuerunt vicini loci de Anacongo; eorum D. Hugo D. Pedro A. de casu potestatis absolute, eorum Domini, quorum precibus D. Mex adversus eum inuisionem obstitit, ne illos in omni absolute potestatis duxius tractaret, quam equum sit: inspecta longè tamem examine, ratione, et iusticia Domini predicti loci, et supplicanti curia generali D. Mex inuisionem subtrahit, ac firmius illorata mansit in preteritis Dominorum potestas absolute, ut lacius traditur in obs. in curia A. ut actum curia in fu. Imo ob naturam, et conditionem Vasalorum plerumq. necessaria est, ideoq. in comicia generalibus varia remedia ad redimendo Vasalor. rabe introducta sunt, ut provar, for. m. e. penit. Vasal. rebel, et for. m. de. revel. Vasal. anni 1646. Unde non vnum, sed aburum, reprovandum esse, merito docet Namica de leg. sig. 533 n. 17. et 535 n. 4 et 10. Ceterum si vasali cum eorum Domini licentia operant, super iure libertatis vel infanrenis, ac prope de exceptione potestatis absolute, illis dari solent adversus Domini inuisiones à Curia D. Justicia itaq. ne pondens lito, absolute in eor. utatur potestate, ut plurius explicat sig. Sex in sindicat. a n. 63. Sed et in alijs casibus absolutam quoque potestatem Domini non habent ut remitte docet Suelbes con/ 80. n. 6.

De patria potestate

Titulus I

In potestate nostras sunt iura nostra: Don. 2. com. 26.
 et in hoc regno in comunitatibus ac urbibus Turulenſi, et Alva-
 racinensi, patria potestas olim in iure recepta erat, ex fori
 comites dictis de Sepulveda, ut proxi. eorundem ritibus det.
hisp. con. patria potestas et filii, pariter ac in usu iuris omnia
 parentibus suis adquisierant, constat. ex foro & eiusdem ritibus
 in y todo lo q' los hisp. ganaren o allaren veas de los Padres.
 Et comprobatur ipsius codicis fori & tit. de vobis. qualis, et fori man-
 do mas tu de testamentis. Ceterum in reliquis alijs Regno
 patria potestas cognita non est. Obi. D. ne pater pro filio.
 Quod in uniuersu regno hodie obseruatur abrogatis iam
 foris de Sepulveda, fori in tit. agregacion de las Comunidades
 anni 16. 60. Et de alijs regionibus idem testatur Pinnas in
 5. tit. autem 2. hoc tit. in fin. Verum quoad ea que filiofa-
 milias proficere possunt, aduc. patriam potestatem vigere
 antiquitus in Curia Diuina alijs iudicatum fuisse autem
 est Torres v. Pater n. 14.

Ad 8 Nuptias

Individuam vna consuetudinem continens: Don.
luc. 2. 16. cap. 1. de 20. et male nonnulli hoc definitionis verba
 referunt ad communionem honorum, nam verba honorum so-
 cietas, inter viuum et uxorem non est, neque iure civili, neq'
 iure canonico, ut plene docet Aug. Vancora in cap. 2. de
 donat. inter vi. et plene D. Emanuel Tomalex in d.
cap. 2. n. 6. Sed in varijs provincijs, ut in hisq, statutum
 erat, ut bona quicunq; constante matrimonio, inter coniuges
 comunicentur, ut prosequitur Suelles rem. 2. com. 38. n. 3.
 adeo, ut in hoc Regno, praedictis contractis ab uxore ante

205

matrimonium, post eo constante fieri executio in bonis comunibus viri, et uxoris, ex obi sui ut rex amet, quam explicat Cuenca in scolis comando clausulas 20, an sol, uxori autem ex bonis comunibus solvere nequit es alienum viri contractum ante matrimonium, nisi mortuo viro eadem res superaret, ob quam desitum via contraxisset, nam tum medietatem desitum solvere cogitur, si eiusdem rei medietatem vellet adipisci iure comunienis; et autem alienum contractum constante matrimonio, mulier etiam solvere cogitur, etiam si ad id obligata non appareat, modo ad utilitatem coniugii maritus desitum exhibuit Obi item uxori 16. Obi item si certum 20. Obi si aliqua res 31 de iure dolum, iuncto Post ibidem Sed hanc rem plane explicat Michael Molinay in distinctio Vex de foro desitum sol sol col 3 et 4. Et per eundem Molinay in proc super divisione von sol VII

Ad § Jus autem.

Qui rationem in liberis habeant potestatem: In hoc Regno filii tantum parentibus, reverentiam, et obsequium prebent, devent Monstex D 38 in 18 ex Constantino in l 28. C. de inofficioso testamento ubi inquit: Liberi obsequium desitum iugiter, prout ipsius nature religio flagitat, parentibus devent adhibere, ac proinde economico solum potestate parentum subiciuntur; ut quos ad vult decora domestica laudis exempla non provocant, saltem medicinas correccionis compellat: l. vii. C. de emend. prop. Et hoc sensu patriam potestatem iuris gentium esse ulterio fatemur: Secus si de universo potestatis iure, et aliis qualitatibus verum sit, quo sensu Justinianus sic erat.

Titulus 9

26

intelligendus in hoc §, ut adversus Simonem Maceo in no. hic, quidquid in hac re circa alij sentiant, et in ex re digladietur heres lib. 4 opusc. cap. 6 n. 6, et ad inadver ad ut e inofficioso testamento cap. 16 ep. n. 4. Oras de apicius iuris lib. 6 cap. 13. Jacobus in tractatu de actione fol. 62. in vlt. autem huius economica potestatis filius familias in nostro Regno à domo paterna recedere nequit, nec de eius persona disponere, donec decimum et quantum animum compleverit. Part. 2 Patris, n. 16. adeo ut, pater, ubicumq. filius fuerit retractandi ius habeat, et leg. 3. de lib. opiscendo, et peculiari signi- manificacionis numero, id obtinere poterit per in de ma- nifestat. personam. dicitur Pandarum ibidem, et Seu de in- vicionibus cap. 1. §. 2. n. 17. Verum si uterq. parens simul petat restitutionem lib., illi restituendi sunt, qui liberor. vlt. ducere absque alimentorum expensis per lar mulier tutrix de tutoribus. Sin autem neuter hac con- ditione petat, vel è conuerso vter cum alimentorum honore petat totum hoc pendet ex arbitrio iudicis; nisi lactantes euent filii, nam tunc mater excipitur arg. text. in l. 4. §. 1. de lib. hom. ex lib. iuncto Golof. tit. 4. et Part. Valimentar. n. 27. sic etiam concurrentibus avo et pa- tre, vel avia et Matre, ac deinceps avultrariam esse Iudicis destinationem loci censemus, ubi liberis stare ac morari deceant, iuxta ea quae docet Suelbes sem. h. conf. W. per. 101. Sed hoc vni vni arbitratu decernendum esse advenit P. seu. 2. 288. n. 4.

De nuptiis

Titulus 10

Masculi quidem pueros, feminae autem viri parentes.
 Idem comprobatur textu in cap. vii § idem quoque de
 dispensatione imp. in 6. cum similibus: Et quidem iure
 civili puertat ex aetate tantum estimatur teste Jus-
 tiniano in l. vii C. quam tutor. vel curat. eius desin. Sa-
 crae autem Canonae puertatem etiam legalem agnosce-
 runt, ut in cap. 6. et 10. de dep. imp. At cum ma-
 licia interdum suppleat etatem, et virginitatem
 preconem redat, permittunt eo casu matrimonium
 contrahi, cum sit discretio ad consensum prestandum, et
 simul facultas coeundi, iuxta verbum sic accipiendum
 in cap. puerus in d. de. iuncto Gonzalez Fellex ibi-
 dem n. 4. Verum id flexi nequit absq. dispensatione
 etatis, valtem Episcopi, ut docet idem Gonzalez in cap.
 de eodem n. 7. omnino videndum

Consensum habeat

parentum: Consensus parentum non solumi nunc,
 verum, nec antiquo iure canonico erat necessarius
 ad valorem, et substantiam matrimonii. Sed consen-
 su solo contrahendum matrimonium celebratae semper
 valida fuerit, ut post alios probat Gonzalez Fellex in
 cap. 4. de dep. imp. n. 10. Notis autem aduicta pre-
 sencia parrochi, et testium ex sacro Concilio Truente
 Sess. 14. cap. 4. de ref. matrim., quod late explicat
 Gonzalez Fellex in cap. 3. de clandestina dispensatione
 a n. 6. et quidem iure naturali validum esse ma-
 trimonium absque parentum consensu contractu

29

quod super de cons. et affi. n. 10. ubi medicam ventenciam ele-
git videlicet iures diuina, et naturali prohiēt matrimonium us-
que ad 2° gradum, iures vero pontifici usque ad quartum gra-
dum; prohibitionem vero in infinitum proiur. litem esse, ait.
Pater Canticus Pithingius in iur. can. ad dictam tit. sect.
l. §. n. 2. Sed etiam eam, in his, qui parentum iurencium me-
loco esse ceperunt; verū adoptionem inter adoptatam, et adop-
tantem tantum, et eū filio, qui erant in potestate solum
obtinere constat; etiam absoluta adoptione, nec ad ulteriores
gradus hodie extendi, ut post alios proiur. idem Gonsales
in cap. 1. de cog. leg. n. 2. in fin.

Ad §. Inter eos quoque

Quo ex transverso gradu cognationis iunguntur:
In linea transversali olim interdictum erat matrimonium
iures canonico usque ad gradum septimum, cap. propensio
cap. de consanguinitate. §. q. 3. Habes usque ad quartum
gradum inclusiue cap. penult. et ult. de consang. et affi.
Concilium Tridentinum Sess. 24. et reformatione matrim.
cap. 6. de quo late Gonsales in 2° cap. 6. d. tit. ex n. 11. Ce-
terum aliquando, permixta iam olim fuerunt nuptiæ in-
ter cognatos in quarto vel quinto gradu, cum quodam loco
§. 6. q. 3. In hac autem linea, si quis per adoptionem fiat, par-
terinitas tantum legalis impedit matrimonium, quod sane locū
habet, quando manet adoptio, cap. per adoptionem. §. q. 3.
cap. in de cognatione leg. Memendi etiam ronas dixerunt
esse computationem gradum in iure canonico, ac in iure ciuili,
quia iure ciuili nullus est primus gradus, inter transuer-
ales l. 1. §. 2. de grad. et affi. iure canonico etiam in his

datum primus gradus: unde cuncti tot sunt generationes, quot gradus, ideoq. patris, et mater secundum gradum constituntur in cl. b. v. et lco 10 § 2 eodem. Iure vero canonico qui equaliter à comuni stirpe descendit, quo gradu cum eo sunt eodem sunt inter, sed, can. ad vedem, can. parentela § 1 q. 3. in his vero qui in equaliter descendit ab omni stirpe eodem dunt inter, sed cap. ult. de consang. et affi. quia remotior ad se tradit ratione favoris matrimonii, ut plene explicat Concordantia de h. matrimonio l. 1 cap. 6 n. 1 et seqq. de in pra. vicinis ad titulu de grad. cog.

Ad 5 Affinitatis

Affinitatis veneracione: Inter affines, sive lineas recte sive sive transversales exemplo conjugationis prohibetur matrimonium usque ad septimum gradum can. de affi. § 1 q. 3, postea ad quantum usque gradum fuit hoc impedimentum restrictum can. de prohib. ecc. cap. n. de ver. § 1 de ver. prohib. de consang. et affi. ut lato calamo persequitur Pater Canonus Parlingus in iur. can. ad tit. de consang. et affi. Sect. 2 § 2, per tot. omnino videndum; et quatenus hoc impedimentum ex illicito concubitu nascitur, ad eo tantum, qui in l. et h. affinitatis impinguntur restringit Con. Fald. § 1 de ver. mat. cap. 4. Sed e. hac rei plura et plura colligit Pontales in cap. 1 de consang. et affi. per tot. unum autem licet advertere, quippe Livoniensi regioni propter infamitatem penitus conceamus, ut qui fratrum uxores relictas ducunt ante conversionem, eas retineant, si fratres decederint sine liberis ex indulgentia Innocenti 3 in cap. de ver. § 2 de divor.

Ad § Si uxori.

Si uxori tua post divorcium: Iuxta canonico matrimonium legitime contractum, si consummatum fuerit, non alteri dissolvitur, quo ad vinculum nisi ob mortem alterius conjugis, cap. gaudemus de divorciis, cap. ult. de trial. Episc. et matrimoniu, que facta deorum religionis olim contractantur divorcio quoque dissolvi non poterant, nisi flamma diabolice mortis, sive foris uti, autem est Petrus lib. 10. noct. antic. cap. 130, Matrimonium flammis nisi morte dissolvi non est; et rem hanc longae manu exprimat Gonzalez in cap. 4. de div. per tot. Sed quoad us pontificium atinet, matrimonium, quoad totum, et habitationem mutua, conjugum, multis ex causis solvitur manente tamen vinculo matrimonii, quod divorcium dicitur nuncupatur, et huius divorci causas recitat Gonzalez ubi proponit in N. ac de servicia viri quo frequentior eius causas esse solet late tractat ex portis, Sueltes con. 23 per tot.

Ad § Nudi contractu.

Manumissi fuerint: Etiam si manumissi sexus non fuerint cognationes veritales, impedimento sunt nuptiarum dicitur canonico, quia eo iure matrimonium inter sexus legitime contractum; etiam in solis dominis, ut prosequitur Gonzalez in cap. fin. de coniugio sex. per tot. et D. Franciscus Ramirez del Manzano in com. ad leg. Iuliam, et pap. lib. 3. cap. 3. Enim vero si liber homo contrahat matrimonium cum ancilla, quam ignorat esse ancillam; vel liberam cum servo, quem necesse est servum iuratum esse matrimonium, ut colligitur ex Cap. proponit de coniugio sex. quia propter

errorem conditionis excluditur consensus necessarius ad va-
 lorem matrimonii; quod enim tam contractuum est consensus,
 quam error, qui impericiam detegit. Inquit, iure consultus in
 leg. vi. per errorem lib. de iurand. om. iudic. Ceterum si domi-
 nus proprium servum, vel ancillam tradat in matrimoni-
 um, persona libera ignorans servitutis nec eam detegat, vel
 sciens eo contracte, cum tali errore studio faciat, eo ipso
 talis persona servituti subiecta, libertatem consequitur ut
 constat ex aut. ad hoc C. de laton. libert. et prosequitur.
 Præterea, ad Actum tit. de concupio. vero §. in D.

Ad §. Sunt, et alia persons, que

Sunt et alia persons que propter diversas ratio-
 nes nuptias contrahere prohibentur: Etiam si ex
 Romanæ legumlatione comitet, olim autoritates politicae
 statum fuisse de matrimonio, ac conditionem iure atq
 nexu providendo, permitiendo, aut indulgendo; attamen id
 non licet Christianis principibus decernere, ex defectu po-
 tentiæ civilis, ut eructato calamo observat D. Nam. Namq
 in com. ad leg. iul. et pap. lib. 8. cap. 44. per tot. quamquã
 eisdem fas sit salvari, et concupie celestis relicta matrimo-
 niorum sacra substantia, haurus et culpas in his con-
 tractendis publica exemplo, aut re nocituras, politica legibus
 prohibere, et punire ut quam pluribus exemplis provat
 Namq. ubi nupt. cap. 60. per tot.

Ad §. Si adversus ea

Uno solent spuxi apelari: Pli. ali sunt legitimi

alij naturales alij spurij; legitimi sunt qui ex iustis ac legi-
timis nuptiis procreantur; prin int in par de pot. potestate
cap causam. I det cap pavenit. N qui filii sunt legitimi.
Et quidem causam legitimittatis iudex secularis discutere
valet, quatenus de facto solum matrimonij incidenter cog-
novant, ut provecuntur D. h. Seny. d. 320 per tot. Suisores
cont. 2. con/ so per tot, quidquid sentiat. Concubitas de
matrimonio d. p. cap. 2. d. h. n. 3. filii naturales sunt qui
ex soluto nascuntur, inter quos matrimonium consistere
poterat tot ut C. de nat. lib. et fr. in de nat. ex dam.
coitu. Alii bastardi etiam vocantur, atq. a matris seu
paterna novittatis insignia in flag. fene possunt
ut post alij docet Pericles. V. Bastardus n. et regg. Iud
si contingat patrem negare eorumdem filiationem
id liberis preiudicat, ut observat antiquus glossator
Perusor ad d. fr. in par. m. 60; modo hi contrari-
um non provent, ut in specie text. in cap. transmiss.
3 qui filii sunt legitimi, quem pluribus exponat P. Pa-
tronius ad tit. qui filii sunt leg. § 2 per tot, ad quod
dat esse probare liberis habitasse simul cum patre,
et ut tales eor. tractasse sepulchris, ac nominasse, ut ex
d. fr. in constat, quo et alij aliter tenentur, verum liberi ip-
si solum petere possunt alimenta visis parentibus, non autem
ipis mortuis, ex ob. item in flag. de gen. patris tot. suo quam-
vis iuris civilis non solum a parentibus, sed etiam de eorum
hereditibus atendi sunt aut. licet. C. de nat. lib. Et licet pater
alimenta detinet, et filius naturalis petere non potest, non in
vita patris, potest tamen petere alimenta, quatenus necessi-
tatem naturalem respiciunt, non tamen qui haberet, atenta
qualitate petentis. Verum sunt. C. de iur. iur. d. h. n. 3. C.

Maximi Suravere de Blanca in not. ill. S. ad Molinum V.
 Beccardus fol. 17. idem procat ter in cap. 5 in fin de eo qui
 nupti in mat. et sic intelligendus R. Sere. D. 223 n. 6. Spuxi
 tandem vocantur hi qui vulgo quidam, seu incertis patre,
 vel etiam qui ex damnato cotu nascuntur, ut plurius do-
 cet Gonzales in cap. 1 qui filii sunt legitimi n. 7. mater vero
 ex damnato cotu apelat. d. seu em. qui ex adultero aut helio-
 tero nascuntur, quod et ad presentem liberum extenditur in
 obs. & hoc tit. et circa utriusque interpretationem videndas
 Sere. D. 226.

Ad § Aliquando

Nec non is, qui a muliere libera procreatus est, habet
 legitimacionis species Dm. Licom. 22. apud nos autem du-
 plex tantum est legitimacio, altera que fit per subse-
 quens matrimonium, altera per rescriptum Romani Pon-
 tificis, seu privilegium Principis, supremam potestatem ha-
 rentem, de pueri agunt Gonzales in cap. 1 qui filii sunt
 legitimi n. 8 et regg. P. Vilungus ad eundem tit. d. 5 ter. de
 de potestati tractant Gonzales in cap. per venerabile. 13
 ad tit. ex n. 12 et P. Vilungus ubi supra d. 6. Vnaq. autem
 capacem reddere solet legitimatum, ut succedere valeat,
 etiam in bonis vinculis subiectis, ut olim decursum fuit,
 in hoc in processu apelacionis Jo. de Anaya sup. apu-
 die 4 Junii anni 1577. Item comparat Gonzales ubi
 proxime, at quid unus est si ad primogenitum vocatem
 non tantum filii legitimi, et ex leg. mat. procreati & Sane,
 legitimatum per subsequentem matrimonium ad hunc modum

primogenitum etiam admittit decimum fuit in curia d. Tuto
 Inq. per 3. d. locum tenentes in proceru Nicolai de Guo sup.
 apud. an. 1613. Et huiusmodi rei frequentes decisiones esse
 in senatu Cartelle testatur Gonzales in d. cap. 1. n. lo. in fin.
 Item in legitimo a. N. P. per dispensationem plenissima
 et in radice matrimonii locum haberet, secus si per dis-
 pensationem simplicem legitimitas subsequatur, ut harrun-
 de colligitur ex motiva, circa successione Comitatus de Lu-
 ented, relatis a. P. Sero Dec. 131. a. n. 10. et comprobatur Gon-
 zales in d. cap. 13. a. n. 2. Sed duo adue monendi sunt;
 1. quod per subsequens matrimonium solum legitimitate
 filii naturalis; per receptum vero, seu proleptum non
 tantum filii naturalis, sed et, pui et ex damnato coitu
 peniti, naturalibus reuertuntur: 2. quod legitimitate per receptum
 principis haeriles sunt, quoad res temporales adhiben-
 das, non vero, quo ad spirituales; Legitimitate vero per re-
 ceptum N. P. quandoq. haeriles reuertuntur, in omnibus ut
 locutionis explicat P. Rahingius ubi supra d. 56 et 7.

De Adoptionibus Titulus II.

Adoptio autem duobus modis fit: Adoptionis species
 explicat Don. 2. com. 2. et seq. et eleganter Gonzales in
 cap. 4. de coniug. leg. n. 5. et seq. omnino videndus.

Ad 5 Sed hodie

havitur año 1684, ac de Cónuquís plura etiam congerit
 Amaia lib 3 obs. cap 6 per tot.

Ad S. Femina

Ad solaciũm liberorum amiserum adoptare so-
sunt: Gonzalez in cap ex parte 6 de appell n. 2. et huc
 referri potest exemplum femine adoptantis, Joana Regina Ne-
 apolitana, quod refert Balduinus ad hunc § n. 10, et memorie
 quoq; prodit notitia Historicus Luitas part 3 anal lib 13. c. 6
 ac sane credimus hoc Negro, non minus adoptare licere, qua
 masculi ex generali, et absoluta dispositione sicut in de adop.
 ubi dicitur, quod om̄ homo cuiuscumq; conditionis sit potest in-
 ter filios legitimos constituere filium adoptivum; nec levi fun-
 damento; nam hominis apelacione, tam feminam, quam mas-
 culum contineri, non dubitatur: Verba sunt l. c. Caus in lege
hominis l. 5. de verborum sigf. et hinc abaret legem que
generaliter de homines loquitur, etiam de feminas accipien-
dam esse, et quidem proprie ut dicitur Accidat in d. l. 1. 2.
 Ceterum tan masculis, quam feminas adoptare vix in Itaq;
 observatur, et pene incognitam adoptionem esse in alijs pro-
 vincis videtur sicut in brun in. et hoc tit n. 2., cuius non dudum
 mihi semper visum est, ortum fuisse, et receptissimas praxi
 brevis ferendi aliena familiæ nomen, et arma, quo velut
 advenimus in familiam illius, qui vel in testamento hoc
 dñus relinquit, ut in specie l. 635 lo ad trevel, velut cre-
 bilit fieri solet, vel in fundacione maioratus imperavit ut
 latè proseguitur Hopine. de úzer in. et arm; nec mirum cu
 viguerit iam dudum consuetudo apud varias nationes adoptandi
 per nomen et arma, ut scribit Gonzalez in d. c. l. de cogn. leg. n. 6.
 ac proinde relacionem nominij et armorum vices adoptionis gerit.

Quibus modis ius patriæ potestatis solvitur Tit 12

Et iure liberentur: Dom 2 com 26; at in Srag de hoc querere super vacum est; cum patriæ in liberis potestas non sit ut sepius tulimus.

Ad § Relecati

Relecati autem: Licet exili nomen sit, deportatio, et relegatio, ut plurius prodat Vm hoc § 1 n 1, tamen exi- cula in hoc signo, relegatio potius comparandi sunt; preterquam quod publicationem verborum non faciuntur, quia hec penas in Srag locum non habet, nisi in casibus ab ipso pro exceptis, ut fertur in declaratione pñs omni § como sequi fure, qui continentur in foro de iuramento pñe, for in de prodicion. Ceterum ab ipso Reoni exilio confsecationis penam receptam etiam nominat in crimine leio Nurensis, diuino, et humane, ut videtur et apud Ruritani lib 2 anal cap 24 et Ramirez de lege Pug. Cap 26 n 10, adeo ut in reliquis casibus, circa vtriusq; maiestatis crimen abolutum esse ius confsecationis videatur, ut innuit Ramirez vbi nuper, iunctis his q̄ docet § 26 n 10. Idem comprobat aut. bonas damnatorum. C. de bonis paucis. Sed in hanc rem videndus Bardeaxi in com. ad pñs genal. n 26. Et quidem hanc confsecationis penam vix aliter visitam, quam ob crimen maiestatis, aut.

si quod aliud ei simile apud veliq[ue] civitatem referat
 Antonius Matius in absolutissimo tractatu de iure gladii
 Cap. 32. n. 8. nec alius pena confiscationis unquam imponi
 valet per iudicem, cui ius confiscandi sit, exult, seu rele-
 gatio ad tempus; ex l. relocatoria § ad tempus ff. de in-
 terd. et relog. Secus in eum qui relegatus est in perpetuum
 ut post alios docet Concilius resol. criminales v. confis-
catio. Resol. l. n. d.

Ad 5. Pena Sexus.

Sexus autem pena efficiuntur, qui in metalem
damnantur: Veteris notis temporibus pena damnationis ad
 rixones succedi loco damnationis in metalem secundum communem
 et veterem sententiam ut recitatur Corrada d. 46 n. 86 et condem-
 natus ad rixones sexus pena efficiuntur quod iure novissimo sub-
 latum est aut. sed hodie. C. de donat. inter. adue tamen si condem-
 natus ad rixones in perpetuum vel ad tempus ad ecclesiam confu-
 gerit exemplo verorum restituendus est ad effectum civitatis con-
 tinuandi eius servitorem in traximilis, nulla autem fligra propter
penam incursu, ut sumo iudicio concordas inducum opiniones in
 hac res componit Corrada d. 46 n. 88. Item decisum fuit per Can-
 cellarium comperenciarum huius Regni die 26 martis Julii an-
 ni 1780 adversus Tarum dei binos, qui condemnatus erat ad
 perpetuam carceris reclusionem, et exacto carcere ad Eccle-
am confugerat; Cecausus pena talem in fligra, nequit imponi
ali personis, quam suibus pro in re q est pena delique era
condemato, anni 1764 pro in re, om caro no ha lugari
et fuero precedentes anni 1770

Emancipatione quod deinceps liberum in potestate
parentum esse. Quamquam emancipatio in hoc Regno
 cognita non sit, tamen desaffiliationem, seu filiorum abdi-
 cationem simillimam, de qua in lege abdicatio C. de pat. 107.
 olim receptam fuisse constat ex l. 3. de exheredatione filio-
 rum, et ob id ut non patres vel matres, et cetera quaedam velut ju-
 dicia emancipatio, que in usu fuerat, priusquam totis legibus
 iam liberis amplas facultates liberis exheredandi parentibus inest
 ut observat Namur de leg. lib. in initio à n. 64. Et veteri
 abdicacione, seu desaffiliationis remediò similem hodie supremi
 Magistratus potestatem exerceant ad verus Ecclesiasticos incedi-
 entes, et tumultuosos abdicando eorumdem bonorum conj. abalien-
 nando, et extraneando, absq. iurisdictionali imperio, sed solummodo
 economica seu politica, et domestice correccionis auxilio, sive ut
 leges nostre locutionis, temperamentalium occupacione, et naturalitate
 Regnorum extra ordinem eo concordes, velut patres, et eco-
 nomica autoritate, ut clausus remissio docet Contrada D. 24.
 à n. 16. cuius ratio d. Fran. Namur vel Namurano in com. ad l. Jul.
 et pat. lib. 3. cap. 11. per 107. Enim vero, (ut ad propostum re-
 deamus) qualequale potestatis instrumentum, quod hic penes patres
 et eius oros liberis supra notavimus ad S. ius autem de
 patris pot. voluntum eorum pueritate, nam pueros parenti
 de sua persona disponere, et à domo paterna discedere, nec
 non in iudicio esse, absq. venia patris, ut autor est Paul.
 in scolis ad l. fil. V. Patris n. 4. et 10. licet absq. consensu pa-
 rentum, vel alterius eorum superstitis, nisi secunda nuptiis,
 contractu nequeant, dum minores ha. auct. sint, l. p. in ut q. 10.
 inenores de 10. an. año 1564, et l. p. in ut. de leg. obiq. de 10. minoru
 an. 1665 et l. c. i. in p. applicabimus. pag. ut de curat. lib.

De Tutelis
Titulus 13

Est autem tutela: explicat definitionem tutela Don 3 com 1 pro

Ad 5 Permissum est

Permissum est itaq^{ue} parentibus: Don 3 com 14. Et in hoc Regno, tam patri, quam matri, quibuscumq^{ue} liberis suis testamento tutores recte dari possunt, etiam si alter ex his superstit^{us} ut probat for 3 la mullex tutela de tut. Similiter in Regno Valencie potest mater liberis testamento tutores dare, quoniam ob id si, ut a iudice confirmantur, ex for 11 de tut testam. Licet aliud in usu iuris sit, ex l. 1 et 2 de conf tut. Sed in dicto Regno mater nequit tutores testamento dare, nisi liberis heredes instituat, ex for 8 de testam tut, iuncto d. Nicolau Bas et Cabceram, in tracto iuris Valen. p. 1. tit. 1. cap. 24. n. 10. In hoc autem d. for 3 qui parentibus liberam tutelae dacionem permittit, institutionis conditionem hanc erigit, ac promissa necessariam non esse autumamus, nam ut philosophatur Vlpianus in l. item apud Latronem l. 5. §. 2. de in iur. ex enim, qui notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta. Et sane pupillo herede instituto, cuiuslibet extraneo liceret in nostro Regno creditus, tutorem sine mai^{or} administrationem testamento dare hereditatis relicta absq^{ue} illa iudicis confirmatione; ex his que docet d. Nicolaus Bas ubi nuper n. 11. et seqq. Perrexit in hoc Regno parentum tutela, permansit, etiam si secundas nuptias contraxerit, nisi aliter testamento disponatur, for 3 de tut.

Sed an tutela administratio, liberorumq; educatio maris, patrie,
ad secundas nuptias transeuntis remouenda sit; hoc non lex ex-
pressè nem. resoluit; verum adiuuanda non esse colligitur, ex
eo qd tutela vò secundas nuptias non sperat, ac per consequens,
nec administrandi, et educandi facultas quo ipsam tutelam comi-
tatur, et sic delictorum conditio sui; si Mores est miscati et, Uolunt
V. Tutor. U. fin. sol. 2. h. b. ac licet casus verus sint, quoad tutela admi-
nistracionem, tamen quoad pupilli educacionem retinet, in arbitrio
Iudicis omnino esse prostant. In Seno D. 1. 1. 1. per tot. et Suelbes.
Sem. h. conf. 11. per tot.

Qui testamento Tutor dari potest

Titulus 14

Dari autem tutor potest testamento: Don. 3. com. 12. 1. m.
hoc Regno nulla causa foris exprimitur, que aliquem tutore
testamento dari prohibeat, quod adeo verum est, ut et minoris ho-
anis recte tutori dari possit, nam et minor quis tamen dici-
tur in hoc Regno, usque ad pueritatis aetate, ex obs. in de
cont. minori. et alieno nomine quidquam gerere non poterit
modo maioris sui. Marorum, ut docet Per. 1. minoris n. 7. Item
feminam parim tutorem testamento dari reperimus, licet in
statu et hinc exceptis, id à iure prohibeatur, ex l. 1. C. quando
mul. tutor. officio, cum similibus; Ceterum Tutores esse non po-
terunt etiam in statu, qui ob morbum animi, ut furiosus, & si
qui sunt similes; vel ob etatem, ut impubes, vel ob vicium
corporis, ut mutus, et surdus naturalis, id est, ne ipsa prestante

A3

ca non possunt, quo officium tu esse deideant, ut late prosequitur.
 Non ubi autem, cum et sit incivile, eo qui alieno auxilio in rebus suis
 administrandis egere necesse est (in nostro quoque regno) et ab alij requirunt
 aliorum tutelam, vel curam suscipere, si servis sui licere Tutelam
 ne relatio in § Item maior 13 in fin. infra de eorum tutor.

Ad § Certe autem

Certe autem rei, vel causa tutor dari non potest: Apud nos hoc
 iuris Romani subtilitas non observatur, sed potest ad certam rem, vel
 causam tutor dari, ut alioi liceat observari ex Frodo 1 manducet Cap.
 Non hoc § quod hic maxime procedit, cum solum inspicatur
 testatoris voluntas, omnia omni iuris rigore, ut colligitur ex adductis
 a nostro Testamentum Veri testatur, fol 314, et ex infra dicendis
 laeius aperit.

Ad § Si quis filiabus

Si quis filiabus suis, vel filis tutores dederit: Non 3com §
 filio tutor datus, et filiabus quoque in hoc regno datus intelligitur,
 ex late competis a Caranate, cons 6 per tot, ac presertim in § 6 de
 re d 64 a n 4, et ex supra notatis ad tit de adop. Et quod magis est
 si tutor filio testamento datur, et reponitur etiam videri datum pu-
 rimum, nam iuxta interpretationem apelacione filiorum nepotes, qe
 ceteri qui ex nobis descendunt continentur l iuxta 204, l 220 de
 veris significacione, quam interpretacionem, etsi non ex veris sig-
 nificacione, sed ex voluntate, et sententia testatoris descendat, ut
 autor est Calistratus in d l 220, et constat h. s. n. recipiendam esse
 in hoc regno non obstante privilegio carte in omnibus casibus
 in quibus a iure communi admittitur, defendit hinc alio § seu d 64
 n 2, in hac rei omnino videndum, cui iunges Caranate cons 38 per tot.

S. D. C. O. L. 2. 3.

De legitima agnatorum Tutela

Titulus 16

Ex lege 11. tabularum agnati sunt tutores: Species autem
tutela legitime explicat Don Scotus In sacro autem legitima tutela
recepta non est; nam tutelar in duas tantum species hic dividitur,
quasi in testamentariam, et dativam, ut expresse patet Obi. in 2. tit.
ubi nisi datus fuerit a iudice, vel a testatore; iuncto dicitur Tutor
verus, tutorem generat p. 3. tit. 3. Numquam etiam tutor a iu-
dice dandus. Tamen ex consuetudine tutatoris esse solet, ut plenius
infra notavimus, ad ut de auctore tutore. At cum tutela, aut cura
ad eum non expeteret legis ministerium, ut in usu iuris, sed potius iu-
dicis decore, inde omnes tutores in hoc Regno, praeter testamentarios,
sunt dativi, ut ex Regno Valentiae testatur D. Nicolaus Bas ubi supra

Cap. 3. m. 3. Ad § Sed agnacionis

Capitis diminutione plerumque poenitentia: Nam ut eleam-
ter predicat novela 7. cap. 2. in 1. b. n.; quod est simile inter homi-
nes, et ita immobile, ut nullam patiatur mutationem, cum omnis
noxi status sub perpetuo motu consistat.

Quia civilis ratio ci-

vitas quidem iura corpore potest, naturalia vero non
utiq. Unde si veris legis civilis servata ratione loci, tempo-
ris, vel personae sequatur aliqua manifesta iniusticia, vel in-
equitas, tunc secundum equitatem naturalem, et obsequium iu-
dicandum esse, patet D. Caesari ob. 3. an. 57.

De Capitis diminutione

Titulus 16

Maxima capituli diminiutio est: Huc pertinet pena carceris perpetuus, ut animadvertit Franciscus Verde, in Procinium ad 4 lib in 1° Tituli lib 1 hoc ut lemato 2, que et si iure civili prohibita sit l. 35 ff de penis, l. inexcusabile 6 eodem; Tunc tamen Canonico admittit cap quambis a penis in 6, et moribus quoq^{ue} recepta est.

Qui reus pena efficiuntur atrocitate sententiæ: Et non tantum hi qui ad beatitudinem, ut olim moris erat, sed omnes indolentis reus pena efficiuntur, qui ad mortem damnantur, ex l. 2 ff de penis, supplicio possidente damnatum, usq^{ue} exolentem; ut ait Tituli nov 22 cap 8. Scivimus autem hanc mortem anteverit eo tempore, quod inter sententiam, et eius executionem intercederat, quod olim erat 30 dies l. de C. de penis, Temporibus autem Fuxi senatusconsulto cautum fuit, ut inquit Suetonius, in Tiberio cap 76, ut pena damnatorum in 6 supplicii diem differretur; et legibus nostris, in diem saltem naturalem differretur, ex lex pro dar buona expeditione & veri vult de manifestatione perentorum; Cuius dilacionis utilitatem comendat Antonius Mateo in tractatus de iure gladii cap 2 n 10

Ad 5 Minor //

Quod accidit ei, cui aqua et igne interdictum fuerit: Interdictio ignis, et aquae prohibicio est hominum commercii, qualem nubent vicinis expulsi auctoritate politica, & qua remittitur Suelby sem 2 con/1A n 24, et potius excommunicati maiori excommunicacione, ut notat Schneidovinus, hic n. 7. et Antonius Mateo de iure gladii, cap 3 n 2, quibus Iunges Gonzales in cap cum desideres 15 de sententiis excom. Ceterum excommunicatus omnino non equipar

ratum deponere, quod quid sonat hanc n. s. ut late pro-
sequitur Peregrino de iure libri 3 tit 11. Sed de hac capitio me-
 dia diminatione tractat D. Trepus de Metes locuberrimo tractatus
de int et zelus, et a minimis lib 2 opusculorum cap 6 ac de tri-
 bus capitio diminationibus Dem lib 3 com cap 6.

De legitima Patronia Fuela

Titulus 17

Sed quia perinde accepta est per interpretationem ac si
veritas legi introducta esset: Unde veritatem conuictor, in-
quit, D. Alexonimus: non in verbis scripturarum, sed in sensu, non
in superficie, sed in medula; non in sermonum foliis, sed in radice
rationis, zelatus in cap Marconi, cau 1 q 1, et loculenter explicat
Dem 1 com 13 et seqq, ac comprobat for 1 ut de comparum. Et li-
cet in hoc negotio coeca legum notarum opinionem, omnis
opinio ultra proprium verborum sensum sublata sit; tamen
parvam a luce interpretationem recipiunt; ut per alij docet
Suiles sem 1 com 3 m 11.

vi. et tutela omnis esse deves: Nec
mirum, quia patronus in latin quere dicitur como padre e
Carpas; ut auctor est D. Rex Alfonso cognomento Sapiens in l.
1 tit 3 part 1 exinde etiam patronus Advocati munus incumbit;
ideoque Reges, et Principes supremos, quorum protectioni respo-
et tutela Ecclesiarum Cathedralium, et Regularium defensio
comittitur, advocator apelat D. Bernardus Epistola 293 his ver-
bis: Namq inter eos Cesaris constat, et propriam sui coronam;
et ecclesiam defendere, Alterum Regi, alterum conventu Ecclesie
advocato; et prosequitur Gonzales in cap preterea 23 et iur patero.

De Legitima Parentum Tutela

Titulus 18

Legitimus autem tutor eorum erit: Nullo rone relicto testamentario interdum mater, patres superstes, si alias idoneus sit, Tutor à iudice huc dari solet, et merito; nam ipse naturalis stimulus parentes ad liberorum suorum educationem hortatur; ut inquit, Tutiniarius in l. in S.C. de rei uxoris actione, una parenti suspensum, filio auctoritate non esse, dum in viduitate maneat expressit, probat Obs. 3. et tit. Quamvis ipse filii tutores habeant, ac sic pro matre adversus tutores iudicatum referat Sulbes sem h. cons. 11. in fin.

De Fiduciaria Tutela

Titulus 19

Et, et alia tutela que fiduciaria appellatur: Et hac fiduciaria tutela tractat D. Tostes h. res lib. 4. miscellane. cap. 7. ex. n. 2. ac ea plenè eximus in Octiduo Contamine literario ad hunc titulum quod primum in alma Academia, clausura, è prelio, in prelium subit, novamq' aliis huiusmodi academicis concertationibus vitam aperuit; qua magna studiorum utilitate parùm in dies experierunt.

De Atiliano Turore, et eo qui ex l. Julia et Titia daturus

Titulus 20

In vivo quidem à patre oribus: In singulis dandi tutores
 Compti Regie Audienciae, Curia d' Justicia Magnam, et iudicibus Or-
 dinariis quibus, subiunguntur impuereas, quamquam tutores etiam dari po-
 tesse videantur ad regendam, et administrandam impuereas etiam, ab illo
 iudice Ordinario, in cuius territorio eas omnia bona, aut maiora parti-
 illorum, reperiantur, etiam si domicilium pupilli, et originem in
 alio loco haberent; ut plene docet Nicolaus Bas ubi supra d.
cap 31 n 13, Enim vero si tutor, à quovis predictorum tribunali-
 um datus fuerit, non est in quolibet alio tribunali quantum-
 vis supremo tutor dandus, quo pertinet, quod in hanc rem ob-
 servat Molinys V. tutori Veri die 14 Julii fol 314 col 3, petendi au-
 tem modum summi opus est, ex praxi Curiae Salmedinatus Cerara-
 quita, ut notat, et explicat Petrus Molinys in praxi iudiciali
Super creati ut fol 326. Sed monendi sumus, quod licet hi qui
 tutorem dare desiderant, interdum allegare soleant, eorum esse pu-
 pilli consanguineos, ex parte illa unde bona proveniunt, iustas eas
 que docet obs. 1 de tut; Tamen Iudex non cogitur pupilli con-
 sanguineum tutorem dare, quinimo eligere potest extraneum
 si alias pupilli consanguineus idoneus non sit, itaq; practica-
 tum fuisse in hoc Regno, testatur Molinys ubi nuper, dictione
 Post idem n 32, quibus impetor Bardaxi ad fol 3 & officialibus
 dicitur sup n 2. Item sermo iuris esse in Hug Valencis longa
 manu explicat Bas ubi proxime à n 32, quod etiam obtinet
 in tutore à iudice dando potumus quidquid sentiat Sullbes fm
 & cons. 82 n 6. nam etsi fm de tut. expresse caveat, potumus
 dari debere tutorem consanguineum, statim subiungit, ibi, aut
sequi de furo se pueri, & debet dari al. his nascido. Ne
 sensus sit, eodem modo dandum esse tutorem potumus, ac
 dandum dicitur impuereas iam nato.

Si cui nullus omnino tutor fuerat: Don 3 com 1. quid si
duo tutores testamentarij essent; et alter decederet; an loco defi-
cientis dandus esset a iudice alius tutor? Affirmat noster Peto
¶ tutor n 27. Sed in contrarium extat comunis iuris regula;
quod harenti tutorem; tutor dari non possit; relata in l. cum
iure D. C. qui per tut. Et in hanc partem expendi etiam potestas
Iustiniani verba nuper relata; in prin h v. Et in nostro
Regno secundum propositam iuris regulam; antiquitas iudica-
tum fuisse; constat in Curia D. Tullio Arag in processu D. Ter-
nanti Cordam super iurisdictioe; 22 Martij anni 1680. et hoc
consuit in Pragmatica anno 1634 in motibus processu Decani et
Canonicoi sedis Ceranagutans; super apprehensione in articulo
prop. Clericos Secia; * @ Franco tom 2 fol 64. * Non circa execu-
tores testamentarij comprobat textus in cap 2. § Sane de testam.
in 6. et circa stramq; rem videndus est Eminentissimus Cardin.
de Luca in treat. verit tom Tnac. de tut et cup. d 1 a n 4 et d
11 a n 2; et h. Sesse d 24 per tot.

Ad § Nos autem

Unus cum eiusdem Civitatis religiosissimo antistite: Vider
Eclesiasticus nequit impuere laico tutorem dare; neq; e converso
iudex secularis poterit dare tutorem impuere clerico; nisi al-
teruteri eorum pupillo apud illum larganti; tutorem daret ad
illam duntaxat iurem; et causam; argumento text in cap fin
de iudicib in 6. at id lato calamo prosecutus Bas ubi supra
d cap 34 ex n 74. et ex nostris Suelbes cent 1 conf 19 per tot.
qui alij referunt.

Ad § Cum ergo

Post pueritatem tutela iudicio rationem reddunt: Mu-
lusmodi rationum causa administracionis tutela, et cura de
line ordinariæ sunt, ut rex in l. 1. §. preterea d. de contray. et
vill. act. Tut. et docent. Statuta de rationibus cap. 22. an. 11
Amato sax. parte 2. reuel. §. In 2a. quor. et in hoc Regno
seruandam est, cum in omni causa civilis, quæ à foro non
est precepta forma procedendi sumaria, vel ex præsi. recep-
ta, nisi ordinariæ agendum sit, ut notat Vaxdaxi. in con-
ad. for. 2. de rei vindic. in prin. Sed si quis post puerita-
tem tutores suos super reddendis rationibus civiliter conue-
nienter non cogitur probare se maiorem esse exceptiones
à Tutoribus non operitas, ut fuit declaratum in Curia d. Jus-
ticiæ Haag in processu d. Antonii Nomenens de Vixen, super
civili, die 6 Julii anni 1646. At si velit puer tam factus
se curare maiorem, poterit hoc iudicio petere, iuxta ea
q. docet Petrus Molinus in præsi. super creatio. maior
fol. 46. Sed si pupillus maior iam factus, aut eius heres
conveniat tutorem, circa reddendas rationes tutela, et
reum mobilium inventarium confectum à Tutoribus non
apereret, circa eorum numerum, species, ipsarumque estimacio-
nem, iudicamento minoris, aut eius heredis standum est, ex
for. officio del. S. Rex 2. de tut. iuxta Molino V. inventa-
rium v. inventario col. 1. fol. 146, et V. Tutor v. tutores
duent. col. 2. fol. 311. Cuius vero neulicam poterit, per se
rationes tutela reddendas definire, modo 20. annos non im-
pleverit, ut plene docet Molinus V. tutor fol. 311. col. 1. nisi
taliter definitum fiat de consilio duorum consanguinea-
rum, ex parte illas unde bonas descendunt, et accedentes
iudicio decessu, ut late prosequitur Post V. tutor n. 6. et de
reddendis rationes tutela Bas. ubi sup. cap. 43. et Montex. d. 21
et n. 1.

De auctoritate Tutorum.

Titulus 21

Meliorē quidem conditionem licere eis facere: Potestatem, et officium Tutorum ex a. re. explicat Don. §. com. l. 1. et seq. Et quia pupillo licet meliorem eius conditionem facere, sine tutoris auctoritate, potest etiam in hoc Regno alimenta petere in iudicio, tutores non auctores, ut ad rem docet Molin. V. tutor. ver. die. l. 1. §. 1. fol. 32. h. col. 1.

Ad §. Tutorum autem

Tutorum autem statim in ipso negotio, prorsus deset auctoritas. In Prag. munus tutela in officio tutorum potius versatur, quam in nuda auctoritate prestanda, quia omnia bene cum tutores geruntur pupilli nomine, adeo ut possit ante litem contestatam procuratorem ad lites sponte constituere, obs. 1. item nota §. de Tut. cui consonat Regi. Valencis l. 1. §. 1. tit. de procuratoribus, ut prosequitur D. Crenpi obs. 108. n. 13. D. Mateu a Reg. Prag. Valencis cap. 10. §. 1. n. 317. Licet aliud in usu iuris sit, l. 22. a. admin. tut. l. neg. C. a. proc. cum similibus. Parum autem dicitur ius nostrum à iure civili in alienatione rerum pupillarum, Nam tutores in usu iuris alienare possunt res mobiles, quae sensari non possunt, et quae administrationis causa distrauntur, l. cum plures l. 1. §. 1. D. de admin. tut. l. omni. C. eodem, exceptis istis, quae comprehenduntur in l. lex que. C. d. r. nam haec sine decessu iudicio alienari nequeunt d. lex que.

Verum in hoc Regno tutorum potestas, eo perducta est, ut
 in alienatione cuiuscumque rei immobilis nunquam iudicis de-
 creto potestatem, sed omnes res mobiles indubitanter pro potest-
 ates suas dirigeret possunt, si necesse administratio tutela id
 exigat, ut inuit Pa. Sero d. 164 n. 6. in alienatione autem re-
 rum immobilium iudicis decreta opus est, tam ex d. V. lex que
quam ex obs. 6 de tut. et de ceteri qualitates adducit Men-
gallus de iustitia lib. 2 casu 111 per tot. et ex notis Font.
Valencio a n. 30, et v. tutor a n. 16, et in dei ad transa-
 ctionem unum sedentium, decretum iudicis necessarium
 hic esse prosequitur Pa. Sero d. 164 per tot. Porremo ad-
 vertendum est, tutorem in hoc Regno non tenere pecunia
 pupillarem augere, sed eam dumtaxat conservare, adeo ut
 si quid tutori cum pecunia pupillari cum industria lu-
 oratus esse in auano utilitatem id convertere poterit, et
 in capitulis prudentum hoc scriptum esse, recitatur Molt-
nud V. Tutor, lex in capitulis prudentum fol. 314, quam con-
 suetudinem iures repugnare putat eius Colasus Ptoles
videm n. 24, contra autem tenet Simon d. 29 an. 36.
 Omnino videndus.

Quibus modis Tutela Finitur

Titulus 22

Cum pueri esse ceperint a tutela liberantur.
 Omnes sciende, tutela modo, explicat Don. 3 com. 14, eiu-
 dem fere modo in Thomica finitua tutela, licet quoad
 pueritatem atinet, sciendum est pupillarem etatem, tam

in masculo, quam in femina durare, usq' ad 14 annum. Obs. in
 de contrae. minoru, ac proinde a potestate, et manu tutoru
 in hanc usq' etatem non liberari estimamus, et in Regno
 Valencie pupillari etate, tam masculi, quam femine quoad
 tutelam, usq' ad 16 annum completum durat. for. 37 de rectam
 Jur. ultimo. Statu. de reo. Reg. Val. cap. 10 § 1 n. 203. Et in
 Catalonia filii militum, et ex genere militari descendentes
 usq' ad 18 annum tutores habent; ex statuto tutores 19 et a
 fut. Ceterum si femina puere tam facta nupte, eius tute-
 la in hoc Regno solvi ante 14 annum credimus, ut colligitur
 ex glossa in Statu. minoru bl. 226 col. 2. quidquid in vi. iuris
 sit, ex l. maxime 2. C. qui datur tut. non eo minus 14. C. de pro-
 curat. et § 19 Institutionu. de excep. tut. Et ratio im-
 promptu est, quia maxime habet hic liberam administratio-
 nem omnium bonorum ipsius sue, ex obs. 1. ut rex amor.
 ut explicacius notabimus ad d. § 19 infra de excusacione tut.

De Curatoribus

Titulus 23

Usque ad viceimum quintam annum completum cura-
 tores accipiunt. Don. 3 com. 14, de licet minoru etate a iure
 in hanc usq' etatem estimatur d. prin. h. n. ult. et ex l. 1. § 1
 parer. 2. d. de minoru cum similibus, tamen in non nullis pro-
 vincis non durat, nisi usque ad viceimum completionem, ut a
 Thomas Petrarum Cardinalis et Lucas de alien. d. 30 n. 3. et
 Mediano Penningex Decisio. 324 n. 3, et de Regno Valencie
 provant for. 1. de ree. minoru, for. 14. de tutel. tut. de plu-
 ribus docet Bas ubi supra p. 1 tom. 1 cap. 20 n. 4. et tom. 2.

alias, à bonis & extraneis Curatorem dare, ut & tunc dabitur
 tam supra diximus. Nec solum monendi sumus hunc casum
 datus locum non esse, si pater, curatorem furiosus, vel
 heredi instituto, vel exhereditato, testamento reliquerit, l. fin. §
 et si quidam §. C. de curatore furiosus. non enim debet hodie cu-
 ratorem furioso dare, quando curatorem testamentarius re-
 periturus, ut pluribus docet Nicolay Bas ubi supra caps. 31,
 de curato. hinc n. 3.

Ad § Sed et mente

Sed et mentecapris, et surdis, et mutis: Mentecapris seu de-
 mentibus in no. no. Nemo, etiam si perfecta etatis sit curatorum
 dantur. C. de tut. nam huius intellectus carent, et furiosis valde
 assimilantur, ut late prosequitur Paulus Zaguias quest. medic.
lib. 2. tit. 1. question. 1. ad regg. eximie mutis, et surdis, quoque
 dancis et Curatorum hoc §. no. non si non intelligunt, quid a-
 gant dementibus equiparantur, arg. text. in leg. ubi videmus, C. de
 Testamentis. Sed si mente, ac iudicio careant, valeant, non
 indigent curatorum auxilio, cum omnia per se gerere possunt.
 l. fin. §. de boni. pater. furiosus, et infans, §. fin. in pra. de hered. qual.
 et differencia, quodquid sentiat, ex nostris Constit. cons. 64.
 ex n. 34. neque hi qui perpetuo morbo laborant, vel ex alia
 simili causa rebus suis supponere non possunt, in hoc regno
 Curatores habent ex ratione d. obi. 7. adventibus à regno ex-
 ceptis, quibus, et eorum bonis, tam de iure quam de foro de-
 bet dari, et assignari Curator l. multa §. fin. §. de tutel. l. ab
 hostibus. l. 5. d. ex quibus causis in potest. ead. cum similibus
 for. non ut ut habent vel propinquum, cui committat Regni Va-
 lencis fori, §. 1. et §. de boni. tutor. iud. possid. et prosequim-

non hoc ubi proxime cap 28 de curat absent. dandi. per
 totum, et ex nostris Suelves sem 1 conf 28, per tot. Sed non
 eodem modo absentis Curator semper dari deest, quia dan-
 dus non est Curator absentis, intra decennium, si procurato-
 rem in Regno relinquisset, et nullo procuratore relicto ar-
 bitrarium est iudici, vel absentis consanguineum, vel extra-
 neum Curatorem dare, ut de curatore fuisti proxime dix-
 imus, et in examinis docet Pont 1 absent n 48 ac sic iu-
 dicatum fuisse, per 3 dominos locumtenentes Curia d. Tu-
 ricie hinc, testatur, Suelves ubi supra n 50. licet idem
 partem contrariam tueretur; Sed si nominandus sit Curator
 ob absentiam decem elapsi, semper dari deest proximior
 consanguineus, qui ab intestato illi succedat, et qui pro-
 curatori etiam administrationem bonorum adimet, et ex
 speciali dispositione d for on ut ut pater vel prop, quom
 longa manu. exponit verba ubi supra ex n 16. Non
 vero admet administrationem Curatoris Franco ad for ut
 pater vel prop tom 1 fol 230.

Ad 8 Interdum

Interdum, et pupili curatores accipiuntur: In
 hoc Regno semper, ac impubes esse debeat in iudicio, ut
 reus, aut actor, ac tutorem non habeat, forsam quia
 uterq. cum parente vivit, indulgendus est ad licentia
 rator, neq. aliter legitimam personam etandi in iu-
 dicio habeat, et hoc sensu accipienda est ob. 16 de ut
 quambis aliud in usu iuris, est, ex quo plerumq. pro
 filiisfamilias Patrem in iudicio consistere, et expensu for,
 ac in hanc rem videndum de n com 11. Sed et in hinc

in causis causis Patris, Materis pro filio in iudicio re-
ponderet devent; ut in specie pro in tu nei, pater, vel Ma-
ter;

De satisda. Tutoru. vel Curatoru

Titulus 24

Cuxer. Tutor, ut tutores, et curatores ea nomine satisda:
Don. 3. com. 11. Et in hoc regno tutores, Curatores nativi
satisfacionem brevent; quod in duabus rebus versatur, qui-
pe in dando fiduciaribus idoneis, et in iuramento apud
Judicem prestando, ex fine gerendi, ac administrandi, res
pupillares, ut constat ex for. h. de tut. et obs. 3. eodem. Adeo
que et necessarium tutoris iuramentum, ut quidquid ab
eo geratur, absq. illius prestantione nullum sit, ut notat
Poz. 1. tutor n. 32, nec liberantur hac satisfacione cura-
tores datus, dum ex conangineis eius, qui sub curas est eli-
guntur, ut deducitur ex 3. for. h. de tut. et advenit notex Prac-
ticus Molino in processu super creatione tut. fol. 386, neq.
etiam pignoriibus capto, vel auro, et argenteo, depositis sa-
tisdares tutores, Curatoresve oportet; nam huiusmodi satis-
dacio personas deudetas, ut dixerit provar. d. obs. 3. ac
proinde signis vicem huiusmodi satisfacionis fungi neq.
arg. rept. in l. 7. de pretor. iurp. dunctis. Don. ad. l. 5. 5.
de V. O. et Distal. ad. Don. d. lib. 3. com. cap. 11. litera
A. ac sic iuricatum fuisse in Sup. Valent. rectorum. Ord. d.
cap. 34. de Curat. minor. n. 113.

Nam tutores testamento
dati satisfdares non coguntur; Similiter tutores //

Tutamentarij in Mag satisfactio non coguntur, insenta-
 rium vero rerum pupillarum facere de uere. L. uere
qui reponitur Id de admittit tutore, et comprobat dictus
for si de iur. iur. tutoris eis remiserit confectioem in-
 ventari L. ult. C. arb. iudic. in penam autem non con-
 sciendi: facti inventarij iuramento pueris, circa estimatio-
 nem rerum mobilium aduersus eius tutorem statim de-
 bet, ut supra item diximus, et prosequitur Pap. Tutori
n. 23. et seqq. ac licet ex eodem foro copiantur etiam tu-
 tores testamentarij iurares pariter, ac tutores, Curatores
 danti, tamen id in tutoribus testamentariis non observatur;
 Verum si ex duobus tutoribus testamentariis, unus se ex-
 pte curaturum, ac simul facturum insentiarium offerat,
 hic in administratione tutelo, alteri preferendus erit, ut
 per Molinum docet Pap. ubi supra n. 26.

Ad 5 Sciendum

Sed etiam in eo qui satisfactioem admittit:
Tutor, qui doret, iuratus, et curae fidelis, et aliorum
negociorum admittens debet, minus idonee parus et ca-
vere, romanet obligatus, minori, aut parti cuius nego-
cium intoret, l. 1. et per tot. tit. de Magist. comen. for
de manifestacione scrip. for per dan. bawo 2 in fm
de manij, et inuene uonorum, et for per apellitoz Bas
apellitoz galbas iunges Pardani ad for 2 a manifest.
honorat. n. 12. et placet in hanc rem circa praxim
aducit Bas a cap 34 n. 170. et seqq.

De Excusatione Tutelae vel Curatorum

Titulus 23

Excusantur autem tutores, et curatores variis ex causis: Deo 3° com cap 3° et 15. Tutela minus in iudicio ex gravi voluntarium est, exemplo executorum, quod omnes hi suscipere volunt arg. text. in cap. religionis 25. fin. de testam. in 6. susceptam autem retinere, partem ac tutores, compelli possunt. ex cap. Joannis 1° de testam. lunco D. Francisco Montano de causis bis tom. 2. lib. 6. cap. 6. a n. 16, ac per consequens suspensivacaneum ponit ex de causis, a tutela et curat. seu vacationum in presenti disputare. At cum officium tutela, minus publicum sit, ut constat ex prin. huj. tit. quemlibet cogi posse hoc munus suscipere credimus, ubi penuria tutorum adsit, in loco in quo pupilli tutori designatus a testatore, vel a iudice appareat, nisi iuriam habeat excusationis causam; Ex concilio ab Otero de officialibus Republicae cap. 12 n. 76. et similiter petenti advocatum cum nullum reperire possit, qui illi patrocinium prestare velit, dandus est a iudice, ut advertit Pont. 1° advocatus n. 107. Quare iudex etiam tenetur advocatum pauperi litigatori assignare, et illam compellere, ut gratis pro ipso paupere patrocinium presteret, dummodo non sit advocatus pauperum specialiter deputatus, ut referunt Otero ubi supra n. 2. et Pont. ubi proxime n. 108 et seq. Et eodem modo cum in service coguntur muneribus publicis, ex l. si quis 3. de mun. et on. libus, qui de iure communi cogi possunt, ad acceptanda officia guberni, seu regimini civitatis, ut pluries remissive docet Pomagosa in adición ad Concilium, in Statuto Civitatis Eugubii lib. 1. rub. 6 n. 13. nisi iuriam habeant ex-

causis, periculis, summis eius referens, quod oculis alienis
 rempublicam administrandam susciperet, et alium magis
 reum eligendum exoptans, sic, inquit: Suum querite qui-
rites ad quem honorem hunc transferatis, nam si me se-
reter cum cogitis, nec ego mores vestros, nec ego mores vest-
ros, nec vos imperium meum percipere poteritis; ut ex libro,
Plinio, et Valerio Maximo observat Dico. ubi supra n. 13, et
de privilegio inhammum agit Pomponius in Regulari Cancel-
la inhamis resignationibus quest. 2 per tot. cui iunges Meno-
quium a Avoltus 2 lib. cas. 60 per totum

Ad Idem et in Militia

Ut nec volens ad tutelam munus admittatur: Ne videlicet
propter privata negotia a numeris, et signis, Militibus avocem-
tur ut animadvertit Vinus hic, quam ob causam nec pro-
curatores esse poterunt l. 4. §. 1. de procurat. nec alienas pre-
dia conducere, l. 1. §. 1. de locato et conducto, et hinc
pertinet aurea Instructio nostri Regis Jacobi primi, Verba
relata in for. 1. de militari: Conditio erit, inquit, quo cum
cta omnia reguntur, ita dixerunt, et ordinavit ut cuncti ho-
mines certis, et distinctis ordinibus se haberent, videlicet ut
clerici in Dei servicio arduo permanerent; Milites etiam ut
semper eum defensores; et reliqui homines, unusquisque suum
officium exerceant: Quapropter nec clerici cogendi sunt,
ad suscipiendam tutelam; etiam si sponte tales hono-
riarii esse possint; vel etiam tutores administratores, eorum
coniangineorum ut post alios docet Barrota de iure ecle-
siastico cap. 32 §. 1. n. 13; inde etiam acceri solent ab
administracione publicorum saluorum; eoque derit eis

Miles recuti qui factus est miles secū dei, ut fertur lib 2
feudorum tit 24 de Varo Miles in fin, et expresse ut ad
clericatu feudum amitti, eodem lib feudorū: Ceterum in
trag Clerici aduocationis munus exercere non prouen-
tur, quidquid in eū iuris sit ut docet Port in scol ad
Molinam V Aduocatus à n 3; quamquam officia Regi-
eus non possit; ex tra in tit quod officiales executores et
Ministri iurisdictionis Regiæ sint seculares, et non cle-
rici; et prosequitur Suelles sem 1 conf App per tot, et in
hanc rem omnino videndus. D Francisco Ramo in com.
ad l. tul et pak lib 2 cap 26 à n 10

Ad 8 Item Romæ

Item Romæ Grammatici, Historici, et Medici: Merito huius-
modi personæ, à tutela, et cura excusantur, ut vacatione
munerum sedulo proficiantur has artes, quas exercent, et
ad communem Reipublicæ utilitatem expectant, Inne pre-
ceptorum Grammatico à Guernio Cūstatis eligendum, docet
Romaguera in adic ad Concilium in stat Cū Eugubī lib 1
Prurica 35 n 3, et Grammatico studiosor scolasticorum pri-
uilegio sui de iure ait Bardaxi ad com lib. ad bo in tit
de las enagenaciones echas à los Estudiantes. Ceterum adeo
exercent in cuncta Hispania numerus Scholarum Grammatico,
ut eum ob bonum Reipublicæ minuendum sumo iudicio ex-
istimet D Petrus Ferrandea. Navarrete in eius dno polit.
D 46 per tot. Medicorum autem electio pertinet ad gu-
vernium politicum Cūstatis, à quo unus vel duo, doctus,
et expertus Curacionibus vicinorum conueniunt, solent,
ut similiter casetur in estatuto Cūstatis Eugubī, relato à

Conciolo lib 4 Novicia 33 et elecciones Medicorum; qui in hanc
rem, plura, et pulera aducit. In hac autem Imperiali Vider
novissimum, et antiquissimum extat, Medicorum, et Chyrur-
gorum collegium, qui summa Respublica utilitate vivere, su-
as artes exercent, et similes etiam Collegium in semper Vic-
tici Oronti Cōleares reperitur, verum ut hoc munus exer-
cere valeant, concurrere debent, qualitates omnes, quae ut
quiritur in l. p. in tit. de Medico an 1622. p. in ut fa-
cultas dicit unives. p. la admision e Medico an 1618. Et
quidem Medici, seu Chyrurgi, si Respublica urgeat necessitas,
cogj. possunt ad suas artes exerendas, ut post alios adve-
rit Thomazura ad Conciolum d. sub 33 n 10, et signanter tem-
poris petis, ac in hac res, citra alios videndy Laguias e sa-
lario q. 13 a n. 10.

Ad § Qui autem vult

Aliis uti iura temporaria constituta non prohibetur: Nam
qui succubuit ex una causa, non prohibetur agere ex alia,
ut in l. p. actor § de pena temeris litig. et comprobatur textus in
cap. fin. de causis pones, et prop. iuncto Nolino § actor fol. 6.
col. 2 ubi Portoles n. 24.

Ad § Item rescripserunt

Maritum uxori suo, curatorem datum excusari se
posse: Comprobatur l. 3 ut 11 p. 6. l. 1. e. p. ondes. de exc. pedic.
et Maxido al. Tura, q. de d. l. Menes de ellas otro guardador
q. sea in sospecha. Julia uxori minoru etiam si virum su-
perstitum habeat, potest nominari Curator, cui uxoris bene-

Titulus 25

67

non administratio comitatur, tan de uxoribus, quam
de Regno Castela ut prosequitur Nelas d d d d d per r r r
Verum in hoc Regno non ut ei tutori, vel curatori, dandum,
quandis illa aetate non sit, ac si ante matrimonium dati
fuerint, a tutela, vel cura illius liberantur, ut supra subiungit
ad ut quibus modis tutela foriatur, eo potissima funda-
mento ducti, quia Maritus in Reg. liberam bonorum om-
nium rerum habet administracionem, ut docet Molinus l
vix, et vxor pl 333 col 1, et sane dominium rerum et
mobilium quoq. adhibetur ob 1 ut rex amor ob 24 et
3h de uxor docium, neq. mulier in iudicio esse potest,
absque consensu viri 2 ob 3h, et late prosequitur Pet
ibidem, et Suelbes semic d conf 34 per r r, ac per consequens
enim nunquam Curatoris, seu tutoris auxilio opus esse po-
talam erit, cum in usu iuris tan circa administracionem
rerum vxoris, quam circa facultatem standi in iudicio
aliud constitutum sit, ut prouant tepus in la huj 12 vxor
neq. enim C. de admin tut. l non eo minus 14. C. de pro-
curat, et plene docet Nelas d d d d d op n 19.

De Suspectis Tutor. vel Curatorib.

Titulus 26

Ad S. Datum est

Datum est autem ius removendi tutores suspectos:
De suspectis tutoribus agit dom 3 com 19, et in hoc Regno

potestas removendi tutores tanquam suspectos eisdem Mar-
 gáritibus competit, quibus dandi ius est; et ex inde,
 pones iudices ordinarios ius etiam est removendi tutores
 suspectos, ut sponit Suelbes sem & cons 29 in princ. Licet
 de iure tantum de hac suspitione cognoscere poterant, qui
 in iurisdictione sumum locum obtinebat hoc S. Montio
 iuncto Don ubi proxime. Sed hic observandum est quod
 et si eque tutor testamentarius, ac datus ut suspectus
 postulari possit S ostendimus h n tit. Tamen postulatio
 tutoris testamentarii suspecti exerceri poterit, in quocum-
 que tribunalí impuere competente, Verum si tutor dar-
 tus, ut suspectus postuletur, suspitionis causa agenda
 est, abud ipsum iudicem, qui eum tutorem dedit, quia
 nihil tam naturale est, quam eo genere quidquam di-
 solvi, quam coligatum est, ut inquit Molinus, in l nihil
tan naturale. S. d & regulis iurij.

Ad Consequens

Et sciendum est, quare publicam esse hanc acuracio-
nem: In hoc signo non omnes acurare possunt, nam
 acco pupillaris, hic admittitur non est, nisi in certis casibus,
 quorum non nullo adducit Pet. l acco n 17. Itaq' exuti-
 manus ipsum agere posse pupillum, cuius principaliter in-
 teret, tutorem non esse suspectum, dato illi curatore ad
 litem, ut in specie Obi. 2 a tit. et coligitur ex hijs, quae
 in hanc rem observat Petrus Molinus in praxi super o-
ratione tue fol 381. col 2. quamquam de iure non po-
 ssum impuere tutores suo suspectos postulare, nec mirum
 quia in usu iuris omnibus ferè patet acuracio suspecti.

hoc dicitur. Unde coniunguntur pupilli agere poterant,
 ut suspectus Tutori removeretur; hic autem coniunguntur
 non potest agere adversus tutores testamentarios suspec-
 tos, videtur, cum solum valeat accusare patrem, cuius prin-
 cipaliter intererit, ut pluribus remotione probatur. Suelbes sem
 I conf. l. n. A. et facile agere nequit pupillo principaliter non
 intererit remotionem Tutoris, qui et in iudicio contestari
 potest. Dato ei curatorem ad litem obs. h. de Tut. Ceterum =
 haud levi fundamento dici poterit, coniunguntur pupilli seu
 adulti, proculcare seu accusare illos tanquam suspectos non
 proveri, dum hi in loco tutoris seu Curatoris remoti sub-
 rogandi erunt tutores curatoresque, ex his quae tam supra
 docuimus ad tit. de arbitrio tut. et ad tit. de curat. et ab in-
 terato, pupillo, sive adulto successurum sunt, ac sic iudicatum
 fuisse in Regno Valenciae refert Bas. cap. 24. de sup. tut. n. 6.

Ad § Suspectus autem

Suspectus autem est: Triplex suspicionis causa in hoc liti-
 no assignatur in obs. h. de tut. I. Si tutor non ex fide tute-
 lam gerat ut in h. s. n. et in l. inordinandi. Eodem modo si-
 milibus. Si ut tutoris, vel curatoris absentias; sed non qu-
 vi nisi cum Tutori a loco ubi pupillus moratur eiusque;
 bona sita sunt, in longinquum recedit, nec forsam animus
 redeundi habeat; nam etsi Tutor alius domicilium eius
 visitatur, quam ubi pupilli bona consultant, parum se uter-
 que locis dicitur, exinde non removeretur, ut in specie non
 contraxerit a Suelbes sem I conf. l. 2. per 20. Modo l. d.
 non impeditur Tutori diligenter incumbere iniuncta ad-
 ministracioni tutela. 3. causa est, si racione officii non

non possit Tutor recte tutelam gerere, et ut bonus Paterfamilias, ut videtur et in exemplis aductis à Petro Molino in praxi super remotione tuti fol 384. Ex quibus omnibus deprehenditur suspitionum species pariter ac in usu iuris, ad deo supremam generatim revocari, unum eorum tutorum quos constat tam non ex fide tutelam gerere, alterum eorum in quibus nulla huiusmodi administratio arguitur, aperte, sed in eorum iuris suspicio est, aut tam nunc ex fide in tutelam gerendam verari, aut id portare facere cogitare, ut explicacius docet Dom ubi supra d cap 16. Vna causa recusacionum Tutorum vel curatorum iudicis arbitrarij est Contumacia pariter ac in usu iuris; Ceterum non idem observatur in recusacionibus iudicum quicquid sentiat Post in Seely ad Molino V iudex n 64 et 65 non contrarij in Vogel n 2, nam recusaciones iudicum ad certas causas in foro nostris expreras, requiruntur, adeo ut in trag iudices recusari nequeant, nisi ex causis suspitionum contentis in for 5. 10. 11. 12. a iudicis. for in de subrogacione consiliariorum for in de susp iudicis an 1685, for in Versu Ottoni ut de las sospechas de los jueces an 1686. Eadem est, vel maior ratio recusandi veretax ut post alio refert Suelbes in cen cons 23 for rex, cui adendus d Crepi obi d n 12 et seq. Et circa recusacionum tutorum, Curatorum et iudicum, omnino videndus d Bas in cap 46 de suspectis tut et curat per rex, et eisdem modo, quibus iudices recusantur, eorumdem modo aserores et notarij de foro velut suspecti recusandi sunt, ut statutum extat in foro in tit 9° de aserores y notarios puedan darse per sospechosos a ni 1692, quamquam alibi observatur, suspiciones huiusmodi rationum arbitrarias esse, ut refert Cardinalis de

de Lucas & iudicij vide S n 6 et seq. Quod etiam in mag^o
 observatum reperimus in actuariis tantum causarum
 non autem in scribis Mandati, seu ravelionibus princi-
 palibus Curia de quibus loqui videtur d. fox in tit. q.
 loy avaros, et sic practitari reperimus, et de suspitioni-
 bus peritorum, et estimatorum vltimum tractat Cuiaco
 Controversia R.R. a n 26.

Ad S Si quis autem

Quoad cognitio finitatur interdicitur ei administratio:
 et remouetur tutor administracione, lites pendentes suspi-
 cionis, que in hoc Regno vlti ordinaria peragitur, iuxta
 d. a rei vind. necesse est ut saltem per iudicia, et coniec-
 turas summarie de suspitione constet, ut aduertit Petrus Mol-
 liny ubi supra in fine, et plene comprobat Vas ubi nupex
 d. cap. R.R. de suspectibus n 14 et seq. de ei suspectus tutor,
 appareat poterit interim ac principalis cognitio suspitionis
 finitatur, alius tutor in eius locum dari d. obi. de tut.
 Si autem tutori curatore decessante, pendentes hac acu-
 vacione, extinguitur de iure ac de foro suspecti cognitio
 S Sed si suspecti. A. h. n. t. et consonat Pontoley in Feolis
 ad Molinum Factio a n 23, et signantex n 67. Simili-
 ter pendente acuvacione inquisitione, officiales Regi a
 officio suspendi non solent, ut patet Molinum docet Text
 Inquisicio n 10, et late prosequitur d. Joany Chirinto-
 mus & Varga in consideracionibus practicis p 4 cond
 S per totam. Quamquam in vlti iuris Magistratur
 seu iudices inquiri seu acuarive nequeant, officio eo-
 rum durantes, nisi in certis casibus, quos longa manus

referi Maritibus & Macobianibus lib 6 cap 6 per tota.
 Ceterum velut suspecti reculentur, statim abstinendi
 sunt ab omni cogitatione, causa, in qua reculantur
 sine suspitione in iudicio declarato non fuerint, ut
 novissime cavetur in lex in tit 9° lex pures recudentes
se abstinere anni 1676. Quod in omnibus Regni tribuna-
 libus observari compertum est propter indefinitam fore lo-
 cutionem, excepto tantum iudice ordinario, circa cuius sus-
 piciones aliud specialiter dispositum est in hoc Regno ut ait
 Molinus V iudex ordinarius fol 120 col 2 et post eum Barboza
in comentarium ad lex 1^a tit de adiunctis, neq enim lex
 generaliter potest derogari, solet priori speciali ex-
 cept in lex Sed et potestiones 2^a ff de legibus cum 1^a
millibus, Sed de his in transcursum dicere satis est.

Tranco ad lex 3^a de suspectis tutoribus sive potius ad obi.
3^a ait consanguineos pupili posse tutores accusare

Institutionum Justiniani. Librum

Secundus De Rebus divinis et ad-

quis. ipsorum domum. Titulus I^{us}

Ad S et quidem

Et quidem naturalis usus communis sunt. Non solum in
 Rebus autem et liberis Republicis, pariter maris quoque territo-
 ris, neque adiacentibus suis usibus secedunt; sic tamen ut
 priusatis, et nautis maris usum permittant, a quibus vectigalia
 accipiunt; et claves portant, quibus a piratarum et hostium
 incurribus liberis sunt commercia, et navigantes tuto naviga-
 rent; hinc Antoninus se mundi dominum esse dicit, et Leo
 Podiam maris dominam, et his que in mari accidunt, quod
 quatenus videlicet id lambit Orbem Romanum l. ff. ad leg.
 Modianam de iac. et Leo videns Bosphorum Thracium iussit
 ut quicquid exas suas inconcussis usibus possideret in non 56
 Idem provari modernioribus exemplis Antonius Rex et iura
 publice cap. 112, et noster Hamizen et Leo sup. § 30 non de-
 licet in contrarium exper Hugon. Grouj in mari libero
 cap. 1 et seq.

Ad S Numina

Numina autem omnia, et portus publica sunt.

Don vbi nuper cap 3. Flumina, quae perennis sunt, et portus in-
 ter regalia Principis commendantur in cap 3m quae sunt regalia lib
 2. feudorum. nec civitatum sunt, aut priorum Dominorum, n
 per quorum fundo fluere apparent, nisi ex privilegio aut prescrip-
 tione, seu consuetudine acquisita sunt; ac sic pronuntiatum
 fuisse in curia d. T. A. in proce Domini Alacelus & Sugges, super
 abrensione. Namque vbi proprie S. 26 n 36. Nam licet penes
 illos esse soleat fluminum iurisdiclio, non tamen proprietates, ut
 advertit Antonius Perez vbi supra. Vna ab eum mutare, aut fo-
 ras ex illo ducere Principi tantum licet, ut fecit Corvulo, qui au-
 tore Corvulo Facio lib 14 anal. inter Mossam Henunq. rium, et
 viginti millium spaci foram produxit, quae in castro Deciani ut-
 taxentur; idem et Vero scribit quod Facio lib 13 anal. ac pro-
 inde in his rebus, Principis venia semper expectanda est, ut do-
 cet Namque vbi nuper n 37. flumina vero, quae perennis non su-
 nt, vel etsi perennis sint, tan parvas quantitates aquae scaturiat
 ut secundum flusum naturalem publica prodere non possit;
 ad eum omnino pertinent, in cuius fundo nascuntur, ut pro-
 sequitur idem Namque vbi proe n 36. et in hac re videndum
 etiam Regens Sese d. 118 a n 118 quibus sumer Baldo p 2 con/
 2. 11 per totum, et novissime Lagunas de puc. p 1 cap 3 or
 n 26.

Ad 5 Riparium

Sed proprietates eorum est, quorum praedia hexent: Don.
 d. c. 3. et hinc Domino licet agros, eius fundi murare, ne
 is inundatione peccat, et propugnacula ob defensionem in
 Ripa aperere, ad ducendam aquam, ab ipsius, ut pro-
 vat for 1 de ruis, iumento Bardali iudem n 5, et ita rebus
 in nostro Regno iudicatum fuisse, refert Namque d. 5 n 6.

n̄ 38, quod locum obtinet, etiam si ex eo opere damnum, vicinis inferatur, ut auctor est Boet Valerio in 114, et sicut in Neporum proprietate singularium est, vix vero communis, hoc etiam communis est vix sumi, balnei, aut molendini, licet eorum proprietate, sit in dominio nostro, ex lex 2 de recep

Ad S. Universitatis

Sci, que alia sunt communis Civitatum: Don Acom cap 2. Maxime rerum multiplex est differentia, ut ex Arondano observat Barbari ad lex in de scaly, nam quedam sunt communis universitatis, que ad utilitatem singulorum devenire non possunt, nisi quoad usum, veluti vides, et platee, et his similia, et propter usum communem, onus eorum rerum referendam ad omnes expectat ut prosequitur Bobarilla lib 3 polit cap 5 et Cuenca in summo invest Nobilitati aragonum cap 10 n̄ 68, que alio referunt; alia sunt bona ad universitatem pertinentia, quorum redditus tantum sunt in usu publico, veluti illa, que tributari solent; alia etiam sunt communia, que ad certum usum non sunt destinata, et hoc in Leonis Castellis vocantur terras validas, et in hoc regno, montes blancos, et hoc occupantur sunt, veluti si quis certam partem fundi signaverit, et intra 60 dies, ad culturam redegerit, iuxta lex in de scaly. Ceterum si illum seminare derelixerit per duos annos, illic elapsis in primum statum revertitur, ut docet Barbari ubi nuper in fin de mun. Alia sunt communia, sicut publicas Universitatis, et ad certum usum destinata existunt, veluti dece, seu voluntas; hoc nihil aliud sunt, quam quedam pars terrarum, seu reddituum, destinata tantum

ad utilitatem communem alicuius loci, ut putat ad greges ne-
cessario victu, et maceris illius loci pascentis, ac hauriendi,
ut dixerit expriment Reg Valencia for 1 et 2 de parcu, et in
huiusmodi vocalibus, vix n̄ est parcuorum incolis talis loci, ut ad-
ventu Regens leyes d 74 n̄ det 22, cum tantum deventiant a
sui comuni utilitati, ac proinde, veritas, etiam hocantur; q̄
adeo verum est, ut nec circumvicini in eis locis suo habeant alic-
re forali; hoc est facultatem hauriendi de area ad arcem, rivas
de sole ad solem, quam in vicinorum terminis haurit, in
Regno, ex for 2 de parcu, et ob 1 eodem. Ceterum Universita-
tes nequeunt vocalitas hoc constituere, nisi quoad vna attinet
Palatium ob 1 de parcu, alias enim Regis licentia petenda est,
ut prosequitur la Leyes d 74 et seq, et Manirca d 26 n̄ 25
qui alios referunt, idem comprobat Sagunens de que p̄ cap 1
ex n̄ d 2.

Ad 5 Nullus

Nullus autem sunt res sacre: Cui omnes res sacre,
nullus in bonis sunt, ac proinde inuentari, aut executionis
remedio non subiecti, recte statutum fuit in for in re q̄
no pcedant inu ni exec ley ornamentis y vado sag xii 16
18. Inter eas autem duplex est gradus; primi enim, et su-
mi gradus sunt Sacramenta, et inter ea Santissimum
Eucharistia sacramentum; post hoc secundi gradus sunt sa-
ras consecratae, imagines sacre, et reliqua sanctorum; ter-
ci denique gradus exunt, que et si per Episcopos, seu pre-
lato, sacra unctione consecrata non sint; ad sacrum usum
dedicatio epurunt, veluti cibaria, phiala, capsula, fereas, lili,
ornamenta, mape, hincamina, Altarium, lampades, Candelabra,
turibular, cereas, garoflacium, seu axular, in quas sacre ele-

elemosina conciliantur; ac licet dum aliquod ex iudicis re-
bus ab Ecclesiis surripitur, sacrum de sacris soli dicatur
tamen subtrahitio rebus, primi, et secundi gradus, sive mag-
ni, sive parvi valoris sint, semper sunt penae mortalis, impo-
nenda; ut docet Contrada D. Non. C. 8. fixatio vero rebus ter-
ci gradus penae civilitatis est, secundum comiti ordinis
qualitates, et circumstantias; ut later explicat Contra-
da ubi nuperi a n. 421 D. 266 a. n. 16: ubi alio quamplures referit;
et sequit in hoc regno iudicatum fuisse reperimus.

Quod e-
num divini iuris est. Non solum res sacras; sed et clerica-
tus status exemptionem quoad spiritualia seu ecclesiastica
ministeria divini iuris esse ex merito calamo observat D. Jo-
ann. Ludovicus Lopez in discursu legal theologico practico, su-
per provisione Peruani Governi 10 february anno 1684, et
cap. 6 per tot. Cui iunges D. Fran. Ramo del Manzano in
comment ad leg. vel. et pap. lib. 8 cap. 13 et seq. ac e converso
Clericatus status exemptionis in rebus temporalibus, et pro-
fanis, ex iure positivo humano descendere pluribus probat
D. Joann. Ludovicus Lopez ubi nuperi cap. 5 et 6. Hinc eccl-
iasticos in rebus temporalibus, et politico subiectos esse
Principatu politico prosequitur Ramo ubi proximi cap. 4
et tribus sequentibus. Et in nostro Regno ex consuetudine
immemoriali receptum est iudices seculares posse cognos-
cere, et statuere de possessione rerum Ecclesiasticarum, et
iuris seu per. quanto 26, et per. 39 de apertionibus, qua
et a Romano Pontifice confirmatam recitatur Suelbes in
Cen. cons. 26 n. 4, et quod magis est, recursus dari solet,
per viam violentiae ad Regias Curias a iudice Ecclesi-
astico non deferentes apelacioni in causas quantumvis eccl-
iasticas, et spirituali, et quambis actor, et Reus eccl-
iasticus

ita sint; ut pluribus explicat idem Namus cap 33 per
 tot. Et in hoc Regno praxi est antiquissima, et industria
 in Curia d. N. A. concedendi his casibus formas aduersus
 Iudices Ecclesiasticos, ne pudentes apelaciones, aliquibus inove-
 tur; ut post alij docet Suelves in cen. cons 34 n. 2 in fine

In quo edes sacras sunt edificatio: De Ecclesiis et Monas-
 teriis edificandis, ac de requisitis ad eorum extruccionem
 longa manu tractat D. Franciscus Martano de causis pliv
 lib 3 et cap 2 et 3 et 4.

De Religioſorum

Dum mortuum inferre in locum suum: Iure rament ca-
 nonico per illacionem mortui non efficitur locus religioſus, nisi
 Episcopi auctoritas cedat, et locus eius benedictione detinetur, ut
 mortuus inferatur, docet Gomaler in cap abolente 3 de sepultu-
 ris n. 4 in fine, et quidem sepulchra auctoritate Episcopi construc-
 ta ex consuetudine vendi, et alienari possunt, ut prosequuntur
 Gratianus d. 2 c. 110 et 1102 Martano de causis pliv lib 6 cap 7
 a n. 11. Sed an etiam in re funebri ultra sit legum civilium
 auctoritas, et potestas, seu an, et quatenus funebri res, et eius
 sumptus politico rebus legibus regi, et ad normam redigi po-
 sset, et debeat; in usus forensis gratiam disputat Namus in
 com ad leg. iul. et pap lib 1 cap 24 per tot, ac sane cortex tu-
 rus est extraxerit punitionum sepeliri non potest, et a Patru-
 lo exprat sine principis iussu, aut eius, qui sententiam ut-
 lit, ut remittit provat Cortiadas d. 20 n. 16 cui iunges Na-
 murem de leg. sup. 6 36 n. 25 et quod magis est iudices se-
 culares corpora mortuorum, ne delicta maneamt impuni-
 ta, interdum expunari possunt abiq. venia iudicis Ecclesiastici
 receptum esse tenatur Bobadilla lib 3 pol. c. 15 n. 24. q. in hanc
 admisionem comperimus. * etiam Comen 3 fol 265 et sinodali

Iulius V
Ad S Sancta

74

Sancta quoque res, veluti Muni, et portu Civitatib. V
rem est iure Cantale l. B. ut 28. part 3. Vna suo munien-
darum videtur, nullus est, nisi eius cui principes indul-
serint; Vna merito inquit Tacito lib 5. Histor. Empto iure
munienti, extorceret muro in pace, tanquam ad bellum;
Et Ulpianus in leg. Diff. et rerum divisione; muro munice-
pales nec reficere licet, sine Principis, vel praesidis licentia
nec aliquid ei condungere vel supponere; Sunt autem fore-
ror Principem, et nulli alii domini, qui in suis domini-
arces possident, sed eas munire non licet; ut experte do-
cet Antonius Perer, de iure publico cap. 104. et ex nostris
comprobat Thamiarius de leg. Aug. § 26. n. 64. et imo nec
palacia, et domos nimis explendas, munit arcem, erue-
re fas sit, et qui sua autoritate id fecerint suspecti eis
solent Principi; Ideo Vero ut scribit Tacitus lib. 16. Annal.
iussit Conatus Consulii, praeveneri, occupare velut arcem,
eius, opprimere delectam civitatem, quia Vestinus im-
nentes foro edes, decoraq. senectas et varietate havebat.
Aliq. exempli rem hanc illustrat Antonius Perer ubi supra
enim vero muro seu arces reficere, omni singularum
Incolarum est, ut provent for. V. de mun. et const. mun. for.
in de const. vult et restat for. et mun. et proseguitur in
Perer. D. 8. n. 36. idque aptissime commendat Justinianus in
nov. 140. cap. 2. hodie autem res sanctae dicuntur, quae di-
vino cultui dicatae sunt, et exinde nullus sunt, ut ex D.
Thomas observat Matheu de re criminali controversia. n.
36. a numero 41.

B. D. L. O. L. D. B.

liber 2.
Ad § Tercio loquax

Loax igitur vertice, et volucres, et pisces. Non solum & Intendimus ex aliqua causa, in locis publicis, seu communibus provenit potius a Principe, seu alicui naturali facultas piscandi, aucupandi venandi, ut patet si in certis anni temporibus, ob maiorem publicam utilitatem, et ob ipsius venacionem, seu ferarum conservacionem Princeps prohibet, ut comprobant Regni Castela l. 1. et l. 2. et l. 3. lib. 1. Ricop. nec alias venacio omnino consumatur, vel in magna parte, minuatur, et ob eadem racionem piscacio, et venacio per Principem, quodadmodum restringi solet, ne videlicet fiat, cum aliquibus instrumentis ad piscium ferarumq. depopulacionem, et totalem extirpacionem idoneis ut statunt.

(Sicut reg. l. 2. et l. 3. lib. 1. Ricop. idem navilium est per ferarum omnium ut patet per l. 1. de venacione, ferarum et venat. loquax et per d. per l. 1. et l. 2. de provisione yndia et las Casas, quibus iunges Hamier ubi supra § 3. non h. 2. Sed has et alias causas aucupacionis iuris providendi aduclt et prosequitur Hamier de fructibus l. p. c. l. 1. a n. 118. ubi an dominus particularibus, in eorum locis, et territoris hoc etiam providere liceat, velut fructus iurisdictionis, et domini plene tractat ex n. 165.

Ad § Quod queritur etc.

Non aliter tuam esse quam si eam ceperis. Sententiam asserentem feram ab uno vulneratam, ita ut capi poterit, vulnerantis esse et non capientis, licet hic a Gratiano collecta consuetudine probata referat D. Cresp. observaciones l. 6. n. 21. tom. 1. notetur autem foris de venatoribus mediam viam secutus esse

scilicet ut medicis vis vel vis distillata ferat inter venatorum,
 et capionum, ita tamen ut etiam medicamentis carnis, interioru
ferat contum habeat venatoris, ut est de for de deductum; enim
vero, si ferat habeat in laqueum incidente omnino venatoris
efficitur, qui laqueum paravit; ex for de ut, cu consonat top
tus in leg laqueum de de ad quidendo ux dem, hoc sensu ac
ceptiendy ut obseruat Dem de com de Barbap de for de n de.

Ad S. Apium:

Antequam ais alio includatur: Nic non insubilliter q
ueri potest, an aprenso apiano, alveu, quoq quo apes inclu
duntur, in hoc iudicio, quod no apren, sionem vocamus contine
atuz staves duclacionem, alveum apium eue rem mobilem
in quam non cadit apren, sionis iudicium, quomob sonat cum
re imobile sequitur, ut diserte probat for de quante.
De de apren. At licet res mobiles, si imobile adiciatur pro
mobile quoq interdum habeatur, ut de varij vinearij et
olearij probat for in re de varij vinae et dean, et de intento.
Cuius ut ut actus qualitatis; nam cum apium alveu plenum
q moveri, et in alium locum transferri soleat, quod in predic
tis varij facile fieri non potest, in sequitio apiani alveum a
pium non comprende defendit de Monte de de per rotam.

Ad S. Pavonum

Pavonum quoq, et Columbarum ferat natura est: Idem com
probat notro Solinus de animal de animalia silvestria fol.
de Secy si huiusmodi habet mansueti inde mansueti ru
ne. Si pavonem de de furtis. Pomponius de idem pomponius,
de familia heredunde, et for in de columby. Nunc qui

cum xeribus, et alijs artificibus fraudulentis, Columbas ab alicuius
 Columbarij adducat penas de solidorum plectetur de for. vnic.
 et for. hñ. et venatoribus quibus convenat l. 7. ut l. 6. l. 7. nec op. si
 quidem in dicta l. 7. nec etiam in circuitu columbarij inter-
 vnius leuca spaciū, columna cum xeribus, et alijs dolosij in-
 trumentis capi possunt, et in nostro Regno per spaciū rez-
 contouris parum ex for. hñ. et ven. et in hac res videnti sunt
 Bardaxi in com. ad d. for. un. et ad d. for. hñ. n. 3. sagunens.
 ubi supra d. cap. 16. n. 28. et seq. ubi alij referunt.

Ad § Item ea

Quo ab hominibus capiuntur, donec penitentiam statim nostram
sunt. Ven. § com. 24. Ac de rebus ab infidelibus, captis in
 serenissimi regis Regibus, extra expressas terras, in cap-
 abares, et sententias, et res iudicatas in 6. Et praedictum Belli
 acquisitionem, ac iustam distributionem penitus abolvit. D.
 Franciscus Montemaioris de Cuencas in tractatu de prodij. Be-
 li per tot.

Qui tamen si evaserint nostram potestatem: In
 Regno servii fugitivi ad Baivulum penitentiam expectant, quos si
 forte occupaverint, in carceres detineri debent, ac vero domino
 eo petenti, solvendi prius expensis, circa illorum persequendum
 factis restituendi erunt, ceterum si innoxiam animum, et diem do-
 mini huius servos petere nelerint, ex consuetudine Magni ad-
 quiriturux spacio ut docet Dimenes a Magus in trac. de
 officio Baivuli gen. § 16 per tot.

Ad § Item lapilli

Station inventoris flumini: Don ubi proxime C. 10. et
idem comprobat C. 16. ut 28. part. 3. et hoc ad foram, seu
dominoy temporales locorum non pertinet; fluxibus remittit
probat Lagunoy ubi proxime C. 27. in C. 10. et seq. At si lapides
mari, et gemas in dominio alicuius antea fuisse aliquibus
coniecturis constet, ut quia auro inclusi inveniantur, vel
aliter id appareat inventorij non fient, nam pro bonis de-
perditis tunc habentur, que monstruoy vocamus, cum pri-
tinus Dominus non appareat, et quorum iure, dicendum erit
ad C. quas rationes A. infra hoc titulo.

Ad S. Proroxa

Quod per aluvionem apud riuo flumini adiecit: Don
ubi supra C. 10. et huius riuoy aluvionoy, seu accesionis me-
minit for. 1. a riuoy, que late explicant Braxat. in com.
ad d. for. 1. ac signantur in A. et R. Sere. d. 63. n. 28. et seq.
Concessio fuit iurisdictionis d. Michaeli a Moncaio 4. septembris
anni 1614. ne turbaretur is in iuribus, et possessione accesionum
circa proprium fundum molitery relictorum per aluvio-
nem fluminis de Sallego vulgo nuncupati.

Ad S. Insulam

At insulas in flumine nata: Don ubi supra C. 20.
Et a insulas, aut solo fluminoy iure decedentis inter ter-
minoy duarum universitatum, erat especialis dispositio in
for. 1. a riuoy. Vbi statutum quod si riuoy iure mutet ter-
minoy locorum ei proximorum, adeunt Salinas cum pulis
ingredi possit totum riuoy insulam, efficiatur hac terminus

pari eius loci seu Universitatis à qua Galina cum pulvis est, cuius accessio est respectu iurisdictionis ac territorii; nam particularis domini huius insule adquisitio eorum erit, qui prope ipsam prædix possident, ista regione cuiuslibet prædix, h. s. n. l. inter eos esse adquisitio sui s. n. Idem docet Rindaxi in d. f. v. m. v. cui iunges Ponsolium Valvicio n. s. et sequentibus.

Ad § Cum ex aliena materia

Si ea species ad præteritam, et eandem materiam reduci potest: Interdum species noviter facta, ad præteritam et eandem materiam reduci nequit; et velut species omnino nova non estimatur; ut in casu f. v. m. de verb. sig. ubi in permutatione Sieri, et Musti, inter duas istas, Serroniamus d. Arag. Res d. P. v. s. recte decrevit, dum cognovisset, quod qui reciperet Sierum, se deceptum esse, quia illud aqua permixtum erat, ut foris necessarius supponere videretur, quod ubi etiam aqua compositis, ex præteritis casibus, mustum radendum extrahitur, sicut ex præterita lacry Sierum dari oportebat, quo utrumque ad præteritam materiam eodem modo reducatur, et nulla pars contrahentibus fiat; et mustum sic expressum, vinum secundarium vocat Domicius ad Maximal lib. 13 Epigram 106 his verbis: Ubi leviter experimento fit parum dulcetan, aditas aqua vinaceis secundarium. Non etiam constat, aliud esse multum, cuius meminit Tertullianus h. s. n. de quo Plinius lib. 23 Cap. 24 refert, quod: multi senectam longam nulli tantum nutu toleraverit, neque aliò vò eius celebri polioni Romuli, exemplo, centum annis annam excedentibus, Cum d. Augustus hosce interrogaret, quamnam maximam rationem viderem illum animi, corporis que

custodire, et ille respondit, inter multa, foris oleo. Et videndus
 Alexander ab Alexandro lib 13 dixerum general cap 10 in fine

Ad § Cum in suo solo

Ne quis lignum alienum edificij sui inductum /
eximere cogatur: Comprobat lex Caxels 38 tit 28 p 3.
 cuius verba non erit extra rem transcribere: Iusticia, in-
quit, por dien lo sacion antiguo, que fueren guardado por ay-
nturas, e por nauera, de las Ciudades e de las villas, q las
obras, que fueren hechas no las dexaren por tal raxon
como estas, pero tenido es e dar el precio doblado q valiere
la obra, al aquel a cuyo obra, et hoc adeo verum est, ut in l 13
tit 6 part 6, cautom etiam sit: Que no valgan las mandas e
los marmoles, ni e otras materiales puestas en los edificios, por
que tales cosas como estas, hacen apuertes las villas y los
lugares do serui: Nunc domum diuitam, ne pariat vbi de-
formitatem, cogitur dominus restituere, vel iusto precio vendere
alteri, qui eam restituit, ut docet Conciolo, ad stat eius Clug-
bi lib 3 rub 37 n 1, et e conueno, ut ciuitatis aspectu pul-
chritas fiat, potest etiam diuit domus, soluto precio, vero eius
domino, ut potest aliter, tradit Conciolo, vbi supra n 6. Non mi-
nus, ac quis cogitur vendere domum suam, si eam vni-
uersi publicis necessitariis sit, ut referunt Gualter, d 46 per
lor, Caxels, d 116 per lor, Spercluy d 34 an 13, Bobadilla
lib 3 part cap San 26.

Ad § Ex diverso

Si quis in alieno solo, ex sua materia domum edi-

ficaverit: Don ubi supra cap 23, et alia accessionum generas prore-
quitur, cap 30 et seq. et hoc casu materia dominum proprietatem eius
amittere potest quod per si aliquis invenerit, et per si aliquis homo
ut a prescriptione, et Cardinalis vaticus, si quis in alieno solo, ac
prosequitur Cancen vni. res. cap. 6. de adquirendo dominio per tot, et
noviter Molinus V edificium. fol. 114. col. 2. p.

esse eum per receptionem
doli mali repelles: Et in hoc signo expensas edificii, atq' me-
liorationes factas in solo alieno bone fidei possessor recuperare
potest iure retentionis, ita ut fructibus non computatis solus de-
beat a vero Domino: ut pluribus referunt hoc in Tertio ubi
per Val. l. p. c. ho. de decretis ad reparandas domos, ex n. p. et
ex nostris Suelbes cons. 24 n. p. Sed et male fidei possessor, tam
de iure, quam ex praxi huius Regni consequitur expensas ne-
cessarias per retentionem edificii, ut colligitur, ex hijs quae docet
Poncius V edificium n. 2, et Suelbes ubi proxime n. W. ac in hac re
omnino videndi sunt citati relator, Idem Post in trac. de comitibus
cap 26 et si Severo D. T. per totam, et circa provocationem expensarum
considerandi sunt Garcia a expensis cap 24 Fontanella D 64
et ex nostris P. Molinus in praxi in proceru licentencia fol. 122

1. 1. in quo duplex luvet tantum advertere alterum, quod
exi tempore petitionis sumptuum res meliorata non perseve-
ret, tamen sat esse, ut ratio earum habeatur, quod reperi
preciosior existant tempore quo sumptus facti fuerunt; ut pra-
vat scriptum in l. plane in fin. d. de per hered. uncto Garcia ubi
nuper cap 10 n. 2, et alterum quod expensae in re immobili a-
liena factae, interdum dominum loco habentur, et interdum eis
alieni, si enim erogatae fuerint ab eo, qui velut Dominus, rem
possidet loco dominum sunt, ex ratione aducta a Penegino et
fidelicom aut 60 n. 24. verum si factae sunt ab eo, qui rem

possiderat ut opiprositatam, vel aliter scilicet rem alienam
esse, expensas crediti loco esse creditamur. †

Ad § Si Filius

Si Filius alienam plantam in suo solo posuerit: Don
ubi supra cap 31 et titulus vegg. Rem sata et plantata so-
lo cedere, ac ob id domino soli adquisi prout quog notum
Molinus § fructus fol 163 col 3, excepto casu, ubi cum mortuus
e luxer dor. Ubi si Pater contraxit secundas nuptias, fructus
aparentes, sive aduc pendentes fundi cuius viduitatem
habere, non cedunt filij priorij uxoris, etiam si domini n
illius fundi sunt, sed dividuntur inter eo, et ipsorum pa-
trems; secus si domini fundi heredes extiterint, cuius dicitur
tuncio provandae est, ex l. n. omnium de d. a leg. et si non
placeat Molino ubi nuper dicta col 3 in fine.

Et ideo prope
Confinium arbor positae: Nunc in hanc si arbor fructifera
ramo suo extendat, rubeat Hortum consecutum, ita ut om-
bram ibidem facient, Domini arboris, aut daret ramo ex-
cindere, aut comunis exit arbor fore in a conf. arb. iuncto
Molino § fructus fol 163. Martinex da la facultad al Senor

Ad § Si quis a non.

Alii quoque iusta causa equae bonae fides accepe-
rit: Don com 1 cap 21. Et ab hac regula in hoc Regno
duplex tantum parviorum penus excipiendae est, unum eo-
rum, quod comitatio cuius apelamus; alterum illorum,
qui in plenaria potestate obduerunt; nam licet utiq.

64

auctore Preiore possideant; tamen fructus suos non faciunt; quoad
 colligentes, pleno iure sed revocabili; quod fit ex vi cautionis
 prestande, dum possessionem accipiunt et restituenda; et cum
 fructibus etiam perceptis; et qui contra victorem litem obtinere
 possit, vel in ipso articulo revocata sententia litespensione
 vel in alio eiusdem processu; ex for item per dux forma 23.
et for 24 & apren. Modo ille articulus sit ceterum; hoc est
 dum super eodem iure, et inter eandem personas in utroq;
 articulo actum sit; nam si cum alio alio iure separato ac
 distincto agatur, vel inter personas diversas obtinere non
 habet ius ad recuperandum fructus a comitatu curie percep-
 to; nec hic processus ceterum, iure pari processus litespenden-
 cia recte appellatur, ut explicat Bardaxi ad rub & apren
 2 p q 4 n 2 et 4 p q 2 n 4, et plenius in 2 for 24 de apren per
 rorum. Et merito processus ceterum, vocatur, & casu velut com-
 positus ex propositione eo, qua idem est ac citra, et verus rex-
 nus, tanquam res articulus conexo, et unum continens; et per
 contrarium externus appellatur, dum extra litespensionem et
 eisdem rubus articulus 2 casu res peragitur. Verum utroq; po-
 reiore propriam ac civilem possessionem retinet; et quidem et eo
 qui in plenaria possessione obtinet, non est ambigendum, ex a-
 ductis a Bardaxi, ubi nuper 3 p q 3 per tot; etiam, si quo-
 ad restitutionem fructuum perceptorum pro deceptoris ha-
 beat ex 2 for 24 & apren; Sed de comitatu Curie, qui lites-
 pendente obtinuit, non satis constat; nam hunc solum in po-
 sessione eius refert Covarrubias pae quest cap 17 n 3. et no-
 mine curie possidere, velut deceptoris tradit noster Scer
 D 2 26 ex n 1 et signantem n 14. Enim vero propriam quoq;
 ac civilem possessionem eum habere credimus, nam comitatu
 Curie, ut a comitatu foralibus differant; praeter naturalem rei

detentionem aliquid iuris habere in quo civilis possessio con-
 sult, et quidem Curia eis ex eo comittit possessionem, quia
 iubent illos, ut dominos possidentes, et eis restituit, ut po-
 ssideant prout antea possidebant, quia per apprehensionem
 non privatur quis dominio, nec possessione, quam antea ha-
 bebat, sed solummodo, comodo, et utilitate illius, ut testatur idem
 Senes. D. 164 n. 2 et 4. ac eo vero cuius depositarius non esse, a-
 pter docet Curia in scolis ad com. clau. 22 n. 27. sed dicitur
 nomine cuius possidere, id est autoritate dum Curia per in-
 tentiam, et immissionem illorum possessioni auctoritatem suam in-
 partitur quomodo accipiendus est Senes. D. 226 n. 1 et 4.

Fructus
 quos percepit eius esse pro cultura, et curas. Don cap. 26
 et seq. cui omnino non consentit A. Senes. D. 136 a. n. 30. fructus
 enim percepti intelliguntur, simul ac a solo separari. nisi pu-
 tar vobis ademptas, ex quo oleo, segetibus excludit, etiam non
 dum colecti fuerint, et in horreo depositi. l. si fructuaris ff.
 quibus modis usus amittit. l. si cui ff. de rei vind. et consonat
 Molinus l. vinctas in vinctulo vinctuariorum mortuus fol.
 310, et l. fructus vobis die. 2. marci fol. 163. Vnde fructus ex-
 cisionis, sive exarationis tam tempore executionis sequenti sive
 apprehensionis fundi non esse in apprehensione comprehensum deci-
 sum fuit in processu Bonis de vincta super aprem D. sep.
 remor. ani. 1623 nam fructus pendentes sive non percep-
 ti pari fundi tantum sunt l. fructus pendentes ff. de rei vind.

Ad S. N. vero

Eadem fore et a colono dicuntur: Colonus fructus
 suos facit, ut cum percepti iam fuerint, nec ipotecis:

Domini subiciantur ut obervat Ulex d 47 per tot Suelby rem 4 conf
36 n 3. Ceterum hi ipotocati sunt hodie predicti locacioni, adeo
 ut privilegates erequi possint, licet percepti iam sint a colonis, et
 Dominus fundi presentis gubernare aliis ipotocis ipsius Coloni, mo-
 do locacio eius per instrumentum, confectas et hoc sensu accipi-
 endus est per un ut a loy arendam el año 1618. ac licet &
 iure id controversi soleat, tamen in Regno Valencis ita
 vultum quoque erat in per 13 a calona non mutando cla-
 mo. Locatorem in fructibus predicti locati presentes pro mercede
 de omnibus creditoribus anterioribus conductoris, etiam ipo-
 tecatis, ac sic multociens decimum fuisse referat Bas ubi
propms n 24 et seq.

Ad § Testatus

Et concernit qui hoc invenit: Non ubi supra cap 14. Testatus
 in Arag^a in quocumq^{ue} loco invenitur ad fidem pertinet ex
 consuetudine immemoriali, ut probat Dimentas & Aragues &
Officio lauli genca Stt n 26 & 14, quod et in alijs provin-
 cijs obtinere refert Vinuy h n s. n 2 et post eum prosequitur
Lagunas & fructibus, ubi supra Cap 11 n 58 qui de testatu ac
 quisiçione tractat d. cap 14

Ad § Per traditionem

Per traditionem quoq^{ue} iure naturali res nobis ad-
quiruntur: Non ubi sup cap 16 et pluribus seqq. In
 nostro Regno, absque ulla traditione, sed sola volunta-
 te tradenti, ex iusta, ac legitima causa, non solum do-
 minium, verum etiam paterio transferri solet; itaq^{ue} ex

instrumento donationis, venditionis, permutationis, et simillimum, si in eo contineatur rei immobilis possessionis translatio, licet hoc tradita non sit, tan civilis, quam naturalis possessio in accipiente transferatur ex factis et adquire possessione. Obi item ex quo et ff. de instrum. pariter de dominium, et ibi in de pacis inter emp. et vend. et obi. item nota de donationibus. Item unus est in Reg. no. Valencis ex dispositione l. 6. de donat. ad cuius illustrationem plura coligit Vaz. ubi sub cap. 1. de iur. h. a. n. 5. 3. Sed hoc instrumentum solum possessio transferatur quoad preiudicium eius, qui instrumentum confecit, non autem quoad preiudicium rei prioris ut constat ex d. l. in a. ad p. Et plurius comparat Sebastianus Port. in scilicet ad Molin. Possessio ex n. 4. omnino videndus.

Ad §. Item si quis.

Simul atq. claves exci. tradiderit: De hac symbolica traditione plene tractant Quos de apicibus l. 1. c. 1. cap. 1. ex n. 5. Galvanus de iur. iur. cap. 3. n. 1. et ex nostris. Bonasus ad rub. e. ar. 1. 3. q. 1. n. 16.

Ad §. Hoc amplius.

Cum militibus iactant in vulgus: Ne militiae hoc, velut publice levitate indicia, et auxilia popularis aucupata solum recepta fueret, donec expansionem vitam Imperatoris suo proximo subtraheret, in novel. 1. de n. nostri seculi sumas, ut boni effectus ex levitate testimonio, admittas nominis, ut ~~non~~ sunt dona nuptialia, natalicia, et gentilicia, quorum hoc recenter nuptiis infantibus, et nuptiis, illa

puerperis in lecto iacentibus, uti vero noster nuptis operantur,
 ut videtur et apud Otom de rit. conub. cap. 8. Resardum, con-
lectur lib. 3 cap. 4. parq. ratio et numerum natalium dicitur,
de quibus in lq. cum plures W. S. & adin. rutor, l. sed n.
vis 31. §. ff. de donat. iuncto Garcia & expensis cap. 20. n. 2.
 et hoc ex aie. prosequitur Martinus Lipentius in integrali
traxum civili historia

Ad §. Qua ratione

Qua ratione: No derelicto autem habetur: Den ubi supra
cap. 1. in principio et quidem hoc bonis pro derelictis habitis
obuacionis iuris primo capienti adquiruntur. hoc §. nostro
et l. 1. ff. pro derelicto: quoniam a fisco, vel a quouis alio, ut vena
vacancies sindicari valeant, ut ex Peregrino observat La-
gunes ubi supra C. 27. n. 54. Nam hoc maxime diffe-
rent a bonis, que mortuorum vocantur, nam, ut quid incer-
tum, et mortuorum dicatur nihil aliud requiritur, quam
quod sine domino sit repositum, sive non appareat, licet
huc dominum sponte non dereliquisse constet, quod ul-
timum precesse expigitur, ut aliquas res pro derelicto sit
habitas, d. l. 1. et tot. ff. pro derelicto. Et hanc dixerit
to rationem tradit Lagunes ubi supra n. 55. ac idem
observat in rebus immovibilibus, et pro derelictis habi-
tis n. 60 et seqq. modo in dominio alicuius antea
fuisset constet, l. qui agro C. de omni agro desert. lib. 14.
At si nulus ex privatis eas ponderit, ut terras incultas,
ad principem tanquam territorii, supremum dominum
pertinent: ut tradit Lagunes n. 65. et seqq. et comprehen-
damus et leg. Reg. §. 26. n. 56.

Ad S. Ma. sane causa.

Hæc enim dominorum permanent. At forte socius Euro-
peo Regnorum, ac provinciarum, universalis consuetudo sit,
quæ naufragantium bonas per fisco Regis occupantur, hæc
itaq. accipiendæ sūt, scilicet non ut statim fisco adqui-
rantur, quin dominis portæ comparentibus restituere de-
ant. Sed ut custodiæ tantum causa interim penderet domi-
ni requiruntur, per fisco protegantur, ut vel dominis re-
ventur, vel in eorum alteriusque legitimi successoris de-
fectum, factis pule diligenti, pro inquirendy huiusmodi
bonorum dominis ear. sui, ac vacantia, et incerta bona
fisco retineat, que vulgo monteno apelamo, ut docet Na-
mixa ubi nuper n. 53 et hanc consuetudinem lato calamo
defendit Rapiner ~~et~~ cap. 27. d. vii. per tot. Ac eodem nu-
mero haventur bonas deperditas, que cum si veri domini
non appareant, ut bonas vacantes fisco queruntur,
et in Mag. conuens occupatio ad Basilum generaliter
expectat, quin comitari santa Crucis, aut alijs personis
huiusmodi bonas occupari liceat, ut plene docet Amenez et
Rapuer ubi sup. §. 13. n. 27. et seqq. licet aliud in Regis
Carte sexcentis observat Rapiner de Cap. 2. l. 1. n. 23. et Na-
mixa ubi nuper et §. 26. n. 53.

Quo de redas currente non

intelligentibus dominis cadunt. Huc pertinet elegans Testi
locy et antig. iudat. lib. 1. tit. 1. §. 1. si quis aurum, vel argentum
in via inveneret, querat eum, qui perdidit preces, in-
dicato loco in quo invenit redatq. ei, sciens non esse bo-
num, ex alieno damno lucrum facere, et consonat l. falsus
§. 5. qui alienas fecit, unctis l. ult. C. unde vi, atque

eam iuris naturalis regulam ex qua nemo dicit laqueolari
cum alterius iniuria, vel lactura, scriptam quoque repe-
rimus in foy quamquam d. & colutione detegenda. ②

De Rebus corporalibus, et incorp. Titulus 2. Ad 5 Incorporales

Incorporales autem sunt quae tangi non possunt. Verbo
com. l. et quidem iura incorporalia, quae corporibus adhaerent, sequen-
tari seu apprehendi possunt ad manus Curiae; ita tamen quod res
corporales, quibus cohaerent apprehendantur, respectu horum iurium in-
corporalium; ut praerogaturus Molinus V. apprehensio fol. 26. et Post. ibid.
§ 4 n. 1. Et licet apprehensio fundi respectu alicuius iuris incorporalis
possit etiam quibusque in hoc iudicio super quovis alio iure in-
corporali expectari, quod et ipsi fundi apprehensio insitum esse, ut ter-
tatur. Præsen. d. 331 n. 2. tamen haec nemo potest agere pro di-
verso iure, ab eo quod in eodem requestris continetur, excepto tan-
tum iure Domini, ut constat ex foy in re ad proco. & apren. an. 1646.
Ceterum si aliquo iure crediti privilegati apprehendantur scin-
das obnoxiosatus, non privilegatus ceteri creditores, pro diverso
iure crediti agere, sive proportionem suam, ut dicimus ostendit,
licet ipsum ius obligationis incorporales sit. hoc n. 5 in foy. Itaque
finalis superiorum dispositio an. 1646 tantum intelligenda est de iu-
ribus incorporalibus, servitutibus, et similibus, non autem de iure
incorporali obligationum; cuius diversitatis ratio in fronte est,
nam apprehensio fundi, respectu iuris servitutibus, et similibus

Titulus 3

24

non tan fundus ipse sequitur, quam ius servitutis, adeo
ut aprenio fundi, pro aliquo iure negativo, sive prohibito
potest aprenendi, uti imponere iure affirmativo, quam aprenio-
ni contravenire intelligatur, ut docet Suelbes sem 2 conf 14 n
36. Sed e converso aprenio fundi iure crediti, non tan sequi-
tur obligacionis ius, quam ipse fundus ipotecarij, vigore
clausule ptecani, et aprenionis, in eadem obligacione privile-
giata contenta, quamobrem hoc casu iudex mandat simpli-
titer aprenendi fundum ignoratum; secus vero in priori ca-
su, ut notat uterq; Molinus alibi de aprenio fol 26 col 10 v,
tamen advertente; et alibi in praxi in processu lib 1 fol 117 col 1.

De Servitutibus Prediorum

Titulus 3

Nota est: Explicat servitutes rusticas de serv 14 com 6 et duobus
segs, et hanc servitutem via a foro patitur, qui satis, sui
plantatis, vineis, aut exco vicinis exitum sic clauderet, ut do-
minus eius, vbas et palmitez extrahere non possit; nam cum is
viam haurere debeat, per locum illud per quem citius exiret
ad viam publicam, et antea vbas et palmitez ad domum
suam ducere consueverat; nisi liber iam exitus haureret
per viam, sive aqueductu limen, quod prope viam publi-
cam sit, ut expreret citatitur in for fin de consuetibus eius-
dem rei, et hinc etiam quos vicinorum iure expeditum cau-
sas deparandi, ratione alia forali conceditur, trahit nec
illud ob coltura agrorum, sive plantacione vinearum
a consecracione factam impediti valeat, ut post utrumque
Molinum provat For V Sanatum a n 16.

Ne stillicidium, vel flumen quis recipiat in eorum suad: Urbano-
norum prebitorum servitutis explicat Don Thom. Aet seg. inter
quas. us. stillicidi, seu fluminis, conuersionis: quia nemini licet
aquam pluviam immittere, in eorum vicinis; quinimo quibuscumque
epitum pretere aquae pluviae, suis sumptionibus cogitur, ne sui
aut vicinis noceat: Text V aqua n 3. ac meatum publicum,
quatenus tangit, aditum domus suae, expurgare etiam tenetur
for in de aqua pluuiali arcenda, ac sic olim decium referre
Barbati in dem n 4. Contra vero si us nobis est, iuris stillicidi
aut fluminis constituto immittere aquas pluvias in eorum vicini-
is; ut tradit idem Barbati ubi nuper, cui iunges Cancellum =
var resol cap A de reb op n 2. Sed si super hac res contentio
euer, summarie agendum erit, sicut figura iudicis, et sola facti
veritate inspecta, et quidem privilegiate, ut in specie for in de
sexo aqua

Ne luminibus vicini officiat: In Regno nostro ~~et~~ cui-
quam permittitur in paneser comuni fenestras extruere, non
solum ad lucem, sed etiam ad prospectum; quambis vicinus si
edificium contraxerit super eminenti fenestras claudere eorum non
prohibetur, modo vicinus domus alienae lumen habere possit;
alias vel per ipsas fenestras, vel per alium locum vicinas, lu-
men competens auxilio iudicis domus prefata dare, aut immittere
tenetur; ne in totum luminibus obscurata inutilis ipsi domi-
no reddatur; ut traditur in ob 6 a aqua plu arc. Sed de vi-
cinorum inter se altercantium controversia, quae minus repe-
rimus, circa edificiorum constructionem Tribunalia tenent: lon-
ga manu tractat Alexander Specieley decisionum forensium
Eccliausticarum parte 1. dec 66 et 3 segg.

Computari recto putant aqua haustum. Et hinc acut-
um, sive sram non potest extruere, ad auferendam aquam in-
teritino alieno, atque voluntate Domini illius terminis, sed si
antiquitus constructum iam fuit constet, et destructum apar-
reat, respiciante etiam Domino iustus constructi potest, quam-
vis quod utulum constructionis non extendat. Obs. 1. hunc de
et Obs. 1. et 2. segg. de aqua pluviali arc. et consonat for in de
constitute aqua. Molendinum autem, ac furnum, ex usu mortu-
um quicquam edificare potest, in territorio alieno, modo
illud edificet in solo proprio ex Obs. item licet 37. de generali
pro reo sig. licet et iure secus sit, ut notat Port. 1. molen-
dinum n. 2. preterea acutum sive sram construere in flu-
mine publico etiam in territorio proprio non licet, nisi cui-
Princeps hoc ius sive privilegium indulserit, quibus privilegia
quampures Universitates Regni fuerunt, ut videtur et apud
Verulam et Namicea loca sup. cit. ad S. flumina et xxi. die.
quibus dinges Molend. V. aqua V. aquarum questiones pl. App.
col. 4. et que ad S. flumina notavimus. Item monendi-
sumus, quod si a huiusmodi reavitibus aqua via lis-
operatur sumaria ac privilegia sive sram, non est
nova Molendini constructiones agatur de for in de sexu
agua. Nam tunc via ordinaria procedendum est. Bar-
dasi in de for in de sexu aqua n. 1. Item iuris est si
lucro ad furnum sive molendina dominorum, vel uniu-
ersitatum quereretur accens, et quo parum disceptari
solet, ut colligitur ex his que docet Agumen ubi supra
cap. 16. §. 1. n. 18. et seg.
Secundum ad aqua apulij ius pas-

condi: Diverſitatem haurum sexuitum proſequitur Suelbes ſem 2 conf/ 47 an 2. Sed circa ſexuitatem paſcendi, ſciendum eſt, maxime differre a ſexu facultate paſcendi, quam alteram foſalem vocamus, et vicini haurum in termino conſuecino, ut ſupra iam ſubimus; nam in preiudicium ſexuitatis conſtituta paſcendi, nequit dominus preiudicium ſexuitatis, ſed deſcendi alteri concedere, aut preiudicium ſexuitatis ad cultura redigere; ſecus in preiudicium alteri foſalis; ex obſtate ſi aliquis, et obſi ſi vicini e paſcuo, iuncto Port V. Canatum n 11 et regg, et levatis iam fructibus ſi ager iunctus ſit, vius de re non proſequitur, ut port ſcolinum docet port V ubi nober n 36 et proſequitur Lagunex e fructibus p 2 cap 7 per tot. Thur- ſus advertendum eſt ſexuitates lignandi, et paſcendi, atque alia ſimile, reale esse ſive preiudiciale; licet univerſaliter imponantur conſtituanturſe quodquid ſentiat Caranates conf/ 47 an 10. Nam opida conſiderantur, ut res, que rationes ſpuij loci, ſive territorij ſexuitatem deſer, aut eis deſeratur, ut in casu quem deſerit Caranates dicto loco, deſeritur fuit, et ſequitur Suelbes conf/ 64 an 3 et circa ſexuitatum, diſtinctiones, realium, et perſonalium plura colligit D. Sene D 139 per totam.

Ad 5. Yoco autem

Quoniam ſines preiudicium conſtitui non poſſunt. Ex hoc iure deſcendit noſtra ſententia preiudicium, ut ſcilicet, ſi aliquis ſexuitatis preiudicium ad manus iuris, apprehendatur, utrumque preiudicium, quippe dominans, et ſexuitatis apprehendi deſerant, cum eis addeat, et ſines eis conſtitui non poſſit: ut ratione clariſſima Suelbes D conf/ 64 n 1. Quid ſi preiudicium ſexuitatis

aprendatur iure domini? Sane ad servitium realis sit acci-
dens in utroq[ue] predio serviente, ac dominante, consultant; ut
probat Suelbes eodem loco, pro eo iure operari posse proportio-
nem maxime videtur, alias enim sequeretur absurdum,
q[uo]d pars eius accideret, sine subiecto, nam si q[ui]s plene ser-
vitutem provasset, recipienda esset proportio illius rei, quod
re vera non erat p[er] iudicem, dum ipse solum alte-
rum predium sequentiam iuraverat. Servitium itaq[ue] utriusq[ue]
predio aderet, ac provideretur sequentiam non esse ullo casu,
nisi utriusq[ue] predium sequentiam, seu apertum exis-
tat, ac sic pronuntiandum consului in proc d[omi]ni
de Sayas et Pedrao sup apertu termini de Noan die 1°
decemb[ris] anni 1696, et comprobat sententia in h[ab]ita lata
in proc Turtio et Turat M[ag] de Catehavit M[ag] Valen-
cia sup apertu loci de Cuervo die 30 Aug[ust]i anni 1699,
Scripsi h[oc]

Ad S Si quis

Pro actionibus et stipulationibus id efficere debet: Den
ubi supra cap 16, longq[ue] etiam usu, et quatuor pose-
siones servitium adquiri potest, ut proseguitur idem den
cap 11 per 10°, quod etiam in Siago locum obtinet, ex
obs 1° de prescrip[ti]onibus; Jus autem honorandi, pacem-
di, et adquirendi adequandi, noni adquiretur incolis
alicuius loci, in terminis, et territorio alicuius inuexita-
tis, nisi prescrip[ti]o immemoralis preceperit, ut constat ex
obs 1° de presc[ri]p[ti]o uncta obs 1° de aqua pluviatili arden-
da, et quidam servitutes adquiri possunt, sine titulo, seu
iusta causa, dummodo q[uo]d nec vi, nec clam, nec precario
possideret, ut plene docet den ubi nup[er] cap 18, na[m]q[ue]
longa quatuor pose[ss]io, habetur loco tituli, ^{tan} nam in ad-

quorundam reuolutibus decennio, quam praescriptione im-
 moriale, de ob. p. cuncto, Milano 4 praescriptio fol 160
col 1: Sed circa praescriptionem reuolutum, preter alio
uidendus Saluanus de usufructu cap 18 per tot: et eo
notus Iere de hoc et Carimate conf 41 per tot.

De usufructu. Titulus Quartus

Si q usufructum alicui legauerit: Den lo com 2,
3, et 5. At cum res legatur ad usum, seu usufruc-
tum legatari, ut post eius mortem, alteri eandem re
restituatur, non intelligitur legatus usufructus, sed rei =
proprietatis ac dominium; ita ut adiectio usus, vel usu-
fructus, postea posita, non restringat dispositionem
etiam perfectam, et sic decium fuisse in nostro libro
referat, et illustrat Suelbes somicent 2 conf 37 per tot.

Ad § Usufructus

Si q velit usufructum alicui constituere: Usufructus
non solum ad homines, constitui potest, sed eti-
am a lege, et id usufructus legitimus apela-
tur; ut in specie, leg cum oportet. 1 ultima C de
bonis, que liberis. leg 3 C de secundis nuptis, et §
hoc quoq infra per quas personas: Sic etiam
in hinc preter usufructum conuentionalem, datus
est a lege coniugi supersubstiti usufructus bonorum, con-
iuui, premortui, quem proprie peculiari nomine =
induitatem uocamus; ut prouat per porquante, 2 de
uxre induitati.

Sancto Molino, V. usufructus fol 330 col 1. Similiter in Cata-
 lonia et in Regno Valencis matrimonio soluto per maritum mor-
 tem, si intra annum luctus à die mortis mariti, computandum,
 non fuerit restituta dote, et augmentum dotis viduae particulari-
 bus constitutionibus et auctoritate optat, quod viduae à lapso anno
 detineat, et possideat omnia Mariti bona, et fructus suos fa-
 ciat quousque fuerit ex dote, et augmento satisfacta, ut pluri-
 bus docet. Idem ubi sup cap 60 de restitucione dotis à n folo.
 Obstat tamen in multis ius nostrum viduitatis à superiori te-
 nitate, seu usufructu legali, regnorum Cataloniae, et Valencis; nam
 Viduitas dicitur in hoc Regno, dum vidua, sive vxor, sive
 maritus sit secundo votas non suscepit ut constat ex for-
 ma iuris Viduitatis, ubi cum mortuus e iure dotum. Ubi
 etiam disponitur viduam hanc tenentem secum manifestum for-
 nicatorem, viduitatem amittere, quod secus est in vidua ut
 observat Molinus V. Viduitas fol 330 col 2. per ingenuum =
 autem Religionis non amittitur ubi si vidua e iure dot.
 Ius autem superioris tenute, non amittit vidua, etiam si
 secundo nubierit, nec per manifestam fornicacionem, sive
 incedam vitam, habet enim vidua hanc tenentiam, seu
 usufructum legalem, donec ex integro ei fuerit soluta dote,
 et eius augmentum, ut per alios docet. Idem ubi sup n folo
 et seq. Præter ius nostrum viduitatis, consistit tantum in
 bonis relictis, sive hæc iura sint, sive fideicomisso
 subiecta, ut proseguatur Molinus V. viduitas, ut e dotis
 viduitas in bonis vincularis; ubi per n folo et seq. et in
 tractatu e conuictibus cap 16 n 1, et palam alii; non
 autem in bonis mobilibus, nisi in pacto nuptialibus aliud
 caseatur, ut in specie ubi 13 e iure dot. Præter autem
 tenute ius datur in omnibus bonis mariti, que possideat n

tempore mortis, non autem in bonis fideicomiso suppositis in
 quibus locum hoc tenetur non habet, nisi in casu, quo viri
 bonas literas non sufficiant ad solvendam, integram dotem, et
 eius augmentum, ac sic pluries iudicatum fuisse in Regno Va-
 lencia testatur Bas ubi proxime n 106. Et qui plura alia
 circa inuicem sui viduitatis vires cupiat, consulat Dex-
 sanum in integro tractatu de viduis, cum privilegio

Ad 5 Constituitur.

Sed per cautionem, quam usufructum constituit; Don
 ubi supra cap 1, et de cautione veri usufructus, tractat
 cap 14. In nostro Regno usufructus rei immobilis, sive
 consencionalis sit, sive legitimus ex praxi cautionem prestare
 non cogitur, vnde vero si usufructus esset rerum mobilium
 ut ad rem docet portoley in obli' de iure dot n 2. Et nos sumus
 dependitur in lex in ut ab G. tuberon videtur de usufructo.
 an 1678. Sed in rebus soluto matrimonio, iuxta leges Ca-
 taloniae, et Balenciae, vides concedenda, sive hoc consistat in rebus
 mobilibus, sive in rebus solo coexistentibus immobilibus, viduam
 admitti, ad hunc usufructum legalem, abiq' honore satis-
 dacionis, defendit ferrer in comen. ad const' hac notia, ut
 soluto matrim. temp 3 declaracion de per tot. At monenti
 etiam sumus, quod si usufructus sit rerum mobilium, que
 usu consumuntur cavere debere usufructuarium, seu re-
 stitutum tantundem, vel eorum rerum estimacionem,
 ut constituitur, in hoc 5 nostro. At si usufructus sit rerum
 mobilium, que usu non consumuntur, cavere oportet, vel
 de restituenda harum rerum estimacione, seu ipismet rebus,
 pro tempore finiti usufructus, insistentur, soluto tamen

deterioracionis valore, ut advertit Poz ubi proximo n. 7, et
 quia in d. seu in. nihil amplius exigitur, quam quod usufruc-
 tuarius preter cautionem idoneam, quous potest, utrum hoc cautio
 prestanda est dato fideiussoribus, vel simplex etiam valeat pro-
 noribus capis? in quo certe credimus usufructuarium in haer-
 ede, utrog modo recte cauturum, ex his que docet Dm ad
l. 5. §. 2. sic ver oblo, quidquid in iure iuris sit, ob ea q. con-
 perit idem Dm ubi supra cap 14, quid si usufructuarius
 esse pauperem plene contet, ac vero simile sit neutro modo
 facile cavere posse; Sed paratus esse ad prestandam cau-
 tionem iuratoriā? longa manu disputat Castillo lib. 2. de usu-
fructu cap 18. per tot; et ex nostris Cuenca, in aditionibus
 in scolis comarce claus 14. n. 16, qui avertit usufructuarius
 dicitur, vel dicitur, tenere cavere fideiussoribus; pauperem
 vero iuramento, si fideiussorem invenire non possit; etiam si et-
 laturo cavatur usufructuarius cavere deere fideiussori-
 bus, quia imposibile nulla est obligatio: et estimacio reru
 usufructuarius q. sua contumetur deet fieri secundum tem-
 pus invocari usufructus * Vid. Gomez tom 2. cap 13. n. 3. et eius ad-
 icionem n. 4. qui avertit posse pauperem cavere p. iuramento
 ut Cuenca affirmat.

ma sine
 deterioraci-
 nis valore
 Sed quomo-
 do in remi-
 ontur Moli-
ney fol 879
ponit ut
e. usufr. 5. §.

Et non utendo per modum, et tempus:
 Omnes fidenter usufructus causas refert Dm ubi sup cap 16
 et segg. at non utendo amittitur etiam in Mag. usufructu,
 si usufructuarius non utatur per tempus; sic enim verari
 vult h. §. n. id tempus est idem, ac utucationi extat constitua-
 tum; nam Justinianus in l. corruptionem, dicitur nulli tales ex-
 ceptio, C. de usufr. deponit; non utendo non amittit usufructum,
 nulli taly exceptio usufructuarius operatur, que etiam si do-
 minium vindicaret, pareret eum presentem, vel absentem.

excludat. Cumq; in nostro Regno tempus usucapionis in re mo-
 bili sit, triennium, et in re immobili 30 anni, ut statim dicemus,
 ad ut & usucap. eadem tempora in amissiono usufructus, seruan-
 da esse existimamus; at haec & usufructus iam constituto,
 accipiendas sunt, non autem de usufructu constituendo, nam
 actio personalis competens pro constituendo usufructu 30 annis
 spacio fruatur ut decernit Iuris reperi si Severi D. 127 in fine.
 Ac idem iuris esse in Regno Castela observat Coville, & usu-
 fructus cap 61 n 16. Nunc etiam quaeri solet, an amissiono usu-
 fructus, si usufructuarius male venisset in re fructuaria, in q;
 sane existimus, tam ex pro huius Regni, quam ex iure comu-
 ni usufructum non amitti, quidquid sentiat Pont. U usufruc-
 tu n 16 et seqq. Licet si minus diligens Patrefamilias sit, q;
 in & detrimens erit, eo nomine tenentur; ut constat ex pro
 2 de iure viduitatis, et ad rem docet Don ubi sup cap 13. Pro-
 tantum caro excepto, quippe si usufructuarius rei emphyteuticaria im-
 gulis annis domino non praestet alvararum, seu apocam tributo;
 ista pro in & usufr. et iure emphyt. ne res ob canonem non
 solum domino percat, ac praeviae precedente Juris declar-
 ationes amissiono hoccas usufructus; ut proseguatur Liber in
 cont cons 21 an 14 Et obtinendam rei fructuariae restitutionem pro-
 cedentis usufructuarius, et alia huiusmodi pericula, ut adversus
 vasallos locorum absolutae potestate; ut remissioe probat Suet-
 bes cons 30 n 6.

Nam cedendo extraneo nihil agitur. Hoc
 est, ut transfereas volens in eo nihil agit, de transferendo etiam
 per cessionem, usufructus nihil agitur, at cum & demittendo
 usufructus quoque agatur, multum agit, nam qui hoc ani-
 mo est, nihil superest nisi ut velit usufructum amittere. l.
 si usufructus 6 offe de her. dot. iuncto Don ubi supra cap 13

Titulus A

et sic patet iudicatum fuisse in Itaq recitatur, Monten
D 16. R. S. d 38 per 101 et D 121 n 4 et 26. licet con-
tra sentiat Castillo ubi nuper cap 69 n 23. Superioribus
verbu h § n deceptus, nam verba legis captanda non sunt,
sed quae mente, quod dixerunt animadvertendum l per ff
ad exiendum. Sed et si fructuarius us ipsum usufructus
transferre non potest, non prohibetur cultivet extraneo usufructum
vendere, ut et transferat inde quod potest, et
nihilominus usufructum ipse retineat. l arboribus R. S.
fructuarius. l non utitur 38 ff de usufructu l infra de usufructu
habitatione, ac bene explicant proxime relati, dicto lo-
co iam citatis.

Ad § Cum autem

Preventivum scilicet ad propraieatorem: Dom ubi sup cap.
23. Exceptis ipso fructibus ad ipso fructuarius, vel ad alio ip-
sius nomine perceptis; ex tero in l arboribus R. S vult de usufructu,
quo sensu intelligendus est notum Port V usufructus
n 6. qualiter autem fructus percepti intelligantur, pro va-
rietate conditionis eorum statuendum erit; ut prosequitur
Dom ubi sup cap 2 per 101, et circa fructus eorum vi-
dendus D S. d 122 n 3. Sed advertendum est, quod in
nostro hunc finit usufructus possessio naturalis fructuarii
consolidatur, cum possessione civili proprietarii, adeo ut
adversus heredem fructuarii, & facti possidentes obtinere valeat
proprietary in iudicio summationis lites pendencis, modo
intra annum a die mortis fructuarii computandum, rem
ipsum sequentem, seu apertis fecerit; ut explicat Port V
possessio ex n 66

102 (1) usu et Habitatione
Titulus 5

Qui edium usum habet: Don lo com 24 et seq. Is solum comoditatem, seu facultatem habitandi intelligitur habere, nec hoc ius ad aliud transferre potest; ut auctori est Justinianus l. n §. cui consonat l. 13 ut 16 lib 6 Recop, quas proventurionum habitationum, vulgo caraj & aporento, secus si eadem habitatio legeretur, ut in §. in huius sit, iuxta quam distinctionem iudicatum reperit Hieronymus l. 10, tom 1 de iurionibus per 101.

Ad. §. Sed cui habitatio

Sed etiam aliis locare: Don ubi nupen cap 24, idem comprobatur ius nostrum Castela in leg 27 ut 34 part 3. Secus si legatus sit solum facultas habitandi, Lucas de servitutibus d. 66. Sed an danto edificio, ac demum reedificato, ius habitacionis remaneat, disputat Aencas Noventis rerum iudicatarum lib 4 cap 8 et alii.

at hoc quæri potest cum donatur, vel legatur habitatio, secus si domus legeretur ad habitandum; nam tunc plena proprietas legatus intelligitur, ut probat Olea de cenione l. 1 ut 3 q 4 n 16, et a domicilio ex habitacione quæ tractat Sere d 3 q 2 per 101 et Bas ubi sup cap 49 de iurisdictione concedenda n 64.

Si domus ipotecata detruatur, et demum reedificetur ipotecæ consuetudo Franco

Titulus 6

De usucapionibus, et bono tempo-

103

ris prescripcionibus

Titulus 6

Ut qui bonae fidei ab eo qui dominus non erat: Don-
6 com 14. At in hoc Regno in prescripcione rerum immobili-
 um, et vanae vel male fidei minime curari vulgo dicitur;
 sed quod ad adquirendum dominium in odium negligentis
 sufficiat, solum curae potestatis, lege prescriptus, ut advertit Mo-
 lenus V dominium fol 103 col 3 et V prescripco. vix sed que-
 ro fol 260 col 3 maxime si quis excipiendo se prescripcionem
 tuam velit, quid si constet potestatem vere malam fidem ha-
 buisse, an iudicium utrum potestatis prescripco nocet? nulla
 tenus obesse videtur ex conceptis a Pot V prescripco n 24 ubi
 aperte docet in hoc Regno ex praxi quidem, receptum esse
 prescripcionem, cum mala fide procedere, et a mala, vel bo-
 nae fidei non curari; et defendi etiam hanc praxim, equi-
 tate canonice non repugnare, potest, quae repellitur prescrip-
 tio cum mala fide, ex textu in cap fin de prescripco, si
 prescripco dirigatur adversus dominum rei immobilis, qua-
 tenus in penam sua negligentia cadit a iure suo, dum
 in ea spacium 30 annorum rem non vindicasset, secus, si
 prescripco dirigatur solum in personam potestatis, ut ex
 Paulo Castrensi ad rem observat Ortenis. l. C. D Hieronymus
et Arim in com ad ut C. de usucap pro embe. ad sub huius
ut. n 260. Et licet haec distinctio subtilissima sit, et omni-
 no non ardeat Arim ex rationibus in contrarium adductis,
 a Pot ubi nuper, ex quibus vix quaedam questionem hanc inde-
 cidam relinquunt, quamquam idem Pot simpliciter opi-

104 maxe videatur Vacuo n. 10, prescriptionem etiam cum mala
fide introductam virtute statuti admitti posse; neq' huiusmodi
legem in iustam esse supradictio datione federe defendit
Valsoas ad text. in cap. vigilanti & cap. si diligenti. Max. pres-
cripi n. 44.

Alias iuris causas acceperit: Don ubi nup. cap. 14
et duabus sequentibus. Verum in actionibus, in prescrip-
tione rerum immobilium non requiritur ulla tituli alegacio
ob ea, quae docet Pote ubi supra ex n. 44. Et alegacio tituli
adeo necessaria non est, ut qui legitimo tempore rem immo-
bilem prescripserit, etiam si a possessione cuius rei ceciderit, et
ad antiquum dominum, vel ad alium extraneum pervenerit,
possit ea a quocumq' possitore, vindicare ad q' ulla tituli pro-
vacione, ut adversus Molinum docet Pote ubi proxime n. 60
et 1. possessio n. 44, qui idem iuris esse in prescrip-
tione predialium, tam circa bonam fidem, quam titulum,
ex obr. 1. de prescrip. recense, n. 44 et 64 ubi & requiritur ha-
rum prescrip-
tionum plane tractat; at quid dicemus de vici-
tione rerum mobilium? hanc rem longo silentio notra-
tes praetermittunt, verum, si quod mei iudicis est, in presenti
licet exponere neq' bonam fidem, nec titulum ad vici-
tione rerum mobilium necessarium esse putamus, ob vulgare dic-
tatum supra relatam, q' in hac nunquam ratio habi-
ta fuit bona, vel mala fidei prescrip-
tione; sed tantum ne-
ligencia rei domini; adeo ut agenti ex causa vici-
tione, non incumbat bona fidei, seu tituli provocio, ut circa pre-
scrip-
tione rerum sedentium nuper divisione, ceterum vici-
tione cum mala fide, quae facile procedit, in rerum mobilibus
ex ea ratione, quod suaves sunt, dum mala fidei potere
fuerint, ut auctori est Tutinianus in 6 quod autem hoc ut.

maxime si in iudicio possessionis malae fidei interveniunt
 ex textu in l. bona fidei emptor ff. de contrahendo l.
 ff. de adq. rei deminut.

Et res quidem mobiles per tri-
 entium, immobilis vero per longi temporis possessionem.
 Non ubi proximae cap. 10 et quidem vetera mobilia per
 trientium quod in nostro Regno vocabuntur, ut patet Mo-
 lenum docet. Patet ubi sup. n. 113. Vetera autem immobilia, seu
 redempta, per tempus 30 annorum, ex for. quicumq. et presc.
 et in Catalonia praescriptionem 10 annorum, quae est in u-
 xio est; redactam quoq. esse ad praescriptionem 30 annorum,
 observat Caneus p. 1. var. resul. cap. 16 et praescriptionem n. 3.
 Verum in hac praescriptio decem, aut penitus est exclusa,
 cum et locum habeat in servitutibus praedialibus, ut in es-
 pecies obs. 1. de praescrip. proxime tulimus, et quandoq. etiam
 in servitutibus discontinuis, quae saepe numero expugnant pre-
 scriptionem immemorabilem, ut advexit in l. lere d. 133 n.
 36. Sed aliquando vetera immobilia praescribuntur, etiam interca-
 anis, et diem, ut puta si aliquis titulo venditionis, donatio-
 nis, aliove simili, rem aliquam immobilem possideat, per
 tempus anni, et diei, scientes et patientes dominos, et intimata
 ei cum instrumento superiori venditiones, aut donationes, ex
 for. 4. de praescrip. iuncta et l. eodem, sed si hoc omnia non
 concurrant, semper requiritur cursus 30 annorum, ad do-
 minium rei immobilis venditione adipiscendum, adversus veterem
 dominum. Ita for. quicumq. eodem tit. iuncto Molano. Praescrip-
 tio anal. fol. 161 col. 4. Superest tamen non levis difficultas
 in dicto for. quicumq. scilicet supervacuum esse titulum inten-
 tionem ad excludendum dominum, quo in hoc foro expi-
 gitur; hinc versis. Si tamen poterit probari, aut

aut monstraue suam autoritatem, per scripturam sui vali-
litam. Cum res omnes immobiles, spacio 30 annorum prescri-
 vantur, absq' alio adimiculo, ut superius tam docuimus.
 Enim vero omnis his que nimis confuso docet Molinus V.
dominicum fol 103 vel dominium verorum sedencium colib
Vprescriptio n in foro fm. fol 160 col 1 accipienda esse ver-
 va relata, ad for quicumq' credimus, et eo casu, in quo
 a vero domino condiditur possessorem malamfidem incio sub
 possessionis habuisse, tunc enim ex sola titulo ostensione bona
 fidei in prescripentes presumitur, ut remissive provar. Post ubi sup
 n 106, quod, et arguit illud quod in eodem foro dicitur: pres-
cauissent, scientes, et patientes domino possidere: alia enim
 in prescripione scientia, et paciencia domini non requiritur,
 preterquam in prescripione seruitutum, ex ubi item prescrip-
o et prece. cuius rationem aducit. Post ubi sup n 128, ex quibus
 manifesto conuincitur, titulo, siue iusta causa in prescrip-
 tione rei immobili opus non esse; nisi ad excludendam malam
 fidem generatim, ut in d for quicumq' quo utroq' iure, et ca-
 nonico, et municipali, usucapionem validam, et firmam esse
 appareat, ut omni recusatio penitus amoveatur; op traditio a
 Post Vprescriptio n W, vel ad analem euidem rei immobili pres-
 criptionem, ut in d for 1 e prece. Denum obseruandum est ac-
 tionum prescripioni in triag' tempus statutum esse, de quo
 post alio tractat D. Micronimus et fm ubi sup n 216 et
segg (et lacus infra notabimus ad ut quibus mod. solit oblig)
fol lib 3 col 2

Titulus 6
Ad § Sed aliquando.

107

Sed aliquando, etiam si maxime quibus bona sua rem,
possederit non tamen illi iurisdictione ulo tempore procedit:
Hec iurisdictione prolata explicat ex auctoritate Domini nostri super capitulo Rhet
veg. Et in analogia specialiter extat vulgaris regula, quae provide-
tiam comitatum Curis adversus eum colligentes ulo tempore
procederet, nam cum rem bona fide, et statim possideat respec-
tu non colligantium, tamen adversus colligentes, non adeo
strictius possidet, ut procedere valeat, nec novum est in iu-
re, quod una, eademque persona respectu diversorum diverso
iure censetur, et ad rem prosequitur Si. Sues D. 126. per
tot. Et licet contrarium dictum fuit in curia D. N. 126.
in proce. Joannis Peren Calvillo super apren. in articulo pro-
hibitam die 8. Februarii anni 1666. Tamem amplexa fuit su-
perior regula per duo D. locumtenentes ut ex motibus eiusdem
proce. aperte constat, quorum opinio potius prevaluit in
S. in iudicio appellacionis huius causae. Ceterum colligens
qui succubuit, prohibere potest contra comitatum Curis
dum novam possessionem adquisierit, vel auctam ante litem
ob negligentiam comitatu continuaverit, cuius diversitatem ra-
tio est, nam in nulationis curis nomine, sed proprio possidet,
alter vero quibus comitatus Curis proprio etiam possidet,
sed auctore priore, ut supra diximus, et ad admittendum cau-
ciones formali de restituenda re potestatem eius colligantem, dum
in alio articulo videtur fuerit, ac province adversus eum ulo
tempore prohibere pneguit, et hanc diversitatem ag-
noscerunt quoque predicti duo D. locumtenentes in eorundem
motibus proxime memoratis.

Ad § Quod autem.

Sed nec, ulij alij, quambis ab eis vices fidei ement: Res fur-
 tiva, non tantum à fure, verum nec ab eo, qui vicia fidei emi-
 sit, vocari possunt in viuo iurij. h. e. n. Atamen in Mag. si
 quis eam in fideis, seu nundinis bonas fidei ement, non cogitur
 nominare auctorem, ex obis item heret. et prius gen. rot. Magni. iuncto
Molino V. fideis fol. 136. col. 4. et V. furtum, versu furtivam venditam
fol. 156. col. A. Ceterum emptor rem furtivam domino restituit,
 si ei precii medietas redatur, ut colligitur ex obis 3. et emp. et
venditione, quidquid reneciant Capel. Folio. d. 151. Menogius et
presumptionibus lib. 6. presump. 22. n. 22. Item si quis extra fe-
 riam rem furtivam emerit, dominus medietatem precii deest
 emptori solvere d. obis 3. et emp. et vend. Si autem venditorem
 rei furata non cognovisset, secus erit si ^{rem} tamen bonas fidei
 in huiusmodi recepisset, nam tunc, ut creditor quantitates
 soluta rei furatae domino restituitur, cuius diversitatem ra-
 tionem sumes, ex d. obis 3. Idem iuris erit, si quis scienter
 rem furtivam emerit, ac si non solum cogitur rem domino
 absq. precio restituere, sed ut fur etiam plecti poterit, ut
 pluribus docet Pau. V. furtum in Ro. et seq. et decisum sic fu-
it in Pr. in processu flagrantia Antoni Namoni, sup. criminali.
anno 1687. d. presumitur rem scienter furatam emere qui vi-
liori precio emit. Comeri

Ad § Res fisci

Bonus vacantibus fisco nondum nunciatus. Et huiusmodi
 acquisitione bonorum tractat Simonen. et Haques in d. c. c.
Paul. gen. § 1. A. per rot. Sed aduc monendi sumus, Turini-
 anum hic prescriptionem quadrienni sustulisse, que bono-

rum habendum poterit daturus adversus fiscoem, post qua-
 trentium agentem ex l. l. C. de quadri' prescrip' dum idem rem-
 pus harum rerum usucapioni, ac aliarum huius generis, pre-
 scribitur, ut advertit Hollus h. d. n. in fin. quodquid sentiat Gunt-
 nen & Aragues ubi prop. n. 14. ac proinde fiscoem res immobiles
 vacantes vindicare poterit, usq' ad 30 anos in hoc Regno, =
 quia hoc tempus trentium extat usucapioni rerum immobilium;
 quod maxime locum obtinet, ex eo quod fiscoem in Arag' uti-
 tur iure privati, ut post alios docet D. N. Senes d. 5. n. 9. Si-
 cet si res fiscoem agat, siue conveniatur ratione regii patri-
 monii, in Curia S. R. I. exercenda sit, et tantum iuri, quo in
 alia Curia docetur, possit procurator fiscoem se opponere,
 ut docet Molinus V. Rep. fol. 293 col. 1. Ideoq' in nostro Reg-
 no certare dispositionem l. 6. et tot' ut, quod ubi cau' fiscoem,
 et l. 2. Quod si adversus fiscoem sentit S. Senes d. 77. n. 19. Non
 autem Hereticorum, aut Yudeorum in hoc Regno, siue =
 immobilia sint, siue mobilia, non minori quam 30 ano-
 rum spacio adversus fiscoem usucapiuntur, ex lex fin.
de prescrip'

Ad §. d. ult. ma.

Inter venditionem quoq' et emptorem coniungi tem-
 poras. Non ubi sup. cap. 10. Et in nostro Regno ad usu-
 capiendum accessione possessionis predecessoris, a quo quis cau-
 sam habet iurare rei posse colligitur ex lex fin. de pres-
 crip' unico Post. V. prescrip' n. 109. Unde et possessionem, que
 prodere ceperat defuncto, et in heredem continuari pariter ac
 in usu iuri dicendum est; Si possessio defuncti in heredem =
 continuatur, tam de iure quam de praxi huius Regni,
 cum omnibus iuribus, instantis, et actionibus, que defuncto

competevant; ex hō quo pat̄ alij docet Suelles con. 2. cap. 23 n.
1. secus vero in successu particulari ut prolegatum lo. Sene D. 34
per 102, cui vnges Olev de cesione suo ut 3. quest. 11 n. 18 et Bon
Vaccio n. 38 et seqq. utroq. autem casus continuus debet esse
possessio, alioquin si interrupci sit, usucapioni non prodeat,
Sed in hanc rem videndi sunt Don ubi sup. cap. 22 et ex notis
Al. Sene D. 333 a n. 37 et D. seq. n. 2. Monaca D. 24 ex n. 20
et Menonimus de Ann. ubi sup. n. 206 ubi longae manus tra-
ctat an interpellatio iudicialis, anve extrajudicialis sufficiat
ad interpellendam prescriptionem; e quo etiam infra dicemus
ad d. ut quib. mod. solvua obligatio

De donationibus Titulus Septi-

Mortis causa donatio est: Don l. 1. com. 33. In nostro Regno donatio mortis causa, rei immobily irrevocabily est, ac proinde donator precarius debet fiduciam salutatis, hoc est fiduciam, qui ratam habere donationem, atque nullo modo eam huiusmodi donationem, ut expresse provat, ob. 7. a donat. nam cum hac validatio vim pacis habeat ac non rescindenda, ideo ex penitencia prius donatio rescandi nequit, licet mortis causa fiat, ut in specie legit in l. ubi iussit a donat. causa mort.

Ad S. Alii autem

Quas inter viros apelamus. Don ubi sup. cap. 2. de l. 3. In Aragónia donatio inter viros, pariter ac in viciis suis irrevocabily est, sed si rei immobily sit, nulla condicione non perficitur, sed pretanda est cautio fiduciaris in ipso donationis instrumento, ut et donatione causa mortis, proxime dicemus, et provat ob. item fiduciam a ratid. ob. si quis vendidit ut a fiduciaribus. ob. item 6. ut a donat. Et quidem hoc omnia per instrumentam publicam fieri debent, et for. cruce. com. 3. a for. inst. unico Molino. V. donatio. vici. donatio. nes omnes fol. 11. col. 1. exceptis quibusdam donationibus in predicto for. cruce. com. 3. contentis. Similiter in regno Valentie, donatio excedens summam sex morasemorum, seu sex librarum, quod idem est, si fiat sine interventu scripturae publicae, nullius momenti est for. 11. a donat. ac sic pluries in reatu Valentino delictum fuisse legit Bas ubi sup. p. 1. c. 3.

De insinuacione donat n 59 et quod magis et instrumentum
 donacionis manifestari deest curie Tuticiis, et Tutici ordinari-
 donantis, ut donacionis substantia apud actos transcribantur, et
 registratur a Scavo illius curie, quo fraude penitus elimi-
 nentur, ut plene explicat Boas ubi nup cap A de manifestacione
donat seu tot

Insinuati ex actibus intervenientibus tolerant:

Tute municipalis mag^o donacio excedens 500 solidos, indiget
 insinuacione, for ad obviandum de donat. Sed et si in uno
 luno solidi acceptantur pro aureis, hic autem pro solidis
 argenteis Tascensibus sumuntur ut notat Put V donacio n
10 Tursay in hoc Regno si donatio hanc summam excederet,
in totum viciatur, dum insinuata non sit, ex d for ad
obviandum; uncto Put ubi nup n 2. in unis vero tantum
 quoad excessum nullus est. l sancimus 34.C. de donat. de
nig in nostro Regno donacio excedens 500 solidos insinua-
cione eget, etiam si mortis causa fiat, ut advenit Por. ubi
sup n 26, licet aliud in unis sit, ex l fin C de donat causa
mortis. Et quidem donacio causa mortis insinuanda est,
 quantumvis sit rerum movibilium, quicquid sentiat Por d n
46 et post eum Suelbes conf 69 n 10. Non confundunt fo-
 rum in rebus tantum donatis sedentibus, fidenciam soluti-
 tatis, exigentem, cum d for ad obviandum, qui in ditione
 statuit donacionem excedentem summam 500 solidorum in-
 sinuandam insinuandam esse, ac ultra molinunt, et Por
loci supra citati, videndum omnino Boas ubi prox d cap
3 de insinuat donat. Sed an promissio simplex, que vale-
 dat est, in mag^o, ut infra dicemus, velut quedam species do-
 nacionis insinuanda sit? partem negativam sequitur D
Joanes Chironomus de Varga, vol. 1. d. sup mag; d 7 per vel.

Causa ex causis ead. revocatur. Donatio in huiusmodi ex ingratitudinis causa, de qua in l. fin. C. de revoc. donat. nunquam revocatur; aliquando tamen donatio revocatur, ut puta si infidelitas sit; idq. contingit, si pater alicui donaverit, omnia bona sua, tam presentia, quam futura prout et fore non proventura, quicquid in usu usus sit; ut advertit Molin. §. donatio, ubi de donationem generalem fol. 113 col. 2. vel si omnia bona bona presentia donentur, modo pars filij devisa valvas non supervit; utroq. enim casu filij existentes, tempore donationis, vel post factam donationem non revocari poterunt donationis hanc tanquam infidelitas, hoc est velut facta contra officium, et caritatem paternam, fol. penult. de donat. et obs. p. eodem tit. Et hoc locum obtinet sive ea donatio generalis d. lata sit in extraneum, sive in alicum ex filij, cum hodie Pater non minus uni ex filij, quam cuivis extraneo potest bona sua simpliciter donare, dum dicitur filij aliquid des. vel assignet, prout dicitur in d. fol. penult. quo remansit correctus fol. parentes d. tit. Qua vero pars filij assignanda sit non immerito queri potest? et sane non esse legitima quo omnino in hoc Regno parentibus arbitraria est; sed eam partem iure natura debitam, ad alendos, et ac dotandos liberos ex d. obs. p. recte colligi Regem Serr. d. 26 n. 18 et seq.

Ad §. Est et aliud

Et et aliud genus donationis inter vivos. Am. ubi sup. cap. 2. Donationem autem propriam nuptiarum, que hoc genus donationis, est revocanda in usu usus, tam ab auctore recipienti sumo iudicio observat Pontanella de pacto nup. tom. 1. clau. A. glossa l. n. 6. Nam donationes, que in pacto nuptiarum

^{expres}
 constituantur ^{inter} futuros coniuges, et si favore, et contempla-
 tione matrimonii fiant; at tamen nequeunt esse donationes //
 propter nuptias, eo sensu, quo in iures hac accipiuntur, quia
 donatio propter nuptias veni fit, et ad illius utilitatem per
 Maritum, Patrem, vel alium pro eo in compensationem dotis,
 ac effectus ipsius constantes matrimonio; eo autem soluto,
 ad Maritum revertitur, l. fin. C. de don. ante nuptias: Superio-
 res vero donationes illorum esse, quibus sunt planes constat,
 adeo ut et si via rerum maritalium donatarum ipsi efficiatur
 dominus, et rerum sedentium administrator, et obis / rerum
amot, tamen earum rerum plenum dominium non conse-
 quitur, ut ex obis 1° facile deprehenditur, et lacus infra
 dicimus sic proprio; plus enim antiqua donationi propter
 nuptias assimilatur dotalicium, quod vulgo forex, et in
 Arago dog seu cretus firmas dotis apelatur, et in aliis
 regionibus, variis nominibus significatur, ut crudites pro-
 sequitur Pontanelas ubi sup tom 2. clau. 1. gloria 1. p. 1. n. 6.
 illudque adeo verum est, ut dog seu firmas dotis donatio
 propter nuptias de foro dicatur, ut in obis & foro 3° de
iuris dot. iuncto Port ibidem n. 2. Ceterum dotalicium seu
firmas dotis revera donatio propter nuptias non est, na
 etsi hoc interesse conveniant, quidquid sonuat Pontanelas de
gloria 1. p. 1. n. 2. ut firmas dotis non minus, ac donatio prop-
 ter nuptias dotis proportioni respondeat, ut decisum fuit in
obis, die 1° Maii anni 1523, in processu Agustinus Vaquez
sup apren. Actuario Ciceron; Ita tamen, ut hoc de do-
 te accepta longius progrederi non possit, licet minor esse
 possit quantitas dotis, l. vult. vov. quare, et d. si copul. C.
de donat. ante nuptias, iuncto Don. d. cap. 2. firmas vero
 dotis pro relictis huius partes constitui solet, in notis Supra,

Via Franco
 tom 2. obis 1
 fol. 41

et in Catalonia pro moderata dote, ut refert Pontaneda ubi
sup. d. gloria l. p. 1. n. 29. at licet haec tertia pars, iuxta
 patris statuta non sit, sed ex viis tantum accepta; at
 tamen in octo Arag. domibz huiusmodi dotaleis centas su-
 mas prescriptas est, in for. fin. dei iuris dot. quem illustra-
 zioni fecit Cuencas in sumari. insuetig. nobilitat. Arag.
cap. 4. et 262. Differunt autem firmas dotes, et donatio
 propter nuptias, ut ex soluto matrimonio ad maritum,
 vel cum, cui ius recuperandi datum est, revertatur, L. ult. in
for. C. de iuris dot. iuncto Donelo ubi proxime; at firmas
 dotes vi in pecunias (ut quotidie fieri solet) assignentur
 omnino mulieris effectu, ut ad interpretationem d. obi.
Id. docet Part. n. A. ubi ut nec maritus in hac firmas
 dote iudicatum foreale habeat, ut ex Molino observat
Part. ibidem in fine. Sed hoc omnes locum habet, nisi
 aliter dum promittitur, ut motus est in factis nuptialibus
 cautum sit; Enim vero iuxta communem Regni praxim
 dotes non receptas, firmas non debentur, et si pro parte
 do. recipiatur, solvi tantum oportet hoc augmentum do-
 tis, correspondens porcioni dote recepto, ut fertur in mo-
 tibus sententia late 9 Septembrii anni 1634 in R. A. in
processu Regij Hospit. D. no Mariae et Graciae C. ult. de ra-
raguio super apren. Dote non soluta, non debetur do-
 natio, et pro parte soluta, pro parte soluta debetur donatio
Alexandri Sim. n. 242. Cancera vari. cap. 2. de dote n. 82.

Ad §. Cuius obm.

Cuius obm. et alius modus civilis adquisicionis per
 us. aere combi. Similem huic adquisicioni modum per

20000

ius accipiendi receptum hodie nominus in Itaq, nam et si
 res communis alienari non prohibetur ab altero ex socio. l.
si communis ff de contractibus emp. tamen filii vana im-
mobilia indivisa ex successione parentum testata, seu in-
testata pendentes in extraneum alienari nequeunt ex for-
1 et h. ut a com. d. u. ad eum si vult ex filii, partem su-
am alienaverit, reliquas accrescat, obi item de consuetudine
13 et passim ut de consort eiusd. rei; ita vero ut bonas
huc indivisas non citatim facta alienatione, ceteris filii
consortibus adquirantur; sed mortuo alienante, ut constat
ex d. for 1 et d. obi 13. Ceterum si quis vana consorti fi-
lii relinquisset, vel inter eos inter vivos disposuerit, illas
non ad consortes, sed ad alienantis filios pertinerent.
ex obi item pone obi sed pone d. ut a consort; sed ce-
teris et aliis omnibus, que ad huiusmodi consortium le-
gales atinent, longa manu agit For, in tract. de consort

Quibus alienare licet, vel non

Nam dotales preterea maritus inuita mulieres, per
 legem nullam prohibetur alienare. Don 14 com A.
 In nostro Regno vir et dominus rerum mobilium ux-
 oris, obi 1. ux amor, Itaq, ead, constante matrimonio
 alienare potest, absq, uxoris consensu, ex obi 1. ut ne,
 vir sine uxore. for. de contract. coniu. cum similibus;
 idem iuris esse in bonis mobilibus, et precedentibus har-
 uis in pactis nuptialibus, pluribus docet Suelves. in
 sem conf. 48 n. 10. rerum autem sedentium uxori

vix tantum et administrator, at consentientes uxores et alienatio permittitur, ut constat ex fo. 1 et h. ne vix vives uxores, & verum hoc casu maritus tenetur de precio Franco tom 2 fo. 3 fol. 3 Lanipar in trac. du. revisiones n.
§ 2 et quod magis est, uxoris consensus non prohibetur. Mac. xliij in diag. bonas mulierum obligare, ut auctori et solitudo vix et vix vix uxoris consensus fol. 337, quem persequitur Pere. l. videri n. 46. Ceterum si fundus dotalis estimatus sua detur, tum plene dominus illius efficitur, ac proinde vives uxoris consensus, tan de vires, quam a foro licere alienares poterit. ex l. quocies § 1 h. C. a viis tot quibus connotat ob. 13 et 14 eodem tit. iuncto Text. videri, sed in hanc rem videndi sunt Pet. Varuzza in l. estimata ff. solutio matrimonii. Tentacela e pactis nupt. clau. § 107 n. 13 per tot et ex notis Casanates conf. lo. n. 188 T. Serici. 2. h. n. 10.

Ad § Contra autem

Contra autem creditor pignus ex pactione, quamlibet eius ea res non sit, alienari potest. Tom. 2 com. h. Regulariter in hoc Regno creditor licet pignus distraxerit, non autem privatas auctoritates, uti vires civili, in pignoriis, q. in in causam iudicati capereantur fieri soleat. l. h. C. si in causis. p. cap. sed formam vendendi pignoris a Tulliano constitutam, ut in l. h. C. a viis. Donat. impetu. vix alibi locorum observari notat Vinus h. n. § n. 3. Distractionem autem pignoris, procedere oportet citatio debitoris, dum iam in mora constitutus fuisset, vel quod elapsus esset dies solutioni adiectus, vel quod nulla dies solutionis adiecta, mo-

monitus iam seu interpellatus a creditore fuerit, tunc enim, si desitam aliam liquidam sit, proceditur ad eius venditionem, ulc amplius tempore, minime spectato creditore, ceteroquin si desitor ante venditionem pignoris pecuniam desitam oferat, aut in contractu pignoratitio causam sit, hoc creditori liceat pignus vendere, utiq; casu in districtione pignoris supercedendum est, at hoc omnia longa manus prosequitur Text. V pignoratitio n. 11. et regg. 3. Vini. pignoris furti tenetur franco tom. 2. ut. e. pignoris ten. 2. fol. 212. et e. pignoris vice idem franco V pignus

Ad S. Nunc ad

Neque Pupulum neque pupillam ullam rem sine tutoris autoritate alienari posse: Tutores autem in Prag. pupilli nomines alienare, et e reorj mobilibj statuere posse, supra iam tulimus, ad tit. de autoritate Tutorum, ac proinde Tutoribus recte solvi, et desitores illj solventes omnino liceri, plures alij referens ad rem, docet Bas p. 1 cap. 10. et decreto ad alienat. minor. n. 31. Minoribj autem, siue tutores, et Curatores habeant, vel non, provisitas est reorj sedentium alienatio, de iure usque ad 25. anj, et de pro sig. ad 20. anj: Nati interveniat competentes Iudices decretum, l. 1. et parim. d. ff. de rebus con. iuncto Bas d. cap. 10. per tot; et foi. on. tit. ut. minor. 20. anj. foi. on. tit. de liberacione et solut. qui cum de alienatione, aliove contractu, ad utilitatem Tutorum faciendo, speciatim loquerentur, postea edim fueret, foi. on. tit. que. lo. menor. de 20. anj. an. 15. 6. et foi. on. tit. de obligacione et lo. menor. an. 15. 6. qui omnem proorj alie-

nationem, et generaliter quemcumq[ue] contractum facere
 minoribus proisuerunt, nisi accedente consensu parent-
 rum, vel eorum superstitis, qui secundo non nuptiis,
 et eius deficientibus, cum consentio Iudicis Ordinarii loci, ^{etiam si non}
 contractus, exceptis tantum pactis nuptialibus, que mino- ^{deficiant. 2. hinc}
 ribus inire permittuntur, in d. for. in ut g. lo. menores.
 ut et in Regno Valentis statutum extat in for. 127. curia-
 rum an. 1626, quod de contractu nuptiali minorum acci-
 piendum esse ad rem observat. Bas. ubi sup. n. 54. Et,
 sane ut validus sit contractus minoris, opus est, ut inter-
 veniat expressus consensus parentum, ut aperte docet Canece-
 lib. 2. var. cap. 1. n. 21. et seqq. et Ramirez de ley Reg. 533. n.
11. at quid si Pater, et filius simul contrahant neq[ue] filii con-
sensus appareat? Affirmat contractum valere Canece ubi =
nup. n. 54. dicunt autem Becicij cont. 64. n. 18. volum. 4. Ce-
terum in Curia V. Arag. declarationem reperimus anno 1664.
quidamam obtentam per D. Baltazarem de Jureca minore,
 ut eos non obstantes, possint, ^{in eius} bona mobilis inventariari, epe-
 qui, sub imperari, virtute cuiusdam obligationis censuariae
 per eundem minorem, simul cum eius parentibus contracte;
 ad res autem immobiles huiusmodi declaratio, producta non
 fuit; ex eo forsam ratione, quod harum rerum alienatio
 minime valet absq[ue] iudicij decreto, ut ad rem docet S. seu
d. 122. n. 1. et seqq. Sed an iudicio proprietatis census po-
 sit fieri minoris, seu tutoris, absq[ue] decreto Iudicis, resolvunt
Bas. d. loco n. 34. et ex novis. Montem d. 1. per 101. qui affirmat.
 posse fieri solutio sortis principalis minori ho. anq[ue] et maior
 14. per revisorem censuarium absq[ue] decreto, sed hoc obtinet
 in censu idem affirmat Canece lib. 2. var. cap. 1.
a. n. 121

Lex quas personas cuiq' adq-
Titulus 2

Adquiruntur vero non solum per nos metipsum: licet in re
Regno nihil per filij virtute patris potestatis adquiramus,
 et vis, ac ne vis quidem, per senex ob id, que superiori
 libro adurimus; atamens per quamcumq' personam rem
 nosis adquiri volentem, non solum scientibus, verum et
 am ignorantibus, dominium, pascuis, sive quavis aliud us
 nosis adquiratur, ut docet Montes d. A. n. 83. idemq' ob-
tinet in Regno Castelle, ut prosequitur Olear & ceuone lxx
ut A. q. d. n. 37 et seq. Vnde hac adquisitio acceptatione
notitiam non requirit, ut testatur Paul. V. instrumentum
n. 26. Sed de hac re plura notabimus ad ut per quas per-
sonas nosis adquisitur obligatio

Vt nihil antiquitatis penitus ignoretur

solet, iuxta hac consuetudinem Cæ reitam, ac in eius ordinatione non versantur iuris communij solemnitates; nam in praxi admissum habemus, quod huiusmodi testamentis clausa conficiantur sic: quod testator sua manu scribere solet dispositionem, et cum suscipere, aut facere, illam altera manu scribere, propria autem suscipere, iuxta formam ut testis p testificat, quo facto abiq; testibus, aut alia scilicet solemnitate clauditur testamentum, et in modum plures clausum trahit. Uter Notarius, qui duorum testibus presentibus, hanc scripturam privatam in publicum instrumentum redigit, suscriptionibus testium in exteriori eius partes positus, simulq; testam testatoris sub scriptione, que omnino necessaria est, non autem ea, que in interiori parte testamenti sepe reperiri solet, ut notissime statutum est in formam ut testis p testif an 1676. Sed de hoc testamento scripto plura corripit Bas vbi sup p l cap 7 æ reitam in scribitis.

Ad S. Festes autem.

Festes autem aduocari possunt: In Itaq duo tantum testes ad cuiusq; testamenti valorem sufficiunt. Obi D æ reitam. Id procedit iuxta Canonico, ex textu in cap relatum ¶ eadem ubi plures Seniores ex n 13, ac hi duo testes devent esse legitimi, nisi testamentum conficiatur in exco: Obi Item in Itaq 26 æ pen pr tot sup, iuncto Altho V testamentum pl 316, ver in testamentis; ac pr ina, neq impubes, neq mullier, in numero testium aduocari possunt; hoc autem potest esse testis in testamento mixto nuncupatio, ¶ Obi Item in Itaq 26, iuncto for l æ tutoribus, itemq; in iudicio, ex for pos proven, T æ testibus, licet id Altho certe n averat, V mu

Vox veru sed quere fol 230 col 1 (sed eo versu a seculi, quod
 si ex una parte producerentur in testy duo mulieres, et ex al-
 tera duo viri, preferat testimonium duorum virorum, quia
 mulier non est tanto fidei sicut vir). Sed cum pluralitas
 testium, que des iuris expectatur, redacta sit in sing^l ad
 numerum duorum, queri potest, an eorum alteri, seu uter-
 q^{ue} post eius legatarius; et sane huiusmodi personis pariter,
 ac in uno iuris testimonium non denegari decissimum fuit, et
 refert Pont v testamentum n 11 Sed si legatarius manu-
 sua scripserit iuris in testamento legatum, pro non scrip-
 to haberiatur tale legatum, ex senatu consulto lucroniano
relato, in lege l et ult ff de his que pro non scriptis has.
Neq^{ue} scriptioib^{us} testam^{enti} pot^{est} aliquid legari ex eodem se-
natu consulto. Juriconsulto tamen, qui testamentum dicitur,
 testis esse potest, et q^{ui} in testamento legari potest, l dictantibus
C de testam: quomobis Plinius id esse falsi genus scribat lib.
9 epistolar^{um} ult:) quod et in nostro nepro admissum esse do-
 cet de Senes d 237 n 13; et novissime testatur Paulus d.
in motibus sententia laro, in proc Jacobi del Berce, vicini
Ville & Saxe, sup apren die 13 Marti anni 1694

Ad § Sed hac quidem

Sed quis autem sine scriptis voluerit ordinare
testamentum: Dicit ubi nup^{er} cap 10: Testamentum si-
ne scriptis confectum, nuncupativum vocatur, ac idem
in nostro nepro bhariani considerari debet, unum quod
fit pura nuncupacione, alterum quod scripturaz, et
nuncupacione; primo modo testamentum fit voluntates

174

à testatore expressa, duobus testibus, et Parrocho, qui tunc
temporis tavelionis vices gerat, iuxta textum in cap cum et
res lo de testam. At hoc testamento utimur in Aragón, ubi
copia Notarij haberi non potuit, ut testatur Molinus
Testamentum nuncup Veri dem g^o d^o testamentum fol 316
(vbi dicit non valere si copia notarij haberi potuit, et si testis
testamenti non sint vicini illius parochia, si d^o testamentum
habet in populo) et per ibidem n° 64, vel quod in loco ubi fit
testamentum, non sit vly tavelio, vel quod urgente infir-
mitate testatoris, copia notarij haberi non potit facile, etia
si eo loco plures eunt Notarij, atq^{ue} enim nemo potest hu-
me extraordinarium motum testandi elipere, saltem in hoc
Reyno, quicquid sentiat Bas vbi sup cap 5 de testamento
nuncup n° 37. Uno tantum casu excepto, quippe si in Regno,
ac generali Demorochio Dno Mariae de Fracia civitatis ce-
saraguto quis infirmitate gravatus testatus fuerit, nam
in coram duobus testibus, et quovis infirmorum Capelano
velut Parrocho illius Domus, supremam eius voluntatem
nuncupare recte poterit, ratumq^{ue} eius huiusmodi testamen-
tum nuncupatum esse receptum est; testamentum autem
mere nuncupatum, adverandum est mortuo testatore, in
quo non est tempus fixo definitum, verum adveracionem
cui fieri oportet, nam vana, et inutilis est hoc supremum
testacio, nisi testis, et Parochus vivant, qui manifestam re-
dant defuncti voluntatem, penes iudicem ordinarium, ut
eius decreto ab actuariis Curie in publicum instrumentum
redigatur; (idem affirmat Molinus Adveracio vox ad ad-
verandum fol 7 col 3 = quod ad adveracionem requiratur
notarij, affirmat idem Molinus Testam nuncup vox 3 fol
316 col 4 n^o tamen ait quod debeat esse notarij illius Curie).

3

3

formam, et solemnitatem aduocationis huius Regni, refert Pet. Molinus, in praxi sup. proc. aduocationis testam. fol. 324, et Regni Valenciae Bas. ubi sup. ex 56. Scripturas, et nuncupationes fit etiam testamentum, quod non male nuncupatum etiam apelamus, nam si testator coram notario, et testibus, supremam eius voluntatem declarasset, et infirmitate gravatus deceisset; praeiungam notarium huiusmodi testamentum scripto, et solemniter accepisset, illud perfectum esse iudicatum fuit, in Causa D. J. Arag. in proce. Tomaso Cluio de Mendosa, sup. casillo, cuius motiuum refert Sese D. No. per tot, Sicq. si Tutorum exprimat se velle scripto testari, nam tunc invalidum est testamentum, nisi prius publicata saltem illius dispositiones a Notario, coram rogatis ad hoc testibus, in eius protocollo, iuxta D. foru. in tit. forma p. testificac. Testator simul, ac testes susciuantur, et hoc sensu accipiendus est, Post Instrumentum n. 121. Et et aliud testamentum nuncupatum, = nuncupatione implicita per relationem ad schedulam certo loco existentem, de quo plura coligit, Card. e. Lucas de testam. di. 1 et segg. se. D. France tom. 1 fol. 555 non quia deficientior. +

Sed an ordinatio testamenti alteri committi possit, ut in speciebus terrarum in cap. cum ubi de testam. Resolvunt D. Sese. D. 231 n. 13 Suellos sem. 1 conf. 18 per tot. qui alio referunt.

De militari Testamento

Titulus II

Quoq[ue] enim modo voluntas eius suprema inveniatur: Don-
o com 28. quod et hodie in usu eius defendit Cardinalis et Luca-
 des testam[en]t[um] d[omi]n[us] 28 n 3 et seqq. Et sane omnes iure militari
 in Arag[on]a testam[en]t[um] vulgo lactari solet; Atque in nostro Regno
 potest quis pro parte testatus, et pro parte intestatus decedere,
ob[is] 2 de testam[en]t[is]: et duobus tantum testibus, testamentas velut
 militem subministrari, ut in § 1 hoc ut. l. lucius fo. f. eodem, et
 quod magis est testamentum in Arag[on]a absq[ue] heredis institutio-
 nes valet, ut ad rem docet Siobonius Testamentum, vox testa-
tus fol 342: At non absolute per omnia, iure militari, testam[en]t[um]
 dicendum est; Sed tantum quod rex superioris, ut summo
 iudicio observat h. Senes d. 227 n 11, at in his iure militari-
 adro testam[en]t[um], ut qui ex funco heredem scriptorari, quoad
 residuum patrimonii intestatus decedat, ut in specie, l. si miles
6 de testam[en]t[is] mil[itari]. Secus in Regno Valencie ubi non dato co-
 exeres eo casu detractas fundi mentione, universalis heres fi-
 eret; licet ibi quinq[ue] etiam partim testatus, et partim intestatus
 decedere valeat, ex for 27 de testam[en]t[is], et observat d. Caypi ob[is] 36
a n 6 tom 1.

Alii alieno iuri subiecti sunt testamenti facienti sui non
habent: Dou 6 com 6. Sed in hoc Regno cum filii familias
 omnino alieni iuris non sint eo testari potes ambigendum
 non est, maxime cum omnia eorumdem bonas propriorum pa-
 trimonium ipsorum esse intelligantur, ut de vniuersitatibus
 predictat, text in l 15 nec castrenses ff de colat bon; l 10 ff
 ad Senat. Consultum. Macedonianu, ac proinde nihil pro-
 uerit, quominus et his liceret testari valeant, argumento rep
 in primo huius, et 6 ult sup de nulli testam: Hinc filii fa-
 milias Clerici iure canonico testari possunt de omnibus bonis
 quae aliunde quam ex Ecclesia hauserint; quia hoc vna ex-
 ceptio, vel quae castrensis censentur, quae in aliis filii fa-
 milias clericali militia non adscriptis vix esse vna ad-
 venticia, vel profecticia, ut post alios antiquiores, docet Co-
 varubijs in cap quia no 9 de testam. de vniuersitate
 contemplatione Ecclesie quilibet sive alieni, sive sui iuris:
 sint testari nequeant, ex cap cum in officio 1 cod. Verum
 moribus receptum est, Clericos quoque de rebus Ecclesie
 uicis, et occasione ipsius Ecclesie adquisitis testari posse ut
 plurius explicat Covarubijs, in 2 cap cum in officio 1 n 9
 et seqq cui ades Martaro de causis pils lib 2 cap 10 per
 vob: Et hanc consuetudinem in nostra Diocesi Coraquentana
 receptam quoque notimus

Ad 5. Præterea

Præterea testamentum facere non possunt impuberes:
 In nostro Regno minor 14 annorum, sive masculus sit,
 sive femina, testari nequit, ut colligitur ex lex in re ut
 minor 20 annorum, iunctio Molino Testamentum, versu

testamentum et Codicillum fol 314 col 2 (si tamen sit coniugata
et maioris et amovens potest. Milius testari Molino. V. minor col
2 fol 226 Franco rono 2 fol 74 versu adverte)

furor autem si
per id tempus fecerint testamentum: Tutorum quoque in Actis
testari prohibetur, et ubi item ad provandum et prius non
autem prodigus, arg ubi 3 de ritu lib. Sed si furor testa-
tori superveniat, prorsusquam manu sua suscipiat testa-
mentum, et statim deceder, non minus valet, modo testator
supremam eius voluntatem, coram Notario, et testibus inte-
gris declaraverit, ut decernit fuisse refert Senes D 56 n 37.
Omnia videndus. Notum si tempore ordinandi testamenti,
vel furor supervenientes, vel infirmitatis dolore gravatus, Tes-
tator non erit sane mentis, testari non poterit, ut plene do-
cet Cancerr vax cap 4 de testam n 135 cui ad ej Mandel-
ium cont 114 per tot: Ac providet Notari solent attestari
in ipso ultima voluntate instrumento, de sano Testatoris iu-
dicio, cuius executioni standum esse censemus, donec con-
traxim provetur, ut advertit perioles Testamentum ex
n 4 et huic iunges Cancerrum ubi nup n fm. Unde si post
mortem testatoris adverandum sit testamentum eius, ista
formam res in obi 1 & fide iust, et per si alig homo eo-
dem, sat erit quod testes instrumentales suscriptiones et
scias recognoscant, nam eo ipso fatentur, verai esse que-
cumq in scriptura continentur, cui se susceperunt, pro-
ut decernit iambria fuit in Prud. in proc apelacionis An-
toni Jaime & Santa Ter sup locis & Pinnaezippo et 1° Martin,
die 27 februarii ani 1576 et in proc Dom Joany & Gamboa,
sup adveracione testam die 28 Junii ani 1577 et prosecuntur
Baldy lib 1 con 176. Capicuy D 122. Text Testamentum n 126

Titulus 12
Ad § Item surdus

122

Item surdus, et mutus non semper testamentum facere possunt: Qui omnia non exaudiunt, aut eloqui non possunt, testari nequeunt, nisi casu, et audiendi, et audiendi facultatem amiserint, h. In nam hi testamentum facere possunt, si antea literas sciant, iuxta formam prescriptam in l. dicitur § lo. Co. testam. et in nostro Negro iuxta communem testandi modum, dum certo iudicio voluntatem suam exprimere valeant: quod si tententur solis signis dum foras infirmitates gravati nec scribere valeant. Nulla signa idonea esse ad ultimam eorum voluntatem certo significandam docet, Vinnij in SA sup tit. proxime, n. 3. at iuxta equitatem Canonice, quod in nostro Negro magni momenti est, testamenta sic facta quandoq' sustineri, tradit Cardinalis & Lucas & testam. Dec. 18. n. 2. et seqq. Similiter Ceco permittitur in Mag. testari secundum communes testandi regulas, licet in usu iuris non aliter testari ei fas sit, quam ^{multo} constitutionem, hac constitutione S. C. & testam. cuius meministi, § Cecus autem h. ut.

Ad § Cuius qui apud hostes.

Cuius qui apud hostes est: Notio vero in Dabe Cautiano sic illius huius § usus est, ut adveat, Vinnij ibidem n. 2. Nam velo capti sexui hostiam fieri non valent, ut lib. 1. sup. tam. vulimus; ubi et monachos alieni iuris esse post professionem, et in illorum etiam Prelatorum potestatem transire docuimus, ac proinde nec superiorum licentia testari possunt, ut plane docet Notaria de causis plus, lib. 8. cap. 13. per tot' verum si ante professionem emissam testentur, nam

2

rum id liberari facere possunt, ut pluribus explicat Cardina-
ly & Lucas de Testam. Dicit 36 et 36 § Nicias q' etiam si reus
infidelis velit vauitizari non propterca liberatorem consequitur.

Eximietates & immunitates cap 4 n 14 Primitia & lege Regia § 22
n 14: eo quod seruum esse non aduersetur legi diuina 1 ad Corinthe
7, 21: Deutoron cap 5: Exod. cap 21: Leuit cap 25: de Bodin de
Republica cap 5: Conary 2 comm 1 circa finem.

Seuus aufugiens in foro expressioni iurium sui ipsius comitit.
Gimenez & Saagues dicit lo n 21 ubi quamplurimos refert
in foro vero interiori, si et captus in bello iniusto nulum pecca-
tum comitit, si vero in velo infesto, etiam si aliqui veniant de
causa mortaliem, aut veniant nulum peccatum comitit, idem
n 21 qui hanc ultimam probabiliorem arat, et amplectitur.

De exheredatione Liberorum

Titulus 13

Alioquin si cum silencio preterierit inutiliter testatur.
Don 6 com 12 et seqq: Idem sensatur in Saag ut docet Siles
2 251 n 2 et 3: Sed an ipso iure, verissime, questionis est,
ut agnovit P. Aud' in procehu Antoni Saagues, sup aprem in
articulo prop 3 maii anu 1700, sed post alio resoluit affir-
mative post alio Exacionis dicitur forem cap 10 § a nume-
ro 36; ita tamen ut hec scriptus accipiat possessionem
hereditatis, nisi filius in continenti proferat filiationem: et ha-
ne reptionem nullitatis ad heredes transmitti docet Gomez
lib 1 var cap 11 n 4 et videndum Illorum videm n 6 (hoc est
ad heredes filii precati) Offert vero us nostrum a iure

comuni / quia in usu iuris comuni Patres excedere pote-
 rat filium, ex 1^a causa contentis in aut ut cum & appellat.
Cognosc. & aliud quog^o capitulum, authenticas non licet C. & liber-
pueracione, et longa manu explicat Escalones de testam lib^o
3° C. 1^a Si per ter. Iuxta autem nostra olim non poterat ex-
 cedere filium nisi ex causa expressis in for 2° et in de exor
 filiorum, ut docet Port V excedatio, n 2° et seq. 2° quia in
 usu iuris nunquam filius excedere poterat, nulas interveni-
 ente causa, / cum ratio 7 de vonis damnat, cum simili-
bus; et in nostro Regno Patres filium hodie excedere po-
teat absq^o ulla causa, cum heredem extraneum impunee
institueret valeat, modo quidquam filius loco legitime, nom-
inatam testamento relinquat. for 1° de testam Nobil. for 1° de
testam Civium, uncto Molino V testamentum; ad d. for
vet unicu fol 31^a veru in tercia ibi col 1^a ubi advertit, non
 esse necessarium ut precise relinquantur filij aliquid, dicendo
 pro legitimis, sed sufficit ut cu^o aliq^o relinquantur; ad validi-
 tatem enim testamenti sufficit ut filii non sint preteriti, hanc
 opinionem confirmat Port V heres n 6° et seqq Franco

et quidem ex parte pro legitimis filiorum portione, & so-
 lidi pro vonis mortibus, et alii & solidi designari solent
 pro redentibus, ut de Regno Valencia, testatur etiam D
 Caxpi obs 2^a n 6. Nam et si legitimis liberis uires natu-
 rali debeat, tamen eius, seu quotus ex uires portio,
 descendit, ut pluribus explicat N Sesse D 26 per rotam
 Sed de hac re plura notabimus in Sigitur 6 infra & in
 hincio testam

Ad S Sed hoc quidem

Liberos 2

132

Inter Masculos, et Feminas in hoc iure nihil intererit.
Idem obtinet in iure, ut aperte colligitur ex for 2 et in
de exhered. ubi inter causas exheredationis equa enumerantur, quas filius, vel filia dederint erga eorum parentes, et in for un de testam Cuiusmodi indistincte permittitur testari uno filio herede instituto, ceteris omnibus quantum testatoris placuerit relinquendo; ac per consequens non aliter Testamentum recte ordinabitur, nisi quidquam omnibus liberis, legitime loco saltem relinquatur, ac merito, nam descendentes primi gradus, legitimam iure actionis deventur, et aliis descendentes, ex equitate tantum deventur, ut advertit Senes d 26 n 17, et ut omnes recte exheredati intelligantur, sat erit, quod Pater dixerit, instituo singulis ex filij meis in 5 solidis Testamentum tantum vel ita, relinquo omnibus, et singulis, quibus in bonis meis legitimam deves, 5 solidos, quo omnes, quibus legitima exigenda vis est, exclusi ab hereditate censentur, et huiusmodi Testamentum valere advertit Pote l'exheredatio n 17

Ad 3 Matres

Mater vel Avus maternus necesse non habent Liberos heredes institueret. Dem ubi nup cap Met. leg. Secus autem in nostro Regno, cum Mater olim non liceret filios exheredare, nisi ex iusta causa, ut constat, ex d for 2 de exhered libor. Et hodie permittitur tantum Parentibus testamento suo hereditatem filijs adimere relicta tamen legitima, ex d for un de testam Cuiusmodi iunctas obi. l. de rebz vincularis; ac proinde Mater tenetur filios heredes institueret, vel saltem eij legitimam relinquere, ut exprere docet Senes d d 26

n AD quod non indubitanter procedit in Avo, vel Avia paterna
 nis seu materna; nam hi necesse non habent Nepotes, vel
 Nepes heredes institueres, aut exheredare; dum ab incertis et in-
 certis non sint, ut ex veteri Gloratore Joanes de Patro dicitur de Mo-
 lonis ubi proxime fol 60 col 2 qui idem servandum esse in filiis
 Baltardis, suis natis ex damnato coitu; caucius tamen esse tataro-
 rum generaliter clauulas legitimam relinquere omnibus, et singulis
 personis, quibus in votis eius ius exheredandi legitimam esse potest;
 ut Testamentum nullo ex capite infirmari valeat, et hoc casibus a-
 peritij Facultatibus rectas rationes tractari videmus, et quod ma-
 gis est oportet etiam Patres legitimam relinquere liberis Mona-
 chis, ac Sodalibus, ac simul Monachis, ubi professionem emiserint;
 argumento text in 1 Deo nobis 60. 5. 1. de Episc. et Clericis. Nam
 si Monachatum in comuni capax est adquirendi dominium, re-
 rum temporalium, potest ipsum testamentum infringere Monachos
 preterito, per cuius personam ius succedenti in votis paternis ad-
 quiritum fuerat; Aliter enim si Monachatum adue in comuni
 incapax esset, ut colligitur ex his quae docet Sues D 284 in Act.

De heredibus Institutionibus

Titulus 1A

Heredes instituendi permissum est: Den 6 com 17 In nuptiis
 nono permissum est, quodq Tataros velut heredes instituere,
 excepto filio Suis, suis natis ex coitu damnato, ubi 1. e natis
ex damnato coitu. Nepotem vero legitimum ex predicto filio
 natum recte heredem instituere potest; modo Suis aliam
 legitimam prolem non habeat, ut docet si Sues D 284 in Act.
 sequenti, indubitanter autem illum heredem institui potest in

134

Itaq^{ue} recitatur Pet^{rus} V^{er} Baillardus n° 17 (Causam Simonem & alios
quos in hac cel. Baill. 6 14 n° 16) Ceterum filij naturalij heres
institui nequit, nisi deficientes soboles legitimas, ut post Molinuum
referunt Pet^{rus} ubi nupex n° 27 Sener d^{icitur} 28 n^o per tot. Sed an et in
Monachy heres institui possit, ita ut hereditas ipsi, et non Monach
terre adquiratur? resoluit Montan ubi sup l^{ib} 1 c^o 3

per tot (Cardinalis de Luca in d^{ic} 34 n° 18 refert 3 opiniones) Et de vitalijs prestationibus ad utilitatem Monachorum spectantibus plene tractat idem. Luca de regularibus d^{ic} 56 et seq

Ad 5^{am} Mexes

Heres et p^{ro} et sub conditione institui potest: Don ubi
nupex cap 16 et seq Sed an heres institui possit ea lege, ut in
tra certum tempus nuptur? Affirmat post alios Thamoj ad l^{ib} Julia
et Kapitiam lib 2 cap 19 à n° 3, et in hanc rem omnino eorum
in exortione leg^{is} circa mod^o definiendi condic^{io} si intra biennium
nuptur, pro D^{omi}no Torio Soriano, tibi eccles^{ie}, que supremam P^{ro}vid^{entiam}
confluxam meruit, et aprovisionem, dum elapso nuptur tempore,
heredi instituto inuincat, in favorem dicti D^{omi}ni Soriano, in hu
ne casum substituta iudicavit, in proc^{essu} Torio Soriano, sub ap^{osto}
l^{ic}o 1688 Sententia Reg^{is}: Et eodem capite sustinet institucio
factam sub conditione si heres religionem non impeditur,
decimam fuisse refert, Suetes in cent^o cont^{ra} 27 per tot; et varij
condicionum species, et qualitates explicat D^{omi}no Sener d^{icitur} 30 à n° 29
et seq per tot

Ex certo tempore, aut ad certum tempus non
potest: In Itaq^{ue} heres institui potest ad certum tempus, et ex
certo tempore, nam hic, quod in testamento disponitur, pro lege
servandum est, modo non sit impossibile, contra bonos mores,

Sue ius naturalis, Molinij V'heres fol 167 Franco

hinc voluntatem
 testatoris ad literam adimplendam esse docet Pozz idem n 63
 Et sane Romanorum iures hoc etiam obtinuerat in testamento =
Militum, l 15 § 1. Miles ff in princ ff de testam Militum: quo
 iures no etiam testamur, ac plurium regionum moribus hoc
 ipsum comprobatum refert, Willy in S'heres n 5, ac heredis-
 institutio in alienam voluntatem conferri non poterit, ut
 docet Pozz V' instrumentum n 82, et seq. licet de iure secus sit,
ut illas institutio ff & heredi inst: Et in saq' opinionem Pozz
 difficultate defendere procedere Suelley sem 1 conf 18 n 1 et 2
 Sed causam quam ipse testator amittit, ut patet 2 conf 18 n
fn.

Ad § Si plures

Si illud aut illud factum erit: conditionis alternatio
 eas ut et naturalis, ut alteram partem veram esse suffi-
 ciat, h 8 n, et idem comprobat per la antiqua receptio
Ad testam. Excepit autem causam specialem; in quo favo-
 re filiorum ab hac regula recedimus, et quod magis est ad
 comuni illo prologo forali quod standum est Canto; nam si
 quis testamento, aut alia ultima voluntate heredem instituat
 cum honore restituendi alteri hereditatem, si in minori
etate decedat, aut imbecillus, aut videri liberis; heredes mor-
 tuo cum filij excomercio fideicommissum, etiam si alie condi-
 tiones impleantur; at hoc casu exceptio qualis ex his con-
 ditionibus eueniente disiunctive, testatoris dispositioni obtem-
 perandum est; ut plene explicat Molinus V' testamentum
ver in for 1 fol 315 col 2, et 2 fo. reuer 2 236 a n 4 et
Caranates conf 4 a n 186, non nula alia ad illustrationem
2 for 4 infra notauimus, cum locy substitutionum expropter

De vulgari substitutione

Titulus 15

Potest autem quis in testamento seu plures gradus institutionum
 facere. Don 6 com 23 et seq. Substitutionum generis quibus in
 hoc Regno vimur, sunt vulgari, fideicommissaria, itemq; comp-
 endiosa, que vulgarem et fideicommissariam contineat, verum
 haec omnes substitutiones, tam testamento, seu alia ultima volun-
 tate, quam in contractibus in nostro Regno fieri possunt, ut
 advertit Sever 231 n. 4. Substitutio autem vulgari non per
 coniecturas, sed ex verborum more directis, et expressis factis in-
 teligitur, vel ob tales antecedens necessarium, quod aliud in-
 ducere non potuit, ut ex moribus h. l. u. d. relatis a Sever 2
247 n. 16 manifeste convincitur; rursus sciendum est, quod
 si plures gradus institutionum sint substitutionis vulgari,
 caduca medio gradu in sequenti gradu substituto vulgari-
 ter, hereditas defectura, quod si contingat ab premortuente
 substituti medi gradu palam est, ac non ita constat, si
 gradu hic fiat caduca, ac simul condicio deficiat, qua sequen-
 tem substitutum vocatur, veluti in substitutione compendiosa sic
 concepta: Filius heres esto ac si moriatur t. sine liberis Ca-
lius heres esto, et si Caius quoq; decedat sine liberis, Sempronius
heres esto: nam premortuus Caius cum liberis, et proterea filio he-
 reditatem non adveniente admittitur Sempronius, dummodo filius
 heres sine liberis moriatur, nam cum haec substitutiones, eque
 sint fideicommissariae, ac vulgares, utiq; per vulgarem amplex-
 compendium

is, adveniente casu non adita hereditas, qui substitutioni
 vulgari locum facit, secundus substitutus, non tam intelli-
 gitur substitutus primi substituti, quam substitutus heredi-
 instituti, ac ideo hoc casu, non in spectatur an casus cum
 liberis deceat, sed an Filius abiq^e eis sit mortuus; contra
 autem si casus aditus à Filio hereditate cum liberis mo-
 riatur, non tunc Sempronius succedere non poterat, nisi
 per substitutionem fideicomissariam, ac per consequens ex-
 utentiam filiorum Caii excludet Sempronium, quia hinc
 per eum gradum defertur successio, et non per gradum
 heredis instituti, sed rem hanc longa manu prosequitur
 in suis D 66, et D 26 per 101, et Tuelbes in cont. conf. AT
per 101: Neum monendi vixit sumus ex utentiam fi-
 liorum Caii, interdum etiam excludere Sempronium per
 vulgarem successionem successuram; primo, si huiusmodi fi-
 lii alij eunt heredes legitimi ab intestato Filii, ut post
 alij advertit Sues D D 66 n 12 et seq. Secundo, si filii Caii
 positi in conditione eunt ex mente testatoris ad heredita-
 tatem quoq^e vocati, at huiusce rei disputatio interpretes,
 non nostras, quam exteros graviter extorvit, ad eius tamen
 solutionem consulendi sunt, Sues D 66 per 101. Casanates
conf. D et A à n 281, et conf. AT feres per 101 qui alij re-
ferunt.

Ad 5 Et plures

Et plures possunt in locum unius substitui: Sic non
 immerito queri potest, si Filius, eumq^e descendentes, substi-
 tuantur primo heredi, an sit inter Filium, et descenden-
 tes, sive inter ipsos descendentes substitutio vulgari;

ac licet hoc questio valeat controversa sit in iure, tamen
 in Haag decimum fuit in Regia Aud in processu Joannis
 Cascon, sup aprem Ducatus Traionis; tam Filium, et
 descendentes, quam ipsi descendentes inter se locum esse,
 solum esse ad invicem substituto vulgariter, ut ex motu
 huius causae deducitur, ac refert Seues D 363 et seqq verum
 si substituantur verus exactum succubum, sive perpepui-
 tatem denotantem successionem defertur per fideicomissaria
 substitutionem, et non per vulgarem palmam esse, et tentantur
 motiva Curie D. T. A in processu Domini Episcopi Petri, Gene-
 rali Teanandae & Trai, sup aprem eundem Ducatus & Trai
 diei 17 Aprilis anno 1666 fol 12 col 1, et plene explicat
 Sueltes sem 1 con/43 n 64 ubi alioj refert.

Vel unus in pluribus:

Cum q. plurimorum institutio simpliciter substituitur, sive post
 mortem plurimum per substitutionem compendiosam, substi-
 tuto locum non erit, nisi in personam omnium heredum
 sit purificatio conditio vulgaris; in fideicomissaria enim
 secus erit, nam in ea necesse non est, quod in omnium per-
 sona purificetur conditio, sed quod impleatur in persona
 unius, quoad eius portionem; nisi si qui superius legitimus
 erit coheres premortui successori, ut plene explicat Seues D
 380 per 101.

De pupillari substitu-

Titulus 16

Yp'i filio si heres substitutus: Don 6 com 26 et seq: Subs-

substitutionem pupillarem, quāvis quāvis apud Romanos mo-
 ribus olim recepta fuit, in Aeg^a non habemus, Sives D
 30 n 37. ut et a alijs regionibus idem testatur; Vinius
 in S. fm n 2 hoc tit. Verumtamen Pater filio herede scripto,
 substituere alios potest, et solet, at hoc substitutio si ver-
 bis directis fiat, vulgaris tantum erit, nisi verba etiam
 tractum futuri temporis contineant, quos tunc compendiosa
 intelligitur, ac promissio substituta succedit semper in ca-
 su adito hereditatis per fidei commissum, ut explicat Sives
 D 31 h per 202. Sed eor pariter in filio, ac in extraneo he-
 rede observantur, licet aliud dei iuxta sit. hoc S nonno

Quibus modis testamenta in-
 firmantur = Titulus 17

Qua^m agnacione su^m heredis: Don 6 com 16: Num-
 pitur testamentum ob pretericionem eius, qui ut sui
 heres agnascitur, verum a iuxta novissimo, semper a o
 testamentum infirmatur causas pretericionis, legatas, et
 fideicommissas in eo relictas firmas remanent, autenticas
 ex causa C a lio. pret. Contra autem in Aeg^a nam
 hic omni hereditas defuncti, ad causam intestati reducitur,
 ac sic repetitur in capitibus prudentum observat in
 Sives D 261 n 14. At si suo herede pretericioni non con-
 tradicat, substituta testamentum provat, text in l. filio
 preterito 177 a inuito sup. et cum multis Melchior Phivus
 D 211 n 10, disputat autem ex notarij Dou Testamentum
 n 48 et seq et supra notabimus ad princ Tit a exced

liber 2
Ad § Posteriore

Superius sumptus: Primum testamentum posterius sumptus etiam si illud testamento nuntiatur, ut probat Obs 2 de testam, ac proinde supervacua eue Notariorum clausulam communiter huiusmodi dispositionibus insertam, qua in postremo testamento casare, revocare, et annullare debent, quamlibet etiam supremam voluntatem; idem visus est, cum primum testamentum contineat clausulam derogatoriam, ut docet Molinus, Testamentum, vix testam ultimum fol 31, col 1; Sed an requiratur, ut fiat specificatio mentis in posterionibus (clausulis) articulis clausula derogatoria prioribus inserta dubitant Canev var 21 sol cap 1 de testam ex n 14 qui respondit Cizaco = tomo 2 controvers 360 Barboza in var decurios, lib 1 var 11 per tot qui alij referunt, et hoc omnia locum habent, tam in testamento scripto, quam nuncupativo; unde testamentum in scripto, aut coram notario, et testibus prius factum, revocari poterit posterius testamento nuncupativo equo perfecto, ut pluribus docet Bar Obs sup cap 1 de testam nuncupativis n 39. Sed et si viri, et uxoris simul fecerint testamentum, in eadem Castra, altero mortuo, conjux superstes, poterit eius voluntatem mutare, alio testamento facto. Obs 1 de testam: Larrea D To per tot. Secus si alteri solus revocetur, et alter eius dispositioni consentiret, D Obs 1 in fine cui iunges Casulle, lib 2 controvers cap 18 n 38, qui idem dicendum esse tradit; n 37 Si dum altera ambo coniuges, simul, testantur, velut contractent in ipso testamento, invicem inter se promittentes, quod a tali dispositioni nunquam recederent; nam tunc conjux superstes revocare non poterit in huiusmodi dispositionem, neq' quoad eius vana atinet. T

Ad S Ex eo

141

Quod postea testator id noluerit valere. Item in hoc regno sexandum, itaq' primum testamentum perfectum, non revocatur per postea insolemne, et imperfectum, et quod magis est, neque revocatur per secundum testamentum perfectum, si, cum in scriptis factum fuerit, illud testator revocaret, vel à Favellione repetere, ut advertit Pon V testam n' de, et seq. vnde vix revocatur prius testamentum, per secundum, quod nullam heredis institutionem contineat, ut in h. aud. decium fuisse testatur idem Pon V heres n' 19

Ad S Eadem

Qui l'is causas Principem relinquenti heredem: Similis sanccio extat, in fox. un. de. de. privi. alien. rei. l. iij. in Principem, ubi proventus, tan ex contracto, quam ex testamento, rem iam per citationem perfectam, factam à iudice in Principem alienari, seu transferri; alias em in Mag. xi. l. iij. de alienacis regulatio non est provisita. ob. fin. de appellat. licet de iure contras sit, cor. ut. f. et C. de unioj. f. Sed rem hanc plene explicat Bardaxi in comentariis ad fox. un. de. prohibi. alien.

De inoficioso Testamento

Titulus 18

Sine causa liberorum suorum excedant: Don 19 com 3. quibus causis excedacionis, in testamento exprimaturs, si heres in eius provocatione deficiat, et neget filium huiusmodi causam precessisse, Patris testamentum impugnare ei non prohibetur; ut advertit Novus in parre h. u. n. 3. et Molinus V. excedacio fol 132 col 3. Verum casus hic vix hodie contingere solet; cum impune Parentibus liceat, sine causa liberorum excedere, uti docuimus, sup ad u. de exced. liber. Consulcius autem erit, si nequei liberi causam excedacioni dederit, neq Parentes ademerint liberis sine causa hereditatem, si res natura decantam, nam considerare debent Parentes, quia et ipsi filii fuerunt, et eadem a suis Parentibus operaverunt; et similiter, qui nunc filii sunt debent studere Parentum animos sanare, quos, et ipsi Parentes fieri viderunt, et a suis filii optant honorari; verba sunt Imp Justiniani, relata in novelas 113 cap 3.

Ad 5 Tertium

Quartam quibus debet habere: Don ubi sup cap 4. At non quous titulo, nam si Patris dixerit, filium meum excedo cum 5 solidis, tale testamentum inutile erit, decimum fuisse refert in Curia D. Saag, Tit. V. excedacio, n. 10. Tunc autem hereditario, siue iure legati, aut fideicommissi recte relinquere potest, ut dicitur hoc 5 n. Sed si filius instituaturs in res certas, et alias vanae eidem leganturs, tum talis institutio habetur loco legitime, ut dixerat Molinus V. testamentum fol 313 col 2. Nam cum in hoc Regno legitimas non sit certas pars hereditatis, prout est de iure, ut in h. n. 5. et autentica novissima cod, e. inofficioso testam

Sed potius in auxilium Patris colata sit, eodem instituto filio, in re centas, relinquere ei legitimam videtur, quoniam opus sit, ut ex quantitate ei legata supleatur; Sed ad hoc animadvertendum est, legitimam dupliciter considerari potest, vel dum vires gerat alimentorum, vel dum hereditas Patris liberis devetur; nam priori casu, taxam vires potestatis inunctam non admittit, cum ea descendat a vires naturali, sive concium primario, quo referendi sunt: for penultimo de donat. obi 2. obi item si Patris, et obi Patris vel Matris eodem tit. Secundo autem casu quotam, sive taxam admittit, utpote vires civili inducta, et tunc legitimam in nostro Regno auxilium esse, nuper distinximus; Sed rem hanc explicat D. h. Seue D. 2. B. et D. 2. 6. per 101

De heredum qualitate, et de 7. herentia Titulus 19

Extraneis autem heredibus deliborandi potestas est: Dom Tom 3, et de heredum qualitate, cap. 1. et h. Ceterum, in hoc Regno omnes heredes extranei, sive voluntari sume liberorum iustitias non admittunt, Pont V Patris n 19 Verum tempus ad deliborandum nedum eis petentibus dari solet, quia hereditas hic damnosa eis non potest, ob ea que proxime dicemus, ac sic pluries practicum fuisse, relex h. Seue D. 2. n 20. licet ad instantiam adentur in heredem, quandoque praesertim fuerit ei tempus, ut, vel hereditatem adeat, vel ipsam repudiet, Seue ubi proxime

Et in tantum tenent, quantum valeret bona hereditatis contin-
 gunt. Hoc beneficium inventari procedit à Tutiniano inducitur,
 in l. fin. §. non autem C. de iure deliberandi. et quo plura
 Dom. Tom. §. In Arago omnes heredes succedunt beneficio
 inventari, scilicet illud non fecerint, ac proinde ultra vires
 hereditarias nunquam tenentur. De. item et for. l. de
 Tutam. Ex quo triplex effectus nascitur, Primus, quod si
 heres creditor defuncti sit, creditum, et debitum non con-
 fundatur, ac sic olim iudicatum fuisse in R. A. refert. Part.
 l. heres n. §. cui vindex tenet. §. 46 et 47 et Boad. ubi supra
 casanate con. l. 3. n. 24. cap. 19. de hered. benef. n. 24. et seq. Ceterum creditor adven-
 tendo hereditatem, sui debitum solvitur presumitur, ut tra-
 dit Casanate con. l. 24. n. 24. Secundus, heredem conventum,
 à creditoribus, seu legataris condemnari, non posse, nisi di-
 xerint ad solvendum scilicet, aut deampnandum bo-
 nas hereditarias, iuxta ubi si quis pignoraturs ut et pl. et
 ubi 3. et l. de Tutam. Excepto casu, quo bona ab herede
 sine consumptis, vel alijs certo non appareat, que, qualia-
 ves sunt bonas hereditarias, liquido autem comitit, certam
 heredem quantitatem habuisse, nam tunc intra eam qu-
 antitatem absolute condemnandus est, ex for. un. de his,
 que in fraudem creditorum. Ac sic pronunciatum fuit in
 Curia D. T. A. in processu Antoni Villal, sup. form. grav. fact.
 de decembris anni 1630. Tertius effectus est, quod in Arago
 omnis hereditas, sive à parentibus, sive à consanguineis, aut
 etiam extraneis quare relicta fuerit, etiam non agnita,
 ad quemcumq. heredes transmittitur; nam ex quo omnis
 hereditas, cum beneficio inventari defertur, nec heredi

Casanate
 con. l. 3. n.
 24.

damnosae esse potest, dominium ac possessionem defuncti in
 heredem continuatur, ex lex item seq. lex item statui-
moj. lex aueres de Apon; ac per consequens exemplo
 legati hereditas quantumvis non adita transferri potest,
 ut prosequitur pat ubi nuptes ex n lo. nisi fuerit relicta
 sub conditione, ut provat Pr. Senes D. 2. ff. n. l. et seqq.
 nec mirum quod nostri a inventario ab herede rerum
 hereditariarum conficiendo, parum curaverint, quia, nemo
 tam simplex (imo magis stultus) inventur, ut in publico
 inventario scribi contra res aliquas patiatur, ut auctor
 est Tustinianus in leg. ult. in fin. princ. C. ad huc ult.
Alexitay intelligitur adita nisi protrahatur, et ideo cre-
ditor potest debitum petere ante quam adat Cuenca,
et eius Adicionatus in scolij ad comandam clausulas 14, 16,

Ad § Item corac.

Aut pro heredes gerendo: Dom ubi sup cap. 7 et seq. Et
 quidem in nostro Regno si heres a creditoribus hereditariis
 conveniatur, non solum allegari, et probari oportet penes
 heredes optare bona hereditaria, que ad solutionem debiti
 sufficiant, verum etiam illum res hereditariis immis-
 culare, ut docet Molinus V. heres fol. 167 col. 3; quando
 autem immisceri heres, sive pro herede se gerere in-
 reliquatur explicat Travao in tractatu de proress. et pro
 herede gerit consid. 84 et seqq. Nunc etiam monendi sumus
 adversus heredem devisoris, executionem nunquam pro-
 cedere, etiam si debitum esset privilegatum, sed prius
 literis monendus, in iudicium vocandus est, ut ubi penul

Lex 2

de pignoriſſibus, quam illustrat Bardas in com ad lex in
de ciuit, et monti: ex n 3. Sed et si bona hereditaria genera-
liter tantum obligata ad heredes duxerint, priusq-
am a creditoribus emparata exuerint, tenentur heredes, vel
quicquid alius successor, vniuersalis, in causas lucrativas solvere
et alienum defuncti, quatenus eas bona alienata sufficerent,
ut constat, ex lex in ut et his que in fraud cred, quo abro-
gato sunt, dōi fōi de reitum: dōi penult de con sol, et pro-
sequitur Sicōm v comparamentum vōr emparare, devent,
fol 116 et Legatum vōr legatariū, fol 107 col 4

De Legatis Titulus 20

Ab heredes prestanda: Don & com 1, preitari etiam potest
a viuo reitor, ut in specie, l. lucius 20 de legatis 2 =
quam illustrat Caranate, conf 36 a n 17, (et hoc casu potest
iterum peti legatum, nisi reitor expreſſit id facere iure
legati Gratiani) Et quidem in
nostro Regno legatum ab heredes preitari minus recte di-
cemus, quinimo legatarius licet proprias auctoritates rem suam
legatam occupare, etiam ante aditam hereditatem, quin
amittat legatum, neq' incidat, in penam Lex in ut et occup
ac multo minus heredibus potestas erit hoc casu legatus re-
uocandi interdico quorū legatorū, ut in specie, reitor in 118
ff quorū legat, quia in Arā legatariū capiunt legatus de manu
reitoris, et non per obligum, ut docet Cuenca in scoli ad com-
and claus 14 n 6

Ad § Sed etiam

147

Sed etiam per in rem, et hypothecariis: Don ubi pro-
cap 36, Don prouat for in ut de legatariis an 1626
et quidem cum expensis obtineat hodie legatarius, si prius
quam iudicium ceperit heredem incapacitet, for in ut de
legatariis an 1626 et in hac re uidentur sunt N. Sener,
de iniuriis cap 8 § 1 an 22, Suelbes, tom 2 con 38
n 19. At legatum, de anj. inuoluitur, siue actiones per-
sonali, siue hypothecaria ab herede petatur, ex for ad repre-
mandam § de soluc. et colligitur ex his que docent Sener §
127 in fine Suelbes tom 2 con 38 n 19

Ad § Sed non

Omnia legata fideicommissa exequiare: Don d loco cap
10 et ex eis prouentur d Francisco de Amalio lib 2 ob-
seru cap 3 per tot, et Marcus Aurelius Saluanus de iurispri-
tu cap 14 per tot

Ad § Non solum

Non solum autem Testatoris, vel heredis res, sed etiam
am aliena legari potest: Sed an iure Canonico aten-
ro legatum rei aliena sustineatur, ut iure civili valet, con-
trouersum est; et non valere prouari videtur, ex cap si-
lius nostr § de testam. Ceterum legatum rei aliena utile
iure Pontificio valet, quamquam res aliena
per Testatorem retenta, quamcumque legata, prius ab he-
rede iure Canonico restituentur si, vero Domino, et

148

liber 2

postea ab herede redimenda, quia heres tenetur, quog' legatum pretaxe, vel estimacionem solvere, dum testator sciens alienum esse alteri legasset, quo sensu accipiendum esse dicitur in cap' defendit Fornales. videm n' for

Si defunctus

releuat alienam rem esse non si ignoravit: Secus si vexo- similiter fuisset legatus, etiam si sciret, quod presumendum est non solum si legavit coniuncte personae, sed etsi alicui extraneo propter venementiam, verum neque hoc casu valet legatum si hereditas sit exaurita, vel gravata ex alieno, vel si fuisset quidem legatus, sed non tantam quantitatem, ut decissum fuisse refert in Senatu Sabaudie Antonius Favos in C ad ut de legat' definit 24. Similiter dicendum est, quod si quis rem ali' venditam, sub pacto de retrovendendo, legasset, si id sciat testator, non solum ius redimendi, sed et pecuniam necessariam ad redemptionem legatam videri, ut dicitur communem DD traditionem recte ratiocinatur Favos ubi nup' definit 18 non autem si ignoraret, ut in S sed et si h' ut' et in hanc rem videndus Caneus var cap 20 de legat' n' 4 et seqq et in n' 289. Sic etiam monendi sumus testatorem posse legare rem litigiosam, et tunc heres non estimacionem, sed rem ipsam si victor exorat in lites, prestare legatario tenetur, at si victor fuerit nihil legatarius consequitur, autentica nunc si heres Cae litig, ac proinde heres litem prosequatur, etiam non citato legatario, ut probat d' Crepi tom 2 ob' 107 per tot'

Ad S Si edem

Secunditur inter eos legatum: Don T c 13. et in hoc.
 pro no sape iudicatum fuerit, us accrescendi locum non
 habere inter legatarior, heredes coniunctos; tamen inter
 eos non tam us accrescendi, quam et us non decrescens
 si iure comuni inductum servaturum defendit Pr. Sive
 D. 224 per tot.

Ad § Si rem suam

Si non adimendi animo vendidit: Per alienationem
 necessariam non conietur revocatum legatum, sed per vo-
 luntariam. l. rem legatum ff de adimendo leg. adeo ut ius-
 ta communem sententiam alienatio à Testatore facta rei leg-
 atore legate, presumatur necessaria, nisi heres probaverit
 voluntate Testatorum revocari legatum, ut refert Canceri
 ubi nup n 276 et seq. qui variis etiam casus in hac rem
 adducit à n 258 cui iunges Gratianum dicitur 254 ubi alioq
 refert. f. Interdum nec per voluntaria alienationem
 legatum, eximipuitur, veluti si id legatam alienaret,
 ut q. cuius pteio compararet vice permutati lega-
 tario restitueretur. l. si et rem de per hered. l. Im-
 perator Sultimo et l. seq de legatis 2. modo expre-
 sa subrogatio appareat Sive Decis 186

Ad § Sed si uxori

Quia plenius est legatum quam de dote actio: In nostro
 Regno nihil plenius legatum habere videtur, quam q̄ uxori
 legataria, non cogatur receptionem dotis probare, ut eam
 exigens actione de dote necesse habeat, ex aductis à Seue d. 46
 Montexi d. 13 nam confesio Mariti testamento facta, satis //
 dotem receptam esse arguit, saltem ut vires accipiat lega-
 tum, ut in simile probat in Seue d. 345 n. 4, at hoc locū
 obtinere putamus, si à Marito certas pecunias, vel certum
 corpus vel instrumenta dotis in testamento demonstrata fuerint,
 secus si uxori dotem simpliciter legasset, nam si ea non ac-
 ceptius comitet, inutile erit legatum. h. En l. 1 § Sed si 7. l. si
 sic legatum ff. de leg. 1. Gratianus d. 23 = Et si confe-
 sa sit testamento receptio dotis, non debetur firmas, sed //
 tantum dō, non vero eius augmentum. Franco tom 2 fol. 1103.
 Sed an abiq̄ uxoris viro, legaret totā vires uxori suo usufructu-
 tum aliquarum rerum donec heres integram dotem solvat.
 Post V. Castron n. 6 respondit. Si legatus dō in maiore
 quantitate quam uxora erat dō debetur in maiori summa Franco
 tom 2 fol. 126

Ad § Et contraxit

Quia nihil amplius per legatum habet; Nam si quidquam
 aliud esse legatarius habiturus, utile erit legatum, ut in spe-
 cies l. si creditori 28 de legat. 1. Inc in Axiō receptum est,
 quod clausula illa saepe in Testamentis aponi solita, quie-
 ro q̄ seam pagada tota meo deudā, efficiat ut vires //
 legati debitum etiam prescriptum, solvendum sit, modo

sine bona fide et contra ius canonicum prescriptum agra-
 reat, ut laici prouisi. Post Vaccio an 8 et Veruo famulus
in 30, perperam pro contraria opinione adductus à Cancero
 vray cas lo de legat in 338 ac merito, nam testator mor-
 tem excoquam, ac salutem animæ intelligendus est velle sol-
 vere, quod in conscientiam se tenere tenet, et aduertit
 Menochius de arbitrio lib 1 q 88 ex n 3. Ine vi superioris
 clausula, non videtur debitum legatum secundum illius
 naturam, sed iuxta naturam, et qualitatem ipsius lega-
 ti, ac proinde debitum precedentis sic testamento relic-
 tum privilegium speciatim decerni fuit, in R.A. in proce-
 su Avania, et conventus Purissima Conceptionis Civitatis
 Borgia sup Asten año 1688. Quod si debitum creditor
 suo loco simpliciter, nulla debiti mentione facta, an com-
 pensandi animo legare censetur? Resolvit Menochius
 de presump lib 1 presump 10 d et seq. cui adde Praxianus
 dicit 274. Berchus d 176. Qui affirmat Praxianus d 274,
 debitum necessarium compensari cum legato, nulla debiti
 facta mentione: et dicit 274 si legatum consentit cum
 debito, vel quantitatem debiti excedit compensari, etiam si
 debitum sit voluntarium.

Ad 8 Si res legata

Legatum decedat: Legatari debent sentire lacramam,
 vel interitum rei legatæ, sine diminutionem, cum ab eis cul-
 pa heredis ad integram legatorum preestacionem hereditas
 non subicit, et hoc sive legatum sit specie, sive quantitate,
 ut plene explicat Oleas d 2 ceciones iuribus tit 1 q 6 per tot
 ad quod si res legata emittatur? Quamvis et exist q 30 et 2?

Ad § Jam autem

Et ideo quod defunctus deest: Ne que legari possunt
 explicat Don Leon 14 Sed aduc momenti sumus, quod et si
 legatio Chirographi, seu lincis apotecae, intelliguntur legata //
 nomina deutorum, quae in eis continentur, ex lege Sexuum
 filii cum qui chirographum de legat 1 et in l Chirog & legat 3
 quibus lincos Suadum D. 150: itamem legata apotecae simpli-
 citer, non continentur legata nomina quae in lincis ipsis conti-
 nentur, nisi ex contextus voluntatis scripte Testatoris conca-
 rium suaderi valeat, ut docet h. Severi D. 124 an 2 d. 3 Si ve-
 ro legatur quidquid in tali loco vel cubiculo inventum sit; //
 Calendaria, et nomina deutorum ibi inventa non intelliguntur
 legata Cuenca et cum adicatorum in scob. ad comand clauu-
lar 14 et 16. f.

Ad § Si general

Electio legatarij est: Don ubi nup cap 12; et quidem in
 dubio electionem esse legatario semper tribui oportere, post-
 alio docet Montes D. 18 n. 51 (legatarij enim ut ait Inacia-
nus // plus dilectus est Testatori, quam heredes) //
 Secus in contractibus ubi deutoris esse solet electio, (qui //
 ex pluribus 106 & verbo Oblig cum similibus: Ceterum in //
 obligationibus iudicialibus quando electio creditoris est, ut
 longas manus disputat Montes D. 48 per 102; et de electio-
 ne creditori danda in alternativa actionum, seu nome-
 norum iudicialium, late tractat Inacianus Discep for cap
338 per 102: Nanti cum alternatio non est Sexuum, sed
 locorum, creditori competit electio, ne inutilis actio fiat

optatione loci, quo solvat reservatai devotiori, ut philosophatur
 Secola in leg 3 ff de eo q^o certo loco; et præsequitur
 Nicolaus Neisneus de qualitate obligat. cap. 1. §. Sic modo
 à n. 17. Enim vero in legato generali electionem legata-
 tio simpliciter in praxi concedendam non eui defendit
 Cardinalis et alius de legat. dist. 11. per tot. sed cum hæc
 distinctione quippe in rebus animatis electionem devotiori
 legatario; hæc autem in rebus inanimatis, arg. 1. q. 1. in 1. si
 domus de leg. 1. cuius diversitatis ratio tradit ibi n. 8.

Ad § Legari

Quibus testamenti factio est: De personis quibus le-
 gari potest, tractat Don Com 6. Et in nostro nemo ne-
 mini legari prohibetur, præterquam filio nato, ex damna-
 to coitu ex obi. 1. de nat. ex dam. coitu; etiam si alius is
 testamenti factorem habeat, cum ei legari Patri tan-
 tum interdicitur, et quidem non solum directe, sed etiam
 indirecte, et per obliquum, ex iuris regulari relato, in cap
 q^o una via, de reg. iur. in 6 ut explicat M. Seneo d. 2. h. v.
 Molino v.

Ad § Incertis

Incertis vero personis: Ab hac regula excipitur
 legatum plium, nam si incertitudo sit respectu quan-
 titatis legatæ, ex vobis patrimonii deturæ, ac eius dion-
 tatis exprimat; si vero incertitudo sit in personis legatari

causis executorum, aut Episcopi relinquuntur, ut pluribus ex-
 plicat Martano de causis p^ub^l lib 1 cap 11 aⁿ 11 et cap 12
 aⁿ 1. Si aliquid relinquatur pauperibus et mortuus in
 alio loco quam in quo testator testatur, legatum dicitur
 pauperibus loci ubi mortuus fuit, bene vero, ubi testamen-
 tum confecit. 120 ut 3 par 6, et intelligatur, et positus
in ospitali p^o de personibus, per caldes ibi

Ad 3 Siquidem

Idemq^{ue} in heredibus servatur: Verum si error sit,
 in nomines apelatis viciat ultimam dispositionem, veluti
 si Testator dixerit: Filius illius meus eris cito: Cum re-
 vera filius testatoris non sit, corrumpit eius institutio, ut
 probat ac decernit fultes refert p^o Sever in p^o 1. d 34 aⁿ
 8. Secus si controversia esset non in eo, quod Filius filius
 non sit, sed quod duo essent filii Testatoris, eiusdem no-
 minis, nam si de persona constat, de qua testator senserit,
 institutio valet, ut lacius prosequitur Gamma d 376 per
 101

Ad 5 Huic proxima

Falsa demonstratione legatum non perimitur:
 Sed si legatum designetur non demonstrative, sed potius
 taxative, falsa designatio viciat legatum, ut iudicatum
 fuit in causis, quam per contractum defendit Suelby sem 1
 conf 17, et de falsa demonstratione legato adiecta, plura
 Gratianus dicitur d 88 per 101, et Castillo A controu cap 34.
 at quid si legentur omnes bonas movilia, que domui tes-
 tatoris erant, tempore mortis, an res a testatore como-

date hoc legato contineretur. Sane vana quoque mortuus
comodata legatio decimum fuit decessi, in proc. Joannis ce
luna super fiamas exas facti die 26 septembrii anni 1614
quas animi destinationes in domo eius intelliguntur, cum
aliis non essent ut perpetuo existerent, ut potes comodotes
ex aductis ab Alexandro conf. 116 lib. 2. Gomeni sax. 1 cap
cap 11 n. 10

Ad S. Longo

Sed si conditionaliter fuerit enunciata causa: Non
legatum dotis interdum est condicionalis, et interdum purum,
si enim simpliciter relinquatur, sive intempus nuptiarum,
condicionalis est, secus si ita relinquatur ut puella nubat,
sive ut possit nuptias, maxime si tam sit nubilis etatis, ut
facius prosequitur in Seue. D. 241 per 107, unde legatum
causa nuptiarum conditionaliter enunciata, statim peti
non potest, nec legatum ante nuptiarum tempus mortuus,
ad heredes eius transmittitur, ut decimum fuit, in processu Cu
ratoris D. Philippi Chavarri sup. eius fia. ano 1626,
et de transmissione unum conditionalium plene tractat
in Seue. D. 241 et seq. Legatum autem altero modo re
lictum statim peti potest, sive aliquis cautiones et nu
vendo, et mortuus puella matrimonio non secuto, ad eius
heredes transmittitur ut plurius docet Castilley. S. controu.
cap. 56 n. 2 et seq. Sed an legatum relictum sub con
dicione, si quis matrimonium contraxit, accipiendum sit et
matrimonium, vel etiam et plurius plene disputant Castil
lo S. controu. cap. 20 a n. 55, et ex notis in Seue. D.
241, ex n. 142 ubi ait accipiendum esse et matrimonio cau.

nali; et aducit casum quo Pater relinquit filio 20 milia si contractat matrimonium, si vero non contrahat substituit fratrem suum, et cum filius ingressus fuisset in Monasterio sancti Clarae declaratum fuit in R. A. substitutum mortuo naturaliter, nonnae intiare in dicta quantitate; et d. 174 per tot, qui plura referunt; hi etiam iungendus est vltimus casus relatus à d. Joan. Chirac & Vargas vol. 1 Dec Arag. decisi 56. ubi legatum suspensus uxori relicto, usq. dum liberi eius etate 14 annorum impleverint, eis decedentibus infra hanc etatem, non extingui, sed potius permanere usq. ad etatem 14 annorum, quae filii in humanis eventus computandum fixitatem defendit; d. decisi 56 per tot, ex utraque ex conceptis videmus nonnullas presumptionibus huiusmodi tempus adiectum legato conditionaliter enunciatum non fuisse, sed per viam modi, et utriusq. diversitatem prosequitur idem Vargas ubi sup. d. 57 per tot, in quo loquitur etiam adverte, quod in redivia legatum potius esse modale, quam conditionaliter intelligendum est, ut censuit R. A. in proc. Francisci Martinez Manrique sup. inserto die 13 februarii anni 1669, et in hanc rem videndus est etiam R. Sive d. 34 per tot.

Ad 3 Ex diverso

Cum hereditas à legato separata sit: Benedictus P. nely d. selectarum cap. 18. In Arag. interdum hereditas cum legato coniungitur, nam cum hic omnia legata de manu testatoris capiantur, ut in iure huius rei diximus, nihil proderet, quominus q. sit heres, et legatarius; statim quia in hoc Regno nullo herede instituto, tota hereditas potest exauriri, legatis, vel uno, vel pluribus, et ob id legatum non

fit inuile, etiam si sibi, et asemetipso debeat, cum hoc
 casu legatarius conueniens debeat, à creditoribus hereditariis
 et pro omnibus rebus defuncti, vel legatum eidem relicto
 derelinquere, ut ex ob. 3a reuam, sic hodie accipiendae re-
fert Molinus V legatum uox legatarius fol 20 col 4. Verum
 nullas tamen accio personalis, aduersus totam rem her-
 editariam prouisiones competit, ut latius docet Pr. Sere
D 36 per tot. uox uero accio realis ipotecaria, ut sup
ratimus.

Ad § Post mortem

Post mortem quoq; heredi aut legatari. Nunc non insuper
 queri potest, an si legatum relinquatur Fidei post mortem
 legatari, mortuo Fidei uero legatario, cui substitutus erat
 ad heredes Fidei transmittatur legatum, vel si morte Fidei
 caducum fiat, utrum reuersionem ad hereditatem, vel
 mansurum potius sit pleno iure penes ipsam legatarium?
 Et quidem quoad primam partem certo dicendum est mor-
 te Fidei superius legatum caducum fieri, neq; ad heredes
 eius transmitti, uoxum quoad secundam partem sub di-
 uincione respondet, nam si Tutor dixerit, lego domum
Fidei, et post eius mortem eandem domum lego Fidei, vel
et si adat, lego domum Fidei ad usufructuandum uita du-
rante, legatum ea formula conceptum intelligitur esse
 perpetuum, ac post consequens mortuo Fidei, superstiti
 Fidei, penes hunc maneat legatum pleno iure, quia
 uerba illa ad usufructuandum uita durante, non respi-
 ciunt actum, sed causam legandi, ideoq; non restringunt
 proprietatem, neq; perpetuitatem actus precedentis, Se-
 cus si Tutor dixerit, lego domum uita tua durante,

vel quandiu vivens, nam cum legatum esse temporale, et ad vitam legatarii constitutum, ac provi-
 detur ex contractu consolidatum, ut ex aere referat Caranates
 vol 4 conf 38 per tot, cui iungit D Joam Chantou et Vargab
 Decis. liag^m D 53 per totam; enim vero si Testator Sci^o
 domus usufructum legasset, et Sci^o post finitum usufructum
 legasset proprietatem, siue post obitum Sci^o, huiusmo-
 di legatum non est condicionali, sed purum, et consequenter
 transmissibile, ad heredes Sci^o, etiam si is vivo usufructua-
 rio decedat, quidquid sentiat Caranates ubi nup n d na
 id tempus mortis non adiectus ad condicionandum lega-
 tum, sed ad effectum, nec legatarius iurandi potest, et ad
 explicandum declarandam voluntatem Testatoris, ut post alios
 docet R deies D 127 n 22 et seq, et sic idem decium fuisse
 refert in R A n 33 in fin. in legato autem condicionali ce-
 lato post mortem heredis, aut legatarii, si is bonas dissip-
 avit, vel alienasset quomodo succurri valeat legatario
 tractat Mandellus conf 133 per tot, et est

3 Si legatum usufructus pecunia vel alterius rei corruptibilis
 usu; proprietas intelligitur legatus Gratianus

Ad 3 Pmo

Pmo autem nomine legari videntur: Veratissima
 solet esse questio, an conditio nuscendi alieno arbitrio, he-
 redi, aut legatario imposta; sit penalis, siue adversus bo-
 nos mores, in quo distinguendum est. inter conditionem
 nuscendi ex consilio alterius, vel nuscendi de voluntate,
 et consensu, nam priori casu, nemo dicitur honesta

esse huiusmodi condicionem, alioquin si ei non pareat, legato
 privabitur ex adueto a Sanchez de matrim. tom. 1. l. 1. q. 34.
 n. 24. Fontanelas de pacto nuptialibus clau. 6. glo. 3. p. 6. n. 43.
 et ex nostro tenore ad decret. collect. 6. n. 6. et in d. casu ple-
 nius ut tempore, et contra bonos mores reiciendam esse putat,
 ut videtur esse apud Fontanelam ubi nupti qui alio refert,
 at non semper improbam, esse probat Ramonias conf. 24. n. 5.
 maxime si non metu penae, sed in odium matrimo-
 ni, sed potius spei lucri, ac premi iuris sit, quis nuxerit
 & consensu alterius, ut docet idem Ramonias conf. 30. n. 2.
 et ut onetius matrimonium contrahat, quo casu adimplen-
 dam esse hanc condicionem decium fuit in Curia 27. 7.
 in proc. ux. firm. Furor, et Curat. D. Encic. Extra. 24. Maii 16-
 18, et in proc. ux. firm. Joany. Luñora et Sra. de Tuncy 3. Sep-
 tembris 1616. et quod magis est, condicio si non nupti, vel
 que apud veteres l. C. in odium celebratus reprovari solet
 adimplenda erit, presentem si alius non legare Testator ex-
 preverit, ut furus explicat Guierres Canon. quest. c. 26. n. 6.
 neq. enim haec fieri, vel non fieri coarctandi legatari causas
 scribantur, ut in h. s. n. Sed quod si sic legare placuerit,
 dum quilibet rei sua est Moderata, et Saveria, ut fertur
 in d. l. c. rebus vincit, et de similibus condicionibus eor-
 um iam ad S. heres sup. & heres instit. & si testator
 dimidiam hauserit in rei, et legat dimidiam, vel etiam
 partem dimidiam, videtur legare suam totam dimidi-
 am. Manicas & coniecturis lib. 2. tit. 4. n. 1. et seqq.

In legato reuoc. mobilium res fungibi-
 ley non comprehenduntur, Castella & usufructu
 cap. 38. n. 30. et l. v. n. ut & usufructu S.

2. 4

De legitima ademptione et Translatione Legatorum. Tit 28

Sed et aliis, quibuscumq; verbis: Don 4 com 17. Vnde monenti sumus, quod si legatum in arbitrium heredis, vel alterius conferatur, potest illud legatarius adimere, dum iustitiam placuerit. Sed si in arbitrium heredis relinquatur, nequit rescocare legatum, nisi ex boni viri arbitrio, ex textu in l. 13 § legatum ff. de legat 1. unctar l. 14 § 7. et legat 3. l. 16 § 3. et fidelicom liber. Si autem in arbitrio terti, tan dacio, quam ademptio, seu rescocatio legati in dubio, arbitrio quoq; iudicis, seu boni viri fieri debet, ut longa manu docet Suelby Item 31 cons 3 per 101. quamquam ipse refert causam, quam eisdem defenderet ducum d' locumtencium iustarq; pro eius parte sententiam commiserit. Ceterum si in iudice terti voluntate legatum posuerit, libere quoq; ab, et dare, et adimere legatum potest, ex d. l. 13 § 2. et l. 1. ff. de legat 2. quod maxime in nostro Regno erit, dum ad litteram adimplenda sunt omnia, quae in quovis testamento scribuntur, nisi contineat quid impossibile, vel contra ius naturale, ut per Alolumum docet Tort Vnstrumentum n 68. et ut Cicero inquit, lib 3. e invent. Alij tamen propriis accedens voluntatem scripturae, qui ex ipso litteris eam interpretentur, quam eum, qui sententiam scriptoris non ex ipsius scripto, sed ex domesticis suspitionibus exercitetur

De Lege Falcidia

164

Titulus 22

Novissime lata est lex falcidia: Et ea ex auro tractat Don. L. com. 2. d. et regg. Verum in Aragonia legis falcidiae usus ulius non est, nam ex praepi. receptum est, ut heredes quartam falcidiam neutiquam detraherent, quia si non tenerent ultra vires hereditarias, et sic hereditas nequit esse damnosa, ut ratiocinatur Molin. l. heres, vix heres in Arag. fol. 167. col. 1. Sed hanc ratiocinem Molini perimus rei convenientem, imo imperitiam esse existimat. Post. iusdem n. 64 qui eadem praepi. triplicem vixentem ratiocinem praebet. Prima est, quod in hoc Regno voluntas Testatorum ad literam, prout tacet adimpleri debet; ac si heres quartam detraheret, contra literam Testamenti aperte veniret. Secundo, quod ut legata debeat, et Testamentum valeat in nostro Regno, nec heredis institutio, nec per consequens aditus hereditatis necessaria est, et ideo in usu ulius quartam falcidiam receptam nonimus, ne Testatores sine heredes decederent, et Testamenta simul ac legata conuterent, dum heres adire hereditatem recusaret, ex qua nulum commodum percipiturus esset. Tercia, et non comminenda est, quod in hoc Regno omni substituti, et legatarij, iure directo a Testatore, et non ab herede bonis capiunt, et huiusmodi quartam in

preiudicium directo succedenti, etiam a iure non detra-
 hatur, et has rationes pluribus exponat, et comprobat, et
 idem Pat. Vbi nup n 6° et seq. quibus aliam adde,
 nempe quod in hoc sermo iure militari testatur, et
 in testamento iure militari facto, legi falcidia locus non
 est in 1^a testam 1° C. de milit testam

Ad § Cum avarum

Ante deductum es alienum, item funeris impensis: et
 Ante prestationem legatorum, et alienum, et funeris impen-
 sa deducendo sunt, Sed ut funeris impensis, et etiam
 portiones testatoris infirmitatis quousque ex alieno portio-
 nes sunt, ac per consequens prius in iudicio graduanda
 erunt, quam aliud ei alienum, ut in Catalonia decimum
 funeri referat. Tomanelas de pact nuptial claus 6 glos 2^a
 p 6 n 2° et seqq, et hic legatus prius omnes diminutiones et
 preterari debent, etiam si ad integram legatorum presta-
 tionem hereditas non sufficiat, ut docet Larrea dec 6°
 n 44 et Olca de cessione iuris ut 1 q 5 n 8. nam et ex
 legato prius, favore pietatis quantas falcidias, iure aut
 hereditatem non detrahatur. auth. similiter C ad leg fal-
vide. Montano de causis prius lib 1 cap 11 n 3° et seqq.

De fideicommissis hereditat.

Titulus 23

Ad § Sciendum

Subtus enim non tenent hereditatem, vel legata re-
linquere: Den 6 com 16. Nus sane a principio fidel-
 comitorum fuit in gratificandis incapacibus, cum fidei-
 ab herede comodata, domestica forisam cautiones, ut her-
 reditatem autiturus, l. 103 et leg 1 l. 10 ff de his que ut in-
 dion, et huius taciti fideicomitii meminit noterus Molinas
 et Bataardus, vey batardi fol 16 col 4. Sed cautelam
 hanc non ratio vitam eue, nec in foro concionem proce-
 peres post alios docet Post vndem n 18. Et quidem in
 vno iuris, potest hoc heredi non licet, dum favore fi-
 ci constitutum fuit, ut si heres huiusmodi fideicomitio,
 tacite fidem suam acomodaret, hereditas ei auferatur,
 et foro vindicetur, ut provent, l. 1. l. 3. ff de iure foci, et
 prosequitur Vnius hic n 6, cui iungit Mandatum con-
 46 vey 101. Et in notis Regno, via aperitur successioni
 legitima ex tradito a seue d 24 d n 1.

Ad 8 Inprimis

Ut eam hereditatem alii restituat. Nunc adverten-
 dum est, substitutionem fideicomissariam interdum ce-
 rare, veluti si heres gravatus, cum liberis decernerit,
 ut in specie l. cum Abu 10 ff condi, et demonst, cu-
 ius decisionem in nostro Regno locum quoq; habere
 post Molinorum tradit Post v 11 in 14 et segg, ac
 plura e substitutione fideicomissaria, conpetunt ex
 notis Casanatei con 4 ac parim alijs, Po Seue d 63
 tom 1 et d 23, et pluribus segg, tom 3 et tom 4 d 363 et
 segg

Ad 8 Sed quia

16A

Quartam partem retinere: In Mag^a heres, qui rogatus est hereditatem restituere, requiritur detracta quarta Trevelianica, et ex Molina & heres, vel in Mag^a & falsidici proxime videmus; nam et omnes actiones directas, et actiones, quam pauperes, in heredem fideicommissarium transeunt; cum nec vices ac proprie heres esse intelligatur qui oneratus est fideicommissum, neq^e ad incommodum institutus; Sed ad utilitatem illius qui debet hereditatem restituere, ut consuit Pr. A. in proc. Ludovici & Ansa, sup^{er} invent anno 1646. Unde heredi gravato dicitur alieno ab herede gravato contracto, fideicommissum minime fideicommissum subiectum esse, decidum quod fuit in eadem Pr. A. in proc. Didaci Sallaruolo sup^{er} aprem anno 1640. Ideoq^e medio tempore ab herede quaerita in restitutionem hereditatis venire non solet, ut explicat Caranates cons. 10 ex numero 140.

Ad 5 Cum quoque

Cui aliquid restituatur potest rogari: Et sic, plures gradus substitutionis fideicommissarius facere testator si velit, in perpetuum non prohibetur, quod fideicommissum perpetuum, Maioratus sive primogenitum comuni nomine vocari solet, ut constat ex sub for in de fideicom., et notat Pr. Sever D. 310 n. 14 et ante quoad vini, et effectus duplex insignis differentias: Prima quod Maioratus est individus, et in eo unus solum heres in perpetuum succedit, ut docet Sales vbi nup n. 26. in fideicomisso vero plures simul succedere valent, ex ter in l. peto 69 §. frater, l. cum ita §. in

fideicomisus, ff de legat 2. et comprobatur Molinas de Sup.
primog. lib 1 cap 1 ex n 1. Secunda quod et si in fidei-
comisus valde controversum sit, tam ex uxore, quam ex
foro; an ius representationis detur inter transversales
ad successionem vocatas; tamen in Maioribus debet
representationem etiam inter colaterales, in infinitum
coligitur, ex for in de fideicom. et testatur Suelbes
in sem 2 conf 49 n 6, ac sic decimum fuit in R. A. in
proc. Francisci Carthus, sup aprem. 30 septem anno 1666
Ceterum advertendum est, maioratum sive primogeni-
turam ius in Haag^o penitus incoinitum fuisse, extra suc-
cessionem Regiam. for in de testam Nobil, unctio 7
Molino Primogenitus, seu primogenitura ius, fol 263
col 4, ubi dicit n 9 et 10. Noverim. Sues d 264 n. 166
Suelbes sem 2 conf 5 n 30; quidquid sentiat Alveicus
in 1 conf dicit 5 discipuli o n Burg ad 12. ut refert
Ciriaco tom 3 contras fol n 4. Sed aliquales ius primo-
genituras observatum iam olim fuisse inter Ricor ho-
mines Regni, refert Cuenca in romanis inventio Novili
Haag p 1 cap 4 n 166. Verum ex dispositione testamen-
torum, in quibuslibet successionebus, plures Maiora-
rum hodie receptos noverim; in quibus voluntas dispo-
nentium legem facit, iuxta autem et sub 5 disponit.
colat 4. ac sic decimum fuit in proc diputatorum Reg-
ni sup deposito die 28 Maii anno 1666 Scriba Leiza
Et quidem maioratu simpliciter constituto, si ex volu-
ntate disponentis aliter non constet, communes regu-
le Maioratum Hispaniae servanda erunt, ex his qua
docet R. Sues d 66 Suelbes d conf 6 n 24. alias u-
enim solum iuris communis regula, ac testatorum d

dispositio, ac voluntas consideranda erunt, ut de fideicommissis aliorum hignum, docent Olmedeus conf. 16 n. 1, lib. 2. relatus a Castillo lib. 5. contrari. cap. 22 n. 11, Cardinalis de Luca de feudis disc. 1. n. 4 in fine. et intractatus de fideicommissis discursus 2. A. numero 2

Ad § final.

Si fideicommissarius, usufructum ei detulerit: Nec alius heredes fiducia, vel eius, cuius fidem Tutoris sequitur fuit, recte manifestari queat, nisi hi, previo iuramento voluntatem defuncti declaraverint. Gregorius ff. de dote prelegata ubi Bartolus n. 1, et hoc locum obtinet, et in iudicio, aut extra declaratio fiet, et quod magis est, etiam si omnia sit a Tutoris hoc solemnitas iuramenti, non autem testamento remota, nam Tutor hoc casu vel eam iuris communis regule convenire videtur; ut decimum fuit per 3 d. locum in Curia D. L. Arao. in proc. d. Hieronimi et Herrera, et d. Paulo et Mele de Terrera sup. aprem. año 1609. Sed preter iuramentum devent etiam adesse aliqua coniectura, et presumpciones, que verosimilem reddant suppositam declarationem; maxime cum non heredi, sed alteri huiusmodi fiducia comittitur, nam ad auferendas ab eo bonas, ut pote a Tutoris predicto, exactissima provacio requiritur; Secus si fiducia non euet de quantitate fideicommissario prestando, sed de illius persona, tum enim ad eam provacanda, nuda declaratio sufficiens est, absq. iuramento, adimiculata aliquibus argumentis, et coniecturis, ut ex motu predicti processu abunde colligitur, et comitat. ex sept. in quem heredi ff. de rebus div. iuncto Paulo de Castro libidem n. 2, qui et in prouo

H. D. C. O. C. D. 2.

casu sequens est Bartolum ut videtur est in si ita susp.
vero fide cond et demonst n 3 et conf 177 n 3 vol 2, et hinc
 etiam dicendum est, quod dum agitur tantum de incertu-
 tudine personae cui prestandum sit fideicommissum, circa illam
 declarationem heredes fiduciarii recte illam duorum quoque
 actionibus probari ex aductis à Castillo A controu cap 19
per tot. Verum id in quero cuius favore facta decla-
 ratio voluntatis defuncti, tertium probatione in iudicio
 operari potest, nisi in iudicio executio sine privilegio, ad
 à testatore per fiduciam relictam petat, nam opus eius
 instrumentali declaratione personae fiduciariae, plene docet
D. Joannis Christomus de Vargas vol 4 decis Reg Arag d. 24
per tot., et de heredes fiduciario late tractat Cardinalis & Au-
 cas de Testam dicitur 44 et 48.

De singulis rebus per fideicom.
 relictis: Titulus 24

Singulas res per fideicommissum relinquere: Fideicommissum
 singularis naturae non tantum in certa alicuius rei exo-
 gatione, sed in unius vel plurium simul rerum singula-
 rium restitutione, absq[ue] instantiis, et actionibus, consistit
 ut explicat Mantica, & coniecturis ultimarum volunt lib 1.
 tit 2 n Det. seq, nam iuxta, instantiis, et actiones non so-
 lent transire in singularem successorem, sed in universalem,
 ut pluries explicat Amato resol 46 per tot et ex notis
 h. Seue D. 24 per tot. at non ipso iure, sed decreto //

Iudicis facta heredis subrogacione in locum defuncti, quam
 in nostro Regno, resumpcionem, sive repositiōem vocamus,
 ut late tractat Baxdani, ad for in & reump, et Seue D 82
per tot adeo, ut heres, seu iurare non possit, intancō, et ac-
 cionibus defuncti, nisi prius in locum illius subrogatus exis-
 tat, ut prosequitur Molinus V Apellud ad toly fol 22 col 4,
 et Seue D 153 n 23. Sed in successore maioratus, sive
 fideicomitū, perpetui, an iura, et acciones transeant, diutan-
 zi solet, maxime si non iure hereditatis, sed legati sive
 fideicomitū singularis Testamento Maioratus instituitur, vel
 inter viam donacionis causa, nam in his casibus succe-
 sor Maioratus, nequit dici succedere titulo universalī,
 sed particulari, et quidem ratione vinculozum deneganda
 esse hanc subrogacionem, sive repositiōem, testatur
 noster Molinus V reumpio ver die 5 februari fol 28 D
col 4 in fine, ac multis decisionibus tribunalium huius-
 Regni comprobat Suelbes tem 2 con 33 n 12, cui iunges
Salgado de protectione bullar 1 cap D n 12 et seq. Sed hoc
 praxi antiqua Regni temperata extat, tam in successore
 Maioratus, aut fideicomitū, titulo universalī, sive parti-
 culari dupliciter. V si successor sit ex descendentiōibus Ma-
 ioratum instituentis: 2 si expressim is sit nominatus, et
 vocatus ad successiōem, ut refert Suelbes ubi nuper
an 18. Sed et alii, qui casum sua vocationis notum Iudici
 faciunt, modo successores sunt universalē, remediū, 1 fin C de
edicti dēi Adrian, toll. cui simile est repositiōis iudicium, de-
 xi conet Cautillo 3 controu. c. 29 n 25. At in hoc Regno non
 habetur ratio in successore Maioratus, tituli, et causa succe-
 dendi, sed modi, et eius, qualitatis, vocationis, ut ex propi-
 meo relatio abunde constat, dum tamen acciō et int-

instancias reales sit, nam et hoc in successione particula-
rem transit, ut plene docet Suelbes, ubi sup n 2 in fin. cum
bonis innoxiant, et induant quod naturam honorum, pro quibus
competunt Salgado de Regia prote. p A c. 8 n 30 d.
et R. Seue d 289 n 14.

De Codicillis et
Titulus 25

Ino Augusti temporis constat codicillorum ius in usu non fu-
isse. Explicat Codicillorum naturam, et qualitatem Don Tom. 14
et segg et ex notis prosequitur R. Seue d 280 per tot ubi
etiam observat quod in Araq confunduntur codicilli cum tes-
tamentis, ex Port V heres n 35 ac per consequens nullos diffe-
rentis effectus, inter Codicillos et testamentis, nullas diveras, nec
contrarias operatio reperietur imo eundem effectum, vim, et
solemnitatem habent adeo ut fore explorata sit in hoc
Reyno natura Codicillorum, et sine effectus operandi quid
dixerunt a Testamento, ut fuit iudicatum in causa qua
refert idem R. Seue d 281 ex n 16

Ad 3 Codicillis

Codicillis neq' dari, neq' adimi hereditas potest: Se-
cus in Araq ubi receptum est, dari, et adimi posse co-
dicillos, et hanc potestatem extant fulire, ex sex in tit ut
minoris signum anorum, refert Molinos V heres vix he-

Heredes an possit sol. 16. col. 1. Nec mirum, quia eadem hic ordina-
 tionis solemnitate Codicilli, desiderant, quam ipsum Testa-
 mentum, ut refert de Seuer. d. 160. n. 4. unde clausula codi-
 ciliaris ex extrinsecis Naturarum aponi solita in testamentis,
 non consolidares nulum, et Caducum Testamentum, neque
 tacitum fideicommissum induceret, cum consueverint iura
 in hoc Regno Codicillorum, et Testamentum ut advenit de Seuer.
d. 217. n. 18. ac nuper tulimus, et simul idem comprobatur
 motibus regis sub. pro. Joannis Carri et Villarova ex n. 16. Li-
 cet in terminis iuris contrari sit, uti docet hosar. de incomp.
p. 6. c. 1. n. 1. ubi late disputat, an si quis velut heres direc-
 tus, ex testamento imperfecto, seu nullo, apere cepit, possit
 virtute clausulae codiciliaris, post modum aperire iure fideicom-
 missi, d. cap. 4. per tot.

Ad 5 Codicillos

Quae q. faceres pot. Et in hoc differunt Codicilli a Testamento,
 quod etsi plura, etiam quis possit facere Testamenta, at tamen
 prius revocari per posterius, supra iam docuimus; in
 Codicillis secus est, qui per posteriores Codicillos non revocantur
 priores, nisi hoc expresse caveatur, ut plerumq. fit, et
 docet Port. de Testamentum n. 12. Ceterum si quis tantum
 Codicillos fecerit, non autem Testamentum intestatum cum non
 decedere credimus; secus autem est in usu iuris, licet per
 fideicommissum, ex Codicillis relicto pretandum esse ait Inpe-
rator, in 11. C. de codic. quo sensu intelligendus est obicu-
 rus alioquin, et difficilis testis in 1. eam quod 11. C. de fideic.
sumto Orualdo ad Don. d. 160. f. Cap. de literar. et codicillorum
materia prosequitur Lucas de Testam. d. 160. et seq.

Index Rerum, et Verborum

Quoniam numerus paginam 2. Columna notat.
Siccat.

A

Absolute potestatis exhibitus origo et effectus	120. 2. 26. 1.
Abusus potestatis absolute improbatum	23. 2.
Abenti a Regno quando Curator detur	54.
Abenti a Regno maxime prospicitur	58.
Actus Curatorum quid contineant	7.
Actio popularis non solet esse in hoc Regno	63.
Aritum extrahere quomodo liceat	23.
Arescendi usus an sit in hoc Regno	149.
Adoptio in Italia in quo differat a iure Romano	36, 37.
Adoptio an feminis sit permissa	128.
Aquisitio quomodo per alium fieri valeat	120.
Ademptio legati quomodo fiat, et an ponderes valeat ex alieno arbitrio	160.
Alimenta liberis deventura, et quibus	33.
Alluvionis usus quales est	19.
Alienatio rerum dotabilium quando Maximo permittatur	116.
Alienationes necessarias an rogentur legatum	149.
Antium an apprehendi possit	16.
Apprensio fundi pro iure incorporali qui propositionem offerant	24.
Aqua pluvialis immittitur in edibus vicinis an liceat	22.
Asili usus quibus casibus prosit	21.

B

Beneficium inventari in Italia succeditur, et qualis sit eius effectus	144.
--	------

Podarici que sint, et à quibus constituantur

- Quædam mortuorum an exumari valeant à Tubico Seculari
Carceris penas an possit esse perpetua
Causis que sit prestantas ab usufructuario
Clerici an aditineri debeant à munere publico
Clerici an testari valeant
Clavula Testamenti in qua dicitur quicquid q' rem pa-
gatas totas las deudas exponitur. - - -
Consultaciones Curie D. Thronum responsis prudenti
equiparantur - - -
Confiscacionis penas quibus casibus permittat
Columba an sint feræ naturæ et quomodo capiantur
Comitari Curia quam possessionem adquirant - -
Comitarius Curie quatenus precuratore non possit
Comercii us vicesiter exponitur
Conditio nuscendi quomodo imponi valeat legatario
Codicilli quomodo differant à Testamentis, et an in eis dari, et
adimere hereditas possit.
Et an absque testamento sustineri valeant
Chirographi legato quid contineantur

(91)

- Derelicto res cui adquirantur
Deliberandi us an sit in hoc Regno
Demonstratio falsa an vincat legatum
Deutor fugitivus an extrahatur à Domo Infancionis
Divorcio matrimonium non solvitur
Domu capitur Dominus rificere, et vendere
Domicilium quomodo adquiratur
Donacio mortis causa irrevocabilis est in hoc Regno

1. *Dotis legatum an sit parū vel codicilliale*
 2. *Donatio inter viros quomodo perficiatur et quomodo sit insinuanda et an aliquando revocari valeat*
 3. *Dotale ius seu exeres in quo differat à donatione propter nuptias*
 4. *Duelum prohibitum, et quando*
 5. *Ecclesiastici quomodo extraneum soleant à Regno*
 6. *Ecclesia edificando requisita remissive*
 7. *Episcopium cui adjuvatur remissive*
 8. *Electio quando sit creditoris, vel debitoris*
 9. *Episcopus quando sit locus*
 10. *Exor an vincat dispositionem*
 11. *Excommunicationis sententia similis est interdictioni a qua, et contra*
 12. *Exemplum Ecclesiasticorum exponitur et quatenus iudex secularis cognoscat de rebus ecclesiasticis*
 13. *Expensarum recuperatio, et provandi modus*
 14. *Exhereditio in Regno, quo differat à iure communi*
 15. *Exhereditationis causas quomodo provanda*
 16. *Fenestras aperire quomodo liceat*
 17. *Filiorum species proponuntur*
 18. *Fiduciaria tutela remissive illustratur*
 19. *Filius in conditione pōniti quando ad hereditatem vocetur*
 20. *Fideicommissa quibus relinqui soleat*
 21. *Fumina inter Regalia connumerantur*
 22. *Fororum constitutio et compilatio referuntur*
 23. *Fori de exheredatione filiorum illustratur*
 24. *Fori unicus & Verbo sig. exponitur*

Titulus unicus tit. q^o la. coxamca. eloy. Siendamientoy anni
1678 exponitur - - - - -

Titulus quicumq^{ue} de prescriptionibus exponitur - - - - -

Titulus la. antiqua. doceptatione. de testam. exponitur

Titulus unicus titulo de proventus alienacione rei litigiosa
exponitur - - - - -

2. Titulus quando percepti intelligantur - - - - -

Tutoris Curatoris datus - - - - -

Tugitoyi serui quatenus adquirantur scico

Tutiva res quomodo adquirantur - - - - -

Tutoris tutare nequit, et quare - - - - -

Tutoris expensa quomodo solvantur - - - - -

Grammatica preceptorum a quo eligatur

Gradus substitutionum quot fieri valeant?

¶

Navitandi usus quis sit, et an locari possit

Nexes an quis institui possit, ut nunciat intra certum
tempus, vel si Religionem non incedatur

Nexes institutio quomodo fieri valeat h. Regno

Nexes quomodo conveniatur in hoc Regno

Nexes quando se immutent in hereditate intelligatur

Infamius quomodo excusetur a munere publico

Infancio an sit idem ac Ingenus - - - - -

Infancionis species referuntur - - - - -

Infancioniam provandi modus remittitur - - - - -

Inventarium Tutores facere debent - - - - -

Interpretacio legis quomodo admira

Insula quomodo adquiratur - - - - -

Incorporalia iura quomodo apprehendantur

Justicia comendatur

Judices prestant iuramentum in ingressu officii, et quandoque homagium, ac simul recipiunt sententiam excommunicationis

Jurisperiti vulgo doctores vocantur et quare

Jurisprudencia practica comendatur

Jus publicum remissive exponitur

Jus commune quomodo interpretatur - - -

Legis et gens quomodo inventio fiat
leges ferendi modus in hoc regno exponitur
Res etiam sententia remissive illustratur

Res Juliae Canonicas remissive exponitur - - -

Legitimacionis species proponuntur - - -

Leges correcte in memoriam revocari valent

Adoptiva quomodo relinquatur et an Mater vel

Abus paternus legitimam relinquere debeat

et utrum filius Monachus debeat - - -

Legatum quomodo ab herede preterari dicatur

et qua ratione peti valeat accione - - -

Legata fideicommissa exequare remissive traditur

et quomodo rei aliena substituantur - - -

Legatum dotis an utile sit et cui perbeat legato

Legare quibus prohibetur

Legatarium an conveniri valeat a creditoribus

Legatum post mortem legatari relictum quomodo

caducum fiat - - - - -

Lex fatalis in Asia non est recepta et quare

Lex cum Abus solo de cond et demonit.

locum habet in hoc regno - - - - -

Lupanaria prohibita et quando

M

- Matrimonium q^o etate contrahatur
Matrimoni abusus an legibus subiacet politiciis
Maxe quatenus sit communes
Macionatus in quo deferat a fideicomiso
Et an sit cognitus in Aragonia
Montecapiti iudis et multis curatorum dantur
Medicorum electio ad que pertinet
Mores q^o dicatur, et q^o ei permittitur
Miles a munere publico excusatur
Milia que sint
Moxerum res quomodo alienentur
Moxerum penas quomodo exequatur
Molentium q^o edificare potest
Monachi quomodo tententur
Modus quando a conditione differat
Munus publicum an sit necessarium
Muxerum respectus quibus incumbat
Mutus an testari valeat

Naturalis filius an heres institui valeat

Observantia Regni vulgo et compilatio, et quatenus foris vincat

Obreis cum mortuus a iure dot exponitur

Palacia Infrascriptio q^o immunitas gaudeat
Pactum contra ius naturalis non valet
Patris potestas an hodie sit in liberis

Patruū potestati quatenus liberi subiaceat
 Patruū potestas quando duxerit
 Patronus Advocati munus incumbit
 Parentes Tuorū solent dari filiorū
 Parentū servitas quo sit, et an sit realis vel per
 Personā bono fidū quomodo fructus suos faciat
 Precionē, accūs quomodo admitatur
 Privilegia remissiones exponuntur
 Procurator cuius status esse debeat
 Prædandi belī adquisitionē et distributiō
 Processus appellationis quando sit citatorij vel externij
 Prescriptio an procedat cum mala fide
 vel sine titulo
 Pupilli an Curator accipiant *q. d. dicitur pauper*

3

Quarta legitima quomodo relinquatur
 Quinta Fœderatīca recepta n̄ ē in h̄ Regno
 Quæsiōnes tutela quomodo recte debeat
 Recusationis iudicium et revocandi quales sint
 Remotio Tuorū a quo petendas sit
 Religiosus locus quomodo fiat
 et an in re funebri ulas sit civilis potestas
 Riparum proprietates quomodo sit

Satisfactio Tuorū in quo consistat
 Satisfactio idonea danda est
 Saxorum rerum species proponuntur
 Sexus an hodie sint, foris q. gaudeant
 Sexus matrimonium iure contrahunt

Societas predalij quomodo apprehendi valeat
Statuta Universitatum prescriptio similantur
Et quando infanciones eis contingantur
Socij iudicialij obnoxandij et quatenus
Succumbens ex una causa non prohibetur
aperire ex alia - - - - -

Suspectus Tutor aq. removeatur et quomodo
Suspicionis causa que sint

Suspensus Tutor vel Tutor an abstinendi sint
Substitutio species que sint in hoc Regno
Substitutioi compendiosa quando locus sit
Substitutio quando sit vulgaris vel fideicommissaria
Et in quo differant he substituciones - - - - -

Succesor maioratus quando reponendus sit in iuribus et
actionibus defuncti, et an succesorem particularem
transcant instancio, et acciones - - - - -

Tempus ad prescriptionem quales in Arag.
Testamentum clausulum quomodo fiat

Testes testamentarij qui esse debeant

Testamentum nuncupativum quotuplex sit, et
An absq. Favelione fieri valeat - - - - -

Testamenti Ordinacio an alteri comiti possit - - - - -

Testamentum militare an hodie sit in usu et
quatenus in Arag. iure militari testetur

Tesaurus cui adquiratur - - - - -

Turrimus penas advenus quos imponitur, et
an damnati ad turrimus ab ecclesia exstantur

Tradicio interdum non est necessaria ad adquirendum
rei dominium, et possessionem - - - - -

Et nōbolicā traditiō remittēs illustratur
 Tutoris testamentariū a quibus dari soleant
 quibus dari possunt, et quibus rebus
 Tutor datus, filis et nepotibus et filiabus datur
 Tutor legitimus non est in Haag.
 Tutores qui, et a quibus dari soleant,
 et quando Rēdex secularis dare
 potest tutorem Clerico vel e.

Vacancias bonas quae bulgo montrenco, apellantur
 ad quos pertinent

Et deperdites et insente, an Inventoris sint
 Vacancias bonas quatenus ad filium pertinent
 Venacionis ius quorum sit
 et quomodo feras vulnerata dividatur, inter
 venatorem et capientem

Vilanosū conditiō simplex, ac libertinorum

Utrū quid iuris habeat in rebus uxoris

Utrū servitus exponitur

Viduitatis ius exponitur, et in quibus locis habeat.

Vniuersitatis vana referuntur

Vniuersitatis quando ligatus intelligatur
 et quatenus consolidatus cum probricitate

Uxorū minorū an detur Curator

X
 Nenodochij duo Mariae et Gracis Capelani
 Inferiorum testamenta recipiant.

finis

Francinum

Jurisprudentia Torrensia seu
Animadversiones Theorico-
Practicae. Juxta Toros

Aragonum, in IV Libros Institutionum Juris
Imperatorij Justinij.

Libro Sexto

De Hereditariis que ab
intestato defaunux
Titulus Primus

Nec nemo ex eo heres existat. In Trag intestatus non
decedit qui nullum heredem testamento suo exco^ampetit, vel si
hereditatem repudiavit qui heres scriptus est, quia testamen-
tum vires non capit ab heredis institutione, prout in ius
uris Post ad Molinum & heres ex n. 16. et supra sectionibus ad
ut & milia testam.

Act. 8 Intestatorum

Intestatorum autem hereditates: Et successoribus primi ex-
c^onis, sive descendentibus agit Don Dcom 2 et uxor nostro in
huiusmodi successoribus observatur lex, quod de his cautum
est in Novelas 114 Justiniani, Nam omnes liberi vires ultra ex-
ceptione secus patitur ad successionem intestatam Parentum ad-
mittuntur; adeoq^{ue} liberi equaliter succedunt, ut si Pater un^{us}
ex filiis quidquam donaverit tempore eius matrimonii con-
tracti, mortuo Patre, equis portionibus cum aliis fratribus
succedat, nulla facta colacione bonorum, quam ex foro non
habetur, ex obi 1 de donat et obi item Patris 17 et curi dot
quidquid vires romano cavetur ibi ff de colat bonoru.
Intendunt autem secus, aut condicio liberorum, impetit
eorundem successionem, secus prout, aut in specie fori
2 & testam Nobis: ubi si Nobilis, aut Patricius Marponen-
sis tria ex suis predis uxori in dotem assignaverit, et
filiabus ab ea tantum susceptis, post eius mortem alter-
ram uxorem duxerit, a qua filios masculos haberet, et
mortuo ab intestato Patre, filii masculi, ei succedent ex-
clusis uxori^{bus} prioris Matrimonii, non solum in bonis
suis, de quibus libere poterat disponere, verum etiam
in duobus aliis predis primo uxori assignatis, quod
Pater usufructum haberet arg. texti in obi item et

consuetudine & et obi. item si uxore Afo de dures dot. proin-
 det ac si Patre tempore mortis dominus eorum episcopatibus
 quod favore agnationis olim inductum fuit, ut docet
 Andreas Anagninus in tract. de successione ab intest. l. ult.
 Azo leg. C. V. n. 20 et seqq. Sed extra speciem dicti bo-
 ni secundus filius, filia videtur, sive primi, sive secundi illa-
 rimonii, successio intestata, eque defertur dum ex eor-
 parte sint, a qua bona descendunt, ut laicus explicat Mo-
 lino V. successio vix successio qualiter fol. 300 col. 1. In-
 quo animadvertendum est, bonas semper intelligi descendere
 a persona immediata, a qua si qui intestatus decedit ha-
 veret, quin curesur unde bona originaliter fluxerint, ut
 sumo iudicio D. Pr. Sever. D. 50 n. 11 et seqq. Provisi etiam suc-
 cessionem conditio liberorum, nam filii illegitimi, etiam si
 ex solutio nati non succedant patri, nec matri, ab intesta-
 to, ex fer. in de nat. ex dam. col. 1. obi. item in Azo de
 prius gener. ior. signi. Molinus V. Bataardus fol. 17 col. 1
 ubi Post n. 20, et 31. Regem. Sever. D. 53 fer. per tot. Na-
 micaen. de leg. theo. S. 20 n. 2 et excepit. hi Anagninus D.
 cap. 1 n. 30. Quod iuri communi omnino non est consonum
 ut constat ex citat. licet. C. de nat. libert. iuncto Donelo
 ubi proxime, sed et sunt alii casus in quibus filii
 l. successiois intestata iam questum amittunt, quos pe-
 res ex tot. ut de exced. liber. et ab Anagnino ubi nuper
 n. 38 et seqq.

Ad § Cum filius

Pariter ad hereditatem sui vocantur: Idem con-
 provat obi. item si pater 6 de testam. Ius retrum-

quæ for in de resy vno, ubi sanctum erat generali-
 ter successorem intestatam propinquioribus defuncti
 unde bonas defuncti descendunt; vix autem receptum
 fuit, quod si defunctus reliquit filium, et ex altero filio
 nepotem, etsi filius gradu proximior sit, nepotem non
 excludat, sed simul ad hereditatem suam admittantur
De obi 6 eorum enim esse videtur, nepotes, nepesq in patris
sui locum succedere, ut auctor est Justinianus h & n
 Succedunt autem nepotes cum filio in hæres, non in
 capita hoc est, filius dimidiam partem hereditatis ha-
 bet, nepotes (et si plures sint) alteram dimidiam, ut Justi-
nianus hic docet, et Ulpianus in hanc tit 27 ac id-
em testatur Molinus Succedio vero succedit ab in-
testato fol 368 col 3 Verum hoc ius representationis
 in Itaq unus, et consuetudo non admittit, nisi tantum
 inter descendentes, ut advertit Molinus ubi nup et
Angonius de loco n 14, et seqq. In velle de obi per tot
 Et si ex fideicommissio perpetuo proximiori deferatur he-
 reditas, solus nepos ad fideicommissum sive Majoratum
 admittitur, excluso patre, Molina de hæres primog
lib 3 cap 6 et seq.

De legitima agnatorum successione

Titulus 2

Ex lege duodecim tabularum ad agnatum
 proximam pertinet hereditas. Successorum ab
 intestato tres ordines Justinianus constituit in dicta
 nov 118. Primus est descendendum, seu liberorum de

defuncti, de quibus tunc proximo, actum est; Secundus ordo est ascendendum, seu Parentum, et tertius collateralium; et hi remoto agnationis cognationisque discrimine ad intestatam successionem admittuntur a Novelas cap 3. In hac tres etiam ordines successionis comprehendimus, liberorum, cognatorum, et Parentum; at licet hi tertii ordinis sint in nostro Regno, tamen e his prius agendum erit, et de successione collateralium, infra ad tit De successione cognat, qui secundi ordinis sunt, nec titulorum series involvamus.

Ad 5 final

Ad legitimam successionem vocatur etiam Pater. De successione ascendendum tractat Don Icom 3, sicutque autem nostris minus eis habent ascendentes, in successione intestata liberorum, quam Romanorum legibus, Nam in nostro Regno omnes cognati ex latere indistincte preferuntur, ut adversus Antononium tenet Pote 1 successu n 3, et solum in defectu omnium consanguineorum admittuntur ascendentes, Pote n 16 et hinc vulgare illud dictum, quod in hac non ascendunt vocas sed descendunt; perperam illud erroneum, ac populare vocat Anigonius d cap 2 n 6 et 13: nam consuevit in de rebus vincularis, ubi expressis verbis dicitur, quod si pater, mater non vincularis, et decederet, filius, vel filia intestatus, resolvantur bonis propinquioribus descendentiis ex parte illa, unde descendunt illas vocas; Et confirmari potest, ex for 1 & succ abint. ubi cavetur, quod si pater, mater, quidquam liberis eius donaverit, et hi sine liberis intestati decederent, bonis donatis, non ad fratres, ut in specie, d for in de reb vine. sed ad donantem revertantur, quod et ad res a patre profectas titulo

oneroso prorelictum est in for. h. huiusdem tit. ac pro consequens
 in casu non excepto, regulari in contrarium firmat, et libera-
 tas manere videtur. Nec obest ob. item in bonis Testamentam.
 ubi ad successionem intestatam liberorum prior loco vo-
 cantur Parentes, et postea consanguinei; Nam respondetur
 quod apelaciones Parentum interdum vocantur Ascenden-
tes, ut in specie. l. l. fin. §. parentes. ff. de grad. et affin. et
in ob. parentes. l. de donationibus, interdum etiam con-
 sanguinei collaterales, ut in ob. item si uxor. ff. de iur. dot. et
in ob. parentes hodie vulgo intelliguntur eiusdem generis, et
 invicem quoquomodo conuincit, quod et d. Alexandrum non
 latuit, ubi h. ad Magis, et observat Alciat in leg. apelaciones
ff. de verb. signif., et hoc comuni modo loquendi cum sunt
 maiores nostri, dum agerent de successione intestata, ut
 videtur et in 2. ob. item si uxor; quapropter cum in die-
 ta ob. item in bonis ad successionem vocentur Parentes, aut
 consanguinei dictio aut sumenda est expositioe pro ea est,
 ut non nunquam accipitur, Concedo in singulari. sing. 6
de dicti. Aut n. §. quidquid veniat Agimonus ubi nup. ex
n. §. Et hoc inuere videtur No. Seuer. d. §. in p. n. et
n. §. vel si maior in stricta significatione Parentes ac-
 cipi oportere, in 2. ob. item in bonis, eius dispositioni lo-
 cū erit, in successione honorum industrialium, vel alias
 quorundam ab ipso defuncto, qui intestatus decuit, non
 autem in bonis acquisitis ex Patre, Matre, aut consan-
 guineorum quiritate, ut dicitur constat, ex 2. ob. unde
non fit in ea mencio de descendibus, sed de propin-
 quioribus, quia vna defuncti ob eius industrialium ad-
 quisita, ex suis parentibus non descendunt, Ideoque
 solum propinquiores vocat; et primo loco, superioris

Ordinis, secundo inferioris, quod et antiquae Iuli Augustini
 sumus rectorum equitatis conuincit docet Antonius ubi
 sup. d. c. h. a. n. d. At tamen in bonis aliter adquisitis
 à Patre, vel Matre, vel ex eorundem consanguinitate succe-
 dere debent exclusis Parentibus, consanguinei propinquiores
 ex parte illa unde bonas immediate descendunt, uti in spe-
 cie quam refert h. l. u. d. d. b. per tot. Ac proinde fre-
 quenter locum obtinet inueterata regula haec, in d. c. o.
 f. u. m. de res. uinc. à qua excipienda est species relata
 in d. c. l. u. m. si uxor. h. l. de uis. dot. ubi mortuo intesta-
 to filio, pater acquirit bonas in quibus suam mulierem do-
 tauit, cuius rationem prebet Post uideamus uideamus. Uia
 et uxor. pl. To. I.

De Senatus consulto Tertuliano

Titulus 3

Ad S. Praeforuntur

Pater uero utriusq; non etiam Mater seu Proculus, Mater
 antepositur: Prodes simul uocantur, Pater, et Mater non
 ill. cap. h. At in hoc Regno in bonis profectio ab eorum
 altero, secus est, nam in bonis profectio à Patre, succedit,
 à exclusis Matre, et è conuerso, ut expressè cauetur in
 f. o. l. e. t. h. a. successiones abint. Item in bonis, qua ex linea
 paterna descendunt, Pater succedet, etiam exclusis Ma-
 tre, et è conuerso, et qui gradu proximior est ex ea li-
 nea à qua bonas descendunt, exclusis remotioribus eius-
 dem linea, arg. f. o. l. e. t. h. a. res. uinc. et h. l. u. m. ex. p. r. o. x. i. m. i. o. r.

Titulus 3

7
quæ potiori gradu continentur, sicut cum personas imediate
à qua bonæ defunctus heredit, ut in simili ratiocinatione
Ponit in tract de cons cap An & N. Seuer. D. 6. n. 1. Et seq
Ceterum ut iuxta romanos ascendentes, succedunt in
estates non ut & consequens, veru si autem, sic etiam in
Arag in bonis industrialibus, vel aliis adquisitis aliunde
quam ex Patre, Matre, vel consanguinitate intestato decede
ntis equaliter succedunt in estates dum locus sit eoru
successioni, licet ascendentes ex parte Patris, sint gradu
propinquiores defuncto, quam ascendentes ex parte Ma
tris, vel è contrariis arg. text. in D. 6. item in bon. her. reu
am, que tam à bonis mobilibus, quam immobilibus ac
cipienda est pariter, ac à omnibus indistincta. D. for. in
dei reb. vine. intelligi solet, et prosequitur N. Seuer. D.
6. n. 3.

Ad § Licet autem.

Licet autem vulgo questus sit filius filius:
Sed an Pater, Materve filio naturali, aut spurio, hic
succedere valeat for. in tit. de nat. ex dam. coitus. 1.
non resoluit, qui de huiusmodi successione tractat;
verum evitiamus, mutua hanc successione in
ter Patres, et filios naturales, sive spurios, in hoc
Regno sublatam esse, ut supponere videtur N. Seuer.
D. 13. n. 13. et 40.

De Senatusconsulto Oxybitiano Titulus 4

4

Liber 3

Qui vulgo queciti sunt: In hoc Regno nedum vulgo
 quantus; verum nec filius naturalis ad Matris, Patrisve
 hereditatem admittitur, ut supra iam tulimus ad § 1
intestatorum de hered q' ab intest' defauntur. ex quibus
 novissime revocatus fuit in h. l. Apellus aprem
in proc Francisci de Audina super aprem anno 1603
Sotiva Mendoza; Cum filius naturalis peteret intesta-
 tam successiōem Parentis; sed notanda est hic duplex
 differentiā inter filium naturalem, et spurium; nam
 etsi quo ad intestatam successiōem parentum pari-
 ter excludantur; tamen filius naturalis, dum vivunt
 Parentes potest petere alimenta. Obi Item in diag 16
de gener spuis. filio autem spurio pater dare nequit
 antequam aduocatus vivunt, nisi quid modicum adeo, ut
 si donarent citra modum, donatio est inutilis; et ad
 propinquiores revertetur Obi h. de nat ex dom coctus
Pateria. Pater potest heredem testamento instituere
 filium naturalem, ut post alios docet h. Secus d. 24
n. 1. filio enim spurio, nec illud quid modicum, quod
 vivens Pater ei dare poterat testamento relinquere
 licet Secus d. 34 n. 1 et d. 24 n. 1, ut supra docui-
 mus ad tit. de hered instituend. Rursus illud do-
 num, siue modicam partem honorum, quam Pater
 vivens filio spurio dare non prohibetur eo infra
 etatem legitimam mortuo, ad propinquiores legi-
 times Patris, revertitur nullo vinculo adiecto, iuxta
d. for un de nat ex dom coctus, nisi pater aduocatus
 vivens, iuxta posteriorē dispositionem for l. de
successiōibz ab int. Secus autem in specie quam
 refert solinus V. Bataardi ver Bataardi fol 16 col 4

De successione Cognatorum.

Titulus 3

Proximij cognatorum Pretor vocat: De exp A. Si defuncto & liberi non sunt, secundum locum ut cognatis, qui sunt, ex transverso, seu à latere, et quidem in ista successione ab intestato defertur volis propinquioribus consanguineis illius lineae à qua bonae descendunt, liberis for in a lib. vmo. Ita quod in bonis descendentibus ex parte paterna, succedant consanguinei ex parte Patris propinquiores; in bonis autem descendentibus, ex linea materna propinquiores consanguinei ex parte Matris vocantur, ut port al. 10. et Solutum tradit Port V. Successio n V. Quod adeo verum est, ut in successione fratris premortui, si bonae à Matre habuit, eque vocetur frater superstes utriusque coniunctus, ac frater vicinus Port ubi sup n A. Ita ut bonae Maternae, seu Paternae semper redendae sunt ei utriusque, à qua profectae sunt, quod et l. i. com. uni obnoxiatum, dum agitur de successione utriusque eorum, quorum aliqui coniunguntur per Patrem, alii per Matrem, ut advertit Don ubi sup d cap A. Secus si inter fratrem utrumque coniunctum, vel eius filium, et alterum fratrem per Patrem, Matremque coniunctum contentio sit, nam tunc frater omnino coniunctus eiusque filii alii preferuntur, ut in nov. 118. & reliquis ver. unde; et ver. huiusmodi. Preterea advertendum est in ista non esse locum dictis nov. conti. ex qua fratrum filii, cum aliis fratribus defuncti, eiusdemque patris suis

Liber 3

succedunt, ut in dicto & reliquum verum si autem defuncto;
 Sed antiquam iuris communis regulam de successione cog-
 natorum, qui sunt ex transverso servari, quo iure so-
 li proximi vocari sunt olim ad successionem; prin. im.
de leg. agnat. successione. et prin. h. n. ar. Et idem traditur
 in obv. item si frater & re. testam. et sic in ceteris gra-
 dius, ex hac ipsa novela constitutione vocantur, & si ve-
 ro neq; Sed ab hac regula excipiendus est duplex casus:
Primo dum agitur de bonis à defuncto propria inducitur
 quibus, seu aliunde quam ex Abolitione, seu trunco de-
 scendentium, nam in his consanguinei propinquiores utri-
 usq; lateris, equaliter succedunt, et quidem in stirpes, eti-
 am si consanguinei ex parte Patris, sint propinquiores
 in gradibus, defuncto, quam consanguinei, ex parte Matris,
 vel è converso; ex obv. item in bonis & re. testam. Juncto
 Anonone ubi sup. cap. 3. ex n. 3. Post V. successio n. 6. Sec.
D. 6. per tot. Secundo: Si agatur de successione bono-
 rum movillium, nam hoc dividuntur inter consanguinos
 Patris, et Matris, propinquiores, sive bonis illis ex parte
 Patris, aut Matris tantum descendant, iuxta antiquissi-
 mam, et receptissimam huius Regni praxim, à qua non
 est recedendum; ex traditis à Cevallo in prefac. pract.
quest. comm. n. 12. et seq. Nec sine ratione hæc
 praxis admittitur, nam cum fori qui de successioni-
 bus incertatis loquuntur, vocari apostita ad vinculum
 comprehendant credendum non est, de bonis movillibus
 videmus sentire, cum ea inspecto iure nostro, vincu-
 lari nequeant, ex obv. 1. de reb. vinc. et post Moletum re-
solvit. Post V. Movillia. à n. 6. Demum duplex etiam
 est casus, in quo solus frater succedit fratri primogenito:

tuo exclusis alijs quantumvis equo gradu cum illo con-
 cunctis. Primo in rebus a patre superstitente proscriptis ut
in specie fori h in fin & successoribus ab intest (sive
 res sint vendite in necessitate, sive donatae, et idem
 sciendum est de patre ex ista obvia) Secundo in bonis
ab utroque patre indivisiim pariter, ut in fori un ut comu-
ni dividantur, Nullus: hoc autem potius ad ius accrescenti
et quo supra ut et donat in fine lib h quam ad
intestitatis successione pertinet, ut advertit Anigno-
rus d cap 3 an d cui iunges Pat et consore cap 16 per
rot

Ad § Vulpo queritur

Vulpo queritur nullo habere agnatorum manifestum est: bonis
vero cognatorum h s n. Et quidem in nostro Regno, spuris
seu vulpo queritis, intestato succedunt quoque consangui-
nei proximiores ex parte illa unde bonis descendunt
intus obi item in Arag l 5 de general pabil h iij, et
fori un et mat ex dam coll. Sed an etiam spuris, seu
bastardis succedere valeat cognatis legitimis intestato
decedentibus? questionem hanc pragmatici nostri non
attingunt, verumtamen credimus vulpo queritis posse
succedere in bonis, quae ab eorum matre proveniunt
non autem a Patre nam hi nulum Patrem habere
intelliguntur, ut inquit Tutinianus hic, et prosequitur
Covarrubias de spons. l p. c. §. §. per rot, non aute
stantibus cognatis legitimis, qui eminino eis preferun-
tur, ut docet idem Covarrubias ubi nup n 19. Et
sic etiam ferre in Plenatu in proc Teany Agustin
ano 1569. et in proc Michaeli Felis Pl Mat ani 1570

adnotatum reperimus in volumine nostro fororum ad Am
 for in de nat ex dam coitus.

Ad 5 Hoc loco

Capitulum decimo gradus ut: licet iure communi, iuxta de
 cimum gradum consanguinei ad intestatam successionem
 vocentur tantum hoc n̄ s. Tamen in hinc ultra de
 cimum gradum admittendi cauent, cum indistincte prop
 inuoxes consanguinei vocentur, in for in & reb viis, &
 in obi item in bonis T de testam, ut & Regno Francie
 testatur Copinus & Domanis Francie lib 1 ut 12. n 7.
 et observat Finemens & Traques in tract Baluli 5 14
 n 14. Vbi racionem subiungit, quod dum propinquo
 res vocantur absq̄ certi gradus qualitates, sufficiat
 cognationem provare, sine exprecone gradus, non
 enim consideratur gradus, sed parentela, ut hodie
 etiam obtinet iure novissimo, post ereguacionem,
 agnatorum et cognatorum novelas 118 cap 1 nisi
 concurrant plures consanguinei ad quorum prela
 cionem inspiciendus est gradus, ut in simili docet
 Montaro & causis p̄s lib 3 cap 2 n 19 et seq

De gradibus Cognatorum

Titulus 6

Quomodo gradus cognationis numerentur: Tu
 limus tam sup ut & nupis ad 5 inter eas quoque

Diversam esse gradum computationem iure civili ac iure
 Canonico in lineas transversali, in lineas autem descendenti-
 cum, nuda est differentia; et sane gradum computationis
 iure canonico inducitur, quoad coniugata servandam esse
 in utroq; foro constat; in successibus vero legalem re-
 ceptendam esse docet post alios Covarrubias de matrimonio
 p. 2. cap. 6. §. 6. n. 4. Ceterum in ista computatione iu-
 ris canonici omnino admittam esse palam est; etiam si
 duo vel plures concurrant ad successorem equo gradu
 coniuncti secundum ius canonicum, et eorum alter gra-
 dus proximior sit iure civili inspecto, ut docet Cuiacius
 tom. 2. contra 386, et decursum fuit in Theoria Aud. in
 proc. Alexandri Manero, et aliorum sup. aprem, et inven.
 año 1666, et hæc sententia postmodum confirmata ex-
 istit. In electione iustissimi, et compromissarii ex traditis
 à Pont. V. Index n. 61. et seq. omnino videntur. Quod
 quidem non sit verum, noster auctor in decisione supra-
 dicta docet dano in iure

Cognationem aliam supra
 nominari, aliam infra, aliam ex transverso, quæ ex lateris
 dicitur. Hinc cognatio duplicem lineam constituit, al-
 teram rectam, et inferam alteram, seu transversa-
 lem, et recta duplex est ascendenti, et descendenti-
 um; transversalis etiam duplex, superior, ut Patruus, Aui-
 ta, Abunculus, Matertexa; inferior ut Fratex, Fratris
 filius, sorox, soroxis filius, et demceps; at generaliter
 apelaciones lineæ solum rectam intelligimus, non au-
 tem obliquam, sive transversalem, veram hanc re-
 plenius explicat p. Serre d. 12. p. 101

De servile Coonatione

Titulus 7

Nam nec ultra antiquas leges talis cognatio computava-
tur: Cognatio Monachorum, qui non males verus, quoad
adquisitionem equiparantur, ut sepia iam diximus, et
lacijs infra dicemus, ad ut de adquisit. per arrogationem
etiam post professionem estimatur, ut intestato succedunt
no eis habeant, l. deo nobis C. de Episcopis et Clericis, Nume-
to Toame, Stephano Duranto quest. 6 non sine, sed Mo-
naucherio, modo id capax sit adquirendi bonis in comuni,
ut decimum fuit in h. Aud. in proc. evocationis D. Michaelis
Matteo, sup. ad rem bonorum loci de Calamocho anno 1698
Verum Joris Rigni Valencia excluditur Monasterium
a successione immobilium, Bar. in Theatro Jurisp. c. 26
in 73. Ipso autem Monacho defuncto, bonis eius siquis
habeat, ex Superioris licentia, ad proximiores non per-
tenent, sed ad monasterium revertuntur, cuius erat
proprietas, Autent. inorei. Ceteri sacros. Cetera, excepto
autem casu aucto a Cardinali & Lucas in teatro Ver-
itatis tom. 14 de Regulari disc. 66

Enim vero si Monachus intestatus decederet ante profes-
 sionem emissam, tum bonis illius proximioribus devolvantur,
 et idem obtinet, in eo, qui moriens in aliquam Mona-
 chorum familiam adoptari vult, et eius habitus post, Mor-
 tem sepeliri, ut post alios observat Durantus q. 5 in fine

De Successione Libertorum. 15
et aſſonatione

Titulus 8 et 9

Quamvis iuxta consuetudinem hodie fore peremptam esse, et ex
inde iuxta patronorum, et libertorum in viis eius desin-
erunt; tamen Dominis temporalibus locorum eius in
testata successione agnoscimus in Asia in bonis Vasali,
Judei, aut Saraceni defuncti, nullo filio defuncto relicto,
ex obitu ut de iudeis, et Saracenis, pariter, ac patronis
in bonis liberti leges duodecim Tabularum competere
vat, ut constat, ex frinc h ut n. Sed hiis temporibus
vix receptum est, non aliter succedere Dominum,
quam si Vasali intestatus decedat nullo filio, vel de-
scendentibus, sed saltem consanguineis collateralibus relic-
to ex parte illa unde vna descendunt, ut testatur
Pont V Domini locorum n. 1. et videndus etiam Consuetud
Burgund rub 2 § 20 ver Montien-
sis, qui pulchra, et plura circa hanc rem adducit. No-
tum us hanc Regius Asia locus, cum quis vive
exterus, vives naturalis Regni intestatus sine herede
decedat, cuius vna bacanciam nuncupantur, ac si
ut talia occupari iubeantur a Baivulo Generali, et
infra annum, et diem apareat aliquis, ad quem hu-
iusmodi bona pertinere debeant, eidem restituntur,
ut docet Molnus V Baivules fol 46. Ceterum intesta-
to aliquo sine herede defuncto, in Regio, ac Generali

Noroconio dicitur Maria de Pracia, Urbis Teranaguta, idem
 Noroconium succedit excluso socio, for in ut facultat
al Ospital & Tarag^a anⁱ 1626 Sed id pluribus explicat
Pimenex & Liabues in tract & officio hailli § 14 per tot

De Bonorum Possessionibus

Titulus 10

Introductum est à Pretore: bonorum possessionis, quae
 Pretor induxit usus non est in nostro Regno, ut de Sa-
 lia observat Baretus in instit. Turtin. ad usum foren-
 sem acomodatis ad rubricam h n ut, Dantur autem
 heredibus partem ac in usu luxu, non solum reme-
 dium possessionis, sed etiam petitoria, quibus possessor, he-
 res militum in possessionem bonorum, quae cuiuscumque
 cum meritis fuerant, iuxta ceteram decisionem, ter
in l in Cae Edic dicitur Alani tolend, ut ad rem docet
 nonex Molinas ¶ Aprensis apertus ad sollicitam fol
22 col 1 et verbo Aprensis verum in text fol 26 col
4. Hoc beneficium imissionis, utile, ac necessarium est,
 nam et si heres, sive testamentarius sit, sive legiti-
 mus vacuam rerum hereditariarum possessionem in-
 gredi non proveatur propria autoritate, tamen si
 eam firmius assequi velit, vel foream bonis ab ali-
 quo preoccupata existant, vel defunctus decessu Judi-
 cis possideret, eo imissionis remedio opus sit, ita vero,
 ut in hoc posteriori casu imissionem bonorum obti-
 neat praevio repositionis, seu resumptionis iudicio, de
 quo plura remissive scribentur com h conf 33 n. v. cui

linges Barbari in coment ad ut de resump. In.
 duobus autem prioribus utop aprensionis apelitus ob-
lato; Sciendum autem est primo quod heres scriptu-
ry debet testamentum ostendere nulla ex parte vi-
ciosum; seu cancelatum; ut in 2 l fin disponitur; et
quod de vicio villili; et aparenti intelligendum est et
per alio docet Castillo lib 3 contra duo cap 24 n 114
et ex notis Pet Vaprensio lib 2 n 20. Deinde quod
 tam heres testamentarius; quam legitimus; recte o-
stendit aprensionis apelitum; etiam si bona defuncti ap-
renti non curaverit intax animo; et si diem a tempo-
re eius mortis; adeo ut contra actualiter possidente
per plures anos obtinere valeat in Articulo litis pend-
encie; nisi possessor excipisset adversus heredem; quod
a die mortis testatoris publica recte per animo; et ul-
tra palam possideret; in loco ubi bona aprensae erunt
vita; ut colloitur ex for Averes 30 de apren. et ad
verit ad eundem forum Molinus Vaprensio ver in
eodem fol 29 col 2. Ita ut actualis possessor alter
non tueatur; in eius possessione; quam si eam aleget
modo predicto; ac sic decisum fuit in Pub in proceus
doctoris Petri Ladroni de Guivaxa sup apren. die 30
Decembis anni 1664; ut ex eius motibus abunde constat;
Sed ad illustracionem huius fori Averes 30 videndus
etiam Suebe in com conf 37 an 3.

Ad § Sed cas

Que unde vix et uxor apellatur; Sutuam in-
ter vicum et uxorem successionem; probat l 1

dipert, et Cod. sic Vir et uxor. Sed in hoc Regno
 substatam esse hanc successionem inter coniuges con-
 stat, qui solum in Melioracionibus, seu vulgo dicitur
 aventagis foralibus, et non in alijs rebus succedunt,
 ut observat Ximenes de Arab in § 14 n 23 et seq.

De adquisit. per aduocat.

Titulus II

Et et alterius generis per universitatem successio:
 Citra modum adquisendi rerum dominium per univer-
 sitatem, et alij, quibus per Monachalem professionem,
 per quam Monachus non solum personam, sed etiam
 bonam, si de his aliter, ante professionem emissam non
 disposuerit, Monasterio consecrare intelliguntur, athen-
 ingreui C de sacros Ecclesij, ut fuis explicat Duran-
ty q 6 per tot, quod adeo verum est, ut et si Religio-
 sarius ante emissam professionem testamentum fecerit,
 heredemve instituerit, effectumq^o habuerit testamen-
 taria successio, tamen si post factam professionem,
 aliqua hereditas, vel legatum relinquatur Monacho
 quibus aliud donetur, non adquiretur eius heredi, sed
 Monasterio, nisi Religiosus expresse iam disposuerit,
 in suo testamento de illis que speravit esse prob-
 avelle, et considerabili in summe, ut de relictis, sub condi-
 cione, aut in diem, nam conditiones, aut eventus post
 professionem spectantur illas ad heredem scriptum,
 et non ad Monasterium; sed et hac re Vic Bías, in te-
atio Valentino luxup. p 1 cap 26 n 100 et seq.

Quales sunt operarum obligationes, iura agnacionis. In hoc similes est superiorum adquirendi modus per professionem veteri adquisicioni per adrogacionem, nam sicut per hanc iura agnacionis, in adrogacionem non transeunt, ita etiam per professionem que agnacionis causas Monachis competunt, non adquiruntur Monasterio, ut colligitur ex his que docet Cataldo lib 3 contra cap 15 n 54 et seq. cum lupos Manonae conf 15 n 14. Casanate conf ho n 37. Unde Monasterium ex persona Monachi non succedit, in maioratus erigente delacionem nominis, et armorum, ut pluribus docet, Bas, et Calcexan d cap 27 n 80 Et similiter, ut usus, et usufructus ex Tutiniam constitutione in persona adrogati permanent h 5 n in fin. Sic etiam usufructus pertinet ad Monasterium rei legato, sive hereditatis relicte, cuiquam sub condicione, si sine liberis deceaserit, et si postea professionem emitat, nam etiam in hoc Regno Monasterium loco filii haberi non solet, quinimo substitutus sub ea condicione Monasterium excludat, etiam si donorum capax sit, tamen emolumentum legati, aut hereditatis relicte, ad Monasterium spectat, vivente Monacho, ut decernit Re Sever d 44 n 46. Et quod magis est, in persona ipsius Religionis permanent annue prestationes vitalicie, quarum usum, seu usufructum Religionis profecti retinent, et generali consuetudine Regnorum Hispanie, ut plene docet, Bas ubi proxime n 103 et prosequitur Caxo nalis de duca in teatro verit tom 14 a Regulari dicitur 56 et 57. Sed an ius patronatus, quod iure vanguardie

defertur in Monasterium transeat? Neque Gemirianus
 conf 32 n 2 Vivian de iure patronatus lib An 64 cap
2 ac plures alii. Affirmat vero Valenc conf 136 ex num
 46 emmo videndus & An Monachus sine consensu Monaste-
 ri ac Superioris renunciare valeat vicariam pensionem
 Lucas de regularibus 56 et 61 et donat d 25, 32 de don.
 d 67 et alior ubi resoluti

De eo cui vivit causa bona et d.
 dicuntur
Titulus 12

Ex quo non aditur hereditas: In saag nulatenus op-
 us est, ut hereditas cuiquam adiciatur servandi testamen-
 ti causas, tum quia Testamentum quoad legatas in eo re-
 lictas, et si non adeatur hereditas sustinetur; tum etiam
 quod, et si hereditas solvendo non sit, neq exi alieno suffi-
 ciat, impune ab herede adire valeat, ex quo beneficio
 inventari succeditur, nec ultra vires hereditarias con-
 venit, ut superius docuimus; et hoc modo succedit etia
 fiscus, dum bonas hereditarias ei adiciuntur nomine ex
 testamento, aut ab intestato herede existente, ut advertit
 Dimenon de Arabues in trac de officio Bailii d 14 n 6

22

in l. si eo tempore C de remis pig. Qui autem dies est casus
 habere dicantur petes ex his que docet Suelbes sem l. conf
 l. per tot, et similis constitutio est in for porquanno l. 6
 de Apren. for in del proc de inventario an. 16 l. 6. et
 proseguitur Molinus l. Aprenio ver. et citos in fin. fol
 30 col 3. Part. de consortibus cap. 20 n. 2. Bardapi ad d.
 for l. 6 n. 22 ac passim alii: Enim vero aduersus deu-
 ltozem cuius bonas subatata fuerant securus est em-
 ptor, si intra decem dies, quos moderacionis vocamus, eos
 usus non fuerit, neq. precium subatationis exolverit,
 ac similiter aduersus consanguineas ipsius deuitoris, dum
 iures retractus, seu beneficio, quod in sacro vulgo dicitur,
 et la sacas intra duos menses, non utantur, ut con-
 titutum est. for in que tengas lugar el beneficio de la
 saca año 1678. Quod in statu Veneto antea iam ob-
 tenebat ut observat Partio de subatatione inspect. 53
 n. 27. Sed quid si deuitor utatur moderacione rei sub-
 atate, vel ex alia causa denuo incidere in potestatem
 deuitoris, an reuertatur hypotheca propter verum fu-
 turarum rerum, quod in generalibus hypothecis aponi so-
 litum est, amve locus sit constitucioni Justiniani relato
 in l. fin. C de remis pig. disputant et
 resoluunt Suardus d. 108. Partio de subatta inspect. 62. et
 novissime Lucas in tertio Veris tom 4. de dicitis et credi-
 dac. 34. ubi alio refert. Si bona vendantur per curiam
 et facta preconizacio aliq. se oponat iures crediti, fiet
 vendicio, salvo tamen iure super precio ob la empuere
 Franco tom 2. fol. 236. ver. nota, et Part. V. executio n. 10. Dies
 preconizacionis non computatur in termino, neq. dies notificacio-
 nis facta deuitori ut utatur moderacione. Cuiusmodi lib. 2.
 q. 152. et Truquet de retractu fol.

33

Erat et ex Senatu Consulto Claudiano miserabilis
per universitatem adquisitio. Et est etiam in nostro
 Regno similis adquisitio per universitatem, dum bases
 recedentes à locis dominorum temporalium omnino
 substantiam amittunt, et lites eorundem bonas, ab ip-
 sis dominis occupantur; nisi recedat in casibus excep-
 tis in ob. 2 & iudeis et Sarracenis vel ex aliis iustis
 causis, sed in hac res adeo severum § 13 per tot

De obligationibus

Titulus 14

Summa divisio in duo genera deducitur: Don 12
com 2 et 3 In nostro Regno duplex quoque obligatio-
 num genus agnoscimus, alterum earum que fiunt
 sine instrumento sive carta, et alterum que fiunt cum
 instrumento, seu carta. Prioris generis obligationes nul-
 lam habent executionem paratam, sed iudicio ordi-
 nario expediendo sunt, iuxta for. 2 de rei vind. Poste-
 rioris generis, alia habent paratam executionem, cum
 incipi valeat à pignoratione, et parte non citata, ex
 ob. 1° n^o Regni 13 de pignori ob. 2 foro et usu p^o
 ni 13 & fiduciariis, et iuxta formam traditam à
 Petro Molinoj in praxi sup. p^o pignorat fol. 66 et
 huiusmodi obligationes sunt, que in instrumentis Ca-
 pitulorum Matrimonialium, locacionis, et aliis simi-
 libus via ordinaria factis continentur, ut adver-

in h. Sese de institucion cap 25 h. n. 3, At cum firma etiam
 comunis, que vulgo dicitur Polandica pignorationis cursum
 impediatur, ut tradit etiam idem Sese vbi nup in Anacep
 a. n. 16 et d. cap 25 h. an. 6. Et inde hic procedendi modus
 vix practicalus, nisi aduersus heredem deutoris, quare
 nunguis obligari, ut tradit idem Molinus in proc sup non
 ut execut fol 64. Alio autem obligationes sunt quar-
 entioris, que ita habent executionem paratam, ut
 privilegiata exequantur, non obstante exceptione, seu
 firma, que nihil aliud est quam allegacio, seu opposi-
 tio exceptionum relesancium, huiusmodi sunt, Coman-
 da, Alvaranum Mercatoris, Consualices, Sentencia, Ar-
 vidualis, paxcium assensu confirmata, et alie similes,
 ut prosequuntur Barbasi ad for vni. de clacion et
monicionibus ex n. h. Sese vbi nup an. 18.

Quibus modis re contrahitur

Titulus 15

Mutuum autem dacio in his rebus consistit: Don h.
com 13. Idem prouat noster Molinus in Mutuum
re mutuatam si ut fol 230 col 2. Et quidem in h.
 de igno partem ac in usu iuris, rei mutuatam At-
 macio pretanda est eius temporis quo in mutuum da-
 ta est, non autem latio contractationis, ex celebri ten
 in l. unum 22. ff. de re creditis, iuncto Molino in estimatio
 fol 136 col 2, ut in rebus in re dotem datis, ac certo
 precio stimatis, considerandum est tempus contractus

matrimonii, et non dissolutionis illius quod valorem, seu
 extimationem eorum prestandam, ut iudicavit in Senatu
 in proce hie Hospital. Diso Mariae de Gracia Civitatis
Leixorag^a sup aprem die 2 Septemris año 1694

Ne accipiendum fiat: Nunc usura in mutui datio-
nibus potissimum improbatum, quia iniquum est, ex-
ter, quo tuus non est, et quo tuas esse desinit, aliquid
supra exigere, cum nihil tuas interit, carere illius
usus, ut advertit Lectorius de usu q 6 n 1 et nos-
trus in Seno D 301 per tot et de inuisionibus cap 8 § 1
n 2, et cap 8 § 4 n 19 et cap 8 § 4 an 16. Sed an,
mutuanti liceat cum mutuatario pacti se solvendo ubi
aliquid ultra sortem, si mutuam pecuniam non solve-
rit, statuto tempore, quo inter ipsoy conventum fuerit?
resolvit in Seno D 110 per tot et in hanc rem
videndus etiam Pater Forcellas consultatione moral.
trae 6 consil 3 per tot. Ceterum de pecunia ad cam-
blum mutuatis usura exigi possunt for en tit 2 Provi-
de loy cambion sing anni 1626, quod et plurius exiote
docet Lectorius ubi nup q 15 et 26. Item usura ob-
tinet in annis censibus, dummodo contractus cele-
retur ad normam emptionis, et venditionis, non
autem mutui, ut prosequitur in Seno D 116 per tot
Et quidem in nostro Reono foris provisum quoque
est, quod annui redditus in fructibus constituantur,
ut plene docet Suedes in cent cons 63 an 3 (1) non
autem ex pecunia debita, imo censum recte con-
stitui, decimum fuit in Nepia dud in proce Tit. Turax
et Inuentionis ville de Castas, sup deposito, licet ex

constituciones Cum onus R. R. V. realis numeracio per-
cunio exigatur, quam in Hispania vix non esse
receptam pluribus docet Contrada d. N. G. n. 56. d. uvi-
tat autem Cenedo quæst. Canonica q. In N.

Ex eo contractus nascitur accio: Sola traditioe
rei, et conuentione e re redenda interuenientibus,
de iure contractus mutuus obligatio; In Arag. vero
amplius exigitur, quippe ut in scripturam publicam
redigatur huiusmodi obligatio. obi item de consuetud
Regni 17. et prob. Enim vero mutuanti rem aliqua
sine instrumento, accio quoq. aduersus accipientem
competere ratione promissionis testibus probata, et
ex causa mutui facta, ut tantundem redere compe-
latur, docet Molinus V. mutuum fol. 230. col. h. ubi Port
n. 3. contra autem h. seu d. 26. n. 10. et plenius d. 4.
30. h. per tot. Iura statuta testium probationem pro-
hibentia, maxime in hoc Regno obseruanda sunt,
uti adeo faciles et huiusmodi probatio, ut vulgare
sit ad plura in Arag. damelo articulato que 10.
explodare probata. Sed et illud receptum est in
hoc Regno, quod si vir constante matrimonio mu-
tuum contraxerit, eo mortuo actio mutui non solum
aduersus eius heredem competit, sed etiam aduersus
uxorem superstitem, quambis hac obligatio in
ipso contractu non appareat. obi item si certum 29
de iure dot. quod singulare est in mutuo, ut va-
ris exemplaribus docet Port in d. obi 29. an. 1. 3.
 (Hoc intellige in censu conuentione, et constituto, n-
 on vero in reservatio, tributario vel iporeario, ut
 docet Franco tom 1. fol. 696.

Et remittitur commodati actiones. Don. com. 14 cap. 2. ita
 tamen ut res commodata reberi non possit, donec usus ad
 quem sit commodata completus exierit; l. in comdato 17 §
sicut ff. comod. Idem probat Molinus § commodatum veri com-
odati natura fol. 77 col. 1. et in eo differt a precario l. 1 ff.
de precario.

Quis non est quoniam de restituenda ea re
teneatur: Exactissimam enim diligentiam, et custodiam
diligentissimam commodatarius prestare compellitur, sed pro-
pter maiorem vim, maioremque casus seu fortuitos non ten-
etur si modo non ipsius culpa saltem levisima et ca-
sus interveniat h. n. § et eodem sensu accipiendus est
for. in tit. comod. qui licet de veritate commodata loquatur
ad quamcumque aliam rem commodatam, et deperditam eius
restitutio providenda est, ut advertit Molinus ubi pro-
et convincitur ex l. regula 2 § 6 veri et licet ff. de iuris-
et facti ignorant. Sed an furti quoque teneatur comod-
atarius, qui rem commodatam penes se retinet, aut al-
teri vendit invito commodatario? negative resolvit Mol-
inus § commodatum veri commodatam rem fol. 77 col. 2.
Sed de hac re dicemus ad tit. de oblig. q. ex delicto nas-
cuntur.

Ne obligatus. Depositum si in pecunia numerata consistat, non solum rei contractus in nostro Regno, sed de eo debet fieri publicum instrumentum, ut ex obs. 1. item ex consuetudine ¶ de prob. ut de mutuo supra, tam videmus, et illud adeo privilegiatum est, ut depositarius capi possit, si depositum non redat, etiam si ad id specialiter obligatus non esset, obs. in tit. comod. Cuius rubrica erronea est; cum non de materia comodatæ, sed tantum depositi decernit loquatur, ut advertit Molinaus ¶ comodatum fol. 17. col. 1.; et quidem pecunia depositum in scripturam publicam reddi solet, quod vulgari comandæ nomine nuncupatur in Arab. cuius naturam, et qualitatem ex asse. retulit D. Fran. Monte-maori & Luencas, in scolis ad comandam in hac re omnino videndus; sed aduc monendi sumus duplex esse depositum, aliud consencionale, aliud iudiciale, circa consencionale unum tantum lubet advertere, nempe vigenaricæ prescriptiones olim non extingui. obs. 2. tit. de deposito, donec for. 2. eod. exceptis curiæ, et minorum; depositum hanc prescriptionem admittit, que in reliquis aliis obligationibus communis erat, ex for. ad repenandum & solutionibus iuncto Molinaus ¶ depositum fol. 17. col. 2. ubi de utroq. deposito non nullæ congerit. Depositum iudiciale formam novissimè constituerunt for. in tit. el. proc. de deposito, et for. in de la entrega del deposito añi 1678. Omnia autem legibus nostris reperimus, cuius forus sequi debeat in deposito iudiciale: Verum deponemus forum, et non depositari re-

quod oportere tradit Baldus in lege acceptam q. 13. C. de
 v. iur. Quia deponens licet actor eius videatur, cum
 nihil à creditore suo petat, imò cum provocet, ut à
 se petat; Neque verè sit, ac sic deciderunt fuit ex meo
 consilio in Curia Salmedinatus in proc. Joany Ma Costa
 super deposito 28 Januarii anni 1694. Secus autè
 erit, in deponente redimendi census quantitatem, ob
 ea, que adicit Salgado in laxatione Creditori p. l. c. d.
 n. 27

Nec pretermittendum est depositum iudiciale fieri
 posse, paxè, vel sub conditione, priorè autem casu so-
 lutionis loco habetur, ut docet Antonij Taver ad ur.
 C. de solut. definit. 6. Secus vero posteriori casu, mo-
 do conditio non sit intrinseca actus, sed extrinseca,
 ut late explicat Gratianus discept. forens. tomo 2. di-
cep. 260 per tot. Cuius contrariè forens. tomo 2. cont.
267 per tot. Ideo quòd donec impleatur conditio, potest
 deponens liberè separari, à deposito facto pones Ju-
 dicem, ut illud sibi restituatur, ut prosequitur M. Sene
D. 192 per tot.

Qui pignus accepit res obligatur. Dom. M. com. 2. et 3.
Ceteri pignus sit res omnis pro debito creditori obligata & in
em. verbi gratia in de actionib. tum proprie pignus vocatur,
cum res in eam causam tradita est creditori. Li. com. 2.
& proprie ff. de pig. act. et de hoc plura, et pulchre adducit
Lucas in tract. vent. tomo 8 de cred. et dicit fol. 26 per tot.
Memento autem sumus, pignus aliud esse conventionale,
et aliud iudiciale, seu preteritum, et de hoc fecit omnes
fori et observantia de pignoribus locuntur, et videat eie
apud Molinum V. pignoriatio fol. 255. pignus autem
conventionale, a quo agitur h. n. S. ubi transfertur in
creditorum, ut lo. veram, ac legitimam pignoris possesio-
nem adipiscatur, ut conprobat si Senes ff. 27 per tot. Et
creditori etiam licet pignus vendere autoritate iudicis
pro exactione debiti, ut docet Molinus V. pignoriatio vix
pignoriata rem fol. 256 col. 3. et formam iudicalem
vencionis pignorum adducit Petrus Molinus in traci
iudicialia, in proc. sup. vendit. pignori fol. 262. Verum
quod huic spectantur videmus tam in S. contra autorem
ut quibus alienare licet vel non quibus cum eo Ali-
marum de nullitate contract. rub. 19 S. n. 25 et seqq.
qui etiam a pignore iudiciale plura remissiones colligit
videm n. 236

32 De verborum obligationibus
Titulus 16 et 4 seqq

Novis obligatio contractuum: Don 12 com 16 et seqq Cum
præces Romanorum formulæ, quibus contractus stipulationis
olim concipiuntur, in usu esse desierint, recensendo su-
nt aliæ verborum obligationum species moribus nostris com-
provatæ, neq̃ enim verborum obligatio stipulatione tantum
contractus, sed etiam aliis modis. 12 § fin ff de reo cred; in-
ter quos præsertim duplicem modum agnoscimus contra-
endi hanc obligationem; Primus est per pactum, sive
promissionem, quo solo animo, et tractatus conclusionis,
in usu iuris differt ab stipulatione, l iurisperitiam § quid
ferre ff de pact. l 1 § cum qui inutiliter; ff de const pecun
At licet ex pacto nudo, sive simplici promissione in
iura præsertim ac de iure non nascatur actio, et oblig-
atio ut tradit Molinus V actio fol 2 col 3, fallit tamen
si promissio sit iurata coherencia contractus, vel si
provetur ex aliqua causa factam fuisse, aut etiam
sine causa, si in scripturam publicam redacta euit,
ut probat Molinus V promissio ver prom simplex fol
276 col 2 ubi Pau n 1 et 2, ac pluraibus aliis exemplo
docet Altimarus de nullit contract rub 1 q 4 n 8 et seqq
Et sane his casibus verbis tantum obligatio contract-
us, neq̃ in usu iuris, sponsiones (vulgo apuestas) duo-
rum contendendum de re aliqua dubia, in quo vic-
tori quid certum premi loco dandum est à victo-

aliter cum obligantur, quam si toris consignentur, ut mo-
 ris erat apud Romanos no anulo spondere, si fides
 est Plinio natur. hist. lib 33 cap 1, et de huiusmodi
 sponsionibus extat elegans, et vnicus textus in l si re
 § si quis sponsionis ff de prescriptis verbis confirmat
 Martineas tomo 2 Curia Philippica lib 3 cap 1A n 2
 = contra autem si Sues sentu d 182 n 2A

Secundus modus
 est, quo verborum obligatio contractum, mutuis promi-
 sionibus fieri solitis in pacto nuptialibus, sive capitulis
 matrimonialibus; argumento textus in l promittendo pro
 iure dot. iuncto Curacio in l 1 de verb oblig, cum solus
 promissione dotis huiusmodi obligatio contractur; (Franco
 tomo 1 fol 78 aut solam promissionem dotis non esse dotem con-
 titutam ut obtinet in iure) quamquam soluto matri-
 monio, non aliter Maritus teneatur dotem restituere,
 quam si per Apoco instrumentum dotem receperit con-
 tet, cum per solam dotis promissionem, eam non inte-
 ligatur recepta; de quo plura apud si Sues d 86
 neg dotem esse tradit don la com ff Enim vero si in
 ipso dotalis, in eisdem pacto nuptialibus tracti dica-
 tur, velut recepta a viro interdum restituenda erit.
 si Sues d 85 si Montex d 13 per tot qui affirmatiue
 resolunt. (Vide Cancen 3 var cap 4 an 31. qui cum Fran-
 nco tomo 1 fol 312 affirmat procedere eorundem senten-
 tiam quando contractus est viduar, pupilla, vel propria
 vna; haveset prorety; aliter vero contractus viduar)
 Item si per Maritum factum sit, quominus dotem
 tempore promissionis exigeret, et inter moras pro-
 missionem solvendo esse delictum, quia hanc culpam,

et periculum pretat Maritus, quo sic ut videtur potest
 accepisse, quam non accepit. l. si extraneus 33 de iur.
dot. l. Mevia Ad ff. soluto matrimonio. Ne mutua pro-
 missione, seu stipulatione, que in capitulis matrimonialibus
 fiunt, legem accipiunt, ex voluntate contrahentium, l. lex iu-
rogentium 75 quinq. ver. item Marcellus ff. de pactis l. con-
tractus 23 ff. de regulis iur. quod in his maxime proce-
 dit ex his que tradit Pott. V. instrumenta n. 64. Duplicem
 autem contrahendi formam seu, et pragmaticam notissima
 reperimus; alteram ad germanitatem; et iustas foro, et
 iustas observantias, alteram: Capitula matrimonialia,
 ad germanitatem sunt, cum in eis utriusq. coniugis
 bona communicantur, et inde solido matrimonio, inter con-
 iugem superstitem, et heredem premortui equis portio-
 nibus dividuntur, quae iam finito societatis tempore,
 ut post Molinum docet Pott. V. vir et uxor n. 64, h.
Senes d. 404 n. 7. Secus si viduitatem superstes reti-
 nere velit, quia propter germanitatem ea non a-
 mititur ob idem propter l. de iur. dot. Et hoc apu-
 me consonum est nuptiarum contractui, cum, et ma-
 trimonium dicatur societas vite in l. 1 ff. de action. iur.
amotar. conuocium omnis vite in l. 1 ff. de titu. nuptia-
rum, et vir, et uxor diuine, et humane domus soci-
vocentur in l. aduersus Cæciliam expil. hered. C. in
vero nullam inter res bonorum comentionem habent
citra superiorum consensionem, ut notamus sup. ad
§ nuptio ut de pat. poter.

Iustas foro, et observantias
 hec sunt capitula nuptialia, sive capitula matu-
 monialia. Primo si maritus quando matrimonium

constat dominium rerum mobilium uxoris nanciscatur,
 ut, et uxoris administratione, ob. 1 ut rex amot.
Uinculis his que dixerunt ad ut quibus alien liceet.
Secundo quod bona titulo lucrativo quecumque acqui-
 rantur ei in solidum ad quem ex causa lucrativa
 pervenerunt, et bona acquisita titulo oneroso comu-
 nicentur, etiam si tantum viri nomine emptas sunt,
ob. nota 33 ut de iur. dot., ob. fort 1 cui iunoes in
Serre 2 404 n. 10. Tercio quod coniux superstitens vi-
 duitatem habeat in omnibus bonis uxoris premortu-
 tate, et si ea non possederit, sed solummodo eius fuisset
 ut quoad proprietatem ob. 33 et 34 de iur. dot.,
 vel si querita essent constante matrimonio titulo lu-
 crativo, ut docet Molinus in viduitate uxoris viduitatem
habet fol. 330 col. 4 in fin. Quarto quod ex alienum
 a viro, et uxoris contractum, vel a viro tantum, sed
 uxoris in utilitatem utriusq. ab utroq. solvatur, for.
2 de cont. coniug. ob. item si certum 13 de iur. dot.
 Secus si contractum sit ad eius voluntatem, vel ante
 matrimonium, quia solum ex alienum mulieris, etiam
 ante descendat, ex obligatione, que matrimonium pre-
 cessit, et ex eo potest a bonis utriusq. coniugis com-
 unibus, ob. 1 ut rex amot. Quinto quod bona que-
 cumq. mobilia, et etiam uxoris titulo oneroso que-
 sita, constante matrimonio, tempore mortis unius
 coniugis reposita communia sunt, inter superstitem,
 et heredes defuncti, ob. 1 et duabus reg. et ob. item
si vir 10 de secundo nuptis et ob. 22 de iur. dot. Sexto
 quod viri et uxoris iura habeant memoraciones foras-
 tas, quas refert Molinus in 1 divisio fol. 38 col. 1.

et fol 100 col 1 Ita tamen ut heredes veri eas extra
 exes possint, non autem heredes uxoris, nisi in specie
 obi 3 de secund nup ut advertit Molinus V uir
 et uxori fol 1336 col 1 in fine. Et huius melioratio-
 nibus uxoris contenta esse debet, quia in hoc Moxo
 bona parafertalia de quibus in hac lege C de pact
 conventi habere nequit obi penult ut declaratio-
 nes monetarie et tradit Præfatus D Röh tot ho. Por-
 tremo ex usu, et consuetudine, Regni mulieri non
 tantum ob premium virginitalis, ut vulgo lactatur,
 quam ratione dotis recipiende, dotalicium, dotalici-
 um seu formas dotis constitui solet, ut docuimus
 ad S. ut et aliud a donat, et hec per indicem demom-
 strares sit satis, ut intelligatur, quando tabule nup-
 ciales hant iura fori et obsequencia Regi, qui
 plura desideret adeat Molinum V uir et uxori obi
 10 et in scolis ad obrem de lux dot vel si maris 4
 Petrum Molinum in processu super divisione bonor
 fol 174 Qui rem hanc dilucide exponit. Ceterum
 monendi adue sumus tabulas nuptiales fieri posse
 tempore contractus matrimonii, et post contractum
 Matrimonium, licet tamen ut posteriori casu non
 habeant eadem privilegia quoad dotem, et eius ad
 augmenti constitutionem, que haberent si initio
 matrimonii fierent, ut præquitur Canonate con 6 q 2
 Præfatus D Röh per tot, quod locum non obtinet in con-
 stitutione virginitatis, dummodo uxor ei in pacto nuptia-
 libus expresse non renunciauerit, ut tradit Port de con-
 ventibus cap 46 per tot omnino videndus. Si quis
 promittat unum vel duos filios deventurus duo Gratianus
 discip 324

Quando capitula contrahuntur ad perennitatem vna
 cuiusq' coniugii communicantur, ut affirmat auctor, et vna
 que adquirentur constante matrimoniali, etiam si sine
 titulo lucrativo, vel honorario adquisita communicantur
 etiam si Sene D. de n. l. quambis haurias tom 1 fol 334
 contrarium auctus sit dicere nigras D. de n. l. qui
 affirmat et obs. B. de iur. dot. loquitur qu-
 anto non contrahuntur ad perennitatem, ideoq' soluto
 matrimonio hoc casu omnia vna equaliter dividun-
 tur ut ait auctor h. et Molinus Uxor et vxo. fol 338
col. 1. Adverte, quod vxo ad lucras perennitatis recep-
 tione debet proscare. Matrimonium dotem receptive franco
 temo D. fol 18. Adverte, quod si capitula matrimoniali-
 bus, doti, seu augmentum dotis, et viduitas renunciata
 vel limitata exprimat, videtur nec testamento constitui, vel
 ampliori potest. Ter. de consortibus cap. 16 n. 10 Sene Dece.
2. 6. n. 11. 12. 13. nisi in iuris capitulis reservata sit facul-
 tas, constituendi vel expediendi dotem vel viduitatem, hoc
 intellige, post contractum matrimonium vel intertamento,
 et aliunde ut bona sint fideicomiso subiecta, et adverte
 quod mulier non potest contrahere nova facta nuptia-
 lia, quoad dotem et arrium, ignorantibus consanguineis
Ter. ad obs. 1. de iur. dot. Sene D. 383.

De Fideiussoribus

Titulus 21

Pro eo qui promittunt solent alii obligari: Den 16 com 48. Ver-
 va hoc ad fideiussores contractus referantur, non autem iu-
 dici, de quibus infra dicemus, ad lit. de validat. et quidem
 in fideiussore contractus tunc notanda sunt; 1 quod in non
 compellitur ad solvendum, sed pignorat, donec solvat, et
 vel faciat solvere, in quo non obreusatur autem preven-
ti C de fideiussorib. 2 quod nec teneatur assignare bonas
 vel eas cedere, sicut principalis deitor, ex obi. dem. fide-
iussor. obi. item notat quod fideiussor ut de fideiussorib. nisi
 velut reus principalis obligetur, quod sepe fieri solet; et
 de utroq. casu tractatur h. de iur. d. 193 per tot. 3 quod
 nullus in contractu fideiussore non provocetur, ut adver-
 tit Molinus V fideiussor. vel fideiussore. pariter fol. 138 col.
A, secus autem in iudicio, ex fori in lit. q. la muges
no puda. rex cablevadora. an. 1585 statim potest
 esse in iudicio, et ex hoc, dummodo non sit cablevadora.
Larripa. lomo 1 fol. 103. hanc lomo) et sane
 fideiussor quandoq. quis intelligitur constitutus, dum alte-
 rum ex contraentibus commendaret, vel approbaret, ac sic
 decimus credimus in processu Ludovici Claxamones sup
firmas fact. die. 10 decembris anno 1630. arg. text. in
ca. qua comendandi 43. f. de contraendis empzione. Sua
tandem 6. in 1. d. mandat. lunelo Mantica. ce. tacit. et
ambiguus lib. 1. tit. 13. n. 13. f. @ autem Gomez. lib. 2. var.
13. n. 3. Stracas de accuam glori. 11. n. 26. nisi dolores. f.

corum nec qui pro alio breuius prestitis secundis fidei-
uonibus lueratur, ut animaduerit Suelbes sem 4 con/
34 n 13 ut nec fideiuror pure constitutus, quambls
pixon obligatio secuta novacione, in alteram dedu-
catur, ut prosequitur A Sever d 228 n 3

Ad S Si plures

Singuli in solidum tenentur: sed iuxta ponunt Epitola d
Adriani beneficio divisionis hoc n 5 quod in Regis castela
servari quog docet Sacerdo in l 1 n 2 tit 16 lib 5 Recop
Et in hoc regno idem procedit si ex instrumento fidei-
uonij solum ut fideiurones obligati appareant, secus ve-
ro si ut devotores principales; nam ex eo beneficio di-
uisionis renunciare videntur, arg ter obi de iugurta l 1
ut de generali prius locij Regni. Cum et hoc casu non
obscuro reo principali pariter statim fideiurones conve-
nere; secus si fideiurones tantum se constituerint, ut
adverit Port V fideiuror n 5 ac proinde beneficio
quog excusionis a Luciniana inducto in novelas
renunciare intelliguntur, dum ut devotores principa-
les obligantur, et hoc sensu, d obi 12 accipiendam
esse convincitur ex aductis a Port d n 5 Enim vero
fideiuror indemnitatis nunquam conveniri potest, ni-
si prius reus principalis convictus, et condemnatus
existat, ac sic iudicatum referit Port l ubi nect n 3

Ad S Fideiurones

Accessio est principalis obligationis: Unde ex live.

ratione generale facta à Creditore deitori suo, consetur
 quod fideiussoribus liberari, l. 2 de duobus reo l. si omnia
 27 § fin § de pactis, iuncto Antonio Sabro ad ut C de duo-
 bus reo def 3 ac sic decursum etiam fuit in proc Domi-
 ni Martini et Pomax, super iuris anò 1627. Et hinc
 per contractum queri potest, an interruptio prescriptionis
 facta ad verum reum principalis intelligatur etiam ad-
 versus fideiussorem, non citatum et ignarum, et sane
 in fideiussore iudici affirmativam partem tenet si Sever-
 de iurib cap 13 n 5. Secus in fideiussore contractu, ac
 sic iudicatum refert in curia d. T. Gra. cuius dixerit
 tatem rationem, tradit d cap 13 per tot, idem assumptum
 provat d 164 per tot

Ad § Si quid

Pro reo solvere. Fideiussor autem apere nequit ad-
 versus debitorem, ante quam pro eo solvat; postquam
 vero solverit consequi poterit à debitore quantita-
 tem solutam, et omnes expensas, et damna in dupli-
 qua solutionis causa sustinuerit, ut provat fori quic-
 cumq. A de fideiussoribus: obi item nota 18 eodem, Cete-
 rum si debitor bonas suas vendere velit, qui desi-
 turus sit solvendo eius, non prohibetur fideiussor adire
 Iudicem, et apud eum petere, ut bonas debitoris impa-
 rentur, cum ad quantitatem necessariam solutionis
 debiti, ne postea bonis debitoris non obstantibus, debi-
 tum ex bonis eius solvere cogatur, ex foro cum quis
 De fideiussoribus, et hanc sententiam, iuri, et rationi
 consonam esse, docet cum multis Fori V fideiussor n 15

Molines Comparamentum fol 116 col 4 et fol 1a fideiussorib
 Sed in casu quo pro debitore soluit, ad recuperandam quan-
 titatem solutam fideiussor viam ordinariam agere debeat,
 non autem executiva, nisi ei creditor actionem suam for-
 tuito privilegiam commiserit; vel si fideiussor esse iudicialis,
 ut prosequitur Port ubi proxime in 12 et seqq (liber
 10 unus concors deventi, adversus alterum, sicut et cessionis
 sicut facta a creditore, agit, cum privilegiate. Olea de cessionis
lib 1 cap 1 per tot ut 2. et eodem q 1 in 6.) Neq fideiussor
solvens pro reo principale potest adversus eum
ubi compensationis remediis, deum debitore quod ut eius
pro quo fideiussor, quia fideiussor solvens, non liberat
atque ipso iure debitore principale, quapropter, dum fi-
deiussor solvit, curare debeat, ut sicut actio a creditore
cedatur, quo adversus eum agere possit, vel si ipse con-
ventatur obiceret compensationem, ut laicus explicat in
seren de iudicium cap 6 § 1 in 10 et de cessionis actione
cum plura collegit idem D 103 per tot 2. Adverte quod
 fideiussor potest obtinere a securitatem honorum aut mer-
 cium principalis pro quibus fideiussor dicitur tract de cred
 et de re D 103 cum seq Fontanela de pactis claus A
 glof in 30 et seq. Adverte, quod fideiussor potest petere a
 reo pro quo fideiussor, ut liberet a fideiussione quanto pot-
 eam alia debita contraxit laxia D 23 Cuiusmodi tom
3 contron fol 100 scribit, quod debitore propter detractionem
conditionis tenetur cavere, et quod propter subiectionem
abdicationis parant tota eius sequitur. Adverte
 quod electio unius ex duobus coram deventi liberat
 alterum D. Baloni illustra iure cap 6 Nota multum
non tenet esse fideiussor nisi per a rancamentis, franco tom
2 fol 223

3
3
3

De In stipulat

Et quodquomq; scriptum sit, quau' actum, uideatur et
 tam actum: Instrumentum enim est pro ualio, pro ualio,
 nota, et manifesta, ut post alios tradit in Senes. d. 1. 2. 2.
 n. 34. Olone Justinianus in l. penult. C. de contra et comit
 stipul. relata in §. litem. veraxio. In inst. de inuit. stipul.
 Constituit, quod si in instrumento dicatur negotium futu-
 re actum inter presentes stetur in instrumento, nisi ma-
 nifestissimis pro ualio, uel per testes idoneos, omni
 exceptione maioris aliquis ostendat, se uel aduersarium
 suum toto illo die quo instrumentum confectum est a-
 lii fuisse, idem comprobat §. si scriptum. 17. inst. d. ut
 et obs. item. et in u. 7. de pro. faciendo. uinctis. Pro. de
 incompatibilitate. p. 2. cap. 1. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.
 licet in frag. testes contra instrumentum, preter. No-
 taxium, et instrumentario admitti non soleant; ex
 obs. quidam. 2. 5. d. ut. et obs. item. 7. de. 16. de. fide. inst.
 quas plurius explicat. Molinus. 1. testes contra. inst.
 xumentum. fol. 3. No. col. 1. enim uero ad coaluandum
 ipsum instrumentum, recte admittuntur, ut iudica-
 tum refert in Senes. d. h. 2. in fine. Sed an actum
 quoq; intelligatur, quod scriptum fuit in instru-
 mento, dum aliud scriptum appareat, in eius protoco-
 originali, uel statuti. In hac re communis est docto-
 rum sententia, quippe standum esse protoco, poti-
 us quam publico instrumento, ut post alios docet Pa-
 xeta de instrum. edicione. ut l. resol. 3. §. 1. et ex postu
 Montex. d. 4. 4. n. 1. Senes. de inuit. cap. 2. §. 1. n. 23.
 quoniam instrumentum reparandum est iustis pro-

tocolum, seu notam originalem, ut plene docet Solutio
 nuy reparatio veri die 10. fol 284 col 1 quod etiam
 procedit si cum notam, et scribis ipsius instrumenti
 reparatio petatur, idem Solutio, ubi nup reparatio
 col 2 ac si instrumentum simulq^{ue} protocolum prime
 va Martini, seu ut vulgo dicitur Bataxdelo adven-
 tur, potius huic standum esse defendunt Beronius
 vol 2 conf 1 a n. 64 Menochius de arbitris lib 2 conf
 2 ca 187, ubi alio referunt, contra autem sonet.
 Terentius lib 3 q^{ue}stiones q^{ue} 21 a n. 1. at in hoc Regno
 priorem opinionem eam distinctione acceptam nomi-
 nus, quippe fidem non adhiberi protocolis, sed mat-
 rici, seu Bataxdelo, in his que sunt contra eius or-
 dinacionem, secus vero in his que sunt preter, ut
 decisum fuit in C. D. T. Arag in proc Peri frequenter
 super manifestatione scripte 2. Aprilis anni 1635 et com-
 probat Taveri ad ut C de fide instr def 18. Sed si
 nec Bataxdelus nec protocolum, reperiantur, inst-
 umentum extracto credendum est, ut post alios docet
 Adicionator ad Cuenca in scolis comand claus 2 n 6
 A Item affirmat Covarrua Decis 153 n 12, et n 13,
 Item 15, fideiuratori competit exceptio, que competit prin-
 cipali, hoc est realis, non vero rationalis exceptio.
 Fideiuramentum dicitur, conveniri potest vel coram iudice. Electionem
 et lo copia ut contra dicitur, vel ante iudice seculari, si vult
 appere principaliter n 14, nisi fideiuratio facta sit in curia quia
 tunc preces in illa curia debet conveniri n 27, exceptio dicitur
 fideiuratori, licet, quia omni casu est conveniendus coram dicitur
 co n 24 Francz e Urubonij q. 56 In Arbitris et in Cauela
 fideiuratori potest conveniri sanequam principali. Item n 8

44 De literarum obligatione
Titulus 22

Olim scripturae fuerat obligatio: Doni II com 37
obligatio literarum fuerat olim, dum quis Chirographo,
aut alio quovis scripturae instrumento, mutuo con-
sensu Creditore tradito, professus est, se ab eo certam
sumam mutuam accepisse, cuius confessioni statueret,
si intra biennium exceptiones non numerate pecu-
niae, usus non sit. h. s. n. Et in Prag. nec creditor pecu-
niae sit, nisi a Tabulario instrumentum conficiatur,
ut supra notavimus ad ut quib. mod. cont. oblig., nec
haec scriptio, seu quereles non numerate pecuniae, ad-
versus confessionem debitore, ulo casu locum habere
solet. Obi. item exceptio 22 de prov. faciendo cu. carta.
Adco, ut nec in curia Mercatorum Civitatis Zesarae,
contra confessionem Mercatorum Chirographo cuius fac-
tam admittatur, ut prosequitur D. Terentius de Nono
in anali. ad albar. Mercat. §. 6. per rot. Cui iunges
eius adicione Cuencae videm. li. f. qui alio. res.
sexunt. Si promissio facta est sine carta, et sine causa
haec scriptio locum habet in notis ad Molin. fol. 127. Sed
quid si in instrumento, constitutum, venditionis, non receperit
pecuniam, sed renunciatur haec scriptio; non poterit opo-
ni tum dicta exceptio. Molin. ubi nup. Notat quod haec
exceptio non poterit relinqui iuramento pariter adversus
Molin. V. iuramentum seu iuramenti delatio fol. 129. col. 4.
Post eodem n. 27. Potest tamen probari testibus instru-
mentariis et Notario Franco. tom. 1. fol. 529.

De obligationibus ex consensu
Titulus 23

45

Inter absentes quoque talia negotia contrahuntur: Neque in usu iuris locum obtinent, in omnibus conventionibus, que solo consensu perficiuntur, receptas sunt in hoc Regno, in quo videtur contractus, adeo, ut ante acceptationem, seu consensum creditorum, obligatio firmata, et irrevocabilis remaneat, quia alieni stipulanti ob personam notarii contentis instrumentum nemo provertitur, ut plene docet Pozz ad Molinum Instrumentum n. 44 et seq. et idem probat h. Montex d. 41 n. 43. Unde si stipulatio Notarii adit, obligatio absenti acquiritur etiam ignorantibus; ita ut obligatus ab ea recedere nequeat; quambus si etiam Absens non acceptaverit obligatio evanescat; nam licet actio a voluntate devictoris non pendeat, tamen potest pendere a voluntate creditoris, cui adquirenda est actio, ut ad rem docet h. Serre d. 298 n. 15 et seq. Videmus observatum in Regno Castelle, ut remissive docet Olea de ceuon iuris ut Aq. d. n. 37 omnino videndum; Sed in Aragonia id procedit propter privilegium castis, et quia intelligitur notarium absentes nomine stipulantes, ut prosequitur et colligitur ex his que referre Cuencas in solis comandi claus. 21 n. 19. Ceterum si in contractibus inter aliquos celebratis, quidquam absenti promittatur, et tamen obligatio, et actio acquiritur non autem privilegium executionis ipsius contractus licet aliud sit iuxta Castelle Velas dicitur iuris dicitur 21 n. 18.

De emptione et venditione

Titulus 24

Emptio et venditio contractus: Den 13 com Vet segg Emptio et venditio solo consensu perfectura, etiam si nulla scriptura interveniat, nec precium numeratum sit, ac nec arra quiddam data fuerit § in tit pro et pme h ut. Secus in nostro Regno, nam si nec arra, nec traditio mercis, nec cursor interveniat, emptio et venditio non est perfecta nudo contractuum consensu, sed § solidis solutio licet ab huiusmodi venditione recedit obs in tit de pace intor emp et vendi cuius verba repetita extant in obs tom in Arag^o 39 de generali pms locum hunc in Arag^o. Solutio autem venditio, si arra sit venditori tradita loco precii obs si aliq ement § de emp et vendi, alias si venditori recedit in duplum arras restituere cogitur, sin autem emptor ipsas arras amittit, cum loco pignorum tantam dare fuerint, pme h ut, et pluribus comprobatur. Tit 1 venditio n 10. Vnde perfecta remanet venditio rei mobilis, si emptori sit tradita, vel interventu cursoris facta. Qui colligitur ex d obs in tit de pace int emp et vendi. Eius vero venditio rei immobilis nunquam perfecta intelligitur nisi ad scripturam publicam redigatur consensu. Tit 1 venditio n 1 et segg (2)

etiam re tradita

- (1) vel fiat ista venditio rei mobilis publica scriptura vel duobus testibus ad hoc vocatis. Maximus in de emp et vendi
- (2) imo valida et venditio rei sedentis sine instrumentis, pluribus argumentis docet Franco ad obs 11 de pign tomo 1 fol 611 @ predicto, nupus aliis autoribus

In his autem que scripturas consueverunt. Non aliter
 perfectam esse emptionem, et venditionem. Sicut in
 iuris dicitur per instrumentum, quam si completiones ac-
 ceperit, et fuerit partibus absoluta; sed in hoc Regno quod
 id quod in iuris dicitur, instrumentum venditionis omnino
 completionem accipit si a venditore et duobus testibus
 subseruatur, iuxta formam in iis formis per testificari, et
 res vendita consuevit rationi traduntur; ut exprimitur
 extra in for. l. de emp. et vend. quod ad omnes contractus
 generaliter extensum est, in for. A. et D. de Tabell. et pro-
 sequitur post Molinum Per. V. confrontatio n. 1. et reg. (1)
 Cetera autem sunt demonstrationes in contractu vendicio-
 nis expressa, confines nominare necesse non esse dicitur
 et probat text. in l. 63. §. 1. ff. de contrahenda emp. ac sic
 decernuntur in C. D. Mac. titulum de locumtenentium
 supragis, in hoc iuris forma Joany del Rey et Claveria
 anno 1623, et comprobatur notarius de vixis q. 68. per
 for. Neg. instrumentum recognitionis seu antipoca, alie
 iuris tributi continetur fundi reuocari inominatis, nu-
 lum esse collatum, ex his que si aud. censuit in proce.
 Dicit Sevastianus Lancis sub mans. sexto Jo. Maxe an
 1624. Secura Lanza et comprobatur Molinus ver. calenda-
 rium fol. 206. col. 2.

(1) Facto Inst. vend. omne comple-
 tionem habet, venditio rei immobilis, tamen si postea alte-
 ri vendatur, et tradatur, in presentibus quamvis vendi-
 ditio habeat clausula pueri et constituti, na hoc or-
 lam operantur a venditori; ut nulla pericula, etiam loco-
 anoni, se tuca, post contra emptori nisi hoc iuris pre-
 capia ab ipso interuenerit fuerit, per tempus a lege desig-
 nitum. Sit in proce. D. Aluanda et Surraa sup. citati. 28
 maii anno 1605

1000

Ad 5 Sed et certu

Sed, et certum esse precium dicitur? Preter mix-
com, sive rem venditam, precium quoq' eius rei certu
adesse oportet; Sed advertendum est, quod preteritu de-
ceptioni in tuto precio rei vendite, non est locus in
(1) Mag^o remedium l. h. C. de rescind. vend. quia hic non
habetur in integram restitutionem obi. fori de p'icill. ab-
obi. in tit. de contrac. minoru. Nec enim sola precii vi-
litoris quarela, contractus sine ulla culpa celebratus, liti-
gioso strepitu turbandus est, ut inquit Constantinus in l.
h. C. Thodo de contr. emp., quam Tribonianus a Codice suo
abesse voluit. Imo hoc privilegio certe repugnant, et
hinc illud vulgare dicitur, receptum noximus in Mag^o
quod tantum valet res, quantum vendi poterit. ut tra-
dit Molinus l. deceptio fol. 89. Sed ab hac regula excipi-
endus est permutacionis contractus; (mixtum ut ait Mol-
nius l. permutatio fol. 256 col. 3) ex fori in tit. de verb. sign.
Iuncto Molino obi. nuper. et quidem si fraus et dolus ali-
cuius contractuum iure convincatur, in omni contractus
enormis deceptionis rationem habendam esse advertit
Molinus credimus; quum minimè obstat certe privilegi-
um, nam ei standum non est, dum quædam contineat con-
tractus ius naturale, cui nihil magis contradicit, quam fra-
us, et dolus, ut ad rem docet Menochius de presump. lib. 5
presump. 3 n. 69. Unde venditor instrumenti comanda debet
ulla mentione contractate, si postea eam habere constet, te-
netur emptori precium restituere, ut pronunciatum fuit,
in proce. Joanes Baudista, nec non Petri ferris et Beat-
rice Confar sup. iuris 18 octobris anni 1590

Ad 3. Item precium

19

Permutationem propriam esse speciem contractus: Ex Precii sententia quae adversus Justinianorum sectam prevaluit auctores Justiniano h. 8. n. et idem in hoc Regno servandum, quod adeo verum est, ut in emptione, et venditione sive loci retractui, sive iuri, quod vernaculo sermone Aboloni, seu de la Saca vocamus, ex quo consanguinei ex ea parte unde venditas descendunt, eas extrahere possunt, consimili practica emptioni oblato intra annum, et diem, vel si emptioni interseruant, intra decem dies a die celebrati contractus numerando, ut in foro comptates § et seq. sit comuni dividendi, teneto Molina V. Aboloni fol. 114 col. 1. in permutatione hoc veneficium de la Saca locum non habet obi fin de consort eiusdem rei. Praeterea in venditione rei tributaria solvitur laudemium domino directo, cui et us etiam fatice comperit, de q. infra dicemus, non vero in permutatione, ut adversus Molina V. permutatio fol. 260 col. 1. in princ. Sed an detax sit permutatio si pro aliqua rei deestur merx et pecunia numerata, et sane venditione esse, si maior pars precii in pecunia consistat (1), aliter non; ut resolvit Molina ubi proxime ubi Petr n fin (1)

Ad S Empuio

Jam sub conditiones quam pure contrahi potest?
 Sed an venditio facta cum pacto de retrovendendo
 sive ut vulgo dicitur cum pacto de gracia redem-
 ptiva sit conditionalis, vel pura hic non immerito in-
 queri potest; et quidem magis est, ut sub conditiones
 resolvatur emptio ea lege facta, quam sub conditio-
 nes contrahi videatur, ut in simili ratio dicitur. U-
lpianus in l. 1 ff. de leg. comisso. Huiusmodi conventio
 in omnibus fere Regionibus omnibus temporibus pe-
 ne usitata fuit, ut advertit Don ad l. si fundum
et seqq. C. de pacto inter emp. et vend. Diversam ha-
 bet vim de foro, ac praxi nostri Regni, ac in usu iu-
 ris; Nam in hoc Regno oblat, et condonate a venditore
 resolvitur dominium, et possessio per instrumentam ven-
 ditionis in emptorem translaturum, et hoc sive verus obli-
 gatus, sive directus, pactum revendendi conceptum ab-
 rere, ita ut in iudicio posterioris venditionis obtineretur
 valeat quantum pactum ex intervallo laboratur
 quod secus est de iure, ut lacijs prosequitur. Si de-
ser. d. Met. et seq. per tot. qui plura etiam congerit cir-
 ca subintelectam remissionem, et renunciationem pacti
 revendendi. d. l. 1 et seq. Quod adeo verum est, ut si em-
 ptor nolit retrovendere haberi solet, revenditio pro
 facta, quidquid sentiat. Barbasi ad for. s. comuni di-
videndo n. 10 quod et in pacto de vendendo tantum
 certo precio locum habere consuevit. Si in proc. Ema-
nuelis del Rey super deposito anno 1704 hoc ut
 contra venditorem non verum oblat. C. de l. 18 n. 26

An tempus retractus incipiat currere, conans
 à die rei venditæ et traditæ cum pacto de retro-
 vendendo, an vero à die huiusmodi pacti remi-
 ssi, seu extinctæ lege conuencionis? Si vendi-
 tio fiat, ut liceat venditori rem redimere intra
 certum tempus veluti duodid vel aliquid annu-
 epi non redimat, emptor secutus sit solito qd
 plus res valet venditori, huiusmodi tempus ad
 retractandum currit à die finita facultatis ad
 retractandum ut Sueses sem. 2. cons. 10. affirmat
 Si vero res vendatur pacto aduicto ut precio
 soluto quouo tempore, potit redimere, tunc à die
 vend. incipit currere. Fran. Monuencior. et Cu-
 enca in decis. 114. v. 10. l. 1. p. 10.

Etiam pactum retrovendendi, ex certo tempore, sit
 iuratum Sueses sem. 2. cons. 13. n. 4. et in simili, to-
 mem 3. ut licetum tradit Martin. Stapeli. in
 manuali conuencionis C. 17. n. 748. in fin. Canceri, lib. 8
 var. cap. 13. Corrada decis. 110. in principio &c.

Ad S. Loca Sacra

Ne conuequatur quod suae intencioni non deceptum esse
 Cunctas rei ex emptio actio, non ad precium dumtaxat
 recipiendum, sed ad id quod intencioni competit, l. uictas
rei. Tozz. de euictione, et pluribus exponat. Fontalera in
cap. fin. de emp. et vend. n. 6, modo si denunciata fue-
rit venditori, alias non tenetur de euictione (1) obi-
tem. si Clericis. 11. de privilegio general. nisi pacto
id remittatur, ut aduertit Fontalera l. v. cap. 2. n. 39
ver. item ad e. et Bardassi ad for. 3. de rei vindicac.
n. 6. Sed et si l. denunciata non sit saltem ad pre-
 cium recuperandum, emptorem agere posse docet Ma-
 nguilius de euictione, q. 6. ex n. 20, modo licet vna
 fide perrexit, arg. tex. in l. si per imprudenciam. 54.
 l. si alienam. 76. de euictione. Et quidem venditor ex
 natura actus, de euictione tenetur, etiam si ad id
 obligatus non appareat, ut docet d. Sese. d. 14. n. 4. in
 hac rei omnino videndus, sed si emptor sciam. tempo-
 re venditionis rem alienam emerit, nec ad precium
 recuperandum agere poterit arg. l. si fundum. 27. C.
 de euictione, et poss. alio probari. Sese. d. 14. n. 2.
 et d. 403. n. 25. et seqq. nisi in ipso contractu euictio
 stipulata fuerit, ut relexit Cardinalis de Luca, in the-
 auro verit. d. 44. de feudis n. 14, et de emptione, et
 vend. n. 43. d. 11, et qui de hac materia plures de-
 sideret, adeat Guamanium Cavalinum, Manguilium
 et alios qui integros tractatus de euictionibus scrip-
 serunt, et ex notis videndus. Molinus de euictio fol.
 124. et ver. Recursus. 277.

Sed praemittendum non est casus ab his omnibus omnibus,
 quippe non solum emptorem evictionis nomine agere
 posse, si per plures personas emptio ambulaverit, ad ver-
 eum primum autorem culpa, omnia immediato venditore,
 ut collegitur, ex l. si pro re 2^a §. de evict, iuncto
 Alex. in iudicis, et prosequitur Saxonius de evict.
 c. 1ª per tot. Sed etiam quemcumque textum evictionis
 parum, qui propter eversionem, accionem, et iurium, et
 desitoris sui nomine, poterit agere adversus primum
 autorem damni omnia alia immediatis venditoribus, ut
 declinans fuit in proc. Margarita Perez sup. apren in
 Cuxia D. 7ª pag. 1ª año 1707, ubi evicta domo, et recu-
 perato precio ab emptore, ex alia domo vendita a do-
 mino prioris domus evicta, emptor secunde domus
 eversionem parit, est evictionis nomine, omnia eius
 immediato venditore adversus primum dominum prio-
 ris domus evicta, uti primo eorum, quoque autorem dam-
 ni, ut omnia circuitus inutili vitaretur, arg. text. in l. 1^a
 Sed ubi restitutio l. 2^a de minoribus, et ob. 6^a de pascu-
 general, iuncto Cuxia como §. contras 3^a n. 4. li-
 cet ab eo ius, et causam ultimis emptoris non have-
 ret in re evicta arg. text. in l. emptori 28^a C. de evic-
 tione, et comprobatur Larrea Decis. Granat. 13 n. 6
 Cuxia como 184 n. 1. Lucas de emp. et vend. 28

n. 33

Nota quod si alicui venditur hereditatem, et per
 spacium trium annorum, vel maiorem partem eius, natu-
 raliter, et defacto eam post venditionem possidet, et al-
 teri eam obligat, vel hypothecat, valet obligatio etiam si
 in instrumento confusus sit possideri nomine precario, et
 a venditionis

de constituto; similiter si vendiderit hereditatem, et post vendi-
 tionem, per tempus immemorabile vel maiorem eius partem
 naturaliter et defecto pariter, et postea alteri vendide-
 rit, et realem et naturalem secundo emptori tradiderit posse-
 sionem; secundum preteritum prioris; etiam si nomine prioris
 vel constitueret possidere nomine precario et constituto
 for. l. de emp. et vend. l. 1. §. 1. Si vero secundo em-
 ptor suam venditionem sciverit, et fuerit
 hæc efficiens, prout tunc primus emptor
 preferenti secundo propter eius voluntatem. l. 1. §. 1.
 in proc. l. 1. §. 1. in sup. compulsa. Ex lib. 1.
 Petri Inuarri ano. l. 1. §. 1. in sup. compulsa. Ex lib. 1.
 et comprobat Saco Koper in 156 glo. 1. §. 1. p. 5
 Comen. l. 1. §. 1. in sup. l. 1. §. 1. in sup. compulsa. Ex lib. 1.

De locacione et conducione 55
Titulus 25

Unde q^{ue} iuris regulis consistit: Don 13 com 3. In fine
dicitur emptio, et venditio, et locacione, et conducione; in eo,
quod illa, si rei immobiliis sit, solo consensu contrahuntur;
non contrahuntur, ut nuper vidimus, secus autem locatio;
ita tamen, ut si domus locatur cum instrumentis, pos-
sit pretio a conductore non solum, clausi eius ostium
Iudicio mandari; Obi un ut locat et cond, ut p^{ri}us ve-
ne pudores soluit; non vero si sola consensione locatio
contrahatur, nisi pretium locacionis summas centum so-
lidorum non excedat; nam tum clausi etiam ostium
receptum est pretextum in l^{it}eris Tolmeritay Testa-
ripuita; et utroq^{ue} casu sumariè proceditur iuxta
ritum, et formam traditam a Petro Nicolino, in p^{ri}axi
in p^{ro}c sup^{er} racione fol 211. N^uquam si locatio fundi
cum instrumento fiat, (scilicet publico licitatione h^{ab}it
l^{it}eris fol) pretium locacionis exigitur, cum prela-
cione cuiuscumq^{ue} casu alieni conductoris (hoc est succ-
ibus ipsius fundi, etiam si ad instantiam cuiuscumq^{ue}
creditoris privilegati sunt emparati, vel executati foris
de loy Arrend) non autem si solo consensu, foris un ut
de loy Arrend, 1678 iunctis notatis ad 6 v^{er}o de reu-
dicis; Ex quibus omnibus planè conuenitur, locatio-
nem in hoc Regno, pariter ac de iure solo contraenti-
um consensu sustineri, licet idem non sit in emptio-
ne, et venditione; Ceterum si duobus res immobili-

56

locata sit, alteri vero, et cum instrumento alteri, pre-
fertur in priori, licet posterior tempore. (1) Sed illud
singulare est in locacione, q^d Pater Materve prefer-
untur conductori pro conimili precio in re imovi-
le diversa, inter eodem, et eorum licentia ex fore sup
ut comuni disca iuncio Molino Vlocatio fol 213 col 4

3 Quid si priori tradita tam sit res, et postea
factum instrumentum Et quid si post finitam conduc-
tionem, alteri locet, cum prius tacite recundavit

Nota q^d conductor tenetur solvere precium de gra-
no nato in ipso fundo. Nonnullam ad for Regalem Car-
tela fol 183. Laguner de fuce p 5 cap 13.

Nota q^d in fuctibus rei locata prefertur domino; qui
tunc mutuavit ad seminandum Laguner de fuce p 13 c. 2
et qui mutuavit pro expensis cultura et colecta; licet
senior sit sententia dominus his q^d prefertur, ut
dicitur in notata ad n° 2 lib 2 ut l

AI Quia apelaciones receptas in dicio in-
teliguntur publicas. Nota et in litem ubi dicitur. S. 2. 33

Actus Et quod

57

Non proprie locatio et conductio, contracti intelligi-
tur: Item usus est in eo, qui fundum conducit,
preco huius conventionis constituto, non in pecunia
numerata, sed in tributo, aut aliis fructibus: (1) ut
tenetur Velasco de us. emphit. q. 20 n. 5, ac si di-
mittam certam partem fructuum soluturam Co-
lonus promississet, magis est, ut societas contracta
intelligatur, quam locatio, et conductio, (si merus
lib. 5. v. maior 6. §. locati, amcto Velasco ubi pup
q. 30, et de hac specie conductiois loquitur ob. ca.
de us. emphit. (1)

Ad S Adco autem

Quae in hunc contractum propriam naturam sta-
tuit: Cum primum ea lege utendum fuerit
 datur, ut accipiens, iure dominii illud possideat, et
 in recognitionem domini directi, quod penes traden-
 tem retinetur, annuam ei pensionem solvat; pro-
 prius et specialis contractus secularium, qui Emphyteu-
 sis contractus vocatur, ex constitutione Leonis ha-
 bita in l. l. C. de iure emphyt., et hunc contractum recep-
 tum quoque norimus in hoc Regno, ut colligitur, ex pro-
 non de iure emphyt. Unde sicut emphyteusis in usu iu-
 ris amittit utile dominium ob magnam rei detexio-
 rationem ex authen si res C de sacros Ecclis, iuncto
 Lucilio Corculo, in tract de caus quib Emphyteus suo
 priuatur ob rei detexionem. Similiter in sacro
 iure suo priuatur, modo dominus directus conclud-
 enter prouenerit hanc detexionem, ut docet Molin
 Vaprenio ver in eodem pro fel Nicol vbi Port Sap-
 renio, l. n. 26, sed an Emphyteus possit faciem sum-
 di mutare disputat Guellus d. 15 per ior et res-
 pondit.

In quibusdam autem difert
 Emphyteus in hoc Regno accepta, ab ea quae cognita
 erat iure civili, nam de iure ob non solum ca-
 nonem, seu pensionem intra biennium, l. l. C. de reb
 Emph, et in rebz Ecclesiasticis intra biennium, autem
 qui res C de sacros Ecclis res tributariae incidit in,
 comisum; verum in hoc Regno indistincte incidit
 in comisum, si canon non solvatur intra biennium,

De for in de iur Emph et quandoq' intra annum, si id
 in ipsa tributacione caveatur, ut advenit Suelbes in
 cent conf 25 n 3, quod si post hoc tempus canonice
 dominus accepit, videtur Caducitati renunciare.
 Vinus d select cap 3. Rursum in Arag licet Emphite
 inquisito domino rem tributariam alienare cum
 onere tributi, absq' laudemii prelatione, et sine gra-
 vamine fatice, dum in tributacionis instrumento
 hoc expressa non fuerint, obs item in Arag 23 de ge-
 nerali priu uacuy Magni iurico Martino Tributum vers tribu-
tacionis contractus fol 32 a col 3 Secus autem de iure, nam
 et si a Justiniano constitutum sit, in l fin C de iur Emph, ut Em-
 phiteuta liceat tributariam rem alteri alienare, et vendere si-
 ne conventu Domini, his tantum personis exceptis, que in
 Emphiteuticis contractibus, ad emptionem venire proce-
 rent, tamen ipsi Domino licet, intra duorum mensium spaci-
 um, rem sine retentione soluto prece, quod emphiteuta ab em-
 ptore percepturus erat, et hoc ius vulgo fadiga apelatur, sed
 si rem dominus comparare noluerit, ei solvi debet laudem-
 mium, quod ad quinquagesimam partem prece redactum
 est a Justiniano, in l fin vers necessitatem autem, et huius
 modi pactiones etiam in hoc Regno, in emphiteuticis ins-
 trumentis, pariter conscribi solent, et si hic non sint des-
 substantias contractus, ut cum Martino d loco proximo notu-
 rimus.

Notandum monendi sumus, quod in Arag duplex paccio
 aponi solita in emphiteusi, nullius fore momenti est, Prima
 quod vana tributaria non alienentur Ecclesia, nec per nos
 potentia, et privilegia, quia non obstantes, hoc pacto, insi-
 clausis, et antiquissima consuetudo est in Arag, ut res

tributaria libere huiusmodi personis relinquatur, ut manifestum constat, ex motu N. S. pro Ludovico de Santar Te, super apren hereditam de Mareca editis 22 Januarii anno 1629. Secundo quod census imponi nequeat, in bonis tributariis; nam nihil omnino absque licentia domini directi preceperunt huiusmodi census imponi solent, et valent, et sic olim decernum fuit, in curia Zalmetino Texarag^o in proc Joane Maxie de Mareca sup apren anno 1647. Arveroni D. Joanes Chironimus de Vargas, ut ipse utitur vol & decis Arag^m D. 29 n. 47, eo tamen periculo, quod si canon, vel pensio tributi perpetua domino directo, intra legitimum tempus non solvatur, incidat in communem, et consequenter omnes hypotheca revolvantur, ac si facta non essent, ideoque superior census impositio dominis directis non prejudicet; nunc huiusmodi impositioni census absolute consentiant, ut longam manu prosequitur idem Vargas D. 27 per tot^o, et citat eam opinionem pro valore census consultu, Magis Zalmetino Texarag^o in proc Doct Micronimi Vespes, sup apren. anni 1633; Verum hoc sententia omnino dupliciter N. S. supremo iudicio, in gradu apelacionis eiusdem processus, et ne ultra divergant videamus, videndi in hanc rem post Molinedi Tributum ubi Pet. Bardaxi in comm ad for de de apren ex n. 13 N. Sive D. 33 per tot Suelbes in centurias cons 24 et 25 et rem & cons 6 per tot^o. et Vargas D. 40 et 41, qui plura, alia, ^{causa} consuetudinaria contractu adhibent.

Ad S Conductor

De restituenda ea non tenentur: Conductor et
 levi culpa tenetur, non autem levisimas arguunt

rept in l contractus 23 d de reg iuris, et hoc sensu accipi-
 endi sunt rept in l si merces 26 § 1 d locati, et for fin co-
 dem ut. Unde si mulas conductas minime restituaturis
 Conductore, tenetur ad eius restitutionem, et salarii, seu lo-
 querii decursi usq ad tempus restitutionis, ac sic decisum
 fuit in R. A. in proc Jacobi Monaciana sup civili contra
 Joannem Hieronimum Carcezes 30 martii ani 1618 scri-
 bas Olivan: Verum si mulam perisset, loquerii
 solum deventuri, in tempus mortis, ac simul estima-
 tio siute dum culpa conductoris perierit, ut resolutum
 fuit in eadem R. A. in processu Hieronimi de Medina sup
 civili die 15 octobris ani 1594. Sorsica Palatio; at si
 culpa conductoris non perisset, loquerii solum usque ad
 tempus mortis deventuri; sed an presumatur casus peri-
 sse, donec culpa a locatore probetur; tractant Concor-
 vax resol cap 14 de locat et cond n. 5. h. et affirmatiue
 resoluit, eo quod pro conductore presumtio est, quod natu-
 rali cursu obierit, eo quod omnes manantur (similiter
 conductor equi deponat, non tenetur probare quod ad-
 fuit culpa ipsius; nisi fecisset iter involutum, quia tunc
 tenetur de casu Molina de iur disp 677. Valen-
 zuela conf 108 per tot ad casus enim fortuito, aut in-
 voluto conductor non tenetur, ut prosequuntur Bobadilla
 Polit lib 3 cap 3 n. 33. Gratianus de sep forens cap 125.
 Favon ad tit C de locat defm 3 d. Caxepi obs 103 n. 16
 Et de modo computanda mercedis, cum casu fortuito im-
 peditur, conductori usus rei locata agit seus d 186 n. 3.
 Molina tamen ait, quod conductor tenetur pro rata
 temporis quo eas usus est.

(1) idem affirmat Molina de locat. disp.

Ad 5 Final

Intra tempora conductionis: Ante finitam locati-
onem conductor expelli nequit a predicto conducto, nisi iuris
ex causis, l. e de 3. C. de locat., et eas explicant Caneus ubi
proxime a n 6 et Sordas in Emporo iur. parte 1 ut de locat
et cond. n 24. Qui alioj referunt, et inter has, eas preex-
tōn expūmuntur, in for. ut locat.; scilicet cum dominus
propijs vrbus, incidet re locata, vel si orgeat necessitas,
ita ut obstrictus sit eam vendere; Sed inter hoc notan-
das est differentia, quod facultas expellendi conductorem, pro-
pter proprium vrbum, solens obtinetur locum in predicto vr-
bano. ¶ Non vero in predicto rustico, ut post alioj docet
Caneus ubi supra n 2, potestatem autem impune expel-
lenti conductorem ob necessitatem alienacionis, et si predictus
for. de domo conductus tantum loquatur, tam in pre-
dio urbano, quam rustico locum habere credimus, dū
equē impelat locatorem necessitas, ut alterutrum predictū
alienet; ¶ Et hoc casu statum solo iuramento domini au-
rentis se predictum locatum vendere, et alia vrbas non
habere, que comode alienare possit, licet de iure pro-
vanda sit alienandi necessitas, ut advertit Pox. V. locatio
n 4. Sed et si locator extra causam necessitatis, fundum ven-
doret, emptorem quoq. necesse non est stare colonę, nisi
eas lege emerit, l. emptorem D. C. h. ut. (vel emptor locata-
eue sciret. Olea. de cessione iur. ut. 4 q. 3 n 10. Gomez et
Sylva vrb. como 2 cap. 3 de locat.) ¶ Dominus tamen
qui locavit tenetur conductori ad interese, ob non completa
sive locacionem l. qui fundum fecit iuncto Caneus ubi
ubi sup. ex n 34, iuris advertit, tempora locacionis //

ulo iure non esse premissa, preterquam in rebus Ecclesie que ultra talem locari proventur, in extra ambicione de reb Ecclesie alienand vel non, quam explicat Covarrubias 2 var cap 16, et eam in Arag^{ue} eius in videri observancia testatur Suelbes in cont conf 41 n 3 Sed et finito tempore locationis, eas quandoq^{ue} permanere, si conductor in possessione rei locata remaneat paciente locatore l legem 16 C. de locat An vero hac reconductio contracti intelligatur eisdem clausulis et pernis quibus contracta erat prior conductio disputat Gomez 2 var cap 3 n 11 et affirmatice resolvit. Manicai de tacitis, et ambiguis lib 1 tit 15 n 23 et seqq Concer ubi sup n 63. Taguias de Salario q 10 per tot.

Mores

eius eodem iure in successione succedit: Ceterum non transire ad heredes conductoris locationem si succedit beneficio inventari, observat Tarrica ad Covarrubiam lib 2 var cap 16 n 13. At in hoc Regno heredem Conductoris, tenere legem conductionis servare credimus, licet hic semper succedat heres beneficio inventari: hoc autem fallit in locationibus vectigalibus; nam si heres minus idoneus est non admittitur, ad proseguendam locationem, ut tradit Tarrica ubi sup 2 cap 15. quambis in heredes conductoris transeat obligatio, ut plene docet Menochius, conf 21 per tot; et quod magis est in successione quoq^{ue} singulari, namt aliquando locata, ut in possessione rei locata, teneatur conductio, pro primo anno, ut cavetur in statuto ordinis Calatravenis desin 24 cap 1 et 2, quod simpliciter retulit Tarrica e

de omnibus militariibus Ordinibus et cap 15 n 26.

(F)
 Pater donatus Patri, (presumptione ex officio)
 tenetur stare locacione facta a suo Patre
 quambū filius conoxer. Sordus, d. 172 n 6:
 Suarez in leg quoniam in pater, ampl 2o
 n 46; quia filius presumitur ex officio facta
 patri.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Inquilinum teneri de incendio sub edibus facto
 ut docet Vinnius lib 1 delect cap 33 nisi inculpabilem
 esse monstraverit: Tang autem Copin obs
 pract lib 2 oba 48 conductorem de incendio, defen-
 dit, non teneri nisi culpa ipsius factum pro-
 vetur.

Y

Ius conductore expellendi ob propriam necessitatem
 nempe quia indiget re locata propriis viribus, tra-
 nsmittitur in emptorem veluti effectum necessarii-
 um Domini. Olev 3 tit, q. 8. n. 34

Locator tenetur solvere collectas et tributa siue
 locatio consistat in pecunia siue in rebus vel quo-
 libet alia re. Caneer

Locator tenetur relinquere viam vulgo impeditam
 Molina de Just. et iure. tomo 2 hoc tit.

De Societatis contractu
Titulus 26

67

Societatis contractus: Don 13 com 15 et duob. regg. So-
cietas duplex est: prima omnium bonorum, ut in specie L.
S. d. pro socio, et idem contingit in nostro Regno, cum
matrimonium contrahitur, ad germanitatem, nam tunc om-
nia inter viros, et uxorem, sunt communia, ut notati-
mus sup ad ut de veris oblig. item si nuptie fiant ius-
ta formam, et observantias Regni contractus a lege societ-
as omnium bonorum, movibilem, et vororum sedentium, ut
tulo onerato, quodlibet, et hoc tacita, et legalis societas,
eam vim habent, ut hoc omnia bona fiant communia
constante Matrimonio; quambis ante contractum matri-
monium, ab uxore fuerint in vicium alienata omnia
bona, tam presentia quam futura, ut prosequitur P. Sene
D. 31 per tot., et non proventur vii contracto matrimo-
nio ob comunione predictam, quocumq. bona movibilia,
item sedentia, ex causa honoraria queita, vivere alle-
nare, salvo tamen iure viduitatis, si uxore alienatione
non consentiat, ex obs. d. ne vir sine uxore, et adverte
Molinus V. distinctio vob. de iudic. l. q. d. r. vieny fol. 22 col
h. cui iunges Casaneum, in consuet. Burgun rub. A. S.
d. ver. et participant. d. Societas est aliquid negotia-
tionis particularis, et per eam non transfertur in so-
cietatem, dominium aut potestatem rei communis, ante actuali-
tatem apprehensionem, licet sexus sit in societate universon-
ali omnium bonorum, ut ex nostris docet P. Sene D. 324
et in hanc rem videndum etiam d. lex de cessione iuris
ut A. q. 8 an 16

Ad § de illa

De damno non teneatur, licet autem et aliq' lae-
 vura pecunias dari nequit, ut eius periculum accipiens
 solvat, siq' solvat, et integras conferat, et lucrum ex ear
 partium, utiq' commune, ut provat' Covarrubias, 3 vax
 cap 2 n 3, quin, etsi societas pecunias utiq' colatas
 contrahat, pactionem hanc iniquam esse, et adversus
 societatis naturam, acriter defendit; cuius rationibus
 ducti optimam huiusmodi conditionem in Arag.
 difficultus servaturam, ubi in defectum fororum, possi-
 simum equitatis ratio haberi solet, ade tamen P. Mo-
 linae de iusticia et iure tract 2 dicit 419 et Gratianum
 d 768 per 103

Advere licitum esse locare animalia, eo
 pacto, ut conductor teneatur servare numerum completum
 eorum scilicet, aut aliter, Molinae de iur et iure dup 303

Ad § Solvit

Morte unius socii solvitur, et si plures supervint. Sic-
 etiam compromissa solvuntur, nisi compromittentium, aut
 arbitrorum mortuo, l dicitur proferre § 1 d de recep arb
 cap fin de arbitrio, neque de iure pactioni possumus,
 ut societas, vel compromissum, ad heredes socii, arbitrorum
 transeat, l adeo d pro socio iuncto Gonzalez in d cap
 fin n 3 cum electa sit ipsorum iudicia, que in eorum suc-
 cessoribus non considerantur arg text in cap fin de officio ordm
 bene vero ut heres compromittentis succedat compromisso d
 l dicitur § 4 at in hoc signo nullum dicitur esse videri he-

heredes Ausitai, socius et compromittentium heredes putamus, si ex consensu contractuum heredum mentio fiat, cum hic omnis conventio, que non sit impossibilis, aut contra ius naturale subsistat; et quod magis est abiq' expressa pactione, societatem publicorum vicigalium, in heredes defuncti socii transire, etiam ex iure communi credimus, ex traditis, in decisif pedamonte 16 per tot' et his que supra diximus ad § fin ut proximo

Ad § Publicatione

Publicatione quoq' dicitur societatem: In Arao non est honorum publicatio; nisi in certis casibus. § Item como sequitur fieri ut declar' p'vill' generalib', unctis his que notavimus supra, ad ut de casu dimittit: quibus adde, q' circa confiscacionis materiam adducit in Severo d 77 per tot' neq' quoquomodo socius solvendo non sit, proinde in hoc regno solvitur societas, si casus hic in contractu societatis non sit expressus, dum literalis hic conventio, ad unguem servanda sit, modo non sit impossibilis, aut contra ius naturale naturam, ut proxime ultimud

Ad § Socius

Tenetur pro socio actione si quid dolo comiserit: Et quandoque etiam socius furti tenetur, ex text' in l merito § 1 d pro socio; Sed in Arao id difficiliter procedit, ut in terminis docet Subles sem l conf 16 per tot', et lacius infra notavimus ad ut de furtis, ac circa capitalis societatis recuperacione, furti societate videmus pro alij Coual de iudicij lib 1 ut 3 d'up 1

De Mandato Titulus 27

Mandatum contrahitur quinq[ue] modis: Den 13com 11 Sem-
per ac mandatum in mag[is] contrahitur, deest in scriptura
publica redigi: aliad nullius momenti est, ut post Molinū
docet Suelbes in cont[ra] conf[ess] 69 n 3, atetanti autem Fac-
lionū, in contractu a Mandatario confectio de eius potestate
credendum est, etiamsi mandatum non appareat, modo,
instrumentum mandati in hoc negotio confectum sit, ut
adverteit Molinū v[er]o procurator v[er]o in procuratorio fol 201
col 2. aliter autem mandatum non presumitur, etiā
post mille a[n]no, ut cum alijs refert Suelbes in sem 10 conf
14 n 112, licet enunciatio exstat, in aliquo instrumento
nū[er]o longo tempore, aliqua adminicula iungantur, ut
prosequitur A[ugustinus] S[er]v[us] D 316 per rot, et in hanc rem vid-
endū D Kodabicus Pegueras tomo 2 dec[ret] 1 per rot 3

Similiter

si Notarius in alienatione rei minoris dicat, Tu-
 dicis decretum intervenisse, non creditur; nam notario
 non creditur in his que sunt extra scripturam. --
 nec etiam si transacti fuissent 30 a[n]is presumitur
 decretum intervenisse Suelbes in consilio 16

Ad illud quod

Mandatum non est obligatorium. Si contra bonos mores
est, n n 5 idē[em] rem turpem comitem, propter mandatum alle-
num non excusatur, sicut in ut mandati et ob; 2 eodem
quia nec rei turpis mandatum est, ut inquit J. C. in locis

remunerandi. Exci turpō d. Mandato. in eadem vero man-
dataxi venas temperandas est, ut scribit Pont V mandatu
n § et 6. Et quandoq' omnino excusatur, ut in specie,
quam pluribus explicat idem Pont V futurum est num 13.
Enim vero in crimines assenti procuratorum Adstrictus
pari est legitima, ad accusandum mandatarium, etiam
si homicidium non sequatur, non vero mandantem ef-
fecto non secuto, ut convincitur ex foo in de la vras
privilegiados añ 1522, quamquam mandans statim
ac mandatario pecuniam dederit, graviter delinquat,
ut pont aliq' recitatur Pont V mandatu n § et seq

Ad § Recte

Revocatum fuerit: Solutum mandatum eius revo-
catione, si denunciata fuerit mandatario, at in procu-
ratore ad lites, non est necessaria denunciatio, cum ex-
presse revocatum fuerit mandatum, ut sumo iurilio de-
tinguit in Montex d 113 per 101. idem est, in causis,
matrimonialibus, per procuratorem celebrandis, ut tra-
ditur in constitutione sinodali huius Sachep const 16
ut 12 de matrim. Aliquando vero procurator in con-
tractu irrevocabili constituitur, adicit nec motus con-
stituentis, extinguitur mandatum solinus V procurator
contractus p 113 col 2. Sed an procurator in con-
tractu legali Censuali constitutus, compelli valeat, ad il-
lud confitendam? dicitur solinus ubi nuper col 3
col 1 autem posse colligi ex clement 1 de procurato.
Procurator autem contractus, qui in rome nostra consti-
tuitur, propriam, plus unij' habet; nam in eum om-

Omnes actiones utiles transferuntur, et mandantur directis
 ut plene explicant. Olea de cessione iuris ut l. q. 2. et Ga-
lerato de renunciacione lib. 1. cap. 4. op. n. 15. Et quidem
 omnis procurator, ^{et} mandatarius, ut definit Molanus in
 l. prima d. de procurat. Sed hic tantum agitur de pro-
 curatoribus ad negocia, & procuratoribus ad lites dicimus
 infra, ad ut de his per quos agere possumus. Et circa
 formulam mandati per univocitatem conspiciendi ad
 obs. 10 et seq. de procurat. Franco

De obligationibus que ex quasi contractu nascuntur Titulus 28

Cum quo negotia absentis gerit: Don 15 com 16 et seq
 quod alio nomine geruntur, et potest id dominus ratum
 habere; Sed non ita, ut mandati actio, et obligatio nascatur,
 que mandatum verum, non fictum requirit; Sed
 actio negotiorum gestorum, l. 2. d. de negotiis gestis, iuncto
 Antonio Tabrio iudum et Larreategui lib. 2. selectarum
 cap. 1 et seqq. Sed in Anag. solum admittitur erat hac ra-
 tificatio in contractibus, non autem in iudiciis, ex ob-
 servat. nota 8. de procurat. iuncto Molino Vratificatio-
 veris ratificationem fol. 270 col. 2. Hoc autem observat
 abrogata est per for. un. de ratificatione, ubi in iudiciis
 admittitur quod est ratificatio, usq. ad conclusionem sive
 renunciacionem in causa, excepto, for. 25. de apren. ^{caus.} 1.
 et electionis univocis, seu apelacionis; preterea advenit
 quod absentis negotia recte ab eius iure geruntur

modo vix rerum suarum procuratorem non reliquisset,
 obs. item vix Abentes N. a iure dot., ubi Port, et V. Ab.
 sene n. 110 et seqq.

Ad § Tutores

Qui tutela iudicio tenentur: Tutelas cogitur
 Tutori reddere rationem administrationis suae, ut pro-
 sequitur Tutorem de tutel. p. 3 cap. 1 a. n. 2, quod com-
 mune est et administrationi, ut plurius remittes
 docet Sculbes sem. 1 conf. 26 n. 7 quibus adde Menschild
 de Tutelis lib. 4 ca. 100. Sed de his plura alia nota-
 vimus supra ad ut quibus magis tutelas finitur.

Ad § Item

Comunis sit res sine societate: Hoc est voluntatis
 dei quas supra, non autem necessitatis, quales est con-
 sortium fratres, quod exat inter filios, nepotesve, ad
 quos ex successione Parentum, vel Avorum bona im-
 movilia, non autem movilia, pro indiviso pertinent;
 nam donec legitimam divisionem eorundem bonorum
 inter se fecerint consortes, seu consoci sine societate
 esse dicuntur, ita, ut, decidunt fore let. 2 comuni di-
 vundo, ac id ex alio explicat Port in tractatu de con-
 sortibus, cui unum tantum adam, quippe in comunio-
 ne neminem iustum detineat, (fin. C. comun divid.)
 (Excepto vidua vel vidua, que intra tempora vidua-
 tatis, non tenetur facere divisione sua immobilium in
 quibus habet viduitatem solina)

quoniam si conjuges, in usu rei communis discordes sunt
 Iudex aduocandus est, qui vel iuueat alterum iudicari
 ea rei usu, vel alio modo, ad diuisionem poterit cog
 pelere, ut cum alijs docet D. Celsi tom 2 ob 112 n 25

De S. Hæres

Quam ex contractu de uore intelligitur. Adversus
 heredem in S. iug. solum exat actio personalis ante edi-
 cionem, for in tit. de leg. legatariorum anni 1592. ex quo
 actio ipotecaria legataris concessa fuit, in uonib. defuncti,
 ut Auentis R. Montez D. 50 n 28 postea succedit for
 in de leg. legatariorum anni 1626, quo depositum exat,
 obtinere posse legatarium, cum expensis, in processu
 Apprehensionis, et alijs, ingulobus de uore, mouillibus, agatur,
 interpelato primus heredes, aut bonorum possessores, ut
 notauimus supra, ad S. exat olim in tit. de legat. Una
 ex hac perennas sanctiones forali, non solum legatari
 species, uerum etiam quantitas, peti poterunt actione
 ipotecaria, in processu inuentari, aut emparamenti, ac
 sic decernimus fuit in R. de in proc. Pionis, et Monialid
 Monasterii Sancti Agnetis Teraxo 28 Aprilis anni 1629
 etiam si es alienum in huiusmodi processibus exigi non
 soleat, ab q. clausula emparamenti, aut inuentari, for
 in tit. del proc. de inuent. anni 1626 iuncto P. iug. Molono
 in p. iug. ut del inuentario fol 12 in p. iug. et ut del pro-
 ceo de emparamento fol 102 Et in hac ipoteca
 generali comprehenduntur quoq. per heredem que sita
 ex causas hereditatis, ut plene explicat Suelbes in cent
 conf 22 per 107. Sed pretermittendum non est, here-

deus dupliciter condemnari posse ad os alienum he-
 reitatis solvendum, videlicet ad id solvendum, vel de-
 samparandum bonas hereditarias, utar ob. 3us de Jur
com, ut puta si bona hereditaria, extarent, vocum si
 consumpta iam fuerint, ab heredes, potest intra qu-
 antitatem consumptam condemnari simpliciter, ad
 solvendum, ob ea, quae docet Siolius ¶ heres fol. 167
col. 3 et fr. Sever D. 385 a n. 11, quambis noni ext-
 sententia nulla, quae utroq' casu heres condemnatus
 fuerit eadem formula, ut decisum fuit in R. 11°
in proc. Paris Berget super civi. 3° Augusti 1694

Ad 5as Finab

Quae vel Religionis, vel pietatis intuitu honorantur
relictas sunt. Si indebite solvantur, non repetuntur
h. s. n. Hoc vero sententia sic accipienda est, ut si
 quis pietatis causa, quidquam solverit Monasterio,
 seu Ecclesia indebite, taliter ut si seizer illud non de-
 vere minime solviret, tunc iure in foro conscientia,
 repetet, at in foro exteriori repetitio non competet,
 nisi protestetur, se eo animo solvere, cum debeat, ita
 tenet Montano de causis p^u lib. 4 cap. 2 n. 34 et regg

Pea quas personas nobis obligo
 gatio adquiretur

Titulus 29

Adquiri nobis non solum bene magis melius. De his
 diximus ad ut per quas per nos res adquiri si
 unum tantum adeo, quod huc precipue expectat, qui
 per obligationem per alterum quoque nobis adquiri
 posse, non autem ad apendum privilegiate, et execu-
 tiva, ut supra iam tulimus; nam et si in hoc Regno
 receptam ut propter statutum Cartae, alteri posse
 stipulari, non tamen locum habet ad effectum, ut
 ille tunc obtinere valeat, cum clausula executiva,
 et privilegialis, in eadem Carta contenta, ut decisum
 fuit, in proc. Michaelis Bordon supuris 16 Januarii
ani 1614, et in R. A. in proc. D. Maris de Guvaxa sup
civili 20 decembris ani 1610, et passim in Aff.

Quibus modis tollitur obligatio

Titulus 30

Solutio eius quod dicitur: Don 16 com Det. seq
 Tollitur obligatio solutione vera, vel presunta, de
 vera loquitur Justinianus in primo h. ut de presun-
ta extat verus, in l. quicumq. Et de apocryphis lib 10
 ubi dicitur ex solutione tantum anorum presumi
 antecedentium pensiones solutas fuisse, quod idem
 in hoc Regno procedere, late probat Suelbes cons 66
n. 2 et seqq. nisi de tribus annis proximis elapsis uno
tantum apocrypha facta sit, quia cum una solutio

ad plura tempora referuntur, non inducitur superiorum
 presumptionem, ut advertit Solinus V. Alvaranum
fol 18 col A. et in hanc rem expendi etiam poterat
dictus fol 2 de Cavalariis; (hoc tamen est inteli- m
 gendum quando sunt facta res apoc, ab eodem (na
 hac presumtio non videtur contra tertium) veluti qu-
 ando plures et diversi sunt coelectores et ab em habent
 Canceis
 Rursum eandem solu-
 tionis presumptionem induci videtur, dum in instru-
 mentum debitorum, seu penes debitorem repe-
 riatur, ut provant repe in l. si Chirographum 24 de s
provisionibus, et Regnor. Cautela l. si ut 19 part 3
et notat Meoni obi item notat D et obs de consuetudi-
nes Regni 13 de fide inst. At hac presumptio admittit
 ut probationem in contrarium, ut ex d obi convincitur
 tux, uncto Part V Instrumentorum a n 6, cui unges
 Menochium lib 3 presumpt 146, Et quod magis est
 non proicit executionem instrumenti privilegii ex aduersis a
Solinio in instrumentum veri iudicium cuius vigore fol 186 col
D et V consuetudini veri in dicto foro fol 67 col B. Ceterum si
 nota probabili coniectura, vel presumptio de iure iurat in
 contrarium, comunder acceptum est, executionem in seculi qu-
 ambob instrumentis sit privilegium, ut videre est apud
 Petru Solinum in proc iuris p m gratiam fiendoru fol
228 col B.

Nec interest, quis solvat: Necepsissima est hoc
 iuris regula, ac in solutione canonis, seu tributii non satis
 constat, nam si tertius pro Emphiteuta solvat, a caduci-
 tatis pena eum non liberat, quamplures sentiunt in-
 terpretes, alii vero contra, et vtriusq sententia auctores re-

mūdo refert Pator, inter D. N. Sene d. Ho. n. 11, quamquam
 prioris opinionem, in praxi communioris eius tradit idem
 Pator à n. 16, ea potissime ductus ratione quia solutio
 Canonis, non solum agitur de liberatione Emphiteute, sed
 etiam de recognitione domini directi, quod per reuocari ab-
 g. mandato solventem fieri nequit; Verum Regius sena-
 tus, interdum posteriorem opinionem velut benigniorem
 amplexus est, dum reuocari canonem soluet, urgente pe-
 riculo communi, ut colligitur ex motibus relatis ab eodem Pator
 ubi nup. à n. 30. Vbi etiam in purgatione moris canonici,
 solventi, quandoq. equitatis rationem admitti debent. Ideo
 Pator d. Ho. 5 per tot. at illud maxime locum obtinet si eius
 interu. qui canonem pro emphiteuta, soluit, ut post alio
 docet Suelber in cent. con. d. 5 n. 11. Vnde tamen Franco

2

Ad S. Thom. per ac-

Est autem acceptilatio imaginaria solutio: Don. 16:
 com. 21. Et, sicut per expressam remissionem debiti, accep-
 tilatio est imaginaria solutio, sic etiam prescriptio per
 remissionem tacitam videtur quoq. esse solutio imaginaria;
 nam solutionis verum pertinet ad omnem liberationem
 quoquo modo factam, magisq. ad substantiam obligatio-
 nis refertur, quam ad numerum solutionis, ut inquit
 J. C. in l. solutionis. ff. de solut. Et in nostro Regno
 omnis obligatio prescribi solet per tempus 40 annorum, ex
 foro ad reuerendum de solutionibus, iurisco Molino
 prescriptio debiti. pl. 206 col. 4, quod intelligendum est de

de actione personali, non autem reali, ut ad rem docet
 Covarrubias lib 2 uax cap 14 n 4. aliquando vero mino-
 ris temporis spacio, obligatio prescribitur, ueluti salarium
 mercenariorum quorum actio prescribitur per tempus u-
 nius mensis, ex foro 1 de salariis mercenariorum (si domini
 est uisus, si uero mortuus intra 3 menses ex foro foris) cuius
 rebus foralis, plures limitationes adducit Post V tamulus c
 n 20. Ceterorum prescriptio obligationis in hoc Regno im-
 punitur etiam, per interpellationem extrajudicalem, ex
 obi item licet de prescriptione et de hac re, plura
 colligit Montez D 21 per tot et R Seue D 127 an 11 + 3

In parte de iure acceptilatio fieri solet. Et licet particula-
 ris acceptilatio, uelut partem rei debito solutio, creditori
 preiudicare non solet, ut residuum erigere possit, ut pro-
 sequitur Mantica de tacit et ambig lib 15 tit 6 c 3, tam-
 men contra erit si ex instrumento receptionis receptionis
 partem colligatur pro omni debito partem, creditorem
 suscipere, ut plane explicat R Seue D 20 h per tot. Pre-
 terea advertendum est, exceptionem solutionis, siue par-
 tis, siue totius debiti adeo esse privilegiatam, ut si,
 si ducta fuerit, cum procuratore contractus, opponi
 valeat etiam post sententiam, ex foro fin de solut.
 Et si cum ipso debitore, tantum opponi potest post sen-
 tentiam, cum eo tempore facta fuisset solutio. obs-
 tatem de consuetud dei prouat faciendy cum carta, et
 prosequitur Suelbes rem 1 conf 20 n 18. Vixusque
 necessitates rationem eam esse credimus, quod cum
 sententia lata cum procuratore contractus, ob irregu-
 larem procedendi modum, retractabilis sit, anq replet

in admonenti de iure iurand iuncto Seue d. 5 n. 12
 Unde et ut solutionis exceptio, etiam post sententiam
 opponi valeat, ob ea quae in simili docet h. Seuer de iuric.
 cap. 2 § 4 n. 26 et in terminis comprobatur fore sicut verum
 quod eximus de viuis secus in alijs casibus ex l. pexentoria
 C. sententia rescind noni pof. 3

Nota quod d. in capitulis ma-
 trimonialibus promissae solum praescribitur pexi tempus
 30 annorum. Hieronimus de An. n. 249 tit. de praescriptio-
 ne, ad coment. ad ut C. de usucap. pro empto et n. 2. 30

quod facultas data venditori retinendi census in vim ex
 dec. 149 n. traugamus p. 5. in praescriptibilis sit et n. 2. 30 pactum re-
 trovendendi, quomodo cumq. concipiatur, veris obligetur,
 vel directis esse imprescriptibile, modo sit apositum in
 continenti non vero ex intervallo. Item affirmat Franco
 in l. 1. § 1. l. 1. 2. 3. Eodem loco alij in contractu Emphiteu-
 tico et consuetudo locum non esse praescriptioni; 2. 3. aut
 pensiones non praescribuntur. Quod in capitulis non habet
 locum praescriptio 30 annorum affirmat obs. 4. de praescrip. sed
 solum 30 annorum; item ep. 2. obs. non praescribitur nisi 30 annis
 desistens sententia. Nota quod praescriptio non cu-
 rit durante coniugio respectu bonorum dotalium sedentium
 adversus mulierem, nisi ante matrimonium iam cepta es-
 set bono et resol. civil. p. 2. cap. 182 a n. 2. Franco ad §
 obs. de praescrip.; et casu quo ob negligentiam Martini praescribitur, represso habet adversus veram Martinam. Item
 l. 1. n. 2. de Vere d. 18 n. 103, hoc inteligitur in ven-
 ditione non vero in alijs contractibus n. 66. Dicitur
 in continenti positum in eadem scriptura vel eo-
 dem die vel secunda die non vero non vero postea Sese
 d. 16, 17, et 18 n.

Novationes solvitur obligatio: Don 16 com 20 et qui-
 bus ex causis iudicatur novatio, et prioris contractus no-
 vocatio, tractat ex nostris in Sepe d 22 per tot: Sed an
 ex cessione, seu delegatione nominis deitoris, fiat novatio
 frequenter fieri solet: et quidem si nomen deitoris in
 simpliciter datur, non esse novationem constat, cum nec
 quid per partes scriptum sit expressam, l. fin C de novat
 et ideo cuncto nomine, ex prioris obligatione cogi poterit;
 Secus si nomen deitoris datum sit in solutum, nam tunc
 evincatur, si res electæ non exigatur, cedens omnino li-
 beratus exiit, ut fusus rem explicat in Sepe d 133 per tot

Si nomina deitorum, in solutum dantur, venduntur, aut
 legantur solutionis loco habentur, et si creditor accipiat,
 tunc deitor liberatur: Alia cæso est, quæ fit ad comodum
 cedentis, ut cum aliquod ius creditori cedatur, ut nisi sa-
 tisfaciat, quæ cæso non habetur loco solutionis, sed opera-
 tur ut creditor, ut creditor cessionarius non habeat recur-
 sum contra cedentem, nisi quando à deitore cæso exi-
 gere cessionarius non potest.

mm

Ad S Final

Contraria voluntate dissolventur: Nullusq^e contractus
 quia amboam consentu dissolventur perficiuntur, at in
 hoc regno, et unius tantum contractus dicens, emptio,
 et venditio dissolventur, ut natauimus tam ad l^{ic} de emp^o
 et vend^o pars est in uno iuris conditio contractum in-
 nominatorum, qui nunquam perficiuntur, donec dist-
 racti sunt, id est donec ex utraque parte impleatur,
 quoniam implementum ex una parte, dat causam oblig-
 ationi, et efficit sinelema, sed non perficit negocium ut
 longa manu prosequitur D. Torrey Texander de Pictes lib
 2° opuscul sect 3 cap 1 per 10°

Institutionu Juris

Libri 4

De obligationibus quae ex delicto nascuntur

Titulus 1

Ad § Furtorum autem

Quorum autem sunt generis manifestum et non manifestum: Naturam furti, ac eius generis explicat. Doni
lib. com. 29 et eandem dictionem agnovit notari Molinij
¶ Furtum vix furti manifestum fol. 168 col. A. Ex qua
elicienda est regula generalis, in omnibus delictis servan-
da, quippe si delinquens in ipso maleficio, aut prope-
comitum maleficium deprehendatur, capi poterit à qua-
cumq; persona, quantumvis privata, et comiti in Carce-
ribus publicis, ac relationem captivus fieri Favalaris,
vive actuario causis, ex novissimas dispositiones fore in
ut q^o las personas prius anni 1676. Nam hoc casus di-
citur delictum proprium, ut notat Bardani de officio

Quæritur in crim cap 7 n 7, et manifestum h 8 n, et in l 3 in
 in fin et l 2 d de furtis. Aliter enim delinquens, nec ma-
 nifestum est, ac providere volumus capi potest ab officialibus
 regis, et quidem in vno apellatus criminalis, seu tempore
 fragantis, sive odore delicti durantes, quod est spacium
 tunc dicitur in criminibus consenti, in lex on ut de la-
 vice viciñl año 1692. In aliis levioribus tempus 24
 horarum ab initio maleficio numerandum fore quando cumq;
 d de apellatus Et hoc est una ex magis prerogativis, et
 libertatibus huius Regni ut observat R. Sene de inquisitione
 cap 4 § 1 n 23. Enim vero in criminibus furti, aut ho-
 micidii denuò incipit nova fragantis curio, ex tempore
 rei furtis, inventis penes furem, aut cadaveris interfecti
 exhibitione, ex d fore on veris animismo ob item nota ut de
 portul.

Ad § Conceptum.

Turtiva res, queitas, et inventa sit. Hoc iudicium in ho-
 mines bona fama mala, equidaxatur, confutioni exraur-
 diciali, ut tradit Maioramus in ope prax, crimin cap 6
 n 40 et 43 et de hoc iudicio plura apud Matcum de
 rei crimin contras 36 et Suelbey in cent conf 29 ubi
 alij referunt. Requiritio autem rei furtive secundum
 veterem observationem hodie non fit ut autor est Turt
 hoc § nostro. Sed si furti comiti nonnulla iudicia con-
 currant, magistratus auctoritates fieri iurētur, volent,
 Et quidem in hoc Regno sola citatione partis fieri
 iurētur, obs fin ut de officio supra iurē, ac fieri potest
 in domo infancionis, ex obs h de hij qui ad ecclesiam
 conspiciunt ob item si aliquis l 3 de salvo infancionis

De fou on ut de furtu et fou on de los saltadores de camino;
 nam in prioribus solas penas capitales imponitur aduersus
 grauatoros, in posterioribus vero eadem penas statuta est con-
 tra latrones viarum grauatoros publicanos, qui inter se
 maxime differunt, et non eodem modo iure comuni puni-
 untur ut observat Pequera decis criminis cap 10 per tot. Pa-
 trimo observandum est, quod licet nullas sit differentia in-
 ter furem manifestum, et non manifestum, quoad penam,
 differunt autem in eo, quod in accusatione fure manifesti
 possunt omnia tempora foralia, et ferri sententiam intra de-
 cem dies, ut colligitur, ex fou on de conf et reperiit cum fure
umeto admo ubi supra in fine. Tunc illud alexandri ro-
 ci Romani Pontificis qui nolimus, inquit ut causa in iudi-
 cium deducatur, vel testes etiam admittantur, si hoc ma-
 nifestum existat. cap 10 de filij Piero in exi umeto. Fau-
 natio in praxi criminis lib 1 ut I q 107 ac de penis que u-
usu recepto sunt, et moribus penum comprobata vidon-
du pro omnibus Simonius Mateo de criminis ad ut de furt
cap 3 per tot.

Ad S Furtum

Cum quis alienam rem invito domino contractat;
 Creditor utem pignoris, Depositarium re deposita, et Co-
 modatarius rem commodatam in alium usum transferent,
 quam cuius gratia ei data est, furtum quoque committere
 intelliguntur. h. S. n. in his autem casibus eo velut fures
 criminaliter in hoc Regno plecti posse non satis constat,
 nam iuxta fou 15 et 16 ut de appell. Criminaliter agi ne-
 quit ob crimen ex causa civili descendens, et in termi-
 nis, rei commodata contractata, ab ipso comodatario adver-

sui cum actione furti agi non posse defendit Molinus
de comodatum vob. fm fol 70 col 1, et illum sequi videtur
Suelbes sem 1 conf 26 per tot. Sed pro contraria opinione ex-
 pendi etiam poterat obs. de emp et vend obs 21
de reorum testatione obs. fm de ces non Ex quibus crimi-
 naliter agi poterit ob stacionarium, licet ex causa civili
 descendat, ut expressius docet Molinus de captis vob captis
possunt fol 63 col 1 et comprobat in seces d 28 per tot
 Et quidem si proprium, et speciale delictum resultet ex
 facto ab ipso contractu separato, criminaliter agi posse
 variis exemplis prouat Suelbes ubi nup n 7 Secus esse cre-
 dimus in casibus hinc initio positus, in quibus res ipse veres
 non intervertitur, nisi intercipientur; licet extra notissimos
 fines contractus eadem quis utatur, et pro hac distinctione
 referri poterant quamplures Regni vicinialium decisiones.
 Sed an furti reneatur, qui res in via publica depen-
 ditam inuenit, et nesciens cuius sit, sui retinet eam non
 demonstrando, vel preconizando? Animat post alios seces
d 106 n 11. Sed locum id non obtinet, dum res pro delicto
 habitus fuerit ut notauimus sup in 8 alia same cau-
sa fm vult de rex dicit 3

Si vero res inuoluntas preconiceat, et
 nullus ut eam suam petat, poterit inueniri si pauper sit et
 utinere, si vero dices pre faciet si in pauperum alimoni-
 am concertat. Bart ad d l fallus q 3 § qui alienum; Canonis-
 re vero et Theologi sicut hoc facere debere ex conscientia de-
 nite. Inueniri non poterit petere si ex bene vero acci-
 pere ultra oblatas; et etiam quando impemay cuius gratias
 fecit Molinus ad ultimum de re dicit

Ad § Tuam autem

Cuius interest rem salvam esse: Actio furti com-
petit et cuius interest, h. § n. et quatuor seqq., et in
 notio Regni interdictum etiã compit, publico accusatori
 seu procuratori. Adiecto, si res in loco populato, valde
 valoris So soldonũ Tasceniũ sit, extra populatum vero pro
 quacumq; re furata, ut continetur in for on ut enq. cassor
et procurator. Adiecto. modo furtum non sit leguminum
 agrorum, for on ut de la vic. p. 152. an. 1528., et quidem,
 cum per publicum accusatorem actio furti peragitur, opus
 non est ut de rei furtivo dominio constet, nam tunc po-
 tit agitur de fure plectendo, quam de rei vero dominio res-
 tituendo, ut explicat Senes in D. 105. an. 2. De corpore
autem delicti constare oportet, ut tradit h. Caldero. tom. 4.
D. 2. per tot. Fluxus adverte actionem non dari in Mag.
 nisi ei, cui primario interest, ut probat Sulbes. rem. 2. conf.
h. n. 4. ac proxima nec furti agere poterit, nisi ei cui cogit
 principaliter interest, ac domino rei furtiva, vel speciatim
 concessa sit actio furti, veluti procuratori adiecto, nec non
 Regni procuratori, ut in specie, for on ut quidam Gregum.

Cum in delictis non deus loci venientia ideo
 suam rem alienam etiam restituat eam
 non liberatur a furti, nisi scolasticis restitu-
 erit. pub. furato. Faciteres q. So n. 2. lib. 4. h.
 et nisi sit iniuria vel alio facta ex iracundia vel
 etia delictis, quia, si iniuriam revocat ex etia
 ead aliquali excusatione, veluti si dicat se ex
 protulisse ex iracundia vel male informatus, et
 q. verba iniuriosa non s. vera, et ead revocat.
 h. pl. in notis

21

49

De vi bonorum Raptorum Titulus 2.

Qui vi res alienas rapit: Don 15 com 30 et seqq et huc per-
tinet, species praedationum vicarum publicarum, de quorum
pena proxime huc actum est; nam hi non tam furan-
tari, quam vi res alienas rapiunt, et omnes illi, qui ad
alienam movilem vi auferunt, improvi fures vocantur h
En et non fures, sed latrones apellat Liolius V Latrones
fol 207 col 2 et comprobat Antonius Mateso d tract de cri-
minibus ad ut de vi bonoru raptor cap 1 n 1. Ceterum
Raptores a latronibus distinguitur. for in de his qui ad eccle-
sias confugiunt, et prosequuntur Cuiacius lib 15 ob 34 Ge-
nera autem Raptorum plura sunt, ut docet Mateso ubi
nupser, inde furti seu rapinae causas criminaliter agi
posse adveniens damnum inferentem in agnis, si illatum
vit vi aut clam docet Liolinus verbo damnum in fm.
fol 26 col 3 et post eum Suelbes sem 1 conf 6 per i res
Udem iuris est, si quis scinderet arbores in alieno fum-
do, et hoc crimen Falam vocamus, si pluxalitas ar-
borum scitarum adit, et inter delicta atrociora illud
connumerari docet Sene. Dllh n 17, ubi plura adducit
causa crimem scindenti violentem alienas arbores.

Ad § Nec tam:

Nec suam eandem rem exultimet: Raptor sane,
non est, qui per viam imprudentiam rem suam rapit
sive rei sedentis ab alio possessionem occupatam vio-

lenter ingreditur existimans nisi id licere, verum am-
 mittit omnes ius quod habere poterat in bonis sic occup-
 atis, h. n. §. et for. in ut de occup. et inu. Sed ut locum
 habeat hoc penam iudicis et foralis requiritur, ut a iu-
 dices prius declaratur occupationem eius factam amittit
 omne ius, et possessionem nisi violentem occupate, ut post
 foritas antiquas advertit Notinus Occupatio fol. 244
col. 4 verum occupans, ubi eius regulae exceptiones quoque referat, et
 prosequitur Pozioles iudicem.

De Lege Aquilia

Titulus 3

Damni iniuria actio constituitur per legem Aquiliam. Don
16. com. 26. Si quis animam quadrupedem, quae pecudum
 numero sit iniuria occiderit, quanti eo anno plurimum fuerit
 tantum domino dare damnatur, et primo capite legis Aquiliae,
 ut auctor est Tulius in pume h. ut. Sed in Saxo id aperte
 definitum non est, nam in foro primo ut de leg. Aquil. et obs. 1
eodem disponitur, quod si quis iniuria starem ovium occide-
 rit, qui vulgo dicitur Maxdanus equus veniens marem
 redere cogitur, nec bonitas stari a quo tempore estiman-
 da sit exprimitur, verum estimationem fieri partem
 ac de iure docet Hardaxi in com. ad d. for. in 2, quia for-
 ales sanctiones, quae iure communi consonant sum, ab eo-
 dem accipiunt interpretationem, et adeo predictae foris
de iure Romano convenit, ut sicut in re iuris, non
 solum perempti, corporis stimatio habenda est, sed

etiã damni, quod ob eius mortem nobis illatum est. S
illud non ex verbis h n ut. Sic etiã in d' for 1 occiso ma-
 re non solum habetur ratio estimatiõis Maris perempti,
 verum etiã damni impugnationis deficientis obitum, et ob
 id tenetur domino solvere tot obes, quot año proximo
 Partor impregnate iurasset; Sed an Iudex necessario re-
 qui debeat iuramentum Partoris. Vic. Bardasi ubi nup
n h qui resoluit

Et de iuratas partoris asercione in alijs casibus tractat
Scholius V. Beria fol 48 col 1 et V ganatum veru ma-
rem obitum fol 164 col 3. ubi Portoles. De occisiones ce-
 terarum pecudum nihil legibus nostris extat dispositũ.
 verum ad tantum credimus ad simplicem damni estima-
 tionem, vel ad exactionem colonie, si ea per invidiam
 tem stabilita fuerit; et cum huiusmodi penas pecuniarias
 imponi soleat ad emendationem damni illati, ut notat
Scholius V. Colonias veru tamen for fol 51 col 4 utrumq
 mit excepti non potest, sed colonie tantum, vel damni esti-
 matis, ut obnoxat Bardasi ad for 1 h n ut n 1. Huc tãd
 singulariter est in damno descendente ex maleficio, quod
 in eius estimatiõne faciendã, statuit solo iuramento par-
 tis damnum passã, provata tamen legitime pecudis
 occisiones, ac secus erit, si damnum ex contractu de-
 cenderet, ut dicitur Scholius V. damnum veru dam-
num aut interesse fol 60 col 1.

Ad S Inuidia

Qui nullo iure occidit. Interdum iure pecus aliena
 occiditur, ut in specie for 2 h n ut ubi cuiquam per-
 a die Santa Crucis Maii, usque ad diem Sancti Michaelis

elis Septembri intra vetatum anni ex obibus alienis re-
 peritis inanis lupulare de die, et duplicem de nocte, si
 autem extra vetatum reperiantur, et eas occiderit colonia
 60 solidorum, que regularis est civitas fori Magni, plecter-
 tur, sed si lupulatione foro permittat, quis vel noluerit a
 domino obium exequi etiam potest colonia statuta in
 foro si quis invenerit si h' ut, reperitis vero obibus ex-
 tra vetatum tantummodum repelli potest damnum, ve-
 rum id plene, et explicat plane Petrus Molinus in pro-
 de la colonia de loy Samedy fol 121

Ad S Ac necis

Qui caus occidit: Hac lege non tenetur, si modo culpa
 cuius nullo inventatur, ut inquit Tit h' s' n' unde in foro
 de homine si h' ut cavetur, quod si culpa ducentis ani-
 mal calcitrare solitum, illud forexit aliquid damnum,
 dicitur per ducentem emendari simul cum colonia, in
 culpa vero in non esse intelligitur, dum dixerit, ut per ve-
 tito sermone ipse foro loquitur. haec haec, hoc est
cave cave, ut recte interpretatur Barzaxi in foro si n'
 eques extra culpam esse intelligitur, si seorsum alicui
 forte, vel in medio fureto animal ducentis damnum, instu-
 lisset, licet non proclamasset, ut luce, et dicit Justiniano
 in si item si putatur, reperit idem Barzaxi ubi neper-
 nam casu id contingere videtur, at si culpa reus fue-
 rit, damnum emendare cogitur, ac simul coloniam sol-
 vere, secundum quod est maleficium, et pro cuius vari-
 etate diversa quod colonia solvitur, ut tradit Bar-
 dazi ubi sup in fine, sed & hac re plura dicimus ut de
inuri.

Ad 3 Capite Tertio

23

De omni cetero damno cavetur: Ceterorum rerum
que in hoc signo tertio lego Aquilae capite, comprom-
untur, non nulli exempla proponit sicut h n s et in
foris nostris huius tertii capitis duplex exemplum reperit-
ur, alterum rei inanimatae, et animatae alteram, primum
in foris si quis in pignori s h ut. Vbi dicitur, quod si quis
creditor fundi pignori arborum fructiferae scindente
tenetur penam seu coloniam 60 solidorum solvere,
et demum est in omnibus aliis arboribus abscissis, quod et
infertile accipiendum est, ita tamen, ut haec penam
pecuniariam solvi debeat, si tantum valeret arbor ali-
as minuetur pro modo valoris arboris abscisso. Vnde
licet idem iuris sit in omnibus arboribus, non est par
ratio arboris fructiferae, et infertile, propter utriusque
valoris diversitatem, ut ex antiquo glossatore Patro
obseruat Bardaxi ad 2 for 3 n 3, et licet hic foris
de excipione tantum loquatur, idem est dicendum
de usufructuario, colono, et aliis quibuscumque non
haveribus fundi proprietatem, arborum scindentibus, ani-
mo damnificandi, nam si lucrum facienti oracium id
fecerint, fructu actione tenentur, ex hoc ut de arb. fructum
cezar unctis his que dixerimus in parte ut proximi
quibus ad Bardaxi ad 2 for 3 n 2, et hoc casu
competit etiam adversus fructum arborum, si fructifera
sint coloniam 60 solidorum, et simul damnum tenentur
ratione haveris fructum, qui non citari fuerant,
donec alias arbor creverit coequalis, furto tamen
legitime provato ex foris 2 de arb. incid, et Bardaxi

in idem sic intelligendo nec in d. for 3 hoc ut sibi adven-
 vant videatur; Quibus dicitur de for 3 foris, nam in d.
 for 2 damnum simul ac colonias solvitur, scilicet ar-
 boris fructifera, non autem impuctifera, et in for 3 cuius-
 que qualitatis sit arbor solas colonias solvitur, pro mo-
 do damni per illam, ut proxime tulimus, que omnia lacus
 prosequitur Barbapri loco tam citato, et damno in aliis
 rebus inanimatis flato loquuntur for 3 de arboru incid
for 3 de furto fructuum agrorum for 2 de venat, cu
 aliis; Porro damni rei animatis, que pecudum numero
 non sunt, extat exemplum in for 1 huc 2, in quo constituitur,
 quod si qui canem obitum custodem occiderit, omnes dam-
 num exolvat, quod occasione defectu canis, obibus super-
 venerit, donec occisor res cum domino obitum compo-
 fuerit, nisi invidantem canem occiderit, neque aliter
 periculum, fugere possit, ut in simili inquit Tulimus
in d. 5 infamia in fine, quod in specie d. for 1 presumi-
 tur, si in parte anteriori canis vulneratus appareat,
 nisi a domino canis contrarium prosetur, sed in hanc
 rem videndus etiam Barbapri eisdem

Ad 5 Timalom

Alieni servum compeditum solvitur: Similiter
 constitutio extat in for 3 ut de lege Aquilia Nam
 in eo cavetur, quod qui opem prestat Captivo compedi-
 to eius vincula solvens, ut fugeret, teneatur lege ag-
 ilia ad integram fugientis estimationem, si cum domi-
 no non restituat, nam qui causam damno dat, dam-

num dedire videtur, ex quo intelligendus est for & h. n. p.
 ubi eius regula nonnulli casus referantur, quos quod ex-
 plicat Barbosa videmus, omnino videndum, et hactenus
 de I et 3 capite legis Aquilia, quorum tantum memi-
 nit Tullianus h. n. ut Sed de 2 capite tractat Suarez
 in commentario ad legem Aquilianam.

Ad § Iniuria

Itaq' qui latronem insidiatorem occiderit non tene-
 tur. Est enim hoc non scripta, sed nata lex, quam
 non dedimus, accepimus, legimus, verum ex natura
 ipsa arripimus, hausimus, expresimus; ad quam non
 docti, sed facti, non instituti, sed inbuti sumus, ut si
 vita nostra, in aliquas insidias, si in vinum, si in tela,
 aut latronum, aut inimicorum incidisset, omnis ho-
 nestas ratio esset expedienda salutis; verba sunt Ci-
 ceronis in orat. pro Melone.

De Iniuria. Titulus IV

Ad § Iniuria

Iniuria autem comititur. Don 15 com D. I. facta,
 aut verbis, de primo iniuriarum genere, docentur
 omnes fori ut de iniuriis. Et de secundo genere, ob
2, 3, 4 eadem ut. Et quidem inter iniurias realem, et
 verbaalem magna est differentia, nam pro iniuriis

2

reali, quib⁹ capi potest, secus vero pro iniuria sexuali,
 ex for⁹ con⁹ calidate, ut de appellat⁹, criminaliter autem
 agi potest, ad versus iniuriam verbor⁹ inferentem, iuxta
 formam traditam a Petro Molino in praxi in proce⁹ exi-
 pro iniur⁹ verb⁹ fol 263. Ceterum si ^{aut} convictum factu
 fuerit in conspectu Iudicis, aut eidem Iudici iniuria illa-
 ta fuerit, tunc statim ab eo presentium informationes
 recepta, et in actis a Favelione redacta, dum presen-
 fuerit, alias, ut dicitur in haxeris posit⁹, condemnatur in-
 iuria actus Auctoris ad penam 500 solid⁹ Tascem, quae
 proxime a suo non soluta, carceri mancipabitur, donec
 eam solveret, sed si adversus Iudicem latus sit inu-
 xia, et in ipsius conspectu potest etiam imponi pena
 pecuniaria usque ad quantitatem mille solidorum Tasc-
 ensium, si Iudex inferior sit, si autem supremus im-
 ponere poterit usque ad quantitatem duo mille solidoru⁹
 ac similiter omnes penas pecuniarias, potest iniuria al-
 ius condemnari a Iudice supremo, ad penam viginti
 dierum carceris, et a Iudice inferiori 16 dierum, ut la-
 cius continentur in for⁹ de proce⁹ sup⁹ notorio; et pro-
 sequitur Petrus Molinus in proce⁹ sup⁹ notorio fol 366
 Enim vero huiusmodi notorium causari nequit, a-
 mexis executoribus, sed tantum ab his, qui cognitionem
 causarum habent, et vere iudices sunt, ut notat Mo-
 linus In notorium ver⁹ notorium non parum fol 239
 col 3. Item nec pro iniuriis, in absentia Iudicis, in ead⁹
 illatis, ex obi⁹ A de iniuriis, et obi⁹ de consuetudine Regni
 N de praxi General. et ultra memoratas penas ad
 propulvandam iniuriam verbor⁹, aut operes adversus
 rogato⁹ Iudices comitari, competit, quoc⁹ actio puparij

ut statuitur, in foi en tit de loy q' inguixans à loy official
Reales ané 1592, et antea extantibus extat, in foi
in tit facultad de acusar, à loy q' damnis o' injurias
à loy lugart

Sed et si cui consciolum factum fuerit:
 Pluribus modis consciolum comituntur, et ex eis actio in iuri-
arum competit, quod havundes coligit Pote V' in iurias n. 11
 et regg et ad hys excipiendus tantum est casus, in quo ver-
ba hoc proferantur: In mentis, nam ob ear in Arag' non
 est actio in iuriam, ut comitat ex obv item per dementia
3 de in iuris, licet contra sit in usu iuris, ut plene docet
Conciolo resol crim V' in iurias res 2 per tot (contra vero
Comer, in q' d' iuris n. 3. et libro rered)
 Ac etiam in casibus superioribus nonnumquam cesat in-
iuriam actio, ut late prosequitur idem Pote n. 15 et regg
num autem hoc actio in iuriam ad heredem transeat,
 et quatenus explicat Pote V' actio n. 53 et infra notavi-
mus ad tit. de action

Ad 5 Partura

Non solum per se met ipsum: Interdum etiam partura
in iurias, per alios, ut inguit Turin h. 5 n. et A. regg, et ex
 aliena in iurias agi potest, quod in Arag' difficiliter proce-
dit, cum omnia videant fieri ad partis instanciam, et
 cui principaliter intoret, ut ad rem obnoxat Molinus
V' clamamus fol 170 col 3. Sed ab hac regula excipiendi su-
nt aliqui casus. Primus cum procurator Episcopi agit
contra occisorem clerici, ex obv V' tit de sacros' Clericis.
Secundus, si consanguinei proximiores accusare velint

homicidam eorundem consanguinei occidit, vel si his defici-
entibus, vix eandem accusationem suscipiat, ut prosequi-
tur lib. V accusatio n. A. et seqq. Ceterum pro iniuriis
factis barallo Dominus eius agere, ^{non} potest, ut docet Molinus
V iniurias vex pro iniuriis fol 141 col 2, nisi iniurias co-
missas fuerit, adversus officiales ipsius Domini, ut advertit
ipse Molinus V Domini locorum fol 105 col 3. Et similiter
Dominus Tavernae, Balnei, Furni, et Montendini, alteriusve
loci publici, agere prouidetur pro iniuriis commissis in hu-
iusmodi locis, inter eas personas, quae ibidem reperientur,
ut traditur in lib. vii de Tavernae Furno Balneo et Montendino.

Ad S. Penam

Penas autem iniuriarum ex lege 12 tabularum propter
membrum quidem ruptum talis erat. In hoc Regno
pro iniuriis reali non una eademque pena, seu calonia
pretatur, nam in eum qui baculo, aut lapide aliquid
pulsauerit, competit calonia 60 solidorum, for. vii in fin.
de penis, et obi. fin. de iniuriis, si autem percussit Billa-
num, aut infancionem hexnuncium, et ex lib. 1o ictus
percussus cadat in terram, quambis effusio sanguinis
non aderet, soluet pro calonia 250 solidi, for. vii et 2o de
iniuriis, sed si quis intra urbem, onse, vel cutelo, aliove
simili instrumento vulneratus sit, vulnerator tenetur
ad caloniam 300 solidorum de for. vii in princ. de penis;
Et eandem penam meretur, qui extra urbem telum, lan-
ceam, vel sagittam in aliquem proiecerit, aut similiter,
accusatum exponerit, quantumvis non tetigerit ip-
sum, nam cum eum occidat intendit, necessitas

caloniā omicidii solvenda est, ex foro 2 quicumq' ut
 de homicidijs. Verum si ultro eum quem intem-
 derit occidere, aliqua de predictis armis, alium tra-
 hecerit, qui hec tacuerit, solvet integram caloniā
 homicidii; quia fecit, quod potuit, licet eum non reli-
 querit, nec occiderit, ut dicitur in foro quicumq' in fm. calo-
 niā autem homicidii est 1000 solidi, ut traditur in 2 foro
 in de penis, interdum autem, qui homicida est huiusmodi
 penam non exolvit, veluti si occidit sit miles vel infans, d
 foro 1 de iniurijs, ob. persequentes de privilegio militum, vel
 si homicidium commissum fuerit ad defensionem, ob idem
 si aliq' de homicidio, quod late explicat An Caldero tomo
 2 d. 66 per tot., at ob commissum casu fortuito, quandoq'
 non excusatur a solutione caloniā, foro 1 de hactibus,
 licet secus sit quoad penam corporalem, ut post alios
 docet Covarrua d. 2 d. 3 n. 31. et ha. consensio qui homici-
 da non est, quandoq' caloniā solvere cogitur, ut pu-
 ra si interfectum levaverit de penis, ad repellendum
 sine licentia clerici, ob. 3 de homicidio, aliaq' enim
 non imponitur caloniā, nisi constet plene de homici-
 dio, et de homicida, saltem per famam publicam, ut
 docet Salsolus d. caloniā sex caloniā homicidii fol.
 50 col. 4. Surus advertit, quod ha. penae pecuniā-
 riā, exco. non possunt, nisi intra annū adies comi-
 ssi delicti computandum, ut dicitur in solone ubi
 nup. vix et nota col. 3. Et semper applicantur socio
 seu domino loci, nam solum caloniā quae 60 solidi
 non excedunt, q. applicantur parti damnum passi,
 si aliter a foro cautum non sit, ut ex eodem solone
 constat, ubi sup. fol. 51 col. 3. Aliquando vero inter

duplicem dominum ducuntur ut in specie, ob. fin
dei homicidia, et circa hanc materiam plura alia
 peto à Molina ¶ Molina fol 223 et loco proximo,
 et ex remissis congeitis à Suelbes sem. h. cons. 11
n. 64. Ceterum, pona sanguinis, seu homicidii, hodie
 sublata sunt in locis Regalibus, ex novissima constitu-
 tione lex non vit. novo establecimiento del comercio 1646

Ad S In summa

Vel criminaliter agere, vel civiliter. Nituri Impera-
tor particulas disjunctivas, ut ostendat parum inu-
 niam, simul civiliter et criminaliter agere non po-
 tesse, Verum in hoc Regno caloniæ prelatio, non im-
 petit, iudicium criminale, preterquam in casu, quo
 homicidæ, ad mortem damnatus sit, tunc enim, calo-
 niæ ab eo prelatas, hereditariè restituenda erit, ex
ob. 2 de homicidio, quampluribus explicat R. Sever. d.
261 per tot, et merito utraque actio competit, quia
 in prelatanda caloniæ, agitur de re familiaris, ra-
 tione damni ab necem Regali Domino illati, ut
 observat Molina ¶ caloniæ fol 50 col 1, et in ac-
 tiones criminali, de vindicta, et vlcione publica, un-
 de una actio aliam tolere non potest, l. m. C. quand
civil actio crimin præiud. ex quo etiam inferitur ac-
 tionem caloniæ, nulatenus esse criminalem, sed civile
 quidquid Molina dicitur d. col 1 in fine, alia non
 vltius in specie d. ob. 2 verum in nullo dno. potest
 cum actione criminali concurrere, adversus ea que
 parum decisio refert R. Sever. ubi sup n. fin. et per

procuratores, totent quibz actionem in iudicium criminalem prolegit, vel suscipere. licet in causis criminalibus regulariter procurator non admittatur (pen § 1 d de pub iud, et obs fm de tradit, et obs 1 de procurat) Tamen ad hac regulam vixi illuxer exceptio, h § n. Similiter in hoc Regno possunt per procuratores iudicium criminale Prelati, et alie personae ecclesiasticae ut in specie, for in tit 9 Prelati in caus crimin, for in de offic. Reg Gen Sub, et proseguitur Barzaxi iisdem item u. post interrogacionem vel, totent is vix procuratorem se defendere, ut advertit Molinus V causas criminales vix in causis fol 60 col 1 ubi alias superioris, regula limitacione refert, et V procurator vix procurator an admittatur fol 211 col 2.

Ad § Hec actio

Dulmulationes aboletur. Nunc lapsus vnus annus, hac actio tollitur, l 6 C h u. Et ita, pariter calumniae rei iqi nequit, nisi intra annum a die comite iniuria computandum ut tradit Molinus V calumnia, vix et nota fol 60, col 3. Et iniuria in animum non reuocata, refert memorandum exemplum Molinus V iniuria fol 181 col 3 in primo, de quodam ad fidem carolicam conuerso, et nunciatum prosperato, ac diuitis pleno; qui interrogatus, ab Henrico Rege Castellae de causa sua prosperitatis, nihil aliud respondit, nisi quod priorem iniuriam nondum vindicauerat. Hic annus a die scienciae currit, et est communis, ita ut computentur dies quibus excoient facultas iudicij n est; annus intus in verbali n autem in reali iniuria; na hac est perpetua Molinus lomo 3 fo 60

De obligationibus que quasi

ex contractu nascuntur

Titulus V

Si iudex litem suam fecerit: litem suam facit. Iudex perperam iudicando, quod iustitiam contingit, vel si iudicaverit dolo malo, vel per impericiam, hoc est per insciam iuris, que etiam stulticia appellatur. l. penes ult. d. de iur. et fact. ignor. l. si per imprudenciam in princ. d. de exict. Et prior casus, ex delicto tenetur; posteriori autem ex quasi delicto; ex quo intelligendas est diversitatis ratio, que extat in accusationibus iudicis, que sepe incipit a citatione criminali in hoc sermo, et quandoq. a captione, ut probat for. d. de sit. iur. et agnoscent. tit. l. firmas n. 144 et l. de iur. de in iusticia cap. 6. §. 1. n. 6. Nam si de dolo iudex a parte convincatur, capi cum poene expressimur, modo causa sit gravis, ut ex d. foro l. coligitur, et vel de fractione iniuriam arguatur, ut in iur. Bar. d. ad for. in tit. del. proe. contra. factorum iniur. n. 1. At cum iudex bonae fidei iudicasse semper presumatur, donec contrarium probetur, inde nec debet, nec solet capi, sed accusari, denunciari, vel inquiri, ut advertit Th. de iur. ubi nup. cap. 1. §. 1. n. 2. quosensu desinit esse contrarius sibi; et secundum varietatem officiorum, varietate est in hanc modum accusandi, nam omnes officiales prepositi, aut inquiruntur, aut accusantur; inq.

quinzantus, vel per comitacione a domino Rege consti-
 tuto, aut a iudice Inquistarum, ex for. vñ del oficio
 del Inquistador de los oficiales for. 17 tit. de la Audiencia
 Real; vñ usq. memorat. post alios Suelbes, sem. 1. conf.
 Al n. 16: aut accuantur ad instanciam partis, cuius
 principaliter intereet, quod fieri solum debet apud Au-
 dienciam d. Thag. ut late prosequitur Molinus Officiales
vex officiales delinquentes fol. 243 col. 1, et post eum
 in S. de inuencionibus cap. 183. hex. 10. Et iudicem Regi
 Consiliariu accuari quoq. possunt apud vniuersitas et vni-
 versas in vniuersis electos, iuxta formam traditam in
 for. 18 ut reparo de la Audiencia. Inter Iudices de Tab-
 la, vltor nuncupamus, sed eorundem iurisdictionis
 fieri nullo et vno, ut aduertit Bardaxi ad d. for. 18.
 Sed si iudex ordinarius in causa civili, que non ex-
 cedat valorem ratiõis mille solidorum trascensum acu-
 setur, nunquam locus est pena privacionis officii, neque
 incidit in penam officialium delinquentium, ratione &
 sententia interlocutorie ab eodem lata, dum confirma-
 tas non reperiantur, ex for. 1. de officio Iudicis Ordinar-
 sum et etiam alii, qui non accuantur, sed denuncia-
 ntur, quales sunt Supraiunctarii, aliove mexi exe-
 cutores, iuxta for. Statuimus ut de Supraiunct. iunctio
 Molino ubi nupen vobis secundo vero casus fol. 244
 col. 1. Verum mexi executores, qui Regi Officiales
 sunt, impune possunt etiam inquiri, a Iudice In-
 quistarum, ut satis notum est; locum tenentes quoq.
 Curie d. Iudicis Thag. non accuantur sed denunciantur
 itemq. eorum notari iuxta for. ut prius inquisitioni
 que terminare explicat Bardaxi in comm. ad d. ut.

at non de leuibus culpis, sed de gravissimis tantum de-
 nunciari devent; et lex 6 de ut lex inquis, et circa for-
 mam in huiusmodi causis seruandam, denuo accedit
lex in forma delat Engueta delat Coctes an 1532
 et lex in ut nubes formas delat Engueta an 1678
 Sed rem hanc longe, lateq^e pertractauit Dominus
 Joannis Chrysostomus de Sargad in considera prax super
sindicatu Curie d. T. A. 10, ac his denique iungi pot-
 est, iudicium visitationis, quod extraordinarium
 est; et exerceri solitum in eo, quod huic coercionis
 subiectus uisus, aut consuetudo, sed de eo plura, et pul-
 cras citra alios adducunt Barrea d. 24 et Matheus &
Re-eximniali contraos 14 et regg.

Ad 5 Item 18

Delectum usurumq^e aliquid est. Don 15 com 22 et
 hinc molitur consuetudo, quod proicientes aquam
 in uias publicas clamare soleant, batius sermone
agua vas, ut damnum a transiuntibus exiteret; et
 nam si culpa saltem leuissima damnum infexatur,
 emendari oportet, ut aduertit Barbari, ad lex 1 de
lege Aquilia, Et ex eodem capite descendit, quod si
 tegulae, aut lapides, delecti fuerint impetu forsam ca-
 ni rectum ascendenti, ob negligentiam domini, co-
 gatur a solvere omne damnum, quod eius occasione
 contigerit, ut traditur in lex 6 de ut de lege Aquilia
 Similiter cum famula alicuius proficiat, aquam
 putidam, ex qua deturpetur uisus, per uiam tran-
 seuntis, dominus tenetur, ad damni penam, si aqua

putanda proiciatur in loco, ubi in quo iter fieri so-
let ut rebrat Conciolo ad Statuta Civitatis Eugubina lib 5 rub.
28 in A

Ad § Si filius

In patrem nullam esse actionem. Et quidem in hoc
regno, regulariter nulla est actio adversus patrem
Matremve pro damno illato a filio, ut adversus Siolinum
V. Merinum ver. limitas secundo fol 233 col 3, excepta
homicidii calonia, quam parentes pro filio solvere ten-
entur, dum huius matrimonium non contraxerint, ob-
iur ut nes Patres vel Matres. Enim vero bono Reipu-
blica statuere licuit, ut Patres pro filio, secum ha-
bitante, Dominus pro famulo, dum huius damnum
dederint, et solvendo non sint, penam pecuniariam
exolvere cogantur ut docet Conciolus ad Statuta Civitatis
Eugubina lib 6 Rub 34

Ad § Item exor-

Quam ex maleficio tenere videtur. Verum tamen
si factum commissum est casu fortuito, et stabularius et
exercitor Caupona, aut stabuli provavitimo fuerit fa-
ma, neq. ex quali maleficio tenetur, neq. quod magis
est, actione de recepto, ut prosequitur Crivellus § 249

De Accionibus

Titulus VI

Actio autem nihil aliud est: Hodie non est alia
 aut diversa, atq' olim erat, namentis solemnibus formas
 apendi sublata sit, ut constat, ex tot tit C de formulis
 et impet actio sublat. quod similiter cautum est in
Mag. in for. un. de formul. sublat. Tamen aduc ac-
 tio hodie cum devota causa, medioc' concludendi, et
 apta conclusionem institui, et sic congrua cum sua
 unitate forma iudici proponi debet, alia libellus,
 quo actio continetur, ut ineptus repellitur, ex cap.
examinata l. 6 de iudic. rectus vero, ac solemniter
 est quidam Allegimus, causam petendi, propositio-
 nem assumptionem, et conclusionem continens, et
 unde logicam fundamentum totius doctrinae, non
 tantum scolasticarum subtilitatum, acuratione,
 sed serij, et aule facundiam moderari fatendum
 est: Sed an libelli potius narratio, quam conclu-
 sio inspicienda sit, resolvit quod potius est ins-
 picienda Gene. d. 26 per tot

Ubi persequendi in iudicio: Unde propositum est, pro-
 pria autoritate, vi quadam ablativa, vel expulsiua,

extorquere rem debitam, aut occupare rem, et eius possessio-
nem, penes alium constitutam. Lexat 13 d q met caus
penult d ad leg uliam de vi privata, idem aperte
probat, hoc in de occup seu invasione poses. Quod in
hac ad eo, tamiteri observatur, ut et deitor fugite-
vus, qui in suo iury ab ipso Creditore capi potest,
ex text in leg aut pctor lo 5 si deitorem 16 d quod in
haud credit. Hinc solum iudicio mandato detineatur,
in vim apellat, quem ob inde, Gremium vocamus, et
ad eius provisionem, tunc requisita sunt necessaria,
videlicet, quod deitor sit alienigena, quod non ha-
beat bona, et quod sit fugitivus, vel suspectus et si-
da, iura obs 3 de ceuione bonou. Constitio saltem
semiplenis, prius de deito, ut docet Accialupus,
de deitor fugitivis q 6 n 2, Cui consonat Molinus
de deitor, non deitor si est fugitivus fol 87 co 1
Do ubi Per n h A, item observatur qd iuxta Iudicem
quantumbin creditor ex pacto, habeat potestatem
propria auctoritate, ingrediendi, et occupandi bona
deitoris, et adquirendi possessionem, arg text in l pen
in fin C de pnono action, Neg enim singulis con-
cedendum est, quod per Magistratum fieri publice
potest, l non est singulis 116 d de reg iuri, solus
enon Alexdi impune, licet defuncti hereditatem
occupare, abiq Iudicis auctoritate, ut supra culi-
mus.

Ad § Omnium

Apud Iudices, arbitrariis, de quacumq re quor-
lurs: Omnis lis vertitur penes Iudices, aut arbitros;

et circa primum, In Saag^a et singulari Regni pri-
 vilegium, quod nemo extrai soleat, à suo Iudici,
 ordinario, et locali; ex S^uem^o nomo, ut declarat Privil^g
 General. for 3 de foram^o competencias, sed huius re-
 gula plures limitationes aducit Molinus, Vactoris et
 Meus, veru^m reu^m quilibet pl 6 col 3, et V^uder^o Ord-
 nariis, pl 189 et seq, Et in hac re unum licet
 advertere, quippe in causa Tactancis, quæ exor-
 cetur iuxta lex difamari C de ingen^o man. Acto-
 ry iudicem competentem, oportere etiam esse Ju-
 dicem Mei, ob ea, quæ docet R^o Sesse D 116 n 6.
 Et idem similiter observandum esse censemus in
 causa Tactancis depositi Iudicialis, ut lato cala-
 mo procegitur Salgado, in lauxinto credit pl
 cap 2 n 27, ac sic pronuntiandum consulu^m Zal-
 metino in proce Joani^s dela Corta sup deposito 28,
 Januarii anni 1696; sicut autem est in deponente
 actum^o certius quantitatem Salgado ubi supra

Item licet veritas inter arbitros, quorum alii sunt
 arbitri iuris, alii compromissarii; priorum fore
 nullus est usus, in nostro Regno, nam cum eligan-
 tur per partes, ut de suspicionibus iudicum cog-
 noscant, iuxta text^u in cap cum speciali ff de apel-
 lat, Sic autem sicut recurrentur Iudices Ordina-
 ri, sicut supremi Iudices, opus non est arbitrio
 iuris, nam primo casu Iudex Ordinarius, de cau-
 so suspicionum, cognoscit, ex ob^o uem^o notas, de
 provat faciem cum carta, ac si suspectus apa-
 reat, deest ei nominari aduocatus, ut in pri^o

ut de adiunctis, continetur, et hodie sepius practi-
 catur, quod a partibus atque suspitionis cau-
 sas adversus Iudicem, et terminatum, et tunc ca-
 usa ab eo extrahitur per viam evocationis, seu pe-
 rorescencia, iuxta formam traditam a Petro Sco-
 lino, in proc sup evocatione, seu peroresc fol 366
 Que tantum locum non obtinet, in Talmantina,
 et Iudice Ordinario huius Civitatis, itaq; causa
 eius suspitionum terminande erunt, iuxta de
dei, item notas, Superiorum vero Iudicem,
 quippe Regia Audiencia, et Curia d Tuit Itaq; ter-
 minantur per Iudices Colegas, qui in consilio
 superunt, ut cavetur in foro in tit de las res
pechad añi 1664, foro in ut que los Tuerces re-
casadas añi 1678. Et si vel ut suspecti recusan-
 tur loco eorum, alii subrogantur, videlicet in
 Regia Audiencia, prout disponitur, in foro in de
subrogat Comillari, et in Curia d Tuitus Itaq;
 ut in foro in ut dela nominat de los lugart añi 16
92.

Arbitri autem compromissari, ut vocamus ea
 a quo dixerimus, et de quibus Tuit loquitur hñ
 sunt hi, in quos voluntarie, et non necessitate,
 Juris, a partibus est compromissum, quorum duplex
 est species, alii enim sunt arbitri simplicitate, seu
 iusticia, et horum potestas ad imitari iudiciorum
 redacta est, l l d de recep arbit, cumcto In hñ eide-
 vimo hic; alii sunt arbitri arbitratores, sive ami-
 cabilis compositores, qui nullo iuris ordine servato
 potius litem definiunt de facto, quam de iure arg

tenet in l. si societatem. §. Arbitrorum de pro socio, l.
 si q. arbitratus de verb oblig, et agnoscit Caneus
 in uax cap 21 n. 2, ac licet de iure sententia =
 arbitratorum iudicio, ad arbitrium boni viri redu-
 ci valeat, et ut pleriq. sententia sit apelabilis, ut
 videtur et apud Gailium lib 1 obs 129 et seq, Ta-
men in hinc Arbitrorum sententia, cuiusq.
qualitatis fuisse, siue equa sit, siue iniqua,
est obtemperandum obs 2 de re iudic, ac si
laudata fuerit per partes, exequitur puelle-
giate, for. m. de Arbitris, exceptis penes compro-
miu, d. for. m., ac etiam Salacio Favellonis, et
Arbitrorum, ut inuit R. Senez d. 126 in fin. Et ad
 requisita huius executionis puellegiate, plura
 apud For. V. Arbitrorum n. 19. Enim vero senten-
 tias arbitratorum iudicio, pariter ac iudiciali, non
 prohibetur in hoc Regno, nisi 30 annis, sed si a-
 micabilis compositionis esset, locus erit, v. penam
 prescriptioni, quae omne debitum regulariter
 in hinc prohibetur, ut advenit Senez d. 121 n. 2.

Aut enim in rem sunt aut in personam: Actio
realis quod dicitur vindicatoria, cuius substantialis
sunt duo, quippe ex parte agentis dominium, et
ex parte rei consenti possessio; Hinc communiter
dicitur solet, quod in libelo actionis in rem, nec-
sario est exprimendum dominium, velut cau-
sa proxima, huius actionis, nec requiritur ut
causa remota exprimat, Contractus scilicet
vel titulus quod mediante, dominium, vel ius

in re adquisitum est, quamquam utriusq; forsam actori, sed ut etiam causam remota alicui, nam si ex illa causa succumbat, poterit eandem rem ex altera causa petere, non obstantes exceptiones rei iudicatae, arg. l. si mater. l. 1. et d. l. et an eodem. l. 1. §. actiones. D. de exceptiones rei iudicatae. Item actor si agit ad rem immobilem, designare debet rem, ad quam agit, ex l. si in rem 6 d. de rei vind. Si vero ad rem mobilem debet exprimi in libello qualitas materiae, et tandem in conclusionibus petet, se declarare dominum rei, et dolum condemnari, cogi, et compelli, ad rem petitam, una cum fructibus restituendam, ut notat Schüneld. hic n. 139, qui et clausulas salutare libellorum frequentiores explicat, ex n. 170. Et sane actio rei vindicatoria est multiplex, altera generalis, et particularis altera: generalis est, quae competit omnibus hijs, qui adquisierunt dominium per universitatem, veluti peritio hereditaria, et aliae similes; Particularis est, quae vindicantur res singulares, vel ius aliquod incorporale, quod in res habemus, ut pectus servitutis, de quo in §. Eque in tra. h. ut, vel pignoris, ut in §. item servitutis eodem, et refert Bardani, ad rub. de apren. p. ult. q. 1. a. n. 2.

Sed

observandum est, quod actio realis vindicatoria, in suo dupliciter exerceri solet, vel in processu non privilegiato, aut privilegiato, priori modo exercetur actio realis vindicatoria in processu civili ordinario, et quidem si bonae sedentiae, seu immobilis vindicantur, agenda est iuxta for. l. de rei vindic. si autem mobilis, iuxta for. l. eiusdem ut, at in utroq; casu temporaria, in eisdem for. l. statuta, ad unguem servanda sunt, sub

penas nubitatis, ob ea, que docet Petrus Molinus in proap
in proc civil fol 22, hinc articulus proprietatis proces-
 sus aprensionis, in quo solum dominium rei aprensus
 venit, ducitur secundum d fol V, ut refert Petrus Molin-
 us, in proc aprens, in articulo propriet fol 133, at tam iudi-
 cium est privilegium, ob naturam procesus aprensionis;
 Processus autem civilis ordinarius non est privilegiatus, quia
 sententia in eo lata executioni non demandatur, nisi in
 rem iudicatum transierint, vel in secunda instantia fuerit
 semel confirmata, fol 1 de execution rei iud. In processu
 privilegiato vindicari possunt, et solent vasa movilia, quibus
 remedio inventarii, quod prosequi oportet, iuxta formam
 traditam, à Petro Molino, in proc invent fol 50. Illud au-
 tem observandum est, quod si in hoc processu, quo non
 recte dominium rei inventariate provauit, potest quo-
 què sola possessione obtinere, ex fol vn del proc de invent
an 1626. Sed si annui redditus sint, quorum dominium
 contenditur, possunt empari pene de iudicem, ut tradit Molin-
 us in proc emparamenti Consual fol 102. Cuius proce-
 dendi formam refert ex fol 99 et seqq. Cui adam no-
 vissimam dispositionem fol vn del proc de empar verdad
an 1618. Ubi cauetur, quod post confessionem empara-
 ti, vel postquam habeatur pro confesso, fieri debet citatio
 vocis preconiæ, que in inventario et iustitia extat, et hoc
 fieri oportet, tam in loco, in quo res venit, quam ubi
 annui redditus emparati sunt, in magno examine deced
 fuit, in Curia D. J. Mag^m in proc Arch^m Maria de Arana
sup Empar 19 octobris an 1684. Preterea res immo-
 vilij actus non possunt, potest quoque à vero domino
 sequerrari, ut in specie fol a veces 30 de aprension.

in cetero solino V. Aprensio vix in eodem foro sol.
29 col. 2. Alias enim abiq' actuali possessione, domi-
 nus rei aprensio, in articulo litij pendente, seu te-
 nus non obtineat; Secus vero in articulo proprie-
 tatis, ut lacus explicat Barbardi ad rub. de aprensio.
D. p. ult. q. 1 et seqq.

Notas quod etiam in sententia iudi-
 cationis si se sit iustus vel iniquus dicitur esse abtemperanda
 tamen, hoc non obtinet si notoriam iniquitatem contineat,
 vel si adit volus solinus et Per. V. de iust. franco tom 2 fol 204.
 In Causa de iura contractuum obtineat hoc est. n. exat ex-
 equenda si in iudicis extat franco tom 2 fol 204.

Ex parte actoris requisitum dominium, sufficit autem
 ut superveniat ante sententiam vinus lib. 4 ut 6 de ac-
tionibus fol 866. si vero habeat dominium tempore con-
 tentationis non vero sententia, absolvendus est. Neud
supra. Aliud quod requiritur, ex parte rei possessio,
 sufficit vero ut sit povero tempore sententia, licet temp
 contentationis non fuerit supra. si vero sine culpa pot
 contentationem deiecit esse povero absolvetur, si vero
 solo condemnatur, sicut qui cum non possidet litij
 se obtulit ut povero vinus ubi supra.

Ad 5 Mem Sexo

Mem servitana, et quam servitana, quae etiam ipote-
carica vocatur: Actio ipotecaria est in rem, et
 illius possessionem sequitur, etiam si ex conventionem
 agatur, ut plene docet Ulpianus de actionibus p. 2
lib 1 in aditionibus ad cap 29 a man 2. Hipoteca

autem duplex est altera generalis, et particularis altera;
 prior eandem vim non habet in hoc Regno, ac in
 vno iuris; quia licet de iure, quoad executionem de-
 sti, eundem effectum sociatur obligatio generalis, ac
 specialis; ita ut prior, creditor habens tantum gene-
 ralem hypothecam, preferatur secundo generalem, et
 specialem hypothecam habenti, ex l. generaliter, ff. qui
pot. in pign. habeantur. Cuncto cum alij Cuenca in
Scolij Comanda claus. 17 n. 2. Tamen in nostro Regno
 secus exit, ubi specialis hypotheca, quantumvis posterior
 priori hypotheca generali preferatur, excepto casu, relato
 in obi. si quis arrendaverit l. de pignorat. (ubi dominus
 Rex generalem hypothecam habentem in bonis illius, qui bona
 vel iura sua, emittit vel arrendaverit a Rege; preferatur
 posteriori habenti specialem in ipsis bonis; non vero si
 ut tempore prius, videt. prior.) ut refert Cuenca sup.
n. 13 claus. 12. Et quidem si obligatio, seu generalis
 hypotheca, cum speciali concurrat, in eadem conventionem
 creditor agere nequit ex hypotheca generali, nisi post der-
 cutionem specialis hypotheca, ut prosequitur Cuenca ubi
supra n. 2. ubi eius Additionem l. ita et. quidquid in
 vno iuris sit, uti post alios refert Olivanus in adict. 2.
cap. ad n. 1A. Adeo parvi effectus, et in hoc Regno
 generalis tantum obligatio, ut possint iura alienari
 vna generaliter hypothecata, ex obi. fin. de rer. test.
et in eum, cui alienantur transeunt sine onere, obi.
item nota 17 de pignor. obi. item quambis de donat.
nisi prius vna testata seu emparata fuissent
ex obi. item et alij modis A. d. ut de rer. testatione

Hypotheca specialis duplici modo contrahi potest. Primo ad
 dāms bonas nominantur, et speciationi hypothecae subiciuntur.
 lxx. seu nominatae confrontatae simpliciter subiciuntur de-
 signantur. Secundo Dams a contraentibus haberi solent, pro
 nominatis, et specialiter obligatis, et utraq; eandem vim habent 2
 ac pariter effectum, quod si a deitore, bonas alienantem, transe-
 ant cum suo honore, ut laeius explicat Cuenca ubi sup. cla 18
 et 19 et let, quid autem iuris erit, si in eodem contractu quod-
 dam vna speciationis nominentur, et reliquae eiusdem deitio-
 nis pro nominatis, deionatis, et specialiter obligatis habeantur?
 priorē obligationem specialissimam respectu aliorum bonorum
 accipiendam esse ad instar obligationis specialis, cum gene-
 rali concurrentis, exprimit Cuenca in d. claus. 19 n. 10. licet
 quoad alios effectus posterior obligatio, pro speciali quoq;
 iudicetur; ceterum id in praxi receptum non esse credi-
 mus dum passim bonas habitas pro nominatis, et specia-
 liter obligatis pariter, ac nominatas, et speciationis obliga-
 tas, apprehendi soleant, et comprobatur for. h. de rei vind. in
 prime. iuncto seu. d. 371 num. 6

Ex hypothecae non spe-
 ciali, tam generali nascitur actio realis hypothecaria, quae
 in bonis immobilibus exerceri solet, vel in civili ordinario,
 ex d. for. h. de rei vind. vel in iudicio apprehensionis, modo in
 contractu clausula constituti, precarii, et apprehensionis re-
 spectantur, ob naturam ipsius contractus, vel ex voluntate
 contraentium, vel saltem precarii adit clausulas, quae so-
 las sufficiunt, ad apprehendendum, non vero ad obtinendum,
 nisi ex contractu consensuali, aut comando agatur, ut
 plene docet Cuenca, in scol. comand. claus. 29 n. 19
 et seqq. et cum in iudicio apprehensionis agendum sit.

3

provaria et deservitio possessio tempore contracta obligacionis, et so saltem dicunt, eandem obligacionem seu hypothecam precedentibus ut animadvertit Schneidewin in h. n. s. n. 88 et ex nostris Pardaui ad for. p. de apren n. 6 et expressus in Seuc. d. 41 n. 24. Enim vero de iure communi hypothecaria actio tribuit facultatem aprendendi, et retinendi possessionem bonorum deservitio, ut cum aliis docet Oltavianus ubi sup. n. 6. Unde bonae hypothecatae quoque in casu sequentiarum perveniunt abunde colligitur: in bonis autem mobilibus hypothecaria actio in nostro Regno, excecenda est pro varietate conventionis, seu eius clausularum, in iudicio executibilis, seu privilegiata, aut non privilegiata, qualis est processus pignoratitius, cuius procedendi forma refert Molinus, in proc. de pignoratitica fol. 64. Et in eo etiam agitur de processu privilegiato venditionis rei hypothecatae, quae et alienum creditum solentur, ex obs. item notat de deo. Verum in procedendi modo vis practicitur, quia frequenter in omnibus conventionibus, in societate publica redactis, etiam si privilegiata a foro non sunt, acri solet clausulas, inventari, emparamentum, et similia, ex quibus in huiusmodi ad iudicium operari valet.

Quae pp.
 noxia iure pro mercedibus fundi ei tenentur: Unde inventas, et illatas in fundo conducto, tacite hypothecatae intelliguntur, et plura aliae tacite hypothecae exempla refert Oltavianus ubi sup. n. 10 et seqq. Verum in hoc Regno tacitae hypothecae cognitae non est, ut advertit in Seuc. dec. 385 n. 13, quia hic non habemus, tacitum (N) ut pluribus comprobat Pont. V. for. a n. 45. idem Seuc. d. 236 a n. 25 et d. 244 n. 38 et de natura actionum reali:

unde plura congerit. Don lib 19 et 20 com per tot omnis
no videndus. (1)

Ad § In perso=

In personam quoq^e actiones ex sua iurisdictione pro-
 positas habet Pretor: Actiones personales in usu iury
 alie sunt Cuius, que conditiones vocantur, ut in Sape-
 lamus 16 hoc iur. alie pretoree, que h n § et seqq enu-
 merantur, et de his omnibus longa manus tractat Oli-
 vanus in tractatu de actionib^{us} parte 2 lib 2 et 3 p. 107
 Verum in Asia inter actiones personales, receptas non
 est alia diversitatis ratio, quam quod alie sunt privi-
 legiatae, et alie non privilegiatae; prioris generis sunt, que
 nascuntur ex instrumento quaxenticio, et privilegiato, et
 veluti Censualis, Comanda, Alvarani Mercatoris, senten-
 tia Arbitralis, a partibus aprovata, seu emologata, et con-
 demnationis voluntarie; unde his actionibus non solum
 exegi possunt privilegiata bona debitoris, prout facit
 explicat Petrus Molinus In proc^o executorio fol 54. Sed
 et ipse debitor simul capi potest, dummodo in instru-
 mento ad sit clausula, quod facta aut non facta
 discussione uonorum procedi valeat, ad captiorem de-

deuitorij, alias, tam de iure comuni, quam foro, captio in causa civili solummodo in subditum bonorum fieri potest, ut ad rem docet Luena, in scoly com-
ando claus 30 n 18. Ceterum in obligatione Alvaran-
ni Mercatoris captio locum habet, licet in eodem clau-
 sula hac non reperiatur, quia a foro eodem privile-
 legio exequitur in iudicio, ac obligatio consualis, cuius
 A contractus propriae est clausula superior, ut ad rem do-
 cet Spanol de Niño in prefatione ad Alvaranum n 30

Secundi generis sunt actiones personales non privilegia-
 ta, veluti haec quae nascuntur ex quouiset alio contractu
 minime a foro privilegiato, veluti emptionis, locationis,
 Capitulorum matrimonialium, et similibus, et ^{extra} hoc
 obnoxandum est, quod si causa, seu obligatio, non exce-
 dat summam solidorum parcentium, potest procedi vex-
 valiter adversus deuitorum, et extra Tudicis luxie lo-
 cum, ut in foro, fori fuerit ut de iudicis. Et intra eam
 quantitatem tantum concessa est habe iurisdicatio Al-
guacilis, ex fori ut de causis eng pueder conocer log,
Alguaciles an 1678, ita tamen ut nec consentu parci-
um eorum iurisdicatio prorogari valeat. Ceterum Tudicis
ordinarium iurisdictionem ultra eam quantitatem
prorogabilem eae credimus; modo per instrumentum
 constat de voluntaria parcium submissione, seu proxo-
gacione, ut decisum refert Molinus Relacio vex die
26 Augusti fol 288 col A, quid autem si extra curia
 locum deuitorum citatus non compareat, an ob eius con-
 tumaciam prorogasse videatur iurisdictionem Tudicis
Ordinari? Etiam videri prorogasse coligitur ex

ex traditis à Petr à n 6, at id non satis constat, quoad-
modum procedendi versalem, ac multo minus, ut vi so-
luy contumaciæ reus condemnari possit, ob eas que doc-
cet Surdus d 560, quinimo contra decisum fuit in
proc Turisifimo Laurenti Bardaxi die 27 Augusti añi
1698, et postea in procu Emanuelij Andueo die 30
decembrij añi 1705 sup graas.

Causæ autem, que excedant
quantitatem predictam 300 solidorum, si non adit expressa
tactave parsium prorogatio sumariæ ferende sunt, et in
procu in scriptis usque ad quantitatem 300 solidorum fas-
centium, ut dicitur in pro oron de iudicis, hic proce-
sus sumariæ solet esse presentis, vel absentis, et utriusq;
formulam refert Petrus Siolinus in proc sumariæ pl 5 et
vegg eodem modo proceditur in omnibus causis, in quibus
à foro agentis forma, seu temporis non sunt prefixita,
etiam si luy sumam 300 solidorum excedat, ut advertit
Torrax in methodo iudic ut proceuo civile sumariæ pl 10
col 4. Maxime advertendum est, quod etiam in his cau-
sis sumariæ, admitti non solet tertium repulsa, ut post
alios docet Camillus Borrellus in sumariæ decij ut 13 de r
reprobat reur n 58. Ludovicus Peguera in provi sub
10 de articulo ad obiciendum num. 16 D. Lucet Con-
tradaa tome 1 d 21 n 166. Tamen in hoc Regno prima
tertium repulsa, in quovis iudicio admittitur, nisi pro
tuo proveatur, ac secundam repulsam, quod recontra-
dictionum vocamus, in his causis sumariæ practici ma-
xi non agnoscunt; imo contra voto denegata fuit
in Regia Audiencia in proc D. Joans de Toledo sup ap-
rem Comitatus de Aranda, in causa repositionis die

6 Martii anni 1644. Et ut harum uelorum ueritati, melius conuideretur statutus quoque fuit, for vn ut de leg procesor sumor an 1592, quo huiusmodi causa a primis priuilegiatur intra superiorem 300 solidorum Tarcentium quantitatem; Reliquae autem causa quae predictam, summam excedunt, plenarie duci solent; uirtas for l aut l de rei vind, ita tamen ut si actio personalis sit circa rem immobilem agi, debeat; uirtas d for l si autem circa rem mobilem uirtas d for l, ut inuuant Terrex ubi supra in processu civilis fol 1, et siolinus in proc civil uirtas for l de rei vind fol 23, unde tam actiones reales, quam personales eque exercentur, prout ratio diuersitatis uonorum exprobat.

Ad S Nonn si quis

Non illud queritur, an ei pecunias debeat, sed an iurauerit. Atque ex iuramento litis decisorio, de quo iurista hinc loquitur, induci casum manifestum, patet ac per instrumentum, refert siolinus V iuramentum uers iuramentum an inducat fol 123 col 1, ideoque locum obtinet delatio huius iuramenti decisorii, etiam in casu, in quo non admittitur, alia prouatio quam instrumentalis, ut constat ex foro det 3 de exceptio obs usus Nonn 19 de pig, et prosequitur siolinus V exceptio contra instrumentum fol 123, et exceptio legitimas fol 123 col 1, adeoque priuilegiatum, et huiusmodi iuramentum, ut deferri valeat elapso termino pro uatorio, ex obs 4 de dilacion, iuncto siolino V iuramentum fol 123 col 2 ubi Poz n 3 et hoc iuramenta

dicitur quoque iudicialiter, cum pars delata parti in iudicio coram iudice, et eo approbante, et per quod hi dicitur recitatur perinde, ac si plene transactiones intercessissent (non erit in p^{ri}nc et § hi de iur iurand, et sic iuramentum delatum in iudicio quis iurare, vel retere cogitur, a loquum habetur pro confesso, ex l manifeste § de iure iur, et expresse docet Baldap^{us} in comm ad rub de iur iur m^o § 7.

Aliquando cogitur quis quoque iurare, etiam si in iudicio partem non fecerit, ut in specie for^o p^{ri} de usuris, alia qui partem non fecerit, minime cogi solet iuramentum subire, ut advertit Molin^{us} iuramentum ver^o in facto fol 196 col 1, ac etiam in eodem foro p^{ri} excipitur casus in quo agitur de censu, seu tributo, ut explicat Molin^{us} iuramentum ver^o tributionis tempore fol 322 col 1. Verum hoc exceptio specialis temperanda est, dum pars creditorum non relinquatur iuramento domini directi solutionis pensionum, vel eorumdem in terrarum alienatione, aut foras collatione comiti, et similibus; nam hi omnibus casibus dominum directum iurare debere, dictum est, in p^{ri}nc in proc cistercio Dida^e Fonca sup apren 13. Novembris anni 1677 Sorus de iura, et in proc Jacinto de Sayad, et Pedroso Viduo sup apren. anni 1623. Et comprobat Suelbes in centi con/ fol m^o 13 Sed a domino utili huiusmodi iuramenti delatio adeo prohibetur, ut nec ab eo qui in proc Apren^o n° 13 propositionem obtulerit, cum iuris velut facti recte iuramentum declarationis creditori censuario deferatur, ut dictum olim fuit in l^o in l^o iur^o Turtius siag^o in proc Emanuel^{is} de Alston^o sup apren anni 1616; atque plura de hac res deinceps.

adeat Schneidecrinum ad Sh n ubi omnes iuramentorum species accurate exponit.

Ad § Præiudicia.

Præiudiciales actiones in rem esse videntur. Actiones præiudiciales dicuntur, dum causa ita se contingunt, ut sententia lata in una faciat præiudicium, et pariat exceptionem in iudicatis in alia, vel quia una actione intentata, necesse est, alias vitare, et quiescere, argo text in l. ff. familia heredi. l. fundu ff. de excep. l. fin. C. de ordine iud. et similibus, sic etiam reperuntur exceptiones, et replicationes præiudiciales, de quibus Bald in l. pexemptas, C. senten. reuoc. n. pos. tradit regulam, exceptiones præiudiciales dici, que impediunt proceum, et in quibus reus consentus prius admittitur ad provandum ea que obicit, quam actor ad fundandam suam intentionem, exemplum est, in l. pceses l. C. ad l. flaviam de plagari replicas autem præiudiciales sunt, in quibus actor prius auditur, et admittitur ad provandum quam reus, exemplum habes in l. quoniam Alexandrum 26. C. ad leg. iuliam de adulterio. At monendi sumus actionem præiudicalem eam proprie vocari, cum qua de statu persone agitur, cuius exempla referuntur à Tustiniano h. n. et actio in rem est, ex comuni ad sententias, quia competit ratione iuris quod in personis pretenditur, ut tradit Schneidecrinus hic n. ff. præiudicia vero, que in aliis causis communiter accidere solent, magis ad exceptionis quam actionis naturam accedunt, ut observat Antonius Olivam ubi nup. de action. parte 2. lib. 1. cap. 31. n. 2. et ex notis Dou. l. exceptio n. lo. Suelbes in cent. cont. 3. am. l. neq. hic prætexnendum est, actionibus præiudicialibus inferendum esse, remedium in usu iuris notissimum, l. difamari C. de inoent.

manum, quia de vitio difamata persona queritur, ut advertit Orlanus cap 33 in prime, quod in hoc libro etiam receptum est, et iudicium iactationis vocatur, cuius procedendi formam refert Petrus Molinus in proce sup iactationis, bl 37, ac non solum competit, cum de statu persone queritur, verum etiam dum in vitiis, et luxibus ponitur, quis difamatus existat, causa q^d ducenda erit, iuxta leg^m de rei vindicatione, ut tradit Petrus Molinus ubi sup fol 38. Sed id plenius explicat si Severus D^{ns} per tot, et de actionibus personalibus plura alia colegit Don commentariis suis lib 22.

Ad Sequens

Quaedam actiones rei persequenti gratias comparatis sunt, quaedam pena persequendo, quaedam mixta sunt. Sequens divisio continet, actiones civiles, criminales, et mixtas; Civiles tam personales, quam reales sunt rei persequitoria, quia omnes ad hoc nituntur, ut persequamur, quod actori debet, et reo adest, ac de his insuper actum est; Criminales actiones sunt haec per quas penam persequimur non conventionalem, sed legalem; unde actio q^d penas ex pacto, et conventiones proficiens petitur non est penalis, sed rei persequitoria, arg^{uit} in l. fci de pro-
 toxi, stipul. l. stipulatio art 38. S. alteri 17 ff de verb oblig.
 Actiones mixtae erunt, per quas simul res nostra, et legalem penam persequimur, ac de his omnibus actionibus penalis, nunc vixitex agendum est. Omnis actio penalis, sive pura, sive mixta nascitur ex maleficio,

seu quatuor maleficio, et dupliciter institui potest, vel ab eo
 cuius principaliter intererit, vel a publico accusatore, ut s
 prosequuntur Tit Vacuatio n 1 et seq, et Bardari in tracta
latu de officio quereu in crimin cap A Rursus exerceri
 potest, vel capto iam tunc in paganica paganteve ma-
 leficio, ut exposuimus sup in prin l^o de furto, vel elapso
 paganica tempore, in viciu apellitu, sicut sumaria in-
 formacionis capturam precedentis, ex for et S^uhey ut
de apell cuius solemnitate ab eodem foro requisita
 explicat idem Bardari d A cap. et quidem tunc capto pro-
 ceu seu causa criminalis vocatur presencia, et ferenda
 est, prout traditur a Petro Molino in proc crimin pres-
encia a fol 227 cum iunges Bardari, ubi proxime cap
De et seqq. Aliquando vero hey non captus, sed in eum
 apellitu provisio, proceus criminalis, qui absentia dicitur
 prosequendus est, iuxta formam scriptam a Petro Mo-
lino, in proc crimin absentia fol 267, et licet absens
 sit contumax, sunt in hoc Regno nonnulla remedia
 ad eius defensionem, eaq^{ue} referunt Bardari ubi supra
cap 14 n 10, et h Sues d 228 et de inuision cap 3 56
n 10. Sed preterire non possum, quod in hoc Regno pro-
 uocationes criminum sunt faciles, Sues d 218 n 10
 quia non est tortura locus, ad eorum indagacionem,
 ideoq^{ue} iudicio solum inferri potest pena ordinaria modo
 sunt induritati, ut post alios docet Suesbes in cent con-
46 an 2 et sem 1 conf Ser 37, ac merito nam ut
elegantem ait Cicero lib 11 de orator, si et ferro inter-
fectus ille, et tu inimicus eius, cum gladio comprehensus
es, exuento, in illo ipso loco, et nemo preter te visus est,
et tu semper audas, quid est, quod de facinore ducitare

ponimus; Sed de iudicio plura coligunt Amigant tom
2 d de et M Caldero tom 1 d 25 per tot, huc accedit,
 quod ex confessione extraiudiciali imponi quoq; valeat
 pena ordinaria, Suelbes ubi nup n 19. Sicut extra
 Regnum tantummodo haberi solet, pro iudicio provin-
 cio delicti, ut sponit M Caldero d 25 n 22, neq; confe-
 sio extraiudiciali facta, extra Regnum, sufficiens huc
 est, ad penam ordinariam, ut decisum fuit in Resol.
in proc evocationis Michaelis Gumieli sup eximiu die
1 february anno 1698. Ac deniq; preter relator pro-
 cedendi moxy, sunt, et alii, de quibus agit Bardaxi
ubi sup cap 11 et seqq in hanc rem videndus.

Actio 11

penalis mixta ea est, q^{ae} rem ac pena simul perse-
 quimur, quod contingere solet, dum ab eo cuiq; prin-
 cipaliter interet accusatur reus, et in libelo penas legi,
 et actoris damnum coniunguntur, nec aliter in causa
 criminali, rem nostram persequimur, quam ratione da-
 mni ob comitum eximium illati, quia in Itaq locu
 non habet penas pecuniarias, ut docet Seue d 223
n 16 quamquam non satis id constat, in specie qua
 refert Molinus Officiali part 222 col 2 in fin. In
 actio criminali interdum in heredem transit, quoci-
 es heres ipse agere vult, non ad vindictam crimi-
 nalem, sed ad recuperandum damnum pecuniarium,
 quod propter delictum patris et defunctus, ut fides ex-
 plicat Port v actio an 61, ac etiam pro damno so-
 lo comiso, quin transeat in aliud delictum, crimi-
 naliter agi potest, ut prouat Suelbes semicen-
1 conf 6 per tot

Ad S Omnes

Omnes autem actiones, vel in simplicem concepte sunt, vel
in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum: Omnes actio-
nes, tam in rem, quam in personam competunt ad simplum,
 quia, huius rem nostram, aut debitam persequimur; Sed re-
 gulari hoc limitatur in penas legali, quae interdum est in
 duplum, ut in specie, pro l. de curam pret. for. l. 4. ut pro
Inquit, interdum alterius extenditur, quidquid specieat Jus-
tinianus hic, ut aperte comprobatur, actus curiae ut que
leg. diputator no. puerari tomar. dincro. per. raron. de. inu-
culari alguno, quem pluzibus exornat. Suelbes sem. 2.
conf. 2. per. lor. Sed an in penas consencionali idem iuris
 sit? communiter distingui solet, aut penas adiunctas
 obligationi faciendi, aut obligationi dandi, cum omnis
 obligatio adiungat aliquem, vel ad dandum, vel ad fa-
 ciendum, l. obligationum. §. de D. et A. primo casu qu-
ando penas est adiecta facto, veluti cum promittit, q.
 describere codicem infra anuum, sub penas 100 aureorum
 vel facta sit aliqua transactio, aposita penas, ut saepe
 contingit, quod si alter ex transigentibus, veniat adver-
 sus transacionem desecat nomine penas solvere certa
 quantitatem pecuniae, potest qualicumque penas etiam
 maximas aponi, et peni, arg. res in l. qui fidem 16. de tra-
niact. l. Julianus 13. §. v. idem 17. de accione empt. l. cid
aleoas 15. de usury, et comprobatur Suelves sem. conf. 68
per. lor. Secundo vero casu, quando adicitur dacioni
 quantitas, seu pecunia, semper intelligitur adiecta, in
 fraudem usurarum, quae prohibita sunt, iure civili et
 canonico, l. cumq. populo 1. C. de sumas. Finis, autem

proprietatem uxoris ex mente, et coniecturis, ut Jarius
 explicant Casanates conf 60 n 22, 31 et 34, et conf 11
n 31 et conf 12 n 5 et h. Terres D 244 n 32 et seqq, hoc
 autem pro varietate actionum sic accipiendum est, quod
 largius Caxta interpretetur, cum actio sit bonae fidei, quae
 stricti iuris, ut colligitur ex his quae docet Suelbes in conf
conf 50 n 1 et conf 67 n 2. unde distinctio actionum stri-
cti iuris, aut bonae fidei propter privilegium Caxta non
est in hoc Regno recipienda.

Ad § Tuerat

Tuerat autem, et rei uxoris actio: Don 14 com 7. Hoc
 autem actio quae antea erat bona fidei, et pro exactione
 dotis competebat, hodie in actionem ex stipulato de
 dote translata est, et bona fidei naturam retinet, quod
 maxime utilitatis est, nam inde iure civili curantur
 uxores a temporis more, ex parte tan mulieris, quando
 dotem non pretat, quam mariti, vel eius heredum,
 quando dotem non restitunt, l in insulam A de usura
vbi 20 ff solut. mat. ac etiam de iure canonico, videntur
 posse vxore, a parte mariti, ut interces, cum sus-
 tineat onera matrimonii, non autem a parte uxoris, ex
 cap saluiter 16 de vxoris. At in Frax receptum est,
 quod non solum pacisci valeant in casibus nuptia-
 libus, circa constitutionem dotis, verum etiam quoad
 restitutionem illius, etiam augmenti, siue fixae dotis,
 quod frequenter fieri solet, dum clausulas fructibus
non computatis in partem, in eisdem tabulis nuptia-
 libus aponatur, ut longae manus explicant Terres

D 68, et D 253. Suelbes conf 424 n 13 et sem l 4
conf 26 n 23 et conf 44 n 13. Similiter in hoc Reg-
 no non minus, ac in usu iuris observatum reperimus
 dotem nullatenus recuperari posse, non solum ex bonis li-
 veris ipsius mariti, sed etiam ex bonis fideicommissi sub-
 iectis, iuxta autem res quae C communia de leg, ut adven-
 tu seu D 253 n 3. Verum hoc actio in bonis fidei-
 comissi est subsidaria, et tantum competit bonis liberis
 mariti deficientibus, ut plene docet Suelbes, in cent conf 28
n 10, et de recuperatione dotis in ipso contractu matrimo-
 niali constituto, non vero si dos autas fuerit post contrac-
 tum matrimonium, nisi id flexerit vigore facultatis reser-
 vata in pactis nuptialibus, ut laetius comprobant idem
 seu D 253 et Casanates conf 34 per tot. Sed etsi ac-
 tio dotis iure communi a primis privilegiata sit, ut con-
 stat, ex glor l in § Sed si C de rei. usu. act. Tamen
 in hoc Regno contractus matrimonialis non est privile-
 giatus, adeo, ut si in eo non adsit clausula constituti,
 precari, et appensionis deo eregi non valeat, in iudicio
 appensionis privilegiato, ut in simile docet Casanates
conf 30 a n 3, neque huiusmodi clausula adici po-
 terit possessor Maioratus in praedictum successorum
 illius, quambis in ipso contractu matrimonii id fieri non
 provideatur, ut observat Casanates, et frequenter ha clau-
 sula in tabulis nuptialibus aponuntur

Ad § Bonhōelii

Sed nostra constitutio eandem compensationem, que luxu
aperto nituntur lacius introduxit in l. fin. cod. de comp.
 Similiter in Arap^o olim compensatio cognita non fuit
 à foro, et sic non habemus titulum de compensationibus in
 volumine fororum, nec antiqui aragoneses, equitati con-
 sonum iudicarent, quod adversus presentem compensetur,
 quia posset esse inaequalitas inter actorem, et Reum
 excipientem, per viam compensationis, sed proreus adeo ius in-
 troduxit eam, ut compensatio regulariter admitatur de liquido ad
 liquidum, ac etiam ex uno deposito ad aliud, sed non ad ali-
 ex alio contractu ad depositum, ut Tull^o docet h. §. et com-
 probat for^o de deposito, l. unico d. Seue. d. 23. a. n. 15., preterea
 quam in comitatu curia, qui etiam vires depositari gerat, non
 prohibetur ut compensatione cuiusq^{ue} obligationis, adversus
 eum, cui debeat restituere, fructus lile pendente susceptos,
 ut variis decisionibus probat h. Seue. ubi sup. n. fin. Ad hoc
 compensatio vim solutionis habet, ut etiam deitori conceda-
 tur, in iudicio, seu iuris formas, ne à creditore veretur, dum
 probat instrumentaliter creditorem, sicut in simile quanti-
 tate teneri, licet deitor eum obligatus in instrumento pri-
 vilegiato, creditor autem in simplici instrumento deitorio
 non privilegiato, ut ad re^m docet Seue. de in iur^e cap. 81. n. 5.
 et seq.

Ad § Preterea

Preterea quaedam actiones arbitrarias, ex arbitrio procedentes
 appellamus. Hoc nomen actionis arbitrariae, non est proprium
 illius, sed quaedam adiectio apelativa, sive qualitas actionis

propter aliquod accidens extrinsecum, supra eum naturam
 eueniens; quod non cadit, in actionibus bonae fidei, sed tantum
 in actionibus stricti iuris; nam in actionibus bonae fidei of-
 ficiū Iudicis mercenarium deorsum actioni, secundum suam
 naturam, ita ut Iudex ex vi, et virtute actionis, quo ori-
 ginaliter, in ea actione bonae fidei arbitretur; ideoq̄ hoc
 officium perdit nomen arbitrii, propter officiositatem, et pingue-
 ditatem actionis bonae fidei, secus in actionibus stricti iuris,
 in quibus ^{non} conueniunt, nisi ea de quibus inter partes actum
 est, et ideo, ex natura hanc actionum, non potest fieri
 condemnatio ad aliam, sed per legem provisum est, remi-
 tendo totum ad arbitrium iudicis, ut patet in alio condem-
 nare, prout videtur melius expedire, ut patet si cen-
 tum promissa sunt, per stipulationem solvatur cento loco,
 si eo loco soluta non fuerint Iudex arbitrativus, quantum
 stipulatoris interest, illa centum tali loco soluta non
 euer, ut patet ex in l. si heres §. et l. §. sequenti, deo eo q̄
cento loco. Similiter in contractu mutui, qui stricti iu-
 ris est, non minus ac stipulatio, ut relet Amidevinus ad
§. actionem l. §. sup. h. i. n. 14. Arbitrarius Iudex, ergo
 estimationem rei mutuae, dum in pecunia numerata
 redditur, condemnando reum ad restituendum valorem,
 seu estimationem, quam habet res, in mutuum data
 eo tempore, quo tradita fuit, ut patet for Jacobus §. ad
statutum de usuris, iuncto Molino Varimano fol. 136.
col. 2. cui iunges Xamam reum iudicatum definit l. 14.
per l. 10. Rursus actio arbitraria vocatur aliquando ratio-
 nes personae imponendo, ut in specie, for in ut de la penas
de los ladrones año 1521, et similibus, et nunquam iudicij
 arbitrium liberum, seu voluntarium est, sed regulatum

legibus, et iudicialibus provisionibus, ut advocalis Andreas Vuer
des fol 182 col 3, et prosequitur Xaman de officio Judicij
q 18 per tot. Et hoc sensu provisiones testium arbitra-
 rio quoq^e dicuntur, dum iudicium arbitrio, hinc testium
 reponitur, ut refert post alios Carden de Lucas in tracta-
tu de donat d 1 n 16, qui et differentiam inter arbitrium
 et voluntatem exponit, in tract de locat dicit An 8 et seqq, et
 cor nostris Suelbes, tom 2 conf 3 per tot.

Ad § Curare

Curare autem dicitur Judex, ut omnino quantum possibile sit
certa pecunia, vel rei sententiam ferat. Idem plurius exponit
 not Suelbes tom 1 conf An 8 et seq, quod in iudicio apren-
 sionis maxime per se locum obtinet, cum sanctorum sit in-
 foro item perq^e de Apron. Quod Judex nullatenus sententiam
 litispendentis ferat, neutram partium propositionem recipien-
 do, imo cogitur aliquam propositionem admittere, ut Julij
explicat Bartari in comin ad d for 31, et in rub eundem de
de apron. parer 2 q 5 n 4. Vague ea ratione cautum est,
 ut non sit in incerto, quis rem apreniam detinere valeat,
 dum plenius de possessione, aut proprietate, sit veritatis
 unde cum per sententiam litispendentis certus rei possessor
 appareat, nihil prouidet, ut in articulis subsequentibus eius-
 dem proceus, neutra partium propositio recipiatur, ut
 saepe in hoc Regno, tam in his articulis, quam in iudicio
 inventarij, pro certo habitum fuit, et colligitur ex aductis
 a Seres de inuic cap 6 d 1 n 43 et numero 22.

Ad § Si quis

Si quis agens intentiones suas plus complexus fuerit, quam ad eum pertinet, causa cadit. Modo hoc pena sublata est, exceptis uno tantum casu, de quo in l. un. Cod. de plus petit; hinc in Arag. capitulis aprensionis provisus ex causa maioris sumo, quam revera est. dicta devertetur minime revocatur; etiam si decretum hoc soleat esse individuum, ut docet Suelles in cent. 1. 34. n. 16, quoniam pro summa vere debita sustinetur, ut pleximus in C. D. T. iudicatum fuit, ut videtur et in proc. Naxi, et Beneficiorum opidi de Maluenda super Aprin. die 2 Augusti anni 1669, et in proc. decani, et canonicorum et Capituli Celestis Collegii Calatagubis anni 1611 et in proc. Ludovici Valli, et Cubelli, super apren. bonorum de Luxembel. die 10 Martii anni 1638, et in proc. Josef Castillo super apren. anni 1678, et in proc. Joany de Vidaxter super apren. anno 1696. Secus autem practicatur in a- petitu executorio, et captionario; quia si pro maiori quantitate, que vere devertetur provisus sit, in totum revocatur, ut decisum refert Port V. aprensio 3. n. 1. et hanc distinctionem comprobat Canece var. reul, cap. 17. de sententis, et eorum execut. n. 334. Quod sane lo- cum obtinet, dum diversa quantitates pecunias petun- tur, nam cum sint inter se divisas, sententias subu- neri, poterit in eas sumas vere debitas, ut advertit Cardin. Lucas ad tit. de iudicij. Doc. 33. n. 26. Atque enim si spe- cies, in iudicium deductas sit; nam si pro parte tam- tum devertetur, in totum sententia utpole individua revocanda est, ut inter utrumq. casum, sumo iudi- cio distinguitur N. Sues, d. 184. n. 18. et consonat etiam Antonij Favos, ad tit. Cod. de plus petitionibus definit. 1.

Verum plus petitionis ponat in quocumq' casu vitand' & potest, dammodo in ipsa petitione, adit' clausulas salutarias, salvo iure superflui, seu iurii compositi, ut obierunt Schneidowius h. s. n. v. sed hoc quidem n. 6.

Si quis autem tems ante diem, vel conditionem peccerit: plus quoque peti intelligitur, quando quis promittitur, ante diem peti, vel ante conditionis eventum, ac licet inter obligationem ad diem certam, et colatam in diem incertam, seu conditionalem distinguat Suelby sem l. cons. l. per tot. a. sexens creditorem in diem certam manere obnoxium prescriptioni statuto, in lex h. de oppositione texti, non autem creditorem ad diem incertam, seu conditionalem: tamen contrarium decisum fuit, ut ipse testatur n. 10. ex consuetudine a. Post. Verecutio n. 11.

Ad § Cum eo

Qui creditore bonis suis cessit: Quamvis de iure communi plures casus sint, in quibus minus consequamur, quam quod novis dicitur, ut ait Justinianus, in § sunt p. et. exca. et seq. hoc ut. Tamen in Arag' hoc beneficium solum competit deitori, qui cessit bonis creditori suo, in cessione facia, etiam si xcus pro debito civili captus sit, a carcere liberatus, ex l. 1. C. qui bonis cedere possunt, et non ultra valet conveniri, ultra quod facere potest, ut plene docet Cuenca in scoly. comanda claus. 3. n. 13. Verum hoc beneficium cessio bonorum in hoc Regno, non admittitur in deitorem comanda, alteriusve debiti quaxenti- quu, et privilegati, ex lex in de custodia deitorum, que

pluribus exorat. Cuencas ubi nupex, et quamba' ceiso
 bonorum dum eas admitti poterit, fieri debeat, cum is
 nominatas, prescriptas, in for in de ceisione bonorum
 tamen id iam in deuetudinem habuit, et fieri tan-
 tum deet, penes Judicem renunciando omnibus bonis
 in fauorem exeditoris, et iuxta, se unde sol sol-
 uere, posse, non haberet, ut aduertit Cuencas ubi pro-
 xime n 3h. Enim vero qui proventus est bonis, cede-
 re poterit tamen tradi custodiam exeditoris, ex ob. in
 de ceisione bonor. ob. sui comodum, et d for in de custo-
 dia deitor. Et eius venefici renunciatio, que parum
 in instrumentis comando, aponi solet, sic accipienda est,
 videlicet, quod non habeat locum, in isto exeditori, dum
 eius custodia deitor tradatur, ut ceteris ex operibus
 eius satisfactus remaneat, ut obseruat Cuencas ubi nu-
 pex claus 33 n 6. Ceterum si exeditor nolu' ad ipsius
 custodiam, deitoris accipere, deitor a carcere libera-
 ritur; nam ubi ceiso bonorum locum non obtinet, de-
 bet saltem admitti deitoris custodiam, ut obseruat
 Petrus Siclinus in proc ad fm aseca curi. fol 228
 in fine, quod apumè iuxta, et rationi conuonum est,
 nam quod quis perpetuis carceribus sit adstrictus,
 ius naturalis non patitur, l 2 de lib hom exisendo.
 ac sic pronunciandum consulit, Magistro Salmetino
 Leraxag^o in proc Guixaly de Jul, sup exemis, die 1h
 Augusti anni 1624 3

Creditor tenetur deitoris in-
 carceratum alimentare, alias si intra duos dies
 alimentis non preteret liberabitur.

consuales alterius, quod sane omnino videndum est, ut advertit.
 In lio 10mo h. decii 188 in §, nam fieri consuales idem est, ac
 se alterius iurisdictioni submittere exemplo verborum, qui cen-
 sili appellantur, et tributari exant, et capitulis censibus, qua-
 si adscripti, seu adnotati, ut refert Grotius in l. 1. C. de agri-
 colis, et censibus l. 6. qua onera personalia. Nos ad appellamus,
 vultque operari dicitur a vasalis prestando, in rationem servalla-
 gii, ideoque invito domino, nequeunt. Vaut fieri censili,
 seu consuales alterius, verum non procedunt obligatio-
 nem consualis contrahere, sive censum constituere, abs-
 que licentia domini in bonis propriis ipsorum, ita tamen,
 ut salvas remanent, et firmas remaneant iura dominicalia,
 in quorum iurisdictione contractus consuales, nihil opera-
 vunt, ut docet Bellugus in speculo principis sub ff. §. l. 1.
 Regni in §. 2, sed rem hanc longa manu explicat Ro-
 lio d. d. 188 per 104.

Quarum altera exercitoria, altera
institoria appellatur. Vixaque actio negociationis ma-
 ritime, et terrestris causae, a pretore comparata erat,
 illa enim adversus Dominum navis, seu exercitorem
 tantum, qui universam navem suo periculo, forsam
 per advectionem conduxerit, ex contractu inito cum
 Magistro Navium, h. §. n. et l. 1515 de exerc. actione.
 Haec adversus eum qui institorem taceat, locose,
 vel etiam sine loco negociationis quilibet terrestri
 praepoverit h. §. n. verum ideo autem l. institor 18 ff. de institoria
 actione, cum similibus, nec non competit etiam actio con-
 tractus propria adversus Magistrum navis, institoremque
 qui contraxit, l. 15 sed ex contrario 18 l. si cum §. §. ff.
 de exercit. act., nisi Magister navis, seu institor con-

Item nec ex eo dominus Sarraceni iurare cogitur de fac-
to alieno; verum non ex eo capite, quod factum serui,
seu captivi factum proprium domini intelligatur, ut
ex foris antiquis obseruat Molinus V. Captiuus fol. 54.
col. 4. Sed potius, ut iuramento domini constet de ignora-
ntia damni, quo plenius maliciam hominum satisfacit, ut
ex glossatore Pato, refert Bardari, ubi proxime in fine,
vel si maus, quia si de scientia dominus arguatur,
viliissimi hominum deditio actio non tollitur, l. si ex du-
abus ff. de naualis actionib.

Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur Titulus 11

Si quae lasciuia, aut pavore, aut feritate pauperiem
fecerint: Eadem causa, que seruorum, est et animal-
ium in materia noxiali, ut hominis etiam ex pauperie
vires damno illato, noxiali actione domini teneantur,
quod in hoc Negro receptum est, ut comitat, tot ut si
quad paup fecisse dicat: Causa autem ex qua datur
haec actio est, si comota praeter gentilem feritatem
beuia nocuerit. l. 1 §. 4 ff. h. ut. veru hoc autem actio h
n. t. et comprobat Bardari ad rub. d. ut in l. nec obest
for. d. eodem, ubi d'ponitur, quod si Bos alcacnizatus
fecerit damnum cuius foruito, et sine culpa alcacniza-
ntis, debeat cum daxe pro noxa, praeterquam in ca-
su nuptiarum, quia omnia solutione glossatorij Pato

quam nimis confuso refert Barbasi in 2 fo l in fm, re-
 spondendum est, primo casu adversus dominum comoven-
 tem bobem absq^e culpa competere actionem noxalem,
 ut in eodem fo aperte supponitur; at in secundo casu
 scilicet nuptiarum pauperis, seu noxam à bove illatam, ad
 Dominum non emendabitur deditione illius, cum damnum
 commissum sit, non solum citra culpam comoven-
 tem, verum etiam in actu concitandi, et agitationis loco per-
 missio ob nuptiarum leticiam, arg^o fo l in fm h^o ut, et
 fo l de hauritudo, et in hanc rem videnda quoq^e Gutier-
ria canonica quæ lib 1 cap 7.

Similiter locum habet
 actio de pauperie, cum duo animalia inter se damnum
 commiserint, at si provocari poterit, nulla est actio, non ve-
 ro provocatum agi poterit, ll. 5. cu oxes 11 h ut et sic
 intelligendum esse fo l eodem, sentit Barbasi videm
n 6 ubi etiam casetur, quod si dominus bestie cecidit,
 rem faciat stularium feritatis illius, non erit actio
 de pauperie, adversus dominum, licet stularium ob
 eius negligentiam, ad damnum illatum estimationem teneatur,
 ut felix explicat idem Barbasi ubi nupex et licet fi-
 nis huius actionis sit, vel damnum sarcire, vel in
 noxam dare animal quod nocuit, ut probat fo A
hoc ut, tamen quandoq^e competit eis retinendi animal
 donec damnum solvatur, ut in specie fo B eodem, ac
 plura alia petes, tam ex fois, quam ex observantia h
ut

De his per quos agere pos-
sumus
Titulus X

Agere potest quilibet hominem, aut nomine suo, aut
alieno Don 19 com 10 et seq. Interdum vero alieno
nomine agere non possumus, ut in hoc Regno contri-
bit in causa ingenuitatis, in qua non admittitur pro-
curator pro eo, qui se ingenuum, seu infancionem et
se contendit, ex obi 1 de salute infant faciend, at huius-
modi dispositio fore inutilis est, cum sepe huiusmodi
causa experiantur per Curatorem ad lites minoris liti-
ganti constitutum, qui solet esse procurator Causidicus;
similiter in causa criminali reus non auditur per
procuratorem ante iudicalem interrogacionem; verum
eius procurator non proietur apellatus criminalis re-
vocacionem petere, postea quam sit executioni deman-
datus, ut tracti Bardaxi de officio Jus in crim cap 10
n 2, in reliquis autem causis, semper per procurato-
res causidicos agere solemus; quorum officium consti-
tutum est, in meto, et curas prore incoandi, prosequen-
di, et finiendi processum; cui omnino favel, et favel
racione interveniendi, et dicendi, quid in unaquaq^e causa
optimum, et utilissimum videatur, quamquidem in pri-
mis causidicus meditatatur, deinde cum proximum, concep-
tam advocato comunicat, a quo de iure plenius in-
structus, in comentario rediens, extenuiori calamo

tandem dilucidam, atq; egregie compositam omnibus reuocato
 coloribus nouitat, abrag^o presentem conclusionem exponat, sed
 huius artis facundia, aptissime illustratur, in declamat^o ad com-
 endat. artio causidicor^o, que errat post Methodum iudicantio
Celeris nortis silicely Texen, Causidici Bragomensis, et hi
procuratores causidici, solent habere parcium potestatem
ad lites; satiq; ut, quod mandatum habeant, cum clausu-
las ratificando conceunt ante renuociationem cause; tem-
pus autem renuociationis illius expiacioni prescriptum non
est, nisi in for d de rei vindicat for d de apren. ut lacius
explicat Port V Procurator an d. Verum in causa ap-
 lacionis, seu electionis Turisfimo, devent habere potes-
tatem intra tempus hi recuribus interponendis a pro-
designatum, et statuto tempore ad se representandam co-
ram Iudice ad quem, ut pluribus decisionibus compro-
uat Petrus Molinus, in proc pravam factor fol 32 Nicol
P et B. Nihilus adverte, quod in Arag^o per iudicalem
domini comparationem, non consetur eius procurator re-
vocatus, for in ut ut per compay, licet de uxor aliud sit,
ut referat Port V supra n 18, verum circa reuocacionis ma-
teriam, vide D Seuer D 81 per tot. Ac etiam in hoc regno
per procuratorem possunt sola potestate ad lites, quam
proxima fieri, que in vno iuris requirunt speciales man-
datum, ut prosequitur A Seuer D 346 n 10 et 303 n 53
cui iunges Altimatum de nulitate partes 2 sub 11 q 256
per tot, ubi plures casus referuntur, in quibus necessa-
rium est a iure speciale mandatum.

De Satisfactionibus
Titulus XI

143

Satisfactionis modus alij antiquitati placuit; alium novitas, per usum amplexas est. Don 23 com 2, et fines satisfactionis iudicialis est, ne iudicium redatur frustraneum et innane, contra l. si pretor 13 de iudicis, cogitatio negotium pro varietate iudiciorum admittit in ingressu, in progressu, ac in fine litis; sed non eodem modo; nam in ingressu interdum quis satisfacere, seu cavere debet; Ita tamen, ut si agat suo nomine, caveat praetitis duobus fideiussoribus, si autem nomine alieno, se et alio fideiussore in eodem iudicio constituto, ut contingit in oblatione apellatae inventariae, ut videtur, et apud Petrum Molinam, in proc invent 101 32. at in oblatione apellatae Executori, aut captivariae, aut criminalis, citationisve criminalis, et iurissima, cautio seu satisfactio, per eum tantum qui agit, seu unum fideiussorem praestatur. Ex per pos apellatae 13 de apellatae, Petrus Molinus in proc execut 101 31 et quidem in apellatae criminali, super expensis, et damnis simul cavendum est, alias nullum erit iudicium, ut refert Barbapaxi de officio Pae in crim cap 16 n 6. quidquid sentiat Pox 1 apellatae crim n 2. Verum in oblatione comparationis, aut apprehensionis, nulla cautio, aut satisfactio praestanda est; quo omnia aperius, et perfectius in quotidiano iudiciorum usu, in ipsius rerum documentis apparent, ut inquit Tutmanus in 101 h ut
In progressu iudicii, eo quoque satisfacere oportet cau-

lione, pro, et, et pro alio fideiussore in iudicio prelati, qui agunt
 in iudicio ordinario, vel propositionem offerunt in articulo litis
 pendentiæ, seu iuris pignorum, aut alij iudicis similibus; ac
 omnes hæc satisfactiones iudiciales valde equiparantur, veteri
 satisfactioni iudicio suti, vel iudicatum, solum, ut colligitur
 ex his que docet R. Sues. de iur. in anacopal. n. 1. 2. 3.
 nam licet onus huiusmodi fideiussionis, ob rem exam. h.
 n. 6, tamen actori hodie interdum ipsum onus incumbit,
 ut notat Schneideviny, hic n. 6 et seq. Rursus in progressu
 litis aliam satisfactionem leges nostre amplectuntur, qua
 lis ea, que in executione inventarij offertur, ab eo qui re-
 pectus fuerit, in possessione bonorum; nam duobus fidei-
 usoribus idoneis datis retinet, eorundem possessionem; verum
 si lex monitus, duobus saltem diebus a mere executoris sa-
 tisfactione recuset, secum ducet, in bona inventariata, ut adver-
 tit Petrus Molinus in proc. sup. execut. comanda. fol. 54. in vult.
fol. 32. Item in iudicio executivo, periculo portari, seu me-
 ri executoris, possunt relinquere vnicuique, penes debitorem,
 datis fideiussoribus, idem in proc. sup. execut. comanda. fol. 54.
 Ac omnes hæc captivatores apelantur in hoc Regno; quo-
 rum adeo dura, ac rigida est fideiussio, ut vulgari ser-
 mone Ravennas vocentur, cuius rationem Petrus ex
Molino V. Clapeta vox captivatorum persona. fol. 54. col. 2.
 Similiter captivatores apelantur fideiussores personarum,
 ut putat, cum reus, ex causa civili, captus a carcere re-
 laxatur prestitis fideiussoribus, sicut fieri solet, cum de-
 bitum aparet aliquodum, ut proseguitur R. Sues.
D. 130. per rot. Nec non dum reus, ex causa crimi-
 nalis, captus, auxilio captivatorum liberatur, ex iu-
 dicio arbitrio prestando, quod in casibus adstricti im-

partem neguit; null post publicationem cause, ut plene
comprobat Petrus Molinus in proc eam present fol 146
col 2. Causa hoc est, de restituendis rebus, aut personis,
quandocumq; fideiussores ad id iuri fuerint, a Iudice, sub
pena captivonis eorumdem Capleatorum, ut dispositum
in for 1 de Capleatoribus.

Tandem in fore lito, seu iudi-
ci, non nunquam fideiussores prestandi sunt; veluti a
Comisario Curie, tam in articulo litispendencie, quam in
litisfirmatione, for per quanto 26, for et lites 36 et,
reg de apren. nec non ab his qui autoritate curie qu-
antitates aliquas perceperint, ex bonis substantiis, for in
tit venditio de corte anni 1646. ac etiam ab eo qui ob-
tinuerit in processu inventarij, ex for lites 8 de maniff et
inventari honor, in cuius locum succent inventarij reme-
dium, for in tit del proc invent anni 1626. Et uti fi-
deiussores sunt de iudicio iudicato solvendo, advenientes
caus revocationis, seu retractionis sententia, ut notat
Baxdari ad 2 for 36 de apren n 4. et in eor privilegiate,
iudicatum exequitur; sed si huiusmodi fideiussores de-
cererint opus non est, ut alii denuo operantur, ut tra-
dit Molinus de fideiussor vix fideiussor dat fol 139,
col 4, ubi plura congerit, circa iudicialem fideiuss-
onem, cui iunges 2 lites 2 123 et sequenti.

De perpetuis et temporalibus
actionibus q^{ue} in heredes et ad heredes transeunt

Donec sacrae constitutiones, tam in rem, quam in per-
 sonam actionibus certo fine dederunt: In Frag^o certis
 quoque terminis et actionibus praestitum, ut exposuimus
 ad § Item per acceptilationem quibus modis tollit oblig. Sed
 duo adue monendi sumus, primo actionem criminalem
 quandoque anualem esse, ut in specie, seu de accusatione
 quandoque ritalem, ut in ter episcopi, lo ut, ter inquisit, aliad
 enim actio criminalis, pariter, ac civilis in personam, non
 nisi lapsu temporis 30 annorum praescribitur solet; licet in-
 ter eas, quoad praescriptionis modum notanda sit diffe-
 rentia, nempe quod actionis criminalis praescriptio per pe-
 nicentiam, et licet obligacionem interruptitur, ut docet in
 Seces de iurit cap 3 § 2 n 4. actionis uero personalis, et
 uili dum iudicialis interpellatio, ad deitoris noticiam ue-
 nire, intelligatur, ut loculenter comprobat Suelbes sem
 conf. 33 n 4 et seq Secundo actionem civilem interdum
 perpetuam esse, videlicet si ex contractu censuarius ad-
 uersus deitoris expetatur, et solum praescribitur obli-
 gacionis annua pensio 30 et deinceps; non autem proprie-
 tas, ac sors principalis, neque praecedentes illius pensionis;
 quod ex praxi in hoc Regno receptum est, nec sine
 ratione, ut videre est, apud Censio, de censibus q 118 n 13
 et seq Ceterum si questio praescriptionis insurgat, inter
 duos contendentes simul de dominio census, posse alte-
 rum praescribere census proprietatem, per tempus
 30 annorum, aduersus uerum dominum iudicauit R^o
 in proc Magnifici Jurat Ceraxag^o sup apelitu execut, et
 capion anno 1628, Nec nouum est in iure nostro
 quod census, non minori praescriptione, quam nige-
 ranae adquiratur, ut prouat, seu in de praescrip.

nam et bonis sedentibus (in quibus similis prescriptio locum obtinet) non nunquam consuetudinibus equiparantur, ut refert Molinys in divisio fol 33 col 1, licet pro bonis mobilibus vixesse haberi soleant, idem Molinys in consuetudinibus, vixesse consuetudinibus ex utraque fol 64 col 2. Pro Severo D 126 non fin et D 104 non 26

Prescriptio actio- nis personalis interruptitur, etiam per extrajudiciale interpellationem obi S de prescrip. et.

Ad S Non autem

Et in heredem equo competunt, aut dari solent: Actio in heredem sibi transferri solet, exceptis penalibus, que nec adversus heredem, nec heredi competit, nisi ad damnum illatum re- functo dumtaxat recuperandum, ut plene explicat Poth. Nov actio non 133 et seqq. et V heres non 60. Quia si quod cepto iudicio causas reclamandas sit, cum heredes defuncti, litigatores, nisi ipse sponte, seu reponi curaverit in lite, instanciam, et actionem, in quibus erat defunctus tempore mortis, ac interim quiescentes sit, donec resumptions, seu repetitionis iudicium finitum, iuxta fol 101 de reimp. Sed id locum obtinet, in iudiciis, merè personalibus, ut ex Severo D 312 non 51. observat Molinys in proc reimp fol 342 col 2 ac idem observandum esse refert, ac probat in causis criminalibus in quibus resumptions quoque admittitur, ad recuperationem, damnorum, et expensarum, et hoc etiam receptum est, in iudiciis realibus, in quibus solum domini litis vertitur, non autem cum de credito agatur, ut

statutum extat, circa proceum aprensionis, in fo in de re
reumpcion añi 1666. Et quoad omnes alias causas gener-
 raliter quoq^e sancionum est, in fo in de reump añi 1676
 Verum utramque sancionem formalem intelligendam esse
 sentit in Seuer d Decis 314 n 62. Cum processus instructi iam
 sint, alias reus, et cum sequitur Siolenus ubi proxime fol
343 col 1. nec pretereundum hoc loco, quod et si reump-
 cio procedat etiam, non solum ob mortem unius litiga-
 toris, sed ex contractu inter vivos, ut convincitur ex fo in
de reumpcio, tamen hoc posteriori casu, si minimè
 quiescat, nec terminè formales suspendantur, ut advertit Pe-
trus Siolenus ubi nuper fol 341 col 2. ubi formam, ac
 modum procedendi in causas reumpcionis longa manu ex-
 plicat, et prosequitur; cui unum tantum addam, quippe re-
 positionem, seu reumpcionem, quo repositio quoque est,
 quantumvis necessaria, ut colligitur ex traditis à Seuer d
49 añ 16, interdum admittendam non esse, ut puta si
 vel instantia litis antiquata fuerit, seu extincta mor-
 te litigatoris, siue is qui reumpcionem, seu repositionem
 desiderat non fuerit heres successorve unius ex alij, seu
 necessarius defuncti in quem translate fuerunt instantia,
 et actiois defuncti in cuius locum subrogari valeat, ut
 plurius explicat Suelbes sem 2 conf 33 n 1 et seq ubi a-
lio refert.

De Exceptionibus.

149

Titulus XIII

Comparatae autem sunt exceptiones defendendorum suorum gratia, cum quibus agitur. Don llo 2° com 1er et 2° q^o In l^o l^o duplex rerum defendendorum modus con-
tinetur; alter exceptione opposita in iudicio ad elidendam
intentionem actoris tempore legitimo; et alter ~~et~~ firmam-
do de directo, ut vulgo iactatur, apud cuiusdam D. J. Arrog.
Primo modo proponitur exceptio iudicio iam cepto, sed
multiplex pro varietate exceptionum, et iudiciorum,
ut mox dicemus. Secundo modo exceptione vitium cum
alegatur, et provatur in l^o l^o Arrog^m ad provisionem
iurissimam, seu intentionem, qua gravaminum firmorum
vocatur, quia per eam a gravamine nondum illato
liberamus, arg. 1er in l^o Lucilius Symphronius, & certum
de l^o l^o l^o. Et hoc remedium vitium suus, non actorem
dum petit inveteri actori ne illum vexet, seu molestat
in iure quod sui competit operi exceptionis allegatae, ut
elegantem comprobat Suetes in cent. cons. lo. an. 7. et
firmare, seu satisfacere debet de elidendo, et pariendo
iuri, ac iudicio solvendo, quod proprium est rerum,
et quia per hanc cautionem iudicium firmatur, et
asequatur, nomine inde sumpto ab etimologia, voca-
buli huiusmodi iudicio, firmae apelatur, ut laetius
explicat A. Sues. de iudicio cap. 2. & 3. per 10°

Hoc iuris forma duplex est altera comunis, et casualis alte-
 ra; Communis est, quam Bolander vulgo appellat, eaq^e
 tripliciter concipitur: Primo cum in iudicibus tantum iu-
 dicibus ecclesiasticis, ne quomodo laicum ad subeundum iu-
 dicium compellant, cum nominatione auxilii, caus quosq^{ue}
 id fieri liceat contendant, et hanc formam laicorum
 vocamus. Secundo cum in iudicibus tantum iudicibus laicis
 ne quomodo iuris, seu molestant, in iure, usu, et
 possessione sua innocuitatis, cuius vigore executio senten-
 tia lata in processu criminali de aforato suspenditur in-
 tra de iudicium spacium in quo firmam allegationem in-
 famam possessionem probare queat, quod si fecerit ad-
 mittitur quoq^e in contrarium probatur, ex pro un ut q^e
se admittit finanza en la forma de infamacion com. añi
1646, Tercio cum generaliter in iudicibus omnibus iu-
 dicibus, ne aliquem verent seu molestant contra ius,
 et forum, et quomodo utatur, et suatur beneficio li-
 bertatum, ac privilegiorum Regni, et ne ipse pigno-
 retur, capiat, seu molestant in causis, quibus
 foro id fieri nequit, que iuris forma propriis generis no-
 mine Comunis appellatur, eamq^e appellatur dixerit, et
 illustrat Deus ubi nup cap A 51 et seq

Prima casua-
 lis est, in qua narratur, et exprimitur casus super q^o
 firmatur, et petitur iuris, eaq^e subordinatur, in titula-
 re, et possessionem, prior sic vocatur, quia causam,
 seu ius ipsum allegans exceptionis iuratur, ac duplici
 forma procedere solet, vel cum clausula iustificativa,
cum si quas causas, vel informas privilegatas, ut puta

si privilegiam impediatur executionem, ut advertit Sese
 d. cap. 4. § 1. n. 4, alias si hoc formula omittatur revoca-
 ti debeat, ut pluribus explicat Suelbes cons. 55. n. 1.
 Prima possessoria est, quae possessionem quae sitam con-
 tinet, et providetur cum clausula de facto, quia
 per ea non tam vis, quam factum ipsorum possessio-
 nis defenditur, et providetur ad instans interdictum re-
 tinendae possessionis, ut tradit Sese d. cap. 4. § 1. n. 10.
 ac plura alia circa illam dicimus, infra ad ut de in-
 terdictis. Hic tamen licet advertere, scilicet firmam
 causalem, cujuscumque qualitatis sit, providenda
 esse de consilio, omnium & locum tenentium cum, seu ma-
 joris partis eorum, qui in causa consilio adiant, ex
 his ut de las firmas, quae se habent de probari & consilio
 an. 1529, quamquam eius revocatio, seu declaratio
 seu omnium interventu expediat, quibus sentiat Sese
 ubi sup. d. cap. 4. § 1. n. fin. Deinde huius remedi
 cognitio privativa est curia d. T. A. nec datur aliud
 recursus, nisi repulsionis iudicium apud d. A. in-
 quo appellare permittitur ad S. A. ex his quae dicuntur
 de firmis iuris. Sed in fore in deuetudinem abit.
 Ceterum, in eadem curia agitari solent causa re-
 vocacionis, seu declaracionis iurisfirmarum, de q.
 plura coligit Sese ubi sup. cap. 4. § 1. Det. seq. et quia
 de his causis tractari nequit nisi cum integro con-
 silium sit, in casu contrario praxis admittit firmam
 quam dicimus Enclavatoria: nam ex capite revoca-
 cionis, seu declaracionis providetur, idemque per eam
 asequimur, ac per revocacionis, seu declaracionis re-
 medium, verum in his amplius ultra institutum,

notuum imitari non licet, cum amplissimam hanc materiam, accuratè, et feliciter diu exposuerit D. P. Sices in tractatu de iniciationibus omnibus numeris absoluto.

Ad 5. Appellatur

Appellatur autem exceptiones alia perpetuas, et peremptoriae, alia temporales, et dilatoriae: A fine, et effectu aspectantur exceptiones, alia dilatoriae, alia peremptoriae, ille enim differunt, haec perimunt actionem, unde utriusq. nomen, l. 5. ult. 13 ff. de exception. verum peremptoriae quandoq. opponuntur velut dilatoriae, ad impediendam causam, cuius generis tres enumerantur, in cap. 1. de litij conteste in 6. et quatuor, in obs. titoni usus Regni de promiss. videlicet exceptio rei iudicatae, transactionis, districamentis, et pacti de non petendo, quae etsi peremptoriae sunt, impeditive quoq. sunt litis ingressus, tam velut dilatoriae ante litis contestationem opponuntur, et quod de his exceptionibus litis finita, tam de iure, quam foro dicitur, idem exitu in quibuscumq. aliis peremptoriis, si notoriae sunt, et instrumento praeventur, nam similiter impediunt litis contestationem, si velut dilatoriae opponantur, licet tamen ut de iure admittatur omnes generis provocationis, dummodo operatur in continentis, et non requiratur longam indaginem, et discussionem, ut post alios docet Belong. in tract. de her. q. 1. sunt in continentis lib. 1. cap. 18. per tot. de foro autem non admittitur alia provocatio, quam instrumentalis, vel quae iuris vires operat, qualis est, notaria, et testium, instrumentalis, vel iuramentum partis adversae, ut aperte colligitur, ex D. obs. usus Regni, obs. quidam confessus

l. 6 de provat faciendi cum carta, for. fin. de exceptionib.
 et comprobat. Barbari ad for. l. de lit. ab. in l. licet
 aliud sententia videatur in Senes d. ubi sup. cap. 5 l. 1 n. 1
181. Et hoc modo exceptio peremptoria non minus, ac ve-
 re dilatoria, utriusque decreto, coadiuvari valet, Suesbe-
conf. d. n. 3 et sem. d. conf. 47 n. 3. Alias enim si eximio-
 ritia probationibus de ea constaret, nec locus esset in-
 viciōi utriusque, nec oporū pariet, nisi ad meritā causae,
 et quorū iudices penes quos lit. vertitur, observat. In
Senes ubi prox. d. 5 l. n. 28. cui utroque Carleval de iudicis
hō. l. ut d. sup. 3, et hoc sensu accipiende erunt ob. l. 6
si obiciatur 8 ob. nota l. 6 de provat, quibus unum tan-
 tum adans, nempe exceptiones dilatorias, non minus opa-
 nendas esse, ante litis contestationem, nisi postmodum
 orta fuerint, vel de novo venerint in noticiam partis,
 ut advertit Senes ubi nup. n. 2, quam peremptorias tem-
 poris a foro preclūto, secundum diversitatem iudicio-
 rum, ut convincitur ex for. in de fin. ut sup. for-
tionem; for. l. et d. de rei vind. cum similibus.

De Replicationibus

Titulus 14

Alia allegationes opus est adiuvandi actoris gratia,
 qua replicatio vocatur. Est igitur replicatio nihil
 aliud, quam actoris exceptio, quae rei exceptionem
 replicando elidit. l. 25 de excep. l. non exceptionibus
d. c. eodem. In Trag. vero replicatio interdum &

vocatur vel exceptio, et contingit in articulo litigandis; ubi cum omnes, qui propositiones offerunt, sint actores, et res, locus à foro statutus exceptionibus opponendi est, tempus replicacioni prescriptum, ut aduocat Vardaxi ad for portugalis hōbā apren. n̄ 26. Et locus elidendi exceptionibus proprius, et replicacioni vixiter designatus, ut in for in ut tempo para replicar añi 1626. Idem obtinet in processu inuentarij, suo embaxamentū; in alijs vero iudicijs, regulariter tempus replicacionis est, pariter ac in usu est iurij, quod actori conceditur adiuuanda actionis, gratia, etiam exceptiones rē, ut practicatur in articulo iurisdictionum, seu proprietatis, et in omnibus iudicijs ordinarijs, ex for in de firm iurij super possessione for 1 et 2. et rē vint. et replicacio etiam multiplicatur etiam, in iudicijs plenarijs, usque ad triplicacionem, quo in usu iuris duplicatio vocatur, l. 28. illud ff. de excep. Et in iudicio sumario dum facto paritatem, modus allegationibus imponitur, ex traditio à Ferrer, in metodo iudiciorum ut de proc sum sol 20. vel etiam officio iudicis, ex autentica Iudicis C de iudic. si urgeat ratio infinitate vitanda, argo text in l. 35. illud de testibus, for item etiam iurimij 24. de apren.

Ad 5. Exceptiones

Exceptiones autem quibus deutor defenditur plexumq^e accommodari solent fideiussoribus eius: Quae pertinet questio, videlicet an decretum fideiussoris, quod exceptionis confirmatorium est, deutorum concessum cuiusquam fideiussori parat, et illam resoluat si sees, de iuriv cap 15. hoc distinctione federet; videlicet iurisdictionam prodesse

fiduciariorum iudicium, non vero contractuum; nam et si fiduciariorum po-
sset exceptiones opponere, que de iudicio competunt, tamen sente-
ntias à iudice obtemperare expectare negat fiduciariorum contractus,
sed tantum iudicium, ut pluribus comprobatur. Idem Senes D ubi
supra cap 13. ac prouidet, nec de iudicio uniuersimò uti poterit.

De Interdictis

Titulus XV

Interdictiones sunt, aut restitutoriae, aut exhibitoriae, in
utroque vero summa interdictionum diuisio sit, quod alias sunt
prohibitoriae, alias exhibitoriae, ut colligitur ex his quae docet
D. de iurisdictionibus cap. 6. n. 24. Et licet interdictiones
remediae potestatis esse soleant, ut auctor est Justinus
h. n. tamen aliqua etiam continentia sunt proprietatis
causam. L. 8. quaedam C. de iurisdictione §. de aqua quondam
na, et stiva. In quo etiam videtur uelutissima titularis
cum et ea ius, et causam proprietatis contineat, ut su-
pra iam tulimus; sed et ceteris uelutissima decreto, om-
nino competit consensu, interdictione prohibitorie nomen; nam
ut ait Schenckius ad princ. h. n. ut n. 24, interdictiones
nihil aliud olim fuerant, quam quaedam uerba iudici-
proutentiae, seu prouidentiae aliquid fieri à Praetore, concepta
cum certis quaedam solemni formulae inter duas plu-
res contendentes propositas, quae omnia in qualibet
uulgarissima reperiantur, nam primum, eius decretum
prouidentiae à iudice competenti, quales sunt locumina-
mentes Curiae D. de iurisdictione §. de aqua, et

dicitur sunt. Scilicet ipsius curie illius assignata, ut reperi-
 tur De iure ubi supra cap 152, ac veris preceptum, seu
 promissio concepti dicitur, ut advertit Suelbes, in cent conf
10 n 7, et quidem solemnibus pro varietate iurisdictiona-
 rum, patrioq; sermones compositis, ex pro in ut quei las
demandas y cedula in fm, añ 1685, ac denique in lex
 duo plures contententes propositis, quia dum firmi-
 ant, in calce loci congruatur de futuro gravami-
 nei Judicis, aut partis, subsequitur adversus eorum in iudi-
 cio, per quam exceptionis vigore eliditur actio, ut sup-
 ra docuimus ad ut de exception, huiusmodi autem in-
 hibitio, non dicitur, seu dicitur, a die concessionis, sive
 promissionis, sed a die tantum presentationis, ut prose-
 quitur De iure 2 loco cap 11, at cum legitime presenta-
 ta fuerit omnino, et obtemperanda, alias in iudicio,
 velut factoris in iudicio preteritur, ut longa manu do-
 cent De iure ubi supra cap 105 et seq, et Suelbes conf 84
per 101.

Interdicta iudicialia sunt in hoc sermo mani-
 festationes personarum, a posse prelatorum, quia
 per eas in lucem reditur auctoritate Judicis, qui ce-
 latus ab aliquo, aut occultatus exiit, iuxta 138 añ
Precepti de lib hom exiit, ut sic videtur, et tangendi ho-
 minis, qui exiit, facultas sit petenti eum exiit,
 exhibendiq; potestas datur, ut per alios docet De iure
ubi supra cap 152 añ 6. Hoc manifestationis remedi-
 um non solum proteritur videtur quod Curia D. T. A.
 Sed et R. S., et quibus iudex ordinarius; ita tamen, ut
 locus sit preteritioni; nam duo manifestationes eiu-
 sdem qualitatis sunt incompatibiles, saltem quoad

executionem, ut comprobatur idem Scier. ubi supra n. 16
 manifestatio autem dupliciter provideri solet, vel nom-
 inis illius personae manifestatae, vel ad instantiam eius,
 cuius maxime interit illius exultio, provata tamen,
 concludenter qualitate petentis manifestationem; et hoc
 numero sunt personae nominatae, in for. sin. de manifest.
personarum, ut laicus explicat Barbap. ibidem, et ad
rub. huius ut n. 3. personae autem manifestatae depo-
 nenda est a Iudice in loco, et secundo, eius arbitrio,
 ut integras gaudeat libertate, et plenissimam Iudex
 illius securitatem habeat, quam si aliter consequi
 non poterit, tunc eum cum deponere in carcere manifestat-
 orum, ut disponitur, in for. in ut de la. Carcel de manifest.
an. 1568. et interim ac manifestatio pendet, vel restitutio
 personae manifestatae discutitur, si forsam ea seruo sit
 habilis, vel etate imbecillus, iudex manifestatus non debeat
 paternum officium exercere, et personae manifestatae uti-
 lia consulere, non contumendo, sed suaviter monendo;
 hocq. faciens, iudex libertatis manifestationis, consulens,
 eum manere satisfaciens intelligitur, ut summo iudicio
 existimat. Namque de lege Regia §. ho n. 21. editus tan-
 dem iure finis huius manifestationis est, ut vel personae
 manifestatae in proximam libertatem reducat, restitu-
 ta ad locum, in quo fuit executata manifestatio; vel
 ei restituatur, qui secum illam habens, ius habeat,
 ut notat Scier. de loco n. 14.

Huic proxima est mani-
 festatio a posse Iudicium, quae non tam invidiosa
 censetur, ex interdicto exultorio, quam ex beneficio, et
in iudicari. C. de pen. quod manifestacione remedium.

singularissimam esse in hoc Regno, et velut oppositum
 precipitacioni, et celeritati executionis sententiae crimina-
 lis receptum esse, tradit Sese, ubi proxime n. 1. illudque
 solum providetur a Curia D. T. et quidem duplici modo;
 vel concessa manifestacione simplici, vel cum qualitates
 prior cuiusvis petenti conceditur, duxat autem donec
 sententia lata fuerit in processu finali, per 1 de manifes-
perion in fines, per un dela Carcel de Manif. an. 1564. Ac
 in processu sumario, Statutario necesse est, ut solatur
 effectus manifestacionis, nec aliter sententia Statutaria
 exequi poterit, etiam si reus manifestacionis remedio
 renunciet, iuxta per 2 sic accipiendum de manifes-
perion an. 1510. manifestatio qualificata est illa, quae
 nititur in aliqua nullitatis generalitate de qua liquido
 constare debeat, ex actis ipsius processus criminalis, vel
 ex sola allegatione partis, si processus de facili evanescat,
 ut sepe praecitatur in processibus extra clarita-
 tatem et exactam acritatem, quae manifestatio provide-
 tur cum in ditione, ne exequatur sententia crimina-
 lis, quae formalis sit, interit, ac causas nullitatis discutit-
 tur, ut lacus explicat per Sese ubi sup an. 62. In hoc
 manifestacionis iudicio, triplex quaestio frequentem vertit-
 tur, vel de concedenda capto, vel manifestato liberatio-
 ne per viam privilegiam, vel de concedenda liber-
 ratione simplici, in his quae tradit Per in tract de liber-
per viam privil. in hanc rem omnino videndum, seu
 potius de retinendo capto, sub manifestacionis praesidio,
 dum nullitas non clara, et aperta, sed dubia saltem
 remanet, ac idonea ad suspendendam sententiam cri-
 minalem executionem, sed cum hanc longè lateget

pertractatum D. Severi D. cap. 15. D. per tot. Bardari in
 coment. ad for. de maniff. person. ubi materiam manifesta-
 rationis personarum, et bonorum penitus absolute, qu-
 amquam manifestatio bonorum hodie sublata tam est
 hodie, for. in ut. que se quites el. proc. de maniff. & biensy
 an. 1626.

Ad S. Sequens

Quadam adhibenda possessionis causa comparata sunt
 quodam retinenda, quodam recuperanda. In hoc sup-
 no omnia interdictionis possessionis comparata sunt reti-
 nenda possessionis causa, et quidem duplici modo: Prima
 sequentia, seu apertiva possessione rei immobilis pen-
 es Iudicem completivam, ad cuius provisionem, citra,
 alias, necessaria est actualis, et realis possessio, sive le-
 galis ministerio in apertivam translata, et provisio
 sequentia resultat legalis ministerio, quae ministerio
 provisio quidquam innovari, ut referunt D. de Dec.
 163 an. 1. et Suelbes sem. 1. con. 38 an. 6. Adeo ut occup-
 ans rem sequentiam, velut praetor ministerio pu-
 niatur, idem Suelbes in cent. con. 4 per tot. hoc iudi-
 cium possessionum simile est interdictioni, retinenda
 possessionis, arg. text. in l. 15 inter legatos sui posside-
 us, ac duplici articulo expeditur: prior enim, quum
 litis pendens vocatus, summarie tantum de possessio-
 ne contenditur, iuxta formam traditam in for. per
 quanto. 26 de apert. seu potius ut sciatur, quis
 actor, quivis reus sit, quo recte fiat transitus ad
 iudicium plenarie possessionis, seu proprietatis, ideoq.
 necessarius est uni ex litigatoris comitanda possessio

ex for. statumus de aprens. posteriori articulo, qui uiris firmam eorum apellatur, plenarie de possessione directi-
 turis, iustas for. per dau. reuer. expedicionis de firm. iuris sup
possessionem. Sed rem hanc plenius explicat Barbani ad
rubricam & apens. omnino videndus; unde secundus hic
 articulus magis convenit interdicto uti possidetis, seu retinenda
 possessionis, quam primus litis pendentis, seu tenentis;
 nam interdictionum propriam, ac veram possessionem res-
 picit, et super eas sententias definitivas, ferenda est, et in
 iudicio summario solum agitur, ne turbetur quis in
 sua possessione, donec plene, ac definitiva sententia
 feratur; interdictionum autem poterit quoque dici, nisi quis
 inter duos, pluresve possesio controversetur, nisi quis in
 hoc iudicio interdicitur, et iniuret, ne qui lite penden-
 te obtineat, segetur in sua possessione, ut observat
 D. Sever. supra cap. 6. §. 1. n. 1. q. 2., quod adeo verum est, ut in
 eum qui comissionis curae rursus esse provideri valeat
 appellatur, velop nominatur de tollitiam, et competit hoc
 remedium ad instar odicti relati, in l. ff. de iur. fact.
 ei, qui in possessione iustus est, ut notat Uolnus V. Apell-
us ad tollitiam pl. h. col. 3. in fm.

Secundo modo utitur
 in hoc iudicio interdicto retinenda possessionis, quippe ob-
 tentae firmatae possessionis, qua iniuret, ne quis defacto
 turbet firmantem in eius possessione, vel, si quis iustas
 causas habeat in contrarium, compareat eas in iudicio
 edocetur, ut ad rem observat Sever. supra cap. 6. §.
n. 57. Hoc uiris firmatae tantum conceditur retinenda
 possessionis, non autem adhibenda, seu recuperanda
 causa, idem Sever. in anacephal. n. 162. et cap. 6. §. 6.

in lo et seqq Et qui hoc preiudicium petit, allegare, et pro-
 uaxe deueat saltem sumam possessionem; ita tamen
 ut si uis ei uehementer resistat, non concedatur fir-
 ma absq[ue] titulo, seu immemoriali possessione, quidquid
 sentiat Suelbes conf 170, cuius opinionem receptam
 esse palam est in manutentione, que in iudicio con-
 tradictorio apprehensionis decernitur; at in provisione ut-
 rishimo, que solas audientia firmantis obtinetur, non
 satis constat; quamquam hoc iuris manutentionis iudi-
 cialis regulas provideri soleat, ex tradit[ur] a Iesse ubi
supra cap 6 § 10 in A et B. Enim uero, cum iurisfir-
 ma, clausula iustificativa, cum si quas causas, de-
 cernatur, eius inuicis permanet, donec inuicis ad-
 mitatur, ad contrahendum allegans uitam causa
 in contrarium possidenti; quo in citationem inuicis
 resoluitur, ex obi de consuetudine, et seq de h[er]editate
 Et quidem si uis contrahenti non resistat, solas
 eius allegationes admittuntur, si autem uis resistat, con-
 traria possessione, ea probanda est, ut tradit[ur] Iesse ubi
nupex in anacephal, in 2 et cap 6 § 10 an 3 et cap
6 § 1 an 8, et post eum Suelbes conf 175 an A, at
 hoc casu non discutitur teneta, seu rei detentatio,
 ut in articulo litis pendens, sed illud solum quæsit,
 an litigantes pendens litis in sua possessione conser-
 uari debeant, ut in specie ter in cap cum persona
 de privilegio in 6. iuncto Iesse 2 cap 6 § 1, an 13. Ve-
 rum ne partes ueniant ad arma, quandoq[ue] posse-
 sio ipsa penes iudicem sequetur solet, donec de
 ea in plenam possessionem abunde cognoscatur, et in
 hoc iudicio uictus de precino inuictur, et non cum

clausula iustificativa, ne verum possiderent tunc essent,
seu vident in sua possessione, sed rem hanc ex casu
explicat h. de iur. d. cap. 6 § 1 et h. et d. 413 a num. 16.

Ad § Formula

Aut simpliciter sunt, aut dupliciter. Interdicta prohibitoria,
aut exclusionaria simpliciter sunt in Acto, ob eas que ex-
primunt Titulianus, h. de ver. simpliciter sunt. Interdictum
vero retinende possessionis, quandoq. et duplex, et quando-
q. duplex; duplex est in articulo litigantis, quia: pars
uniuscuiusq. litigatoris condicio est, nec quisquam precip-
ue reus, vel actor intelligitur, sed unusquisq. tam rei,
quam actoris partes sustinet, ut inquit Titulianus hic
ver. dupliciter; idem obtinet in possessione plenaria iurisim-
ma possessionis; ut colligitur ex tradit. a d. de iur. & in fine
cap. 6 § 1 an. 20, at decus est in articulo iurisdictionum,
ubi interdictum simplex tantum est; nam cum per su-
marissimum possessionum procedens sciatur tam, quis =
vel actor, aut reus, ut adverte Baldus ad rub. & ap-
ten. p. 2 q. 1 in 3. non est ambigendum, quod h. est actor,
qui articulum hunc agreditur, et reus, qui ab eo fuerit
iudicialiter convenitur.

De Pena temere litigantium

Titulus XVI

Ne faciles homines ad litigandum procederent: Quia
 in hoc signo videtur, ac iuxta comuni penam pecuniaria
 constituta erat adversus temerarium, et improbum
 litigatorem, ut casetur, in foi 1 de pen tem litig. hodie
 autem sola expensarum condemnatio frequentem prac-
 ticitur, ex foi in ut, ut victus victori et deqq, et aliqu-
 ando ratio quoque damnorum haberi solet, foi de
h n ut, et de his late agit Sententia tom 1 D. N. per tot.
 Expensarum vero condemnationi locus non est, dum
 quis iustam habuerit litigandi causam, de foi in ut:
victus victori in fin. uncto Molino de expensis veru in ex-
penis pt 124 col 3. Sed totam hanc materiam pluri-
 cax explicat Covarrubias, pract quest cap 27 ubi et
 us adiectionem Taxia omnino videndus, quibus unum
 tantum adans, nempe actionem criminalem non-
 numquam competere adversus temere litigantem,
 veluti in eum qui apellatum manifestacione, aut in-
 ventariu fidei, sive per calumniam obtinuerit, ex foi
in ut de leg obtinicionem apellid & manifest o invent hono-
ramentes an 1528, et eleganter comprobat de inveni
de inveni cap 454 n 26.

Ad § Ecco enim

Nam etiam actor pro calumnia iurare cogitur: Ju-
 ramentum calumnie initio disceptacionis litigatores preta-
 cet, solitoque eue, proxiat, text in l 2 C de iuram prop calum-
am, ut contentiofas eorumdem audacia competatur, l
in fine ver nam sacramenti, de eodem: unde iuram-
 entum hoc negligi in iudicio non poterat, usu autem li-

16A

iuramentum, receptum est, ut si pereretur remitti nequeat, si
 vero non pereretur, ultro valeat omitti, cap. 1 de iuram. calum.
 in 6. aucto Gonzalez in cap. 1° de iuram. calum. in 6. In
 huiusmodi vero necessariis prestandum est hoc iuramentum, in
 causis, in quibus exordio lites à foro cogitur actori lu-
 rare de calumnia vitanda, ut olim in oblatione iurispru-
 mo, et manifestacione obnoxavatur, quod postea subla-
 tum fuit: for. lib. 3 de iur. iuram., et hodie in obla-
 tione inventari, apelitus executori, aut criminali praec-
 tatur, quamquam id omnino duplicet Bardari in 2.
for. in 4 quem sequitur Scheneidesinus h. d. n. 6 in 1°
 verum idem Bardari de officio Iuror. in eodem cap. 10 n. 6
 aperte recitat, quod si in apelitu criminali omittatur
 iuramentum apelitanti, liberatur sine per viae pri-
 vilegiatam, quidquid sentiat For. 1° Apelitus criminali n.
6. praeterea hoc iuramentum calumniae quandoq. in
 proprio iuris prestandum etiam est, ut in specie for.
in 1° de las sospechas año 1646. Sed de calumnia iu-
 ramento plura congerit Don Ascom 3. ubi eius enu-
 cleator Orvaldas, qui alio refert.

De officio Iudicis XVII

Superest, ut de officio iudicis dicipiamus: Officium iudicis
 duplex est, alterum nobile, et mercenarium alterum:
 hoc est, quod derogat aetioni, vel accusacioni, illud qua
 per se stat, et nali, veniit, vel famularum, ex quibus fa-
 ctis inteligitur, Et item del. mero imperio de p. uo. gener.
 Ubi aperte dicitur, in huiusmodi merum imperium cognitum

non fuisse, id est officium iudicis novile, unde vulgari
 dictum a nobis parum a nobis in ore circumfertur;
 Rhagonenses non habere regularem clamum de
 manu d'hegō, ut ad rem docet Hamirez de lego re-
 gis § 19 n° 21. quia in hoc sermo aliquam iuriam
 vult officio iudicis mercenario, non autem novile, ut
 pro equitibus Hamirez ubi supra n° 25. verumtamen
 merum imperium, quatenus ius placitū, et exercitium
 iurisdictionis criminalis in usu iuris significat, l. 3 ff.
 de iuris d' l. 15 de officio eius cui mandata est iurisdictione
 Cognitum eius in sermo palam est, legibus autem no-
 tris regulatum, ex glof. in d. 3 item del. mero imperio. u-
 nico Hamirez ubi supra, § 23 n° 26. et hoc sensus ac-
 cipiendus est, for. vn. nondum in hanc rem expensus,
 ut, ut monopolia, seu consuetudines de cetero non fiant
 et videndum etiam sententias de pactis nuptialibus claus.
 A. d'oras l. 1 a n° 1. Cum vero officium novile iudicis qu-
 ando locum obtinet, ut in iudicio Inquisitionis iudi-
 ci Inquisitionum, seu regio comitari, per quidam ad ex-
 cūs officiales regio, vel redditum regalium administra-
 tores; nam in huiusmodi causis procedi valet, ex officio
 ac pro iurisdictione voluntaria, ex for. vn. de inquisitione fac-
 contra officiali ob. l. de generali prouisi. locus Regni. cum
 uij. Nicolino V. inquisitionis fol. 18 r. col. 1 d. seu de inuis.
 cap. 1 § 1 n° 45. Bardari in declarat. prouisi. generali
 n° 8. Hamirez de lego Regis § 20 n° 27. et § 24 n° 11, et
 iuris in primis prouisionibus dicitur dicitur, ex officio
 quascumque exceptiones, ex ipso iure actio, seu probatio-
 nibus resultantes, ut propterea docet Suedes in cent. conf.
 l. n° 3 et conf. 48 n° 2 et conf. 18 n° 4 in fine, et semicentenas

De conf. Dñi S. quod ex priari ad exceptiones quoque
 ex alia prima provisione deductas, extensione quando-
 9° reperimus.

De Publicis Iudiciis

Titulus 18

Ad S Publica

Quod cuius ex populo executio eorum plerumq^{ue} datur.
 In vtrig^{ue} non solent esse iudicia popularia, quia
 omnia secundum leges, usus, consuetudines, et prius
 leges Regni ad instantiam party, cuius principaliter
 intereat, expediri devent, ut ad rem docet Stolungiamus
de leg. Reg. § 19 n° 26. in multis autem casibus est
 actio popularis, et cuius de populo facultas accusandi
 concessa est, eaq^{ue} remissive colligit idem Stolungiamus ubi
sup^{ra} n° 31. Sed et in vno vtrig^{ue}, quodam publica iudi-
 cia sunt, et accusatio tamen non patet cuius est po-
 pulo, ac proinde particulas plerumq^{ue} publicorum iudi-
 ciorum definitioni inserta est; nam publica esse po-
 sunt, quantum ad legem, penam, et reliquum iudicium
 ordinem, atque exitum; non publica, quantum ad
 accusandi facultatem, ut notat Antonius Mathaeus
oxoniensis ad ut. de publicis iud. cap. 1 n° 3. Unde in qui-
 busdam publicis iudiciis, quorum Tullianus memora-
 et, in S publica autem iudicia S et sege h n^o utulo

actio popularis competit; in quibusdam autem, tantum accu-
sare posunt hi quibus principaliter interest; itaq; in cri-
mine tumultus, et seditionis publicae, quod ad lesa Maiesta-
tis crimen referat solet, ut plenè doret Amigonius tom 1
de off. criminallium D 38 an 20. Actio popularis est in
traq; ex pro in delat penas alioy seditionis an 1525.
Similiter cuius è populo accusare permittitur, in cri-
mine heresis, sodomis, et falsis moneta, ut post Molinū
docet Port V actio n 18. Et haec crimina publicae quoq;
esse palam est, et comprobat Antonius Matho ubi sup
n 4, ac de his longa manu tractant D Sues D 438 et
legg et h Matew de re crimin controu 4 et 3 legg 100
obtinere, in crimine delationis instrumenti manualis,
seu arcavul paros mensura, ex pro in ut dela vieda
deloy sicabuzes an 1529. quod, et publicum crimi-
ne, velut lege cornelia de sicarij provisum, Et id
lex cornelia h ut, Et huius criminis provandi
modum tradit post alioy h Caldero tom 1 de off. cri-
min D 7 n 63.

In quibusdam autem criminibus pub-
licis, non est actio popularis, sed solum data est
facultas accusandi certis personis, veluti in crimine
adulteri, quod etsi publicum sit, Et item lex iuliana
h ut, tamen solum accusatio patet, his qui nominan-
tur in pro Let 3 ut de adulteris et stup, iuncto Port
V Adulterio n 7 et 8: idem iuris est in crimine,
falsi, quod publicum quoq; vocatur, in Et item lex
Cornelia h ut, et actio, seu accusatio solum competit
ei, quicui principaliter interest, et aliquando etiam
procuratori Adstrueto, ut in pro A in fm de proce

Adm. for in eng' cano et Pien admico for in dela vica
privilegiada an 1690. unctij Pout ad Anolinum V. Salitge
n 3 et A. Sues d 10 d n det regg et de crimine falsi plura
referunt A Caldoro tom 1 decis' crimin d 12 per tot et A Sues
d 110 per tot. verum circa universam publicorum crimi-
nium materiam videndus Concilio resolutionu crimina-
lium, ubi varij in locis ordine alfabico congregij plura,
et ad practicam usum vtilia remissio aducij, cum hic
Sumo dixit, et quali per indicem eas referret,
sufficiat, ut dicitur Tullianus in S. p. h n titulo.

Index Reorum et Verborum

Præor numerus capitulam, secundus columnam, sig-
nificat.

- A**
- Adventu quomodo obligatio adquiratur
 Actio qualiter in iudicio concipienda est
 Actio popularis, quando in hoc Regno competat
 Actionis realis solemnitas, et concipiendi modus in iudicio tra-
 duntur et quando sit privilegiata vel non
 Actionis personalis divisio refertur
 Actio legis aguilæ, quando competat — — —
 et an pecus aliena vires occidi valeat — — —
 Actor a suo iudice ordinarius, et locali reum
 extrahere nequit nisi in certis casibus
 Advocatus an nominandus sit ob suspicionem Iudicis
 et quando alius subrogandus in Iudicis suspecti locum
 Apprehensionis appetitus pro summa reze, de iure sustine-
 tur non autem executorius, et captivarius
 et utriusque diversitatis ratio traditur
 Auxiliarius actio quæ sint — — —
 et quales sit Iudicis auxilium — — —
 Auxilii compromissarii qui sint, et eorum procedendi modus
 Auxiliorum genera referuntur
 Ascendentium intestata successio exponitur
 Aboliti us exponitur remissive
 Auctoritates propriae rem suam persequi
 nemini permittitur — — —

B

Dona sp̄ci et stricti iurij actionum diuersitas
Donorum possessio quomodo hoc Regno concessatur heredi

Colonis species referuntur, et qualiter erodantur =
et an colonis pretatio criminaliter iudicium impetrat
Colonis iuramentum quomodo et quanto prestandū sit
Capitula matrimonialis quomodo contrahantur in Arag^a =
et an possint fieri post contractum matrimonium
Capiteatorum obligatio referitur =
et quando admitti soleat in iudicio. --
Census quomodo constituentur
Censio bonorum quando locum habeat =
et quomodo debeat fieri eadem
Clauulas fructibus non computatis in sorte exponitur
Cooperatorum interitatus successio exponitur
Conati admittuntur in Arag^a ultra 10 gradus
Comodatum quomodo restituatur
Compensatio cognita non fuit olim in Arag^a =
hodie uero in pluribus casibus locum obtinet
Conductor et loci culpa tenetur =
et quando expelli possit a re Conducta =
et an in heredem transeat
Confessio extraiudicialis facta extra Regna =
ad penam ordinariam an sufficiat
Consortium sexale remissio exponitur =
Contractum mandati iudicium quales sit =
et quomodo in plenaria possessione agatur
Contumacia an ultra remedia competant ad =
eius defensionem traditur remissio
Criminalis actio utrum detur ob casum =

ex causa civilis descendens --
Custodie creditorum quando et locus

Q

Dammum a famulis commissum a dominis ~~est~~
eorum quandoq. solvitur =

et an pro filio parentes illud solvere teneantur

Deitorum fugitivus quis sit, et quomodo =
adversus eum procedatur

Depositum iudiciale modis exponitur

Depositum quomodo contrahatur hoc negotio =
et eius genera referuntur

Descendentium intestatas successio exponitur

Dota exactione quomodo fiat, et an locum =
habeat in bonis fidei commissa subiectis

Q

Emphyteuta quomodo contrahatur =
cuiusque pacta referuntur

Emptio, et venditio quomodo in hoc negotio perficiatur =

An in Italia locum habeat l. 2. C. de rei emp.

Evictio quando locum habeat =

et an competat adversus primum auctorem =
rei vendite omnino immediato venditori

Exceptio non numerata pecunia an locum habeat

Exceptionis variis opponende modis exponitur

Exceptiones dilatorias, et peremptoria referuntur =
et quomodo opponantur in iudicio

R

Rideiuvor contractus quomodo obligetur =

et quando ut de iur. princis obligetur
et q' sensu fiduciaris obligacionis prin. accio su
Fiduciaris quando, et quomodo, agere =
adversus hunc principalem valeat
Fiduciaris an possit exceptio competens principali
Nili illorum parentibus non succedunt intestato
Nili apud quid pater dare valeat
Prima parricida similis ut interdictio retinenda parricidii
eius prohibens modus et exitus proponitur
Torus hereditatis de apertis exponitur
Torus de homine, sed eodem sic exponitur
Torus si quis in pignori sed eodem exponitur
Torus de Leo Aquila illustratur
Torus fin' de usuris exponitur
Torus item porq' de apprehension' exponitur
Torus de ut si quid paup' fecerit dicat. exponitur
Torus unicus ut de monopolis exponitur
Frater quomodo ab intestato succedant inter se
Nati manifesti, aut non manifesti diversitas
et eius querendi modus
Tuti quoq' actio cui competit

G

Gradus cognationis quomodo computentur

A

Hereditas impune adiri valet in Iraq
Hereditas et in heredem qua actio competant
Nex quatenus tenentur legatos praetare
Alipoteca tacita cognita non est in hoc Regno

Hypotecalis actionis exercendo modus proponitur
 Hypoteca species proponuntur
 et quomodo hypothecae specialiter contrahitur

Yactationis iudicium remittit exponitur
 Indivisi conditio aliquando non competit
 Iudicia indivisitata sufficiunt hoc signo ad pena ord^m
 Inmixtum actio quando finitur
 Inmixtum actio quibus competat
 Inmixtum realiter comitanda modus et pena referuntur
 Inmixtum verbaliter comitanda referuntur, et quatenus
 ob eam criminaliter agi poterit =
 et an comitatur his veris et mentiis
 Instrumentum est provatis provata, et =
 quatenus ei standum sit.
 quid si adversetur eius matrici, seu battardelo
 Interdicta possessionis recensentur =
 et quatenus iudicio apprensionis conveniant.
 Interdicta quando simplicia, quando duplicia sunt
 Interdictorum divisio proponitur
 Interdictum prohibitorium omnino convenit
 iurissimum decreto
 Interdictum episcoporum quale sit in hoc signo
 Iudex quando litem suam facere intelligitur =
 et quomodo accusari debeat
 Iudex certam ferre debet sententiam
 Iuramenti decisionis qualis sit provatio =
 et quibus in causis locum habeat
 Iurissimum species referuntur

et quotuplex sit cominus, vel balandera
Iurissima caruallij species traduntur, et eius=
proponenda et finienda modus exponitur
Iurissima quomodo obtemperanda sit

L

Latione insidiantem occidens an teneatur
hinc cognationis exponitur remissive
nunciatorij temerarij penae referuntur
locationis contractus exponitur
et quomodo à societate differat

M

Mandatum quomodo contrahatur
et quando confectum presumatur
Mandatum contra bonos mores non est
obligatorium, imo mandans, et mand. puniuntur
Mandatum quomodo solvatur
Mandatum procuratoris quando exiit deest
et q. requirant speciale mandatum
Manifestatio personarum quomodo provideatur
et quid iudici manifestacionis incumbat
Manifestacionis à p. iudicij specij referuntur
eiusq. providenda modus et finis exponitur
Matrimonialis contractus n. est privilegiatus
Mercatorum causa quomodo ferantur
Merum imperium quid significet
Moderacionis iij. compet. in bonis subalternis
Monachi successio interita cui deferatur
Monachi vota quando monasterio adquirantur

Mutui obligatio quomodo contrahatur
Mutui restitutio qualiter fieri debeat

N.

Novatio quando contractus intersolvatur
Novialis actio quando et qualiter competat

O

Obligatio dissolvitur contraria voluntate
Obligatio, quatenus prescribitur
Obligatio per alterum quomodo adquiratur
Obligatio ad diem certam an statim peti valeat
Obligationum genera referuntur
Officium iudicis dividitur, et exponitur
et quatenus ex officio procedere valeat
Observantia utem in bonis illustratur

P

Factum de retrovendendo qd operetur
Pauperie quando committi intelligatur
Pignori obligatio quando contrahitur
et eius genera referuntur
Penae furum exponitur
Penalis actio, instituendo modus exponitur
Penalis actio mixta qd sit
Penae legalis et consencionalis proponitur -
et quando hoc sit illicita - - -
Praejudiciales actiones qd sunt
Prescriptio actionum, quo tempore impleatur
et an commutata obligatio prescribitur

Privilegium carte illustratur remitti
Provisiones criminum sunt favorabiles
Procurator in quibusdam causis non admittitur
et eius officium exponitur
Publica iudicia in iure quo sunt
et quod crimina in his sunt publica

R

Raptores in quo differant a latronibus
et an qui raptor suo rei intelligatur
Rationationi quando sit locus
Rationes redere tenetur quilibet administrator
Replicatio quomodo recipiatur
Representatio quando admittatur
Resumptionis et repetitionis iudicium exponitur
et quando unus sit locus

S

Satisfactionis iudicialis species referuntur
Solutio preuentiva quando locum habeat
et quando tertijs pro alio solvere valeat
Solutio exceptio quomodo opponi valeat
Societatis contractus quomodo fiat
et quando solvatur
Spurio an succedant cognati vel e
Stabularius quasi ex maleficio in stabulo
comis aliquando non tenetur
Stabularius actioni de pauperie teneri solet
Sumarium iudicium quomodo expediatur
et an in eo locus sit 2° tertijs repulso

F

Fiduciarium vix non capit ab heredi institutione
Fiduciariorum usus qualis sit hoc Regno

- Vacantia bona cui acquiritur
- Vasallo intestato an dominus valeat succedere
- Vasalli recedentes a loco dominorum =
an amittant eorum bona
- Vasallorum obligatio an valeat sine consensu domini
- Venditionis iudicialis ritus exponitur
- Vensualis iudicium quomodo expediatur
et an in eo ultra quantitatem capi valeat
- Vexatorum obligatio species referuntur
- Vincationis iudicium remitti exponitur
- Vixas in mutui datione improbatas
- Venditio iudicialis

Actum L. iudicis & de iudicio et iurisdictione

Officialis, Pectoris, in ore officii deservit iurare, die nec festo, nec dominico; etiam si dictum iuramentum sit contra iudiciale, et iurisdictionis voluntatis. Franco citans Pontelium, ad illud iuramentum n. 63 et Pontelium de pacto nuptialibus rem h. d. p. Sol. h. n. 188, ubi late hanc questionem explicat et resolvit; Pontelium h. d. clavulas n. 110 limitat, dictam resolutionem non confirmat et consuetudo,

alio iuramentum etiam extrajudiciale non potest fieri die festo Pont. de pacto nup. rem h. d. clav. n. 110. quia iuramentum premitum die festo est nullum etiam si Pectoris civitatis in ingreum officii sit premitum. Franco in pract. iud. in exordio n. 34.

1879

Dear Mother
I received your letter of the 10th and was
glad to hear from you. I am well and
hope these few lines will find you the same.
I have not much news to write at present.

I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.
I have not much news to write at present.
I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.

I have not much news to write at present.
I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.
I have not much news to write at present.

I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.
I have not much news to write at present.
I am sure you will be glad to hear

that I am still in the land of the living.
I have not much news to write at present.
I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.

I have not much news to write at present.
I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.
I have not much news to write at present.

I am sure you will be glad to hear
that I am still in the land of the living.
I have not much news to write at present.

Titulo 2 de lura natur. Gent. et Civiles

1. Etiam Clerici, ut patet alioq. docet Cordova Decis. 208
et vey et 217 lib. 4. azeua. vbi exequi potest vbi Judi-
cem Seculare ante consuetudine, vel si exemptus
non habeat proprium Tribunal Salcedo de leg. post. lib. 8.
c. 24 n. 21.

2. Sed an Milites s. exempti? Resolvunt Serre de
insti. c. 25 n. 20 et 66 et Decis. 7 n. 7 Mallada de col-
lectis q. 10 Salcedo in tracto heret. glo. 11 n. 10 Otens
de cap. 12 n. 20.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

Título 3 de las Penencias lib 8º

---

1 De publicis donationibus que matrimonium procedunt
plus Carol Feber de obitu lib 5. c. 1. n 12 et seq.

[Faint, illegible handwriting]

Titulo de Ingeñios

[Faint, illegible handwritten text]

THE HISTORY OF THE

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

Título S de Licertinas

Journal of the ...

[Faint, illegible handwriting throughout the page, likely bleed-through from the reverse side.]

Titulo 6 e cui, ex quibus

THE HISTORY OF THE

[The remainder of the page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

12
Filius Theobaldi filii Cantuarum Tolendae

[Faint, illegible text at the top of the page]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

[Faint, illegible text]

Título 4 de his qui sui vel alieni iuris sunt.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

87
Titulo 2, 1o, 11, 12. Byta, qui testamento tutor.

1 De publicis donationibus qua maximoniam antecedunt
plura Carol Tebut de abusu lib. 5. c. 1. n. 12 et seq

2 Sic fuit decisum in M. in proceu Sicaely de Burgo
loci & Taxandus sup. apren. lo. p. unari. an. 1706 Scriba
Maximian:

Sed an in fideicomisio filio relicto, et nepotes am-
prehensamur, resoluta Lucas & fideic. dicitur 18,
et Episcopio. Nota sup. 27

Journal of the ...

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

Titulo 15. Status et 26. Inclusiones.

Infirmetas autem superveniens non est causa
removendi quoniam ab officio prius obtento, etiam si
eius exercitium impediatur, Tagnanus in C. ceteris de
receptis in 35 et seq.

[Faint, illegible title text]

[Faint, illegible text block 1]

[Faint, illegible text block 2]

Libro 2. Titulo 4 de Testum Omissioni.

- 1 Et ob id revocata fuit magno examine iuriffima re-
solutio, in preiudicium firmantis fundi ageris muni-
ret ut avorteret flumen de Talori, cum gravi dam-
no circumvicini Bo Augusti anni 1673, et probat tex-
tus in l. 5. non autem d. ne quid in flumen publicu.
- 2 Et merito, quia inter vocalia numerantur assignatio
terminorum et defensio seu D. T. A. n. 3; Et hec assignat
in potestatem terminum ad eundem communem vicinorum, et tu-
ne eo competere potest ut singulis non ut universis;
et Universis itaq; absq; omnium consensu nequit ali-
quid etateuere in eorum preiudicium Pareo e. iure/
universitatis p. B. C. l. m. 5
- 3 Pro A. Martino A. et Joane 2h
- A Solet enim probari, peritis testibus a Iudice electis No-
uerol allegat 28 n. 3 et 20 = et quidem sufficit uni-
cus peritus Matienno lib. 5. Meop ut l. 1. de. 3 n. 20 =
Quarta ad cont. mem. C. 15 gl. 2 n. 20: vel peritis in
parte productis potest probari Mascardus de prob.
con. 657 Fontanella Decif. 60 n. 12 et Decif. 62 n. 8 om-
nino videndus: et licet in alijs regnis provatis im-
pensis in genere solvi debeantur, iuxta liquida-
tionem faciendam in executione sententia Civitaco
controu. 145, in Arago contrarium procedit, quia
voluntate impensa intra tempus legitimum
provato p. Sue Decif. 7 n. 7 = Suelley conf. 94 =

n. lo. Portales de condit. C. 26 n. 3 et seq. Vargas
de off. 38 n. 10 et seq.

Nu sunt expensae, quae non recipiant perpetuam, ^{ut} utilitatem, sed solum imper-
venit pro tempore commode, tum nemo deducit, sed
fructibus computat. l. 3 et seq. de impensis. 5

Contractum tenet Vargas de off. 38 n. 43 6

Et exigitur aliquando huiusmodi creditum ad prela-
cionem anteriorum creditorum, ^{concurrentibus} in pecunia expressis ex-
pensa ut aliis conservanda causa, vi. (et) in illam
causam malitex eropetitur, et ut prelatio procedat pro
quantitate eropata tantum et pro sola refectionis
necessitate Sauto de credito C. 19. n. 1666 et seq. 7

Qui autem iure creditu misus est in prelatione e-
quiparatur ei qui misus est a Iudice ex 8. de cau-
to. Hebruso ad 19. reg. 10. 3 ut a sequet 3 glo. 1. n. 3.
ac per consequens potest impendere sine decreto
iudicis et solum de culpa lata tenetur, quia rem
pavidet velut pignus prelorem l. 25. de rebus,
aut iudicis pnt. Gonzalez in C. 3 ut lit. non cont.
de arreog. de prelatione culpa. sec. 15. n. 3, et quam-
vis misus ex primo decreto solum custodiae causas
preventionem retineat, tamen si consummatio rei
lib. consummatione superveniat, lata sententia
in pavelois in favorem creditoris, efficitur verus
pavidet ex 12. C. ubi in rem sancto Gonzalez
ubi nuper n. 29 et iuxta hoc Decidit fuit in 8

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Titulus 2 et 3 de Rebus corp^{is} et incorporeal^{ibus}.

2

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

THE HISTORY OF THE

REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

BY JOHN BURNET

Titulus A de usufructu, et S

---

1 An uxov, à marito heres instituta vita ipsius durante, intelligatur tantum usufructuaria relicta
Tercio Tax^o Decis^o nob. S. N. et Decis^o 128

2 Nec liberatur ab amissione usufructus, etiam si solutio interveniat; quia verba apocorum traditio proprietario debet dari precise, ut in Tho fori unico d'aponditur, et fuit Decisum in C. D. T. A. in processu Chinofoi Andreu, et aliorum super iurispraxia grao. fact. año 1690.

1848

The first of the year was a very cold one, and the snow lay on the ground for several weeks. The crops were all killed, and the people were in great distress.

The second of the year was a very warm one, and the snow melted away. The crops were all saved, and the people were in great joy.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF
HIS MOST EXCELLENT
MAYESTY KING
CHARLES THE FIRST
BY
JAMES HARRISON

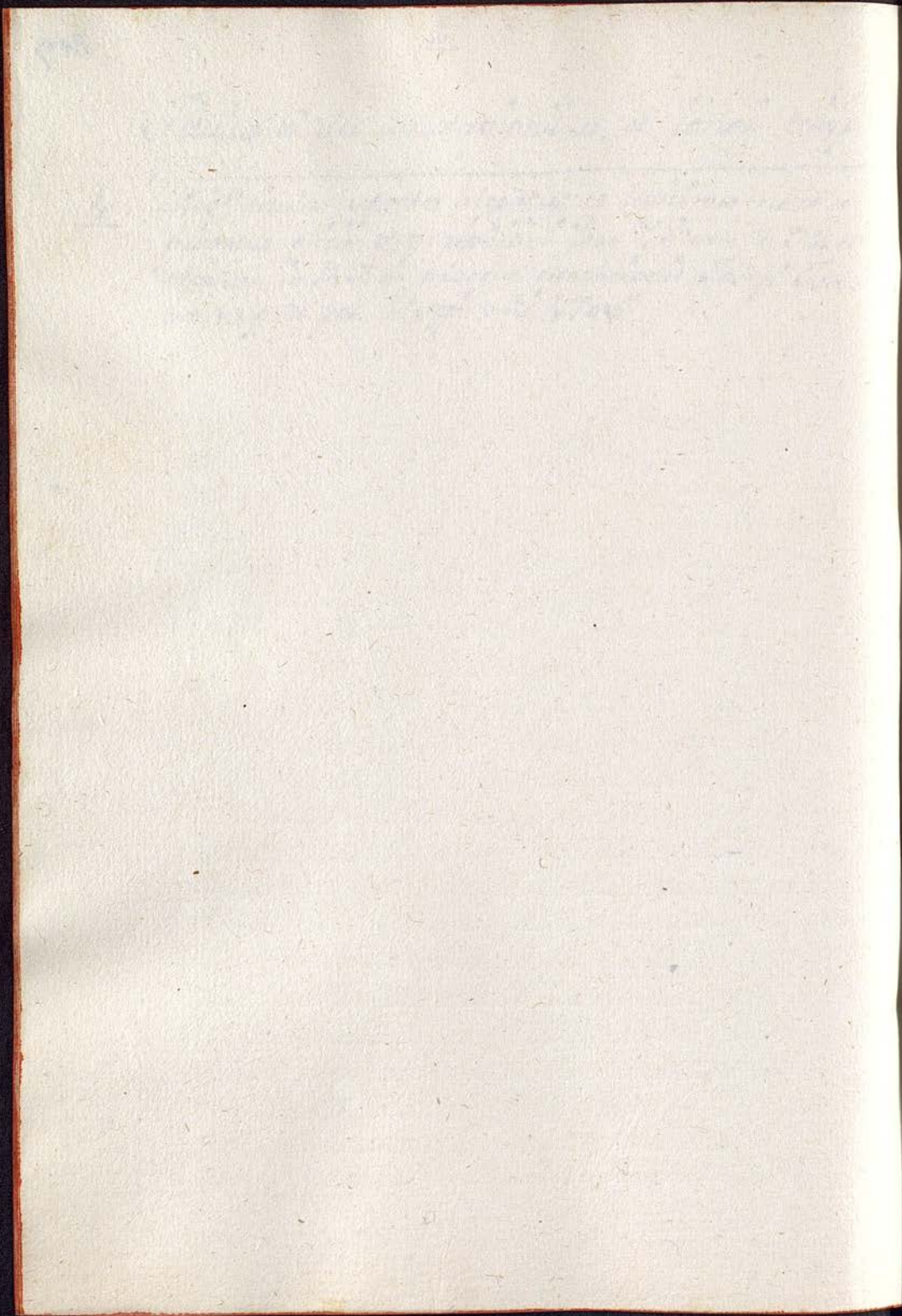
Titulus 6 de usurpationibus, et longi temp

8) Neq^e titulus sponte allegatus et legitime non
 probatus officit prescriptioni. Ita videm in D^o et
 dec^oum in Pr^o in proce^u evocationis Josephi Sa-
 ba sup de pos. & sep^r an^o 1705.

12

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

Stulus Te Donacionibus.

1. Nunc provocatus fuit in huc apellatus. Apren. inter
 Tosef. Palacios et Elena Campodorus. Cu. Blasco
 8 Decemb. anni 1704 quia promissus fuerat pro
 quantitate 30000 firmis, quin constaret per
 instrumentum correspondere 3^a parte valoris
 bonorum a viro perceptorum ex causa dotis

2. Quid si do non accipiatur integra, quia promi-
 sa fuit sub discussa terminis eius solutioni pra-
 fixis; et Maritus decedat priusquam omni termini
 ad dotem solvendam adimpleantur? Ex in-
 tegro firmam dotis exigi potest affirmat R. Se-
 re Decis 244 n 3 et D. 244 n 13 ubi si iudica-
 tum refert in Arag. eandem decisione refert
 et probat huc lib 4 D. 17 n 2. et Canceraud
 Junge vax. c. D n 150. Sed hoc om. acci-
 pienda videntur in casu, in quo dilatio fu-
 erit data a Marito, in capitulis matrimonii
 alibi habente fidem de eius solutione, quia
 tunc quoad eius soluta prejudicium pro volu-
 ta habetur; Secus si dilatio per Maritum
 concessa non fuerit; sed simpliciter in par-
 tis nuptialibus, tali tempore dotem volui esse
 facta promissio, et Maritus, etiam simplicem for-
 mam contribuisset, nullo vipe ea inexto pacto;
 nam si pendente tempore ad solvendum
 Maritus moriatur Mulieri firmam non

lucravitur, cum revera videatur hoc esse
 pactum, et secundum dotales consenciones
 intelligatur in tali donatione pacta fuisse
 repetita et consenta, ut equis partibus equis
 utraq^{ue} ambulent, tan^{do}q^{ue} quam donatio pro-
 pter nuptias, Authentica^{que} permissam vix. An
 autem C. de donat ante nuptias et Donat^{io}
 de maxim^o resolut^{io} lxxij lib^{er} l. c. An^{do}

[Faint, illegible handwriting at the top of the page, possibly a header or title.]

[A large block of very faint, illegible handwriting, likely the main body of a letter or document.]

The first part of the paper is devoted to a discussion of the
 general principles of the theory of the function of the
 mind. It is shown that the function of the mind is to
 represent the world as it is, and that this representation
 is done in a way which is not only true but also
 useful. The second part of the paper is devoted to a
 discussion of the function of the mind in the case of
 the human mind. It is shown that the function of the
 human mind is to represent the world as it is, and
 that this representation is done in a way which is not
 only true but also useful.

Titulus 8. Quibus alienare licet vel n

1

Si vendatur hypotheca pro cenſu redimibile, et Em-
ptor loco pretii in se suscipiat onus solvendi pen-
siones praeteritas et futuras, et in casu laticionis
venem principalem, debitor liberatur quoad eam
hypothecam, ita ut extinguatur prior obligatio Sal-
gado in lauxento p. 3. c. 1. n. 15 et c. 12 n. 10.

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

CHARLES THE FIRST

BY

JOHN BURNET

OF THE UNIVERSITY OF OXFORD

IN TWO VOLUMES

LONDON

Printed by J. Sturges, in Strand

1734

Printed by J. Sturges, in Strand

1734

Printed by J. Sturges, in Strand

1734

Printed by J. Sturges, in Strand

1734

Printed by J. Sturges, in Strand

1734

Printed by J. Sturges, in Strand

1734

[Faint, illegible title text]

[Faint, illegible text block]

[Faint, illegible text block]

[Faint, illegible text block]

[Faint, illegible text block]

Finibus Et lo Pen Testamentis Ordinandis

An testamentum factum ante nova lego promulgacionem, valeat, testatore post promulgacionem decedente? Resolvit. Tullianus autem ut factis nobis constat lib 6 ca 28, Menoguis vol 5 con 422 Navarro in relee ad cap vi quando excep. n 15, Franco

§ Si b, apud quem equidula relinquitur a testatore, eam recognoscit, eius assertio iuris administrativae sufficit ad eius provocationem, maxime si fuerit vacans, Luca de testam Doc. 4 n 5. Venturim cons 4 n 36, et provisa sic identitate equidula habet heres testamentarius provocationem, et veniens ab intestato impugnans equidula ex capite falsitatis, aut suspitionis deest concludenti. Minus provocationibus contrarium provixit Luca de testam Doc 6 n 16 et sic in consuetu provocationum sufficit habenti pro se intencionem fundatam, facere provocationes, que valtem imperfectis opuscari valeant, diciturq' addeat provocationum contrariam Luca Decif 33 n 6. Non accedit q' in quolibet testamento duplex forma consideranda est provocatoria et substantialis, haec ad voluntatem illa ad solemnitatem pertinet testandi; ideoq' prior prima dispensari solet in testam. Nihil tamen et ad b'as causas, non autem forma substantialis canones p. 8 c. 1 de testam n 16, vide Franco tomo 2 fol 165 d. 2. Lia ad 23 lib 2 § fin.

The first part of the document is a list of names and titles, including
 the names of the authors and the titles of their works. The list is
 arranged in a columnar fashion, with the names on the left and the titles
 on the right. The names are written in a cursive hand, and the titles
 are written in a more formal, printed style. The list includes the names
 of several prominent figures of the time, and the titles of their
 most important works. The list is followed by a section of text
 which appears to be a preface or an introduction to the works listed.
 This section is written in a cursive hand, and it contains a
 detailed account of the circumstances under which the works were
 written. The text is arranged in a columnar fashion, with the
 text on the left and the names of the authors on the right. The
 text is written in a cursive hand, and it contains a detailed
 account of the circumstances under which the works were written.
 The text is arranged in a columnar fashion, with the text on the
 left and the names of the authors on the right. The text is written
 in a cursive hand, and it contains a detailed account of the
 circumstances under which the works were written. The text is
 arranged in a columnar fashion, with the text on the left and the
 names of the authors on the right. The text is written in a cursive
 hand, and it contains a detailed account of the circumstances under
 which the works were written.

Titulus 88 et 89 Quibus non est per-

Quid autem si furiosus vel dementis faciant testamentum recuperata sanitate colore? duo casus sunt distinguendi: 1° Si furiosus vel dementis status firmatus sit per plures annos, nam tunc pro continuatione etiam iuris presumpcio, donec contrarium concludenter probetur. 2° cum furor aut demencia probatur etiam ad longum tempus sed lucidis intervallis interruptis, tunc enim si supponit et prudens, et bene ordinatus prouidetur, factus temporis saluus, ut tradit Lucas & testam. dis. 34: Paulus Rubi resol. pract. q. 15 n. 306, verum hac limitatione, q. actus factus ab habente delucida intervalla, si prudenter factus sit, valeat, dummodo delicta actus et sponte fuerit actus, secus si ad interrogacionem Notarij, vel alterius, nam prudens et sapiens dementem suo modo interrogare potest sic ut dixerim n. 1. nequeat, an talis ordinatio testatoris adscribi valeat, ut per l. furiosum. c. qui testam. facere docet. Rubi ubi supra n. 313, at si iam prudens prouidit ordinatio testatoris, quantumvis prius dementis fuerit, nihil proderit, quod postea testamentum faciat ad interrogacionem Notarij Nota Decis ad Lucam de testam. tom. 1° Decis 6, et quidem eius qui sano mentis est valet testamentum licet exiit ex laboribus, ad Interrogacionem Notarij Tam in l. c. t. l. consil. et licet furor ei superueniat seu d. 56 = at cum agitur de reuocacione testamenti in iudicio, in iudicio pro eo iudicandum Cancex C. A. & testam. n. 136, verum

Si testamentum a quo disceptatur, per plures ante
 observatum fuerit, et sortatur in divisionem, eo quod
 potius per consensum alterius morari quam per pri-
 mam affectionem cerebri causa sit, submeriti =
 deoere, etiam si factum sit ad interitum notari. Nota
 p. 13 uenit Decis. 353, et p. 16 uenit 348, coram al-
 tero. Vide Menogium com. 45 tit. 8. Anon
 Somen tom. 3 c. 4 n. 7 et tomo 2 c. 14 n. 20 in adition.
 Franco tom. 2. fol. 102.

An testamentum factum ante professionem ple- 2.
 no. confirmetur eis, non solum quoad irrevocabi-
 litatem, sed etiam quoad executionem disputant
 et resolvunt. Gutierrez lib. 2 q. canon. c. 4,
 n. 47. Vetus Decis. 44 n. 14.

The first part of the document is a letter from the Secretary of the State to the President, dated the 10th of January, 1800. It contains a report on the state of the Union, and a list of the names of the members of the Senate and House of Representatives. The letter is signed by the Secretary, and is addressed to the President.

The second part of the document is a report on the state of the Union, dated the 10th of January, 1800. It contains a list of the names of the members of the Senate and House of Representatives, and a list of the names of the members of the Executive Council. The report is signed by the Secretary, and is addressed to the President.

The third part of the document is a list of the names of the members of the Senate and House of Representatives, dated the 10th of January, 1800. The list is signed by the Secretary, and is addressed to the President.

The fourth part of the document is a list of the names of the members of the Executive Council, dated the 10th of January, 1800. The list is signed by the Secretary, and is addressed to the President.

THE HISTORY OF THE
 UNITED STATES OF AMERICA
 FROM 1763 TO 1863
 BY
 CHARLES C. SMITH
 VOL. II
 THE REVOLUTIONARY PERIOD
 1763-1789
 PART I
 THE PRELIMINARY PERIOD
 1763-1774

The year 1763 marked the end of the Seven Years' War, which had been fought between Great Britain and France in North America. The British emerged as the victors, and the French ceded all their territories east of the Mississippi River to the British. This acquisition doubled the size of the British Empire in North America, but it also created a new and larger frontier. The British government, however, was not prepared to govern this vast territory as a single entity. Instead, it divided the new lands into three separate provinces: Quebec, the Ohio River Valley, and the Carolinas. Each province was governed by a separate official, and the British government sought to maintain a strict control over the western expansion of the colonies. This policy, known as the Proclamation of 1763, forbade the colonies from settling west of the Appalachian Mountains. The colonists, however, were determined to expand westward, and they viewed the Proclamation as a violation of their rights. This led to a series of conflicts between the colonists and the British, which culminated in the American Revolution.

Titulus 13 de Exheredatione Lucretii

¶ Etiam si propriis nominibus legitima non reli-
 quatur, sed communi filiorum nomine. Ita in pro-
 ceu Joani Josepho Coireto sup. apri. die 8. Januarii
 año 1706, et quod magis est, licet generali Taxen-
 tum nomine, relinquatur. C. T. A. in hoc Antoni
 Araque sup. iuris. facti año 1703, modo ex
 constructa mente testatoris, coloj. valeat Lucretius
 ab hereditate excludere voluisse.

[Faint, illegible handwriting at the top of the page]

[A block of very faint, illegible handwriting in the upper middle section of the page]

The first part of the paper is devoted to a general
 discussion of the problem. It is shown that the
 problem is equivalent to the problem of finding
 the minimum of a certain functional. This
 functional is defined as follows:

$$J(u) = \int_{\Omega} |\nabla u|^2 dx + \int_{\Omega} f(x) u dx$$

where Ω is the domain of interest, ∇ is the
 gradient operator, and $f(x)$ is a given function.
 The minimum of this functional is attained
 at a function u which satisfies the boundary
 value problem

$$\Delta u = -f(x) \text{ in } \Omega, \quad u = 0 \text{ on } \partial\Omega$$

where Δ is the Laplace operator and $\partial\Omega$ is
 the boundary of Ω . The existence and
 uniqueness of the solution of this problem
 is guaranteed by the theory of elliptic
 partial differential equations. The solution
 can be found by the method of least squares
 or by the method of moments. The method of
 least squares is based on the fact that the
 minimum of the functional is attained at a
 function which is orthogonal to all functions
 which vanish on the boundary. The method of
 moments is based on the fact that the
 minimum of the functional is attained at a
 function which is orthogonal to all functions
 which vanish on the boundary. The method of
 least squares is more accurate than the
 method of moments, but it is more difficult
 to apply. The method of moments is simpler
 to apply, but it is less accurate. The
 method of least squares can be used to find
 the minimum of the functional for a given
 domain and a given function $f(x)$. The
 method of moments can be used to find the
 minimum of the functional for a given domain
 and a given function $f(x)$. The method of
 least squares is more accurate than the
 method of moments, but it is more difficult
 to apply. The method of moments is simpler
 to apply, but it is less accurate.

Titulus 14. De Alexedibus Instituentis

1. Adeo ut si q̄ huxes instituatux, substituto eius patre legitimo, in casu quo huxes viue libere decedat, filius naturalis huxedis non facit deficere condicione; quia vocato ad hereditatem, = substituto legitimo, condicio intelligi deet a filio, huxedis euidem qualitate, quia ea semper interpretanda; iuxta coniecturatum mentem Testatoris C. T. A. in proc didaci Antonii Vinto e Vena sup. aphum. in artic. juris firma 20 decem. ani 1664.

2

An Monachus possit succedere in Maioratu vel fideicomiso qui habet dignitatem regalem aut anexam iurisdictionem? Negat Molina e tu mod. lib 4. cap. 13 n 44 et 45. Olea lib 3 q 4 n 28. Rosas p. 7. c. 6. n 23. suo decis 34 Castillo lib 3 c. 11. n 16. Casanate conf 26 n 4. In fideicomiso autem que solum habent iurisdictionem absq̄ dignitate. Affirmat; post Molinam ubi sup. Cancen vax. c. 10 n 330. P. Garcia in volu. tit 2 trac. 44 de fin 3 v. 2a q n 6. Barrova de iure Eccl. lib 3 c. 33 n 3. licet diuiset magis in Maioratu Foris, e maior. c. 3053 n 76 S. An 10, ubi exponit loquuta e fideicomiso, a quib. monachis non excludit; nisi ob i. exoremam testatoris voluntate, vel tacitam adeo pregnantem, ut efficaciter intelligatur vele eos excludere, ratione con. exbande sua agnacionis, vel familie, idem tradit Lucas de Hele. disc. 163 n 9. Nec sufficit familie solius prop.

per hunc testatoris Autum & donat. lib. 1.º. preliud. 2.
 § 2.º. n. 114. Ceterum absolute eorum admittit Statute In-
 quiriendum local. 36. n. 106. et Religioſorum Sancti Jo-
 anis Hierosolimitani expresse Citatio in proprio.
 Nihil ducet D. C. § n. 114. Taveli in sumas lib. 2.º. C. 11.
 alio. Monachos non excludi à ſucceſſione, ſideicom.
 nū adit conexa uia expreſſa teſtatoris uoluntas
 uel coniectura ex quibus probatio uoluntatis u-
 datur induſitata, etiamſi adit omni adiuu-
 mē nomen et arma, modo non ſit ^{incompati-} incompa-
 tum Religioſione in qua fuerunt profeſſi, ſed non
 agitur de ſuccedendo Monachis bene: ſed
 tantum uita ſua durante. hoc est Monachi;
 uel de bonis, que ſunt iurisdictionalia, ſeu
 dignitate antea, ſemel de acquiſ. boſes. q. d.
 articulo 37. n. 106. unde ad excluſionem Mona-
 chi non ſufficit ſimplex iurisdictionis, nū ſit
 conexa alicui dignitati, cuius exercitio inca-
 par ſit Monachium, ut in ducatu Comita-
 tu et ſimilibus, ut de praxi Chatalonia ter-
 tatur Frictan lib. 2.º. dicit 37. n. 176. e Valencis
 rono die Decis 156. tit. 2.

Jure canonico pot alteri comiti facultas teſtari. §
 Cap. cum lib. 1.º. de teſtam. Item procedi in ſuo.
 Cartels Gomer in l. 36. tauu. At in hoc non d. va. §
 rie diſputatum eſt ut referet Sene D. 23. n. 13
 et D. 27. n. 22 et in cauſa comitat. e. ſuentes non.
 die 26. sep. an. 16.º. eadem uarietates Decis.
 conſtat eius, motus. Item exit et ſubſtitutio A

concepta sū sub duplici conditione contractiva
veluti, si plura alij citari decernerit, et sine li-
beris, ut docet Gualtero lib 5 controu. c. 36 n 43.
Contra in cap. Precinuas 16 et testam. 5. n 4: li-
cet contra veniant proa. consult 17 et hodierna con-
tra Jo. Pasarij et subit q 433 Card. Luca et fideic.
D. 48 lib 4 et licet in hoc nono caso sit citan-
dum, quorum opinionem acceptam esse testatur Post
Verbo alternativa:

Titulus 16, 16. et 17: Quibus modis test.

8 Et ratio est, quia cum filius non sit legitimus relictus; tota hereditas ab intestato, velia legitima defertur; necus vero in casu repudiatio hereditatis, quia legitima tunc est relictus in testamento, ideoq; hereditas intestata requirit, ut legatum adquiret, et per consequens potest testam. sustineri, quo ad omnia alia relictus, ut Cutello practice in l. v. ut d. lib. 5. Recop. Cutello lib. 8. controu. c. 2. et lib. 6. c. 13.

9 Item iuris est cum contra superfluum ad exitum voluntatem praesentem perducet, eius utilitatem respiciens. ut supra lobet in recip. annexi part. par. ut 2. litora Barret 10. licet si iure communi id non satis constat, ut est videre in laxeas decis. 60 n. 18 Cutello lib. 2. controu. c. 16 n. 12.

Titulus 18 et 19 de Inofficio, p. testam.

8

An heres possit prodere ut hoc beneficium utatur? Affirmant Sordus decis. 30 n. 12. Canez p. 3. c. 2 de inventario n. 26 et haec opinionum communio esse tradit Lucas ut de hered. dicit 18 et ultra hanc opinionem iudicatum fuit in R.A. in causa franci eo et Lavina contra Joane et Vrasit anno 1713 men. heb.

Titulus 10. de Legatis sive 2.

Actio autem hypothecaria legataria non competit in
 rebus alienis legatis in eodem testamento Neguan-
 cius de pignoriibus l. p. memo § n 158. Mantica de
 tacitis et ambiguis l. Ut 17 n 16 et Merlin de pignori-
 bus lib 3° tit 9. l. A = Sed an. legatum conditionale
 sit onerosum tacite hypothecatur ^{quantitate} ~~re~~ legata, vi-
 detur q non, quia pendente conditione res seu es-
 pecies sub ea legatis dicitur nequit non minus ac
 alienari possunt res hereditariae ante eventum con-
 ditionis, in brevidictio hypothecae legati conditionalis
 ob eaq tradit Sordus Decis 26 ubi hodierna contra.
 16 n 23, et quia species sub cond^o legata quodam-
 modo legatae cui convetur, l. A, et 11 quibus est
 cautus in possessione eat: Est advertendum ac-
 tionem hypothecariam pluribus hereditibus adiectis in
 in solidum competere adversus quemlibet heri-
 dem sed pro portione hereditaria, in quo seq-
 uitur naturam actionis personalis l. et in fin. C.
 communia e legatis Neguancius de pign. l. p. prin-
 cipio memo § n 160. Ad hoc Decis 23 n 8. = Et
 advertendum et q etiam si bona defuncti sit hypo-
 cata pro legato tamen actio primo debet dirigi
 contra bona existencia in hereditate, et in
 subsidium contra tunc possessiones bonorum seie
 Decis 385 Franco tomo 2 fol 125 ad for ane 1523
 de legataria.

2

Quamvis testatore devisa summa, per instrumentum
constet, idem novissime decisum fuit in processu
inter et curat. Maria Antonia Secanilla meno-
ris sup invent. die 13 Januarii anni 1705 Cur. Men-
dosa.

3

Legato vero ^{constante Matrimonio}
facto tenetur ad om^{es} alienum durante odem
matrimonio contrarium; hoc est q^{od} ad sua parte
dimidiam tenetur creditoribus; quoad dimidiam
Mater non creditoribus quibus non contraria
sed heredi qui ex legato cautionem ab ea petet
dedevit^{us} personarum Sibell dec^{retum} 25 in fine.

A

Etiam si hereditas ad om^{ne} legatum prestantionem
non sufficiat, legatum filio totu^m relictu^m deminu-
cionem non patitur, Sordus conf^{essio} ho^{mo}, n. volent
2. Peroninus de fideic. artic. An 69: neg^{atur} lega-
ta pio Antonio de causis p^{ro} lib. 1. c. 12. lib 2. c. 6.
n. 16. veru^m in hoc punto aliter fuit iudicatum
in h. A. in proc. Dean. Benef. et Cap^{itulum}. D. M. del Pilay
sub ap^{osto}l. die 3 Aprilis anni 1643 Actuario h^{oc}
quia hic non datur privilegium ex causa
sed ex tempore: Item quoad legatum pio, et
alimentoru^m ad Olea loco ho^{mo}, credit franco tomo
2 fol 127. ubi aut deminucionem n^{on} pati legatum
pro consciencia exoneracione, nec legatum
Mitaru^m.

Item crevit Antonemator e Auenca in decis huius 5
 h. l. vigilla AD: ac licet in Arago^a apelacione
 bonorum veniant iura et acciones, cum hic non
 habeamus 3 parte bonorum Auenca in scolis co-
 manda clau. 17 n 1A tamen ex senta testatorum
 idem videtur dicendum; nam legatus mobilibus
 id enim quod sum est, non quod in actione
 habet legavit. Ponponius in l. verius 3A in prin.
 de auro, et argento leg. idem n 36 et seq.

In legato autem nominis illud monendi sumus
 qd cum rei legata actio intelligatur, deficit lega-
 ti sba, si nihil testatori devedum nec tantumde
 ab herede prestandum, exemplo rei aliene le-
 gate quia hic extat sba rei aliene legate, q
 pot ab herede redimi et dari legatario; illic
 vero deficit sba legati, null testator scienter
 rem tam exactam esse legavit, quia tunc n
 tan nomen deotionis quam quantitas nomi-
 nis legata intelligatur ut sic decisum in pra.
 D. Theresia Sarmento Fernandez e Iuan Duente
 de Vespa sup. civili die 27 Augusti anni 1666.

The first part of the book is a history of the
 country from the first settlement to the
 present time. It is a very interesting
 and useful work. The second part
 is a description of the country and
 its resources. It is a very
 interesting and useful work. The
 third part is a description of the
 country and its resources. It is a
 very interesting and useful work.

Paulus 2° et 2° de Adempcione

Vide numerica A proxima preteritum

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Titulus 23 de Fideicommissis

Substitutio fideicommissaria vultu mortis concipi so-
 let, & dum heres oraturus hereditatem alii res-
 titueret sub conditione si absq; locis decederit,
 aut sine liberis, et descendibus, quo casu divi-
 tatur utrum liberis aut descend. sub cond. posi-
 ti, censeantur inter se ad hereditatem vocati.
 C. Olandio conf. N. n. consentur vocati. *Atelbes Ca-*
vanate conf. Pet. h. h. seus d. 65, nisi ex conjectu-
 ra constet testatoris considerasse perpetuitate et
 voluisse gravare vocatos, et eorum descendentes -
 favore ulterioris lineae, *Caranate conf. Jo. h. seus*
d. 362 n. 35. Prorsus solet agitari an vocati sub
 ea conditione si sine liberis et descend. decese-
 rit sub conditione simplici aut duplici censean-
 tur vocati, quippe si decederit sine liberis, aut
 filij sine descend. et hanc conditionem in simplici
 non converti iuxta Olandi doctrinam. defendit *Ca-*
vanate conf. Pet. h. seus si ad hunc conjecturas quo
 succedant fideicommissi perpetuitate, ut idem pro-
 sequitur *conf. h. usq. ad do.* Sed si expressim orave-
 ritur heres si decederit sine filijs, et filijs sine filijs
et descend. in duobus est substitutum vocati sub
duplici conditione iuxta l. Centurio e. vulgari substiti-
tuone, et si non ratio constet a quo fideicommissum
 relictum intelligatur; alii censent, relictum cense-
 ri a filijs heredis, tanquam vocati ad hereditatem
Somier lib. l. var. c. 5 n. 13 *Cancer lib. 4 var. c.*

l. ex n. 23 Pontaneta de pacis p. l. clau. A glo 2A
 n. 6 Riveus d. 63 n. 13. alii putant relictum ab
 ipso herede sub duplici conditione Peregrinus de
 fideicom. art. 12 n. 3. Casanate conf. A n. 118. Castillo
 lib. 6 controu. cap. 42 ex n. 47. alii relictum pu-
 tant, à filij hereditij tanquã ab intestato de-
 succentur, ei qui substitutione fecit, Taxer ad
 l. C. de fidei. de h. 2. qum regitur Caxena
 resoluc. A n. 60. Intendunt vero condicio si fi-
 ne liberi decerit, intur ad exclusionem substitu-
 ti, ab herede filio relicto, l. eud. Abu. 102 de cond.
 et demonst. cuius decisio in hoc Regno locum ha-
 vere defendit post Stolinum Post. V. filij n. 117.
 = d. formula verborum qua solet heres alii he-
 reditatem restituere, etat in proivita heredita-
 ty alienacione, tan in vita quã in morte
 nuã in filio vel alijs personis à testatore con-
 templatis, q. fideicomisum contravenzionale vo-
 catur, quia non volum per vitam heredis
 dupacionem, sed etiam per eius contraven-
 tionem, via aperta successione, fideicomisum
 ut, si hoc proivicio non simplex sed ventita sit
 ita ut recte intelligatur testatore vole perpe-
 tuo bona manere in familia, et q. vadant de
 descendente in descendentes. tunc fideicomisum
 etiam perpetuum et fideicomisum est et abso-
 lutum, verum id varie ac varie coniecturan-
 tur interpretes ut videre est apud Inge et
 Alonzo p. l. c. 239 qui alio coligit R. de
 235 et 273. Casanate conf. 36 et Exapi obex.

29 et in motivo h. h. in proc. suo C. p. D. Mar. et
Gracia super abren. loci de Higueruela, lat. 2
septem. año 1629 a pl. L. omnino videndus.
2ª lexorū formula est. quae aperte testator
vult hereditatem aut utilitatem per se vel gradualiter
et successive, q^d dupliciter fit, vel preferendo
omnino masculos feminis, vel equaliter et indistincte
eos vocando, primo modo dicitur fideicommissum
seu maioratus, qualitatis, quia linea equalitatis
sub q^d vocati sunt masculi, excludit lineam
substantialem, quae comprehendit masculos et feminas,
quibus hae ut effectus et proximior ut latis
explicat. Hae con. ult. 69. n. 69. hoc autem fi-
deicommissum substantivum in agnaticum et simpli-
cis masculinitatis, agnaticum est, cum vocantur
masculi sub qualitate descendenti naturaliter
per lineam masculinam, seu artificialiter dum
linea a femina incipiat, ut tradit. Hae et
Matrimonialis b. l. cap. 8. n. 17, vel cum vocan-
tur simpliciter masculi cum prelaciónem femina-
rum concurrentibus urgentissimi coniecturis, quae
factum videant agnacioni conservanda
causa, ut uterunt ad. con. ad Molinam et Sup.
primos. lib. 2. cap. 6. n. 2. et preferantur motiva
C. D. A. in proc. D. Petri Georgii Fernandez et Allez
sub abren. año 1666 et 3^a. Fideicommissum in-
tellectus masculinitatis est, quo semper feminis pre-
ferantur masculi et solam masculinitatis equali-
tatem, q^d circa alio explicat. Suelves. femic.
2. con. 6. per tot. Tandem 2° motivo fideicom.

relinquatur indutinetis, vocato Stanculy et fe-
 minis, q^d regulare vocatur, tunc quia re-
 glulis viris conformitur, ut obierat Molina
 de H^uo p^{ri}mo lib^o 2 cap^o 4 per tot, et praeter-
 tum, a n° 23 et ibi adiens, tum etiam
 quia in eo servanda communis regula, unus
gradus sexus et etatis: hoc semper in tri-
 bunalibus admittum reperimus, ut compro-
 vat d^o Elhanuel Rodrygas in speculo vera juris
 prud^o lib^o 3 dicitur 2° Fontanella dec^o 33, Cen-
 tal in adit. ad Texorinu^m art^o 20. bl^o 35 Casado
 dec^o 208 Sama dec^o 365, etiam in hoc Mo-
 no Caranate con^o 37, et pro similibus moti-
 va Inq^uis^o Audientie in p^{ro}ce abel d^o Joseph An-
 tonio de Suarez, et Cordan sup. ap^um Vazo-
 nis de Torrey lat^o die 24 Julii ani^o 1678.

Paulus Mei 25 De simulis abbas

8

Indice el Primeroy 2.º Libro

v

Vide Molinū Vtiam fol 215 col 2

2

Fructus dotis non desentur soluto matrim.
onio Suelbes cons 66 lib 1 n 18

Pauper est qui non habet unde comode vivat
sicut dicitur in conditionem Sexto & Ali-
mentis q. 3. n. 2. Ramona cons 25 n 17, et
quibus preuenitur pauperi nisi contrarium,
brovetur l. si vero § qui pro ut si qui satis-
dare cogantur, vide rationem apud Antonium
cons 68 col 1 n 8

3

Possessio immemorialis non vivat, ubi appareat
re titulo vicioso seu infulto cons 3 p 4 n 124.
Franco

4

Processus executibus est nullus si executantur
bona immobilia, prout quod movibilia, et si de hac
diligencia non constet obis fin de fidelitacionibus
l. a dno Pio § in vendic § de re iudicata
Port V. volemnia n 6 Molina de prima lib 4
cap. 7 n 24 ex processu nulli, nulla condemna-
tio sortiri potest, ac per consequens nulla est
sententia lex § condemnata § de re iudicata, Bar-
rosi in com ad ut de apren fol 364 n 1
videndus Socinus reg 122.

5

6

Videtur locum habere tan in bonis exidentibus
in uno ubi via contrarij quam in
exluentibus in alio Baxdaxi in for q^o Nipa
curcia fol 43 n° 6 Vide Celso Hugari videtur
tatem habens tenetur filio trunonui alle
re vel vana desamparare Suelbes conf 37n

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to fading.

Several lines of handwritten text in the upper section of the page, also largely illegible due to fading.

Liber 3. Titulus V. de hereditatibus

Sacra Nota ut tentata Farnacis declinatio nos.
Decis. 325 per tot et supra Aud. in causa Ape-
lacionis Corregi Melchioris Jara delatatus sup
absen. comitatus de Atares die 10 Decemb. anni
1680: cuius motiva consulas fol. 10.

Titulus 2, 3 et 4 de Legitima Ag:

Vide Georgijus lib in Decop apud Par. Paris.
 litera d dicit lo, ubi ex ase. de donacione
 alimentorid causas, illegitimi factas, eiusq
 valore tractat.

Titulus 10, 11, 12, 13, 14 et 15, Quibus mo-

Et sic post longam disputationem in com. Imp. A
 decusum refert Minusioerus cent. 1. oba. 1. et
 comprobat Joanes Copen lib. 2. oba. 1. orac. oba
 6. et sic creditor ex mutacione monetae
 nihil vel detrimenti vel comodi vincit, cu' ulti-
 macione facta secundum tempus contractu
 nihil, vel plus vel minus tempore solucione
 recipit quam numeravit.

Titulus 16 usq^o ad 22 de Fideiussoribus

1 Sed an lite jam cepta, cum non principali sit
detur q^o non ex l. quocumq^{ue} N. S. i. creditorum 3 de
peculio.

2 Unde Notario successu notulandi licet
clausulae ceteratae q^o in abbreviata seu ma-
trice rogati reperiantur, in protocollo extendere
ac etiam in particularem edictum et consueta-
dinem ipsius notarii rogati. C. D. T. A. in proc. Ja-
covi Adovida sup. apum. gratiam die 7 Octobris
anni 1658.

Fideiussor potest recipere a principali pecuniam pro
fideiussione, ratione perjudicii, q^o in laudando, et
molestando se exponit: sicut principali sit de-
bitis

cerante fraude creditorum, et ideo creditor etiam
potest accipere a fideiussore ut a fideiussione
liberetur. Cominper ad Cauiampl. cap 2 interij n. 10.
imo licitum est inconsciencia cerante fraude, et
ex accipiendo quid moderatum. Castillo lib 3 cont.
cap 23 n. 11; et si quantitas sit excessiva iudicij
arbitrio moderatur. Marinus lib 2 resol. cap 7 n. 4
Et quae quantitas sit moderata Tomus Dupius cap
per vectig. notab 659 n. 9 de donat. int. dix. et 172

[The text on this page is extremely faint and illegible, appearing as ghosting or bleed-through from the reverse side of the page. It consists of several paragraphs of text.]

Titulo 22 us' ad 24 de Emp' et Ven-

Emp'ou de colecciono tenetur

Enú' in instrumento denunciatio renunciata sit
debet Ventitori denunciari. Si dicto alias non te-
netur

Y la denuncia e mala voz no se ha a hacer
al extraño de la cosa, e la sujeción, sino a es-
tar. Hermodillas en la ley 32ª pleita. n. 36.
de otro modo no le perjudicará a ellas.

Y el Sta-
xido debe denunciarse a la mujer a pleito de
la cosa dotal, q. le han quitado. Hermodillas
l. 32ª us' bar. n. 36.

Y si el comprador a
quien se le a quitado la cosa, pide a Ven-
tor el precio, vea el q. la cosa tenida al
tiempo de la venta, pero si pide el inte-
res, vea el valor q. tiene la cosa al
tiempo de la ejecución. Hermodillas l. 32ª n.
37. Guaman q. 35. Graciano d. us. 297,
y 368 n. 34 tom. 2.º y como la cosa padeciere
aumento y disminución, si es mejor o peor;
por esto entraran la expensas, mejoras y au-
mentos con lo q. la cosa se ha echo mejor;
Y así estando en su aduino intentan la
acción q. quieran, si la cosa es peor y

pedir el precio, y si mejor el interés; y
 en este último caso pedir el aumento
 de valor, aunque q'contericas sin obras ni
 industria suya sino p' casualidad; yo com-
 pró una casa en 208, y solo porq' se
 an encarecido vale al tiempo de la evic-
 ción 308 de vera pagar las 308 porq' tan-
 to deo de tener, y porq' pagando las 308
 pagas su verdadera estimación. Item.
 v'd' sup n' 25: Y como en la evicción se
 tenen, raxon de aquello, q' el comprador
 tenen si no se le quitasen la cosa, se le
 valdrían los frutos q' con la evicción. con-
 dio n' 27 = como también a los gastos en
 la instrucción del pleito salario e Aborri-
 to, y Tenes como lo dices el mismo n' 28

Yes de advertir, q' el comprador q' pide
 la evicción; quiere, mas otro fundo equi-
 valente a abstruó e un buen barón, q'
 la estimación del pleito; se le oira si el
 vendedor tiene en sus propios bienes
 otro fundo q' se le pueda dar. Surman de
 evicción q' n' 6, Fontanelas e pactu nup-
 tomo 2 clau 5 glosa 8 part 1A n' 23 con otro:

The first part of the book is devoted to a general
 introduction of the subject, and to a description of
 the various methods which have been employed
 for the purpose of determining the true
 nature of the matter in question. It is
 shown that the most accurate results are
 obtained by the use of the method of
 least squares, and that this method is
 applicable to all cases of the kind.
 The second part of the book is devoted to
 a detailed description of the various
 methods which have been employed for
 the purpose of determining the true
 nature of the matter in question. It is
 shown that the most accurate results are
 obtained by the use of the method of
 least squares, and that this method is
 applicable to all cases of the kind.
 The third part of the book is devoted to
 a detailed description of the various
 methods which have been employed for
 the purpose of determining the true
 nature of the matter in question. It is
 shown that the most accurate results are
 obtained by the use of the method of
 least squares, and that this method is
 applicable to all cases of the kind.
 The fourth part of the book is devoted to
 a detailed description of the various
 methods which have been employed for
 the purpose of determining the true
 nature of the matter in question. It is
 shown that the most accurate results are
 obtained by the use of the method of
 least squares, and that this method is
 applicable to all cases of the kind.

118

13
[Faint, illegible handwriting]

3

Titulus 26, 27, 28 et 29 de Societate

Handwritten title or header at the top of the page, possibly including a date or location.

Main body of handwritten text, appearing as a list or series of entries, though the characters are difficult to decipher due to fading and bleed-through.

Titulus 30 Quibus modis solit

1. Quid si comitat creditorem duplicem apocam si
 ve quitanciam eiusdem quantitatij consecitio?
 pluralitatem sumam primum testatur Taxin.
 frag. cum p. 2. v. identitate n. 5. maxime si n.
 de repetenda pecunia soluto, sed de liberan-
 do debitore avatur. Menog de arvit. lib. 2. cap.
 213 n. 42. unde prolatis per debitorem apocis.
 q. prima facie provocationem solucionij presefe-
 runt, incumbit creditori ad concludendam su-
 marum identitatem, ut provet altera altera
 contineri Favet ad tit. C. a solucione et liberat.
 de h. 22. et comprovat Simon cons. 222 n. 2. et
 sic fuit decisum in R. A. in proc. Petri Pauli Ce-
 vrianus sub deposito 10 Januarii anno 1705 ut
 ex eiusdem motu abunde convincitur.

12

The first part of the book is devoted to a general
 description of the country and its inhabitants.
 The author describes the various tribes and
 their customs and manners. He also mentions
 the different languages spoken in the country.
 The second part of the book is a history of
 the country from the earliest times to the
 present. The author relates the various wars
 and revolutions which have taken place in
 the country. He also mentions the different
 governments which have reigned in the
 country. The third part of the book is a
 description of the different parts of the
 country. The author describes the different
 mountains, rivers, and lakes. He also
 mentions the different cities and towns in
 the country. The fourth part of the book
 is a description of the different plants and
 animals which are found in the country.

The fifth part of the book is a description
 of the different minerals which are found
 in the country. The author describes the
 different kinds of gold, silver, and iron
 which are found in the country. He also
 mentions the different kinds of coal and
 other minerals which are found in the
 country. The sixth part of the book is a
 description of the different arts and
 manufactures which are practiced in the
 country. The author describes the different
 kinds of weaving, spinning, and other
 arts which are practiced in the country.
 He also mentions the different kinds of
 manufactures which are made in the
 country. The seventh part of the book is
 a description of the different sciences
 which are practiced in the country. The
 author describes the different kinds of
 astronomy, geometry, and other sciences
 which are practiced in the country. He
 also mentions the different kinds of
 books and other works which are written
 in the country. The eighth part of the
 book is a description of the different
 religions which are practiced in the
 country. The author describes the different
 kinds of idolatry, polytheism, and other
 religions which are practiced in the
 country. He also mentions the different
 kinds of temples and other religious
 buildings which are found in the country.

2 Similiter; si solutio sit facta posteriori creditori pa-
rem hypothecam habenti cum anteriori, ipsi anteriori
creditori avocationem pecunie posteriori solutio-
non conceditur. Pastor inter dec. Sese d. h. 6 n. 45:
et in Azo ad eo et hoc receptum ut nec qui liter
pendente erguenda reuocata obtulerit, a comitibus Cu-
ria alio articulo victo fructus perceptos, auocet
seu recuperet, ut refert iudicatum Pastoris d. decij
h. 6 n. 22.

3 Similiter imaginaria solutio est uicendum quod ex accio-
num confusione resultat, et licet locum habeat in suc-
cessore uniuersali, tamen diuersimodum fit cum deutor suc-
cedit creditori vel etiam in casu indistincte solutio obli-
gatio personalis et hypothecaria quia incidit in casu a quo
non poterat incitari. Verum in casu, si succedit in uo-
cabiliter idem est dicendum; si uero reuocab. hypo-
ca non extinguitur sed actionis exercitium suspen-
ditur, dum actio et passio in eadem persona concu-
runt. Caspar Med. de annis uerbis lib. 2 q. 13 Sese
d. 46. Card. de Luca de cred. in sum. n. 22. et seq. Gra-
nate conf. d. 3 n. 22. unde annis uerbis pensiones non
currunt nec peti possunt. A. A. in proc. Vicari Ven. et
Cap. S. Jacobi Leris. sup. aprem. in prop. die 16
Junii anno 1706. Verum si hoc res a creditoribus post.
conueniatur, se tuetur cum anteriori suo credito:
Unde hic fit et confusio actionis in heredis preiudici-
um, siue ut aduione hereditatis, ulum damnus sen-
tial. Sese d. 46 n. 30 Peregrinus a fiduc. art. 35 n. 15.

Titulus 1. 2. 3. 4 et 5 de obligation.

Fur simplex in Aras non paret immunitate si furtum sit commissum in eodem Regno seu si in alio; et sic accipiendus Bardaxi ubi nup n. 2. sic decisum per Cancellarium Comp. año 1718.

Laicus inuixiam uxorem clerico inferens non incidit in penam canonis si gelus suadente diavolo 17 q. 4. et puniendus est minori pena quam plecteretur realis, Insuper Frances et Vniuersitati trae de comp. q. 73.

Dominus fuculi non potest occidere animalia si tamen occidat ea apertus contra eum pro damno dato non vero criminaliter; Et tunc Dominus animalis mortui non tenetur recipere in computum corium et carnes. Contrario Decis. 25 n. 18 et 19 et de, ubi quod procedit etiam si animalia mortua sint gallinae.

no

Non potest agere nec perseverare in lite Flore in litem uiuando S. 15 n. 3. pl. 212 et Lanfranco e Briano in practica judicialia C. 7 n. 3; quod locum non habet in homicidio, quia per peritlen

cia non potest vocari, nec alia delicta q^o
non sic verbalit^r inuicem dant. d. l.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

A

Titulus 6 e Accionibus et

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text at the bottom of the page, likely bleed-through.]

2 Quid si tantum habeantur pro nominatis et conspon-
tatis et non adstantur verba pro specialiter oblig-
atis? Hanc obligationem esse specialem asserunt
For. Obligatio n. 15. Cuenca ad Comandam clau-
19. n. 8. Ceterum si in ipso contractu, euent alia ve-
na nominata specialiter obligata, credere priorem
obligationem non esse specialem, sed generalem
ex defectu voluntatis contraentium, qui cum om-
nia bona habeant pro nominatis et consponsatis,
tantum voluerunt in vna realiter designata et
nominata in instrumento specialiter obligare, et
ideo ex frequenti Notariorum vtili ad velle qd
omnia habeantur pro specialiter obligatis ad tolen-
dam ambiguitatem voluntatis deutoris, et idem
inuit for. 2. de rei vindic. et sic decimum in proce-
suminari Ecclesia Dna. Mariae Magdalene huius
Civitatis sup. apen. in R. A.

S

3 Si prior creditor conveniat, ut inferior creditor de-
bitum cum erigat, an prejudicet anterioribus et
quomodo salvandus in l. aver. p. 3. cap. 13. §. unic. per. tit.

1 Similiter instrumenta extra regnum confecta p^{ri}uilegiis
 legitime exigui possunt si ibi similia in hoc Reg^o A.
 confecta eodem gaudeant p^{ri}uilegio, prout in l^{it}eris
 l^{it}eris e^{ss}et p^{ri}uilegiis inst. an^o 1678. qui de iudicis
 executionis et p^{ri}uilegiis et accipiendus R. A.
 in hoc Jo^hanis Fran^{co} Calvo sup^{er} uno honore Ducis
 Villahermosae

Titulus 7. Quod cum eo qui in

✓ Censuræ exactæ ultra, annetum et legitimum precium non est nullus ex capite vana, sed venit adducendus; et hæc reductio non debet fieri imputando in sorte præteritæ q̄ est exacta ultra tertium precium, sed potius in futurâ ^{perceptione} solutione imputandum. Oleva de cessione iur. iur. q̄ lo n̄ p̄o.

Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

18

Tratado de Aboloxio o

Esta materia del Retracto q^e en las practicas de este Reino todo^s los dias se venia es muy necesaria y por ello he reuelto poner algunas noticias de ella para mi manejo:

Primera^{te} veno que personas pueden retraxer 2 en q^e cosas haia lugar el retracto. 3 q^e personas se prefieren en el retracto 4 q^e sea necesario p^o dho retracto. 5 de algunas especies de las materias

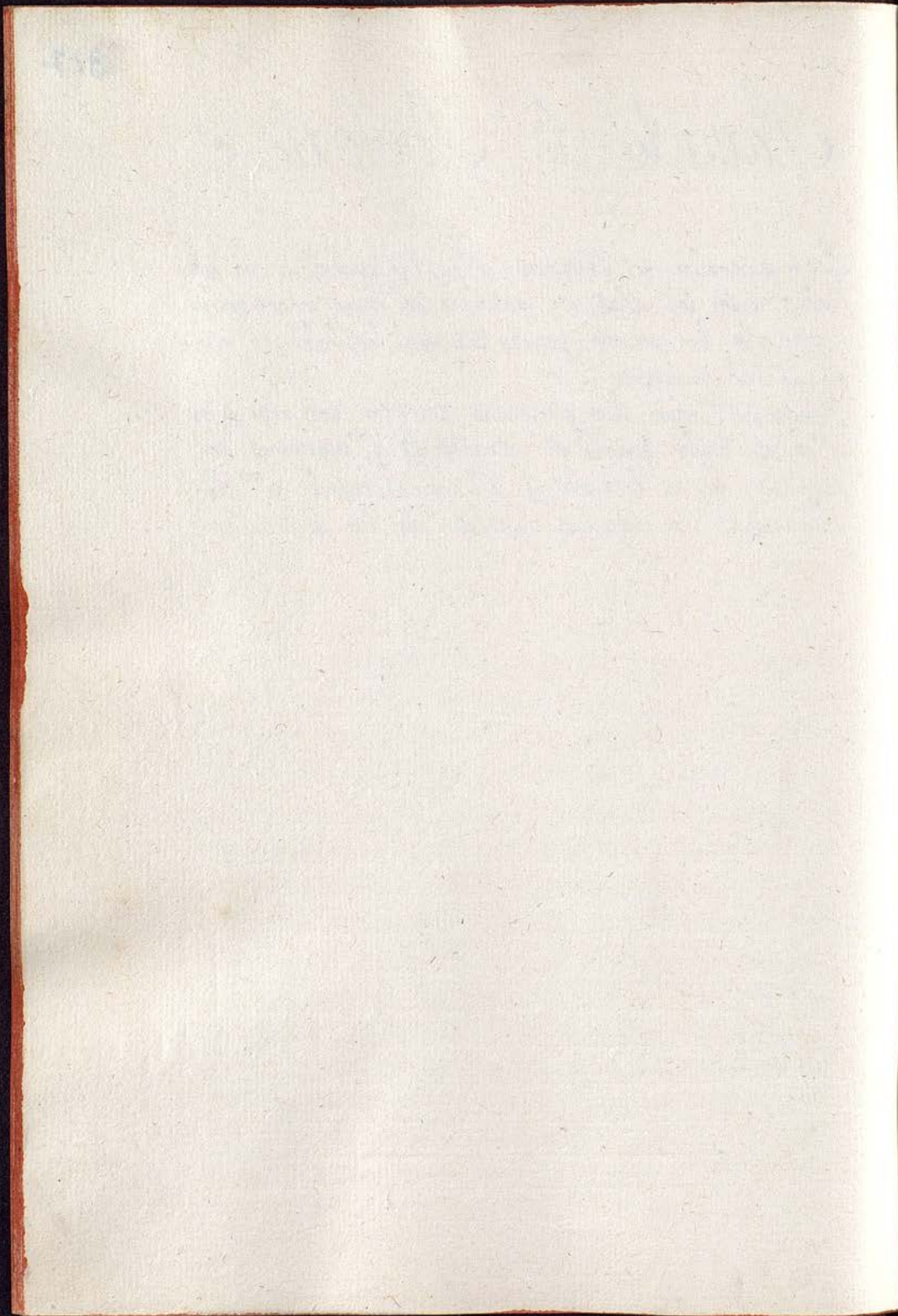

Que Personā pueden retraer =
Retraer es un dño q^o le compete al consanguíneo del
q^o vende unas cosas, en fuerza del Tercero, p^a retraer
del comprador las cosas vendidas con consignación
de su precio. P

Puede retraer el deudor las cosas que
haviendo vendidas por justicia (cuo dño llamamos mo-
deración) dentro de diez días después de la venta
en los bienes rústicos; dentro de diez dños en los muebles =
Muebles fol. m. el proceso de inventario año 1646
en la ruy Molino fol 58.

Puede retraer el pariente no solo dentro del quarto-
grado como en Castilla por la fo de Toro sino que
tambien los demás.

Puede retraer la nobleza el fundo ò caua q^o necesita
p^a su construcción ò ampliación Valenzuela conse-
14 n 132, y aun puede competir al señor a la venta
Gomez in lege de Fauri n 27 Bobadilla 13 polít cap 6
n 26.

Puede retraer el S^o del cono las fincas afectas a el,
cuo dño passa al ceñonario ò sucesor Oleas de ceñ-
ones lura tit 3 q^o 2 n 31.

Puede retraer el hijo u otro descendiente exheredado. Gomez in leg 1o n 5

Puede retraer el hijo q' renuncio con juramento, Gomez en las herencias de su Padre o ascendiente. ad leg 1o n 6

Puede retraer el hijo, heredero del Padre q' vendio. Fueraquel de retracto fol 127 Gomez in leg 1o n 1o

Puede retraer el Clerigo las cosas vendidas por su Consanguineo; y el Consanguineo las cosas vendidas por el Clerigo. Guiterres lib 2o pract. en la 166 n 5, Gomez in leg 1o n 7 conrada decis 160 n 1o et 2o

Puede retraer el heredero extraño, si el pleito sobre las cosas huviere sido conutado con el Jertador. Olear de ceu un tit 3 q 2. lo contrario tiene Fueraq fol 166

Puede retraer el condenado a muerte natural o civil, pero no el condenado a muerte natural Gomez in leg 1o n 11

Puede retraer el Tuer en su territorio Pomen leg 10
n 1a.

Concurriendo muchos consanguíneos a retraer la cosa
vendida, se prefiere el más propiño; y estando iqu-
almente en grado todos se admite pro rata iqualm.
Tiraq & Molo. lib 5. y glosa 8 58 = l. 7 us lib 5 Neap.

Concurriendo muchos consanguíneos en iqual grado, y des-
pués aun tiempo, iqualm se admiten, a no ser q
se se pre- el uno antes hubiere pido el precio q entonces es
fiere. Molo. Puede retraer el consanguíneo más propiño, las cosas
vendidas al consanguíneo menor propiño, y el iqual
al comprador se admite por la parte que le toca.
Tiraq. n. Putierrez lib 4 q 148. Pomen in leg 10 n 10 Molino V con-

sanquíneo fol A
@ siempe Tiraq.

Se prefiere al retracto el pariente o hermano entero
al de mitad, aunq la cosa sea e aboloio e los 80
Pomen in leg 10 n 4. Franco

Puede retraer el consanguíneo aunq loy contraíente
le haian oído si queria retraer, si callo; pero no si as-
pundió q no Pomen in leg 10 n 14

Puede retraer el consanguíneo q^e se allo presente
à la venta y calle Somca in leg^o 116, pero haripa
como l fol 333 dice q^e si se allo presente, o intervi-
no como testigo solo podras dentro de diez dias

Puede retraer el consanguíneo la cosa vendida p^r
otro consanguíneo, q^e la retraro del extraño Trag.
fol 118 Somca d^oa ley n ésto es el mismo con-
sanguíneo q^e la vendió al extraño

Puede retraer el dueño del Em

Puede retraer el deudor à quien se huviere
cedido el d^o e retraer p^r el consanguíneo
deudor, y aun puede tomarse por Jurado:
no teniendo el deudor consanguíneo. Trag. d^oa
donde se dexa cobrar Trag fol 406
pero el d^o
e retraer no se puede ceder

Quando el Laico vende al Laico, el Clerigo con-
sanguo del Laico vendedor puede retraer 3.
Quando el Clerigo vende al Laico, el consanguo del
Clerigo puede retraer n se: Quando el Laico
vende al Clerigo el consanguo del Laico puede
retraer n 15 con el Post de consort cap 34: Ju-
ando la Yglesia es comprador ay lugar al
retracto contra ella n 16: Quando el Clerigo
vende al Clerigo, el consanguo del vendedor pue-
de retraer 19: Si se vende al Monasterio lo
consanguineo el vendedor pueden retraer 28:
Quando el comp^o y vend^o son Clerigos el retracto
se ha de intentar ante el Eclesiastico 23
Quando el vend^o es laico y el comp^o Clerigo se
ha de intentar ante el Eclesiastico 26: Quando
el Monasterio es comp^o ante el Eclesiastico 28:
Quando el comp^o es laico y el vend^o Clerigo se
ha de reconvenir ante el Secular sea el que
retrae clerigo o laico 29: Contra de de-
1683 Y en la decis^o n 30 dice q^o quando
el Secular es reconvenido p^o retracto de verbo
ante el Secular del territorio donde esta si-
ta la cosa; aung^o en otros q^o dicen q^o en
domicilio el comp^o. Si el Clerigo es comp^o
deve ser reconvenido p^o el retracto, ante el
Eclesiastico, y hacer allí el deposito, Bardaxi
al fuero A com divid n 8 Franco tomo 8 p^o 360.

No puede retraer el hijo natural,

Ni el bastardo; ni el hijo legitimo del Bataxo
 vnos quando pueden suceder ab intestado
 Tiaq. 8 glo. 8 n. 6.

Ni el legitimado por rescripto del Principe; ni, por el
 Matrimonio; ni el hijo adoptivo; ni el ^{capitular} legitimado
 Tiaq. 8 glo. 8 n.

Ni el Monasterio en la cosa vendida por el con-
 sanguineo del Monje, Tiaq loco citato: Comen in leg
 1o n. 2. Contrada Decis 160 n. 22

Ni el consanguineo puede retraer la cosa del Mon-
 je consanguineo, q vende el Monasterio Comen in
 leg 1o n. 10. Tiaq 8 glo 8 n. 12

No puede retraer el consanguineo q preta su conser-
 vamiento p^a la venta Tiaq glo 8 n. 133, entendiendo ser
 expreso, notacio Comen in leg 1o n. 26

756
No puede retraer el Socio la cosa comun vendida
por su convocio Franco como

No puede retraer el consanguíneo q^e no quiso com-
prar la cosa vendida por el Consanguíneo, Titul.
fol. 130

No puede retraer el consanguíneo la cosa, q^e ha vien-
do la vendida anterior^{te}, por no haverla retraído, la
otra cosa el consanguíneo, volúo á su poder, y despu-
es la vuelve á vender Como en leg. Toñ. 24. Titul.
fol. 130. por haver ya salido de la familia,
y la cosa, mas sea enagenable, siempre es
enagenable.

Pero q^e vera si v. o. el vendedor, q^e el pacto
se retrayendo, y despues la volúo á ven-
der, podria retraer el consanguíneo; pare-
ce, q^e si el pacto fue pucuo incontinenti en la exis-
ta e venicion podria retraer; pero si fue pucuo e
despues no; la raxon es porq^e como dice el Partido e las
costas cap. 10° de Regg. el q^e recobra la cosa vendida
en virtud del pacto reolutivo pucuo incontinenti en el
contrato, la adquiere con la qualidad antigua del con-
vocio; pues se tiene como si siempre la huviese.

conservado en su patrimonio, y como si nunca la,
hubiese enagenado; pero si el pacto hubiese sido
buelto despues de nueue, la adquiere con diversa
qualidad. Traq. de retractu com. § 2 glo. 1.º n.º 17.º et 6.º

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text.

Fourth block of faint, illegible text.

Fifth block of faint, illegible text.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

En que cosas

Hay lugar al retracto en la vendición de bienes
sitios dentro de año y días de la venta, extra-
judicial ignorandola por la e comuni suñdundo
y sabiendola lo dize dho por 6.

en la venta judicial deve retraerse dentro de
dos meses, por unico lit q' longa lugar el vene-
ficio de la vaca año 1678

pero no hay lugar en la venta de muebles.
Lo dho q' en la venta extrajudicial hay año y
días p' retractar, se entiendo ignorandolo; pero ha-
llándose por retiro en la venta, o habiéndose
la notificado no tenexa lo días por la e com.

Hay lugar al retracto en los bienes vendidos por
el padre, y havidos de su abuelo u otro ascendien-
te

Hay en la vendición pura desde luego, y en la
condicional desde q' se verifica la condición =
Fuag fol 134

Hay lugar en la vendición pura, aung' lo contra-
iente se haian apartado e ellas la rreca Decisión
79; Fuag fol 10. y verca admitido 1.º el consang
del vendedor, y el 2.º el el comprador fol 18

Hay lugar en la vendición condicional, aunque los
contratantes, se haian apartado de ella, despues
de verificadas las condiciones; o antes como la en-
trega hubiessen sido echas tambien antes de verifi-
carse la dha condición; pero no quando se apar-
taron antes Fuag fol 38.

Hay lugar en la venta à carta de Gracia. Como en
in leg 10 n 18, y si dentro del tiempo p^o retraxer concurre
el conyanguineo y el vendedor este se prefiere al con-
yanguineo; y si el conyanguineo retraxer puede el ven-
dedor con dho pacto retraxer del conyanguineo Como
ubi sup n 18: porq^o como dize l. de d. Al. n 15 el
q^o retraxer la cosa vendida à carta de Gracia
lo hace con las mismas condiciones q^o la compra
el comp. p^o subrogarse el contrato en su lugar
Hay lugar en la venta de bienes muebles que son
accessorios à los sitios q^o se venden Fuag fol 164.

Hay lugar en las cosas sitas q^o se dan in solutio
por otros muebles Como en in leg 10 n 20. France tom
pero, no en las cosas sitas q^o se dan en pago por otros

Hay lugar fol 233.

hay lugar en la dación in solutio scilicet necesse-
ria et ea voluntaria. Subiexim lib. di. gust. 176
aunq no hay en la voluntaria segun Bradari ad for. 14
comp. dividundo n. 3

Hay lugar al retracto en la venta de las sexidum-
bry preteritas y en todo el dño de Paceri fol 50.

Hay lugar en la donación honoraria; pero no en las
voluntarias fol 46. ni si la cosa es dada en
empresarioz como perpetuo, aunq haya intervenido al-
guna pecunia; anores sea tanta, y tan pequeña la ven-
dicion q mas q dación sea vendición. Brad ad for. 14. com. 2. 1.
Hay lugar en la venta del censo; y el retraente ad-
quiere las pensiones pro rata fol 73.

@q no hay lugar en el censo Cautillo lib. 1. controu. cap. 6. n.
21

Hay lugar en la venta al fiado pero deve el comprador
dar idoneos fianzas de pagar el precio en el
tiempo convenido. Gomez in leg. Tom. 2. 2.

Hay lugar al retracto: por el nieto, en las cosas vendidas por otro nieto, la q^{da} fue del Abuelo comun, aun q^{da} su padre no la huviere poseido: tambien puede retractar el nieto las cosas, q^{da} de su Abuelo tubo su Ho y la vendio. *Comen in leg Tom 3*

Hay lugar al retracto; en la venta del derecho de retracto en virtud de las cartas de Pracion. *Prag fol 66 et 783*; Esto es ya se reservase la facultad dentro de algun tiempo o perpetuam^{ta}

Hay lugar en la venta; con condiciones q^{da} si el comprador no retracta sea por no vender. *Prag fol 40*

Hay lugar se se vende la herencia o su cosa o parte. *Prag Ho*

Hay lugar en la dacion in solutum

Hay lugar en las transacciones

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten mark or signature at the bottom center of the page, possibly a date or initials.

No hay lugar al retracto en las cosas vendidas por el Padre, si el la adquirió sin heredarlas de su Padre.

No hay lugar al retracto: en las cosas permutadas.
Gomez d. l. n. 12

No hay lugar al retracto en la venta de las cosas comunes ^{por} franco tomo

No hay lugar al retracto: en las cosas dadas en venta; si por ellas se dio otras cosas, y dinero pero la cosa dada era mayor q^e el dinero, por ser permuta: pero si el dinero era mayor q^e la cosa q^e juntamente se dio con el, haunra lugar por ser venta. Gomez in leg. l. n. 15

Y tambien si el dinero era igual a la cosa

No hay lugar al retracto en las cosas hipotecadas; an-
siquiere huviere obligado o hipotecado por tanto pre-
cio, q^e equivalga al valor de las cosas ~~venidas~~ hipoteca-
das de tal suerte q^e no haya esperanza de lucion
Comer in leg 10^a 23

No hay lugar, en la venta pura, sino
por el nacido al tiempo de la venta; y en
la condicional, al tiempo de la condición Fig.
fol 827.

185

185
The first part of the book is devoted to a general
survey of the history of the world from the
beginning of time to the present day. The author
has endeavored to present a clear and concise
account of the most important events and
characters of the world's history.

The second part of the book is devoted to a
detailed account of the history of the United
States from the first settlement to the present
day. The author has endeavored to present a
clear and concise account of the most
important events and characters of the
United States' history.

The third part of the book is devoted to a
detailed account of the history of the British
Empire from the first settlement to the present
day. The author has endeavored to present a
clear and concise account of the most
important events and characters of the
British Empire's history.

The fourth part of the book is devoted to a
detailed account of the history of the French
Empire from the first settlement to the present
day. The author has endeavored to present a
clear and concise account of the most
important events and characters of the
French Empire's history.

The fifth part of the book is devoted to a
detailed account of the history of the Russian
Empire from the first settlement to the present
day. The author has endeavored to present a
clear and concise account of the most
important events and characters of the
Russian Empire's history.

345

248

The first part of the book is devoted to a general
 history of the country, and to a description of the
 various tribes and nations which inhabit it. The
 author has collected a great deal of information
 from the journals of the early explorers, and from
 the accounts of the missionaries. He has also
 made a great deal of his own observations, and
 has been able to give a very accurate and
 interesting account of the country. The second
 part of the book is devoted to a description of the
 various tribes and nations which inhabit it. The
 author has collected a great deal of information
 from the journals of the early explorers, and from
 the accounts of the missionaries. He has also
 made a great deal of his own observations, and
 has been able to give a very accurate and
 interesting account of the country.

The third part of the book is devoted to a
 description of the various tribes and nations
 which inhabit it. The author has collected a
 great deal of information from the journals of
 the early explorers, and from the accounts of
 the missionaries. He has also made a great
 deal of his own observations, and has been
 able to give a very accurate and interesting
 account of the country.

El tiempo para retraxer en la venta ju-
dicial corre desde el día del remate; y en
la extrajudicial desde el día de la venta,
y esto aung^e la tradición, sea ficta (aung^e
el Somen. dha. ley lo diga q^e sea la verda-
dera tradición), pero no corre al ignoran-
te, quando se origina la ignorancia por
culpa dolo, ò caliditate, el comprador, ò el
vendedor, p^a q^e no retraxa, y esto aung^e la
ley diga q^e corre contra ignorantes y auerentes.
Futierrez lib 2 que l^o 1° que corre el tiempo
p^a retraxer desde la venta, y va entera. Baxd ad h^o
A com. dha. n° 1°; que corre desde el día de la
venta aun antes de la tradición y numeración
al precio Covarrub. Svar, cap. 12 n° 5

El dho tiempo no corre de momento ad
momentum, ni el día de la vendición
se cuenta en dho termino; aung^e diga
la ley que corre à día vendiciónis, ò
vend^e ò vel ad vend^e. Futierrez ubi sup. que
l^o 1° porq^e regularm^{te} el día del termino no se com-
puta en el termino; aung^e el Somen. en la ley 1^a el
Fro diga en el n° 1°, q^e corre de momento ad momentum;
y en la nota à dho numero, ubi se ^{reclama} el día de la vendi-
ción, se cuenta en el termino. Diferentes opiniones

El menor no tiene restitucion el tiempo
 reexaminado p^o retraxer Subterreos ubi sup.
 q. 162. Caung^o Subterreos ubi sup. q. 162.
 q. 162. ubi lib^o Recop.

Siung^o el q^o retraxer deuo jurax quere p^o el
 la cosa q^o intenta retraxer; contodo aung^o
 retraxida la benda al extraño no se ad-
 mite prueba contra el juramento Badd ad for
 Acom buid n° 8.

En el retracto legal no se admite representacion
Olea. e centon. iur. lib 3 q 2

El Pobre q^o retrae
la cosa e mucho valor se presume frau, si ai
algunas conjeturas: Tambien se presume
si ceder al extrano la cosa utraida:

El conanguineo, puede ceder el dño e retraer,
contra el comprador, en el conanguineo
mas remoto, pero no contra el mas
proximo conang.^o el cesionario. Itq^o Olea.
lib 3 q 2.

Si el arrendatario compra la heredad y la
retrae el congo^o duzia la conduccion Itq^o
fol 76.

El q^o retrae en virtud el fuero, o pacto el
molino vendido, tomara las muelas co-
mo las encontrare, aunque fueren nuevas
al tiempo dela venta, y entonces fueren
viejas pero sin dolo el comprador Itq^o
fol 76.

Si el vendedor o conanguineo retrae en la
heredad luego despues dela venta, El com-
prador recobrará los frutos p.^o coex fu-
to el q^o usa el dño, todm si no coex fu-
to, y si coex alguno pro retrae
Itq^o fol 76. quia fuerit n. s. nisi q^o dedue-
ti expen. superat l.

Si el comprador loco la Heredad por cierta pensión pagadera el día 16 de Agosto v. g. y se redime antes pero cogido los frutos la pensión vera al comprador; pero si se redime despues pero no cogido los frutos vera al redemptor; porq se atiende a la coleccion de los frutos, y no al día de la solución, para adjudicar la pensión. *Trat. 1.º fol. 137*

Si se vende la heredad con los frutos, y lo coge el comprador, y despues, la retrae con los frutos tambien, se dividiran pro rata. *Trat. 1.º fol. 136.*

Retraente; los frutos cogidos sin madurar p^o el comprador; los adquiere pro rata desde el día q^o verían madurar, ano ser olidas q^o entorres, veran del comprador. *Trat. 1.º fol. 138.* tambien dice, q^o si se vende la Heredad maduro los frutos, y despues el q^o la retrae, en virtud del pacto o del fuero, la halla con los frutos maduros, pagara los frutos al comprador; y lo mismo afirma Martinus in 2° dudio el arrendatario

Los frutos pendientes al tiempo del retracto //
se dividen pro rata; entre el comprador
y el que retrae en virtud del pacto o
del fuero. Fijaq fol 742; y aunq^e el
Futierux lib^o 2° q^o 173, n° 6 diga que son
el q^o retrae en virtud del pacto

Si el comprador cultiva la Heredad inten-
tivamente, es tenido ala detexionacion
al usug^o retraente; y si no cultiva la he-
redad o no la siembra, es tenido al inte-
res usug^o retraente; así tambien aunq^e el
Arrendatario, no deya percibir los frutos en
la casa arrendada, deve cultivarlas en el
devido tiempo; segun Martino. Fijaq fol 742

Arrendo a B una casa en 200 y B a C, en 400; lo Pa-
xieneg se la retraen en 200 e C, por lo q^o de el paga-
ra a B las 200 q^o vendio demas de la Casa Mexmo. illa
l. 37 glo 3 n° 88.

El conuencione q^{ta} retrae deve pagari
al comprador las mejoras, utiles, y necessarias,
echas asta el tiempo q^{ta} se inicia el
pleito, aung^{ta} sea pobre, anovea echas //
maliciavam; o si el comprador huviere
sido interpelado p^{ta} no las hiciere judi-
cialmenter; o extrajudicialm^{te}, antes que se
le huviere entrecado; o despues si le hu-
viere mostrado la inclusion, al compra-
dor Vere d. Non, y aui si con noticia el
dño las vbiere echo volo vacaras las
necessarias. Vere d. loco:

Retraente Verq^e, no vacaras las utiles
y necessarias mejoras, si son tan gran-
des q^{ta} se precie el retraente a detaxlas
Ina sol. 100, y se vacan, sin contar
los frutos; y es tenido al interere, si no
hace las necessarias el comprador;
Si la cosa mejorada, se retrae; pagara
lo q^{ta} oauto, en mejorarlo, si vale mas q^{ta}
lo mejorado q^{ta} lo oauto; y si vale me-
nor lo mejorado spacara lo mejorado;
pues viembre paga lo menor; y la
cosa p^{ta} evo se ha de estimar, segun
los frutos, no segun su valor //
El comprador las vacaras aung^{ta} perca-
ca si es por su culpa; y sino se le
pagan las mejoras, no esta obligado a
dar la cosa, aung^{ta} le den caucion;

Se puede oponer aun en la ejecución de
la sentencia; y las cobranzas todas aun-
q. el retraente huviere pagado menor;
idem 764 ò 76.

El comprador deve pagar la colecta y
puerta dentro del tiempo dado p. retraer
porq. la p.veia, y p.veias sus frutos.
Frag. fol. 776.

El retraente pagar la Eli. de la prime-
ra vendición; sea en virtud el pacto,
ò del fuero; y el deudor, al acreedor el
instrumento de la obligación; Frag. 76.

Jr. Man. vendió à Carta e Gracia un Campo à N en 1008 con el pacto q^o se lo revendier pero sin decir p.^o q^o cantidad. Quiere una del pacto si estando lo futo pendiente y presuma q^o deve hacer.

Deve el pagar à N la Cu^a e dho pacto; y la q^o sea el Cancey l.^o p. var. cap l.^o n 80. Firaque de retracto pl. l.^o Cortada d. l.^o n 118.

Deve el pagar à N. las mejoras utiles y necesarias e lloq^o p^o perpetua utilidad dela cosa, eneser tan grandes q^o el M se vea precisado de farlo Cortada d. l.^o n 119.

Deve también pagar à N. los pactos q^o hubiere echo en compra Cortada dho lugar n 117.

Deve también el pagar a N. las 1008 eng^o vendió el Campo, p^o entenderse q^o el precio dela reventación es el mismo q^o el dela Venta p^o no haverse puesto, el dela reventación Cortada d. l.^o n 112. Casanato conf. l.^o n 3. Poblez. l.^o p. c. n 27. Solinus V.

Deve estar al arriendo echo p.^o N. Cancer p.^o
 var. cap. 1.º n. 49. Mascul. de S. n. 7. Marcheco
 lib. 1. var. c. 1.º n. 8. Guaba dec. 1.º n. 8. Yolo
 mucho q.^o c. uia. el Cortada en d. 1.º n. 115, yet
 to aung.^o el arriendo sea echo p.^o mucho años,
 anosa q.^o sea fraudulento, y la fraude no se
 presume sino se prueba. = Y en este caso N.
 cobrara la pensión del arrendamiento y las
 entrecara. N. d. le cedora sus acciones Can.
 p. 1. var. c. 1.º n. 49. Molina de Espana p. 1.º
 lib. 3. cap. 1.º n. 8.

Deve tambien estando los frutos pendientes corrian-
los pro rata ho. st. Desde el dia q.^o se contetto
 el bleito, si se pidieron como frutos y desde el
 dia de la Mora si se pide como interes Co-
 var. lib. 1. var. c. 1.º n. 4. Cancer 1.º var. c. 1.º n.
 60. Covar comp. 26. Fray de retrac. S. 3. ob.
 4. n. 4, sacandose antes todas cosas los gartos.
 Canc. ho. luor. p. 1.º q.^o frutos no se reputan
 sino lo q.^o queda valcado garto d. a la l.

pero q.^o sean enteramente e. N. Molina a
 1.º p. 1.º lib. 3. cit. 1.º Cortada dec. 1.º n. 49
 n. 105. con muchissimo. Pero Etaciano dec. 1.º
 176 dice q.^o si el pacto de la venta con dicho
 precio

pacto fue cierto ò el mismo enq^o se vendió
la cosa se ratean; pero si el precio de
la retrovendición fue el q^o fuere, aduici-
tuo se un l'hen Varon, seran lo fructo
del q^o redime la cosa.

Quando quiro retraerlas, la encontro ipo-
tecada p^o N. y aun en poder de un 3.º

La hipoteca se reuelve en virtud de la re-
trovendición. See d 18 n 20: Aung Franco
tome 8 de pactis inter emp. et vend. dice lo
contrario fundado en el Franch. cuyas sen-
tencias aung.^o tenga lugar en dia comun
en el q^o. No pacto no impide la enape-
nacion no ten esse efecto donde la impide.

El q^o ora del pacto de retrovender, sea obli-
gus ò directo reuelve la posesion, no solo
contra el comprador, sino tambien contra
el tercero. See d 17 n 11 d 18 n 74 Casanate
conf 17 n lo Cortiada d 1A d n 56. Post et dicit
V poseio. Post V pactum n 22. con talq^o el
pacto sea puesto incontinenti no ex interuato
Caung.^o Si esta ex interuato tambien se re-
uelve contra el comprador pero no contra
el tercero. See d 18 n 26 Incontinenti es en la
misma Cu.^o ò en el mismo dia ò siguiente
pero no despues. See d 16 et 17 n 28, y au =

nada importa q^o ve alle en poder del 3.º
como lo dice tambien Molino V^o poseio resol-
utus et V^o tributum vez notandum tamen el
segg V^o aprensio fol 23 col 2 vez en eodem pro

Y podria vian contra el comprador y tercero
posedor del pacto e retrovendedor sea obliguo
o directo como este puelto incontinenti sin
q^o le puedan oponer prescripcion alguna
por vez el pacto puelto de este modo in-
prescriptible. Por ad Nicol V^o Instrumentu
n^o Ho y H^o Casanate conf 7 n° 14. Seue d 1 n^o
803 y 807. Alim de prescrio n° 200. Contada
Decis 149 n° 53: pero si el vendedor o su
heredero en virtud del pacto e retroven-
dendo interpelo al comprador o tercer po-
sedor ofreciendole el dinero y ellos lo repug-
naren, y el vendedor callasen o aquies-
cieren por 30 años ve prescribirse. Con-
tiada d^o n° 54. Ytto tal vez p^o
q^o el pacto de retrovendendo ve completa
entre lo villo y no entre lo muebles co-
mo lo afirma Contada d 149 n° 58 et
Belonius de his que fiunt incontinenti lib
1. cap 74 n° 7. Noventus xeriu iudicat lib 2.
cap 4: Por si dho pacto sea directo sea
puelto, ex interualo es prescriptible Alim de
prescripcio. n° 200.

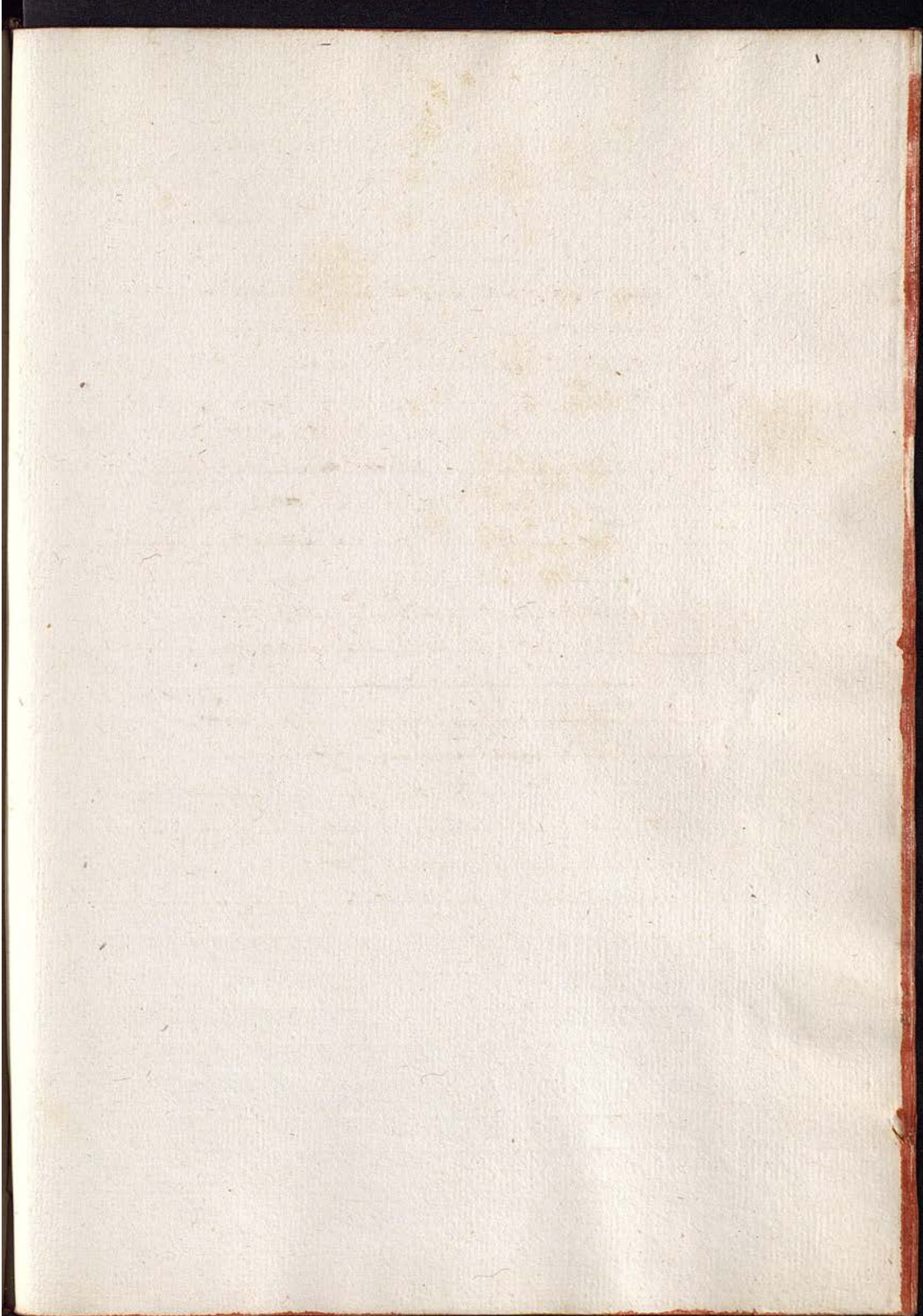

El pacto de retrovendendo se es concebido absolu-
tam, se es p^a haita, cierto tiempo, se es p^a parado
tal tiempo es bálido Contrata. D 143

Pacto retrov^o ~~de retro~~ ~~se es~~ ut Venditori non li-
ceat redimere nisi p^uctibus collectis es bálido
segun Contrata loco citato. Pero el Suelbes conf
13 el lib. 2°

El pacto de retrov^o disminúe la 3^a
parte el valor de la cosa vendida, quando es
perpetuo. Contrata D 143 n 24, quando es haita
cierto tiempo solam^{te} en la 6ª parte n 25, y qu-
ando es p^a parado tal tiempo nada disminúe
el valor de la cosa n 28. Quito valor es el q^o
tiene al tiempo del contrato; reafado los cen-
to y demas q^o hacen valer de meng^a las co-
sas n 13, 16, 17. Pero p^a este pacto se a^o
variazio, o el poco precio, deve ser este meng^a
de la mitad el justo precio en el perpetuo n 12.
quando es haita cierto tiempo almen^o en la
mitad n 13, y quando es parado cierto tiempo
en la 3^a parte e cerca de la mitad n 14

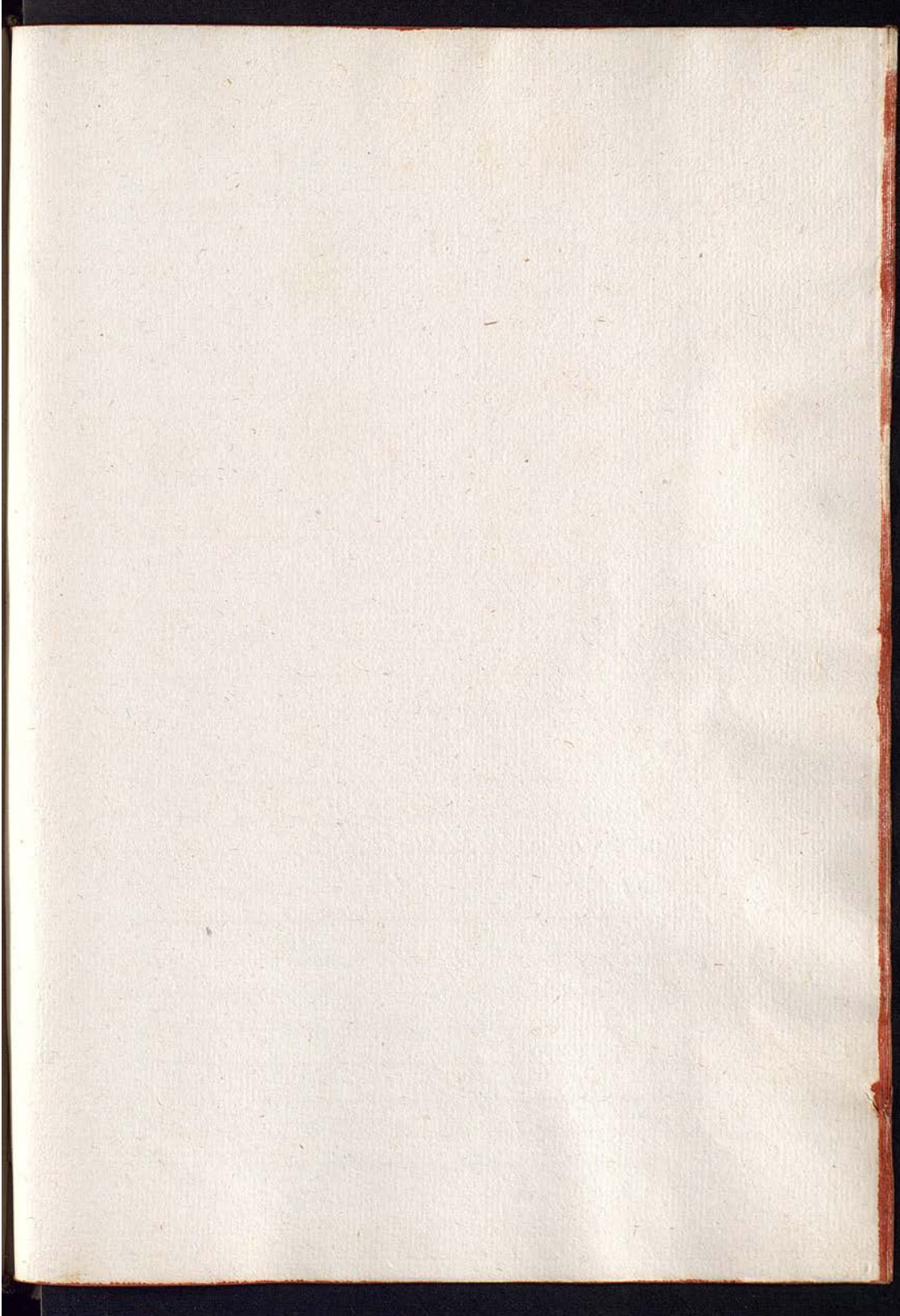

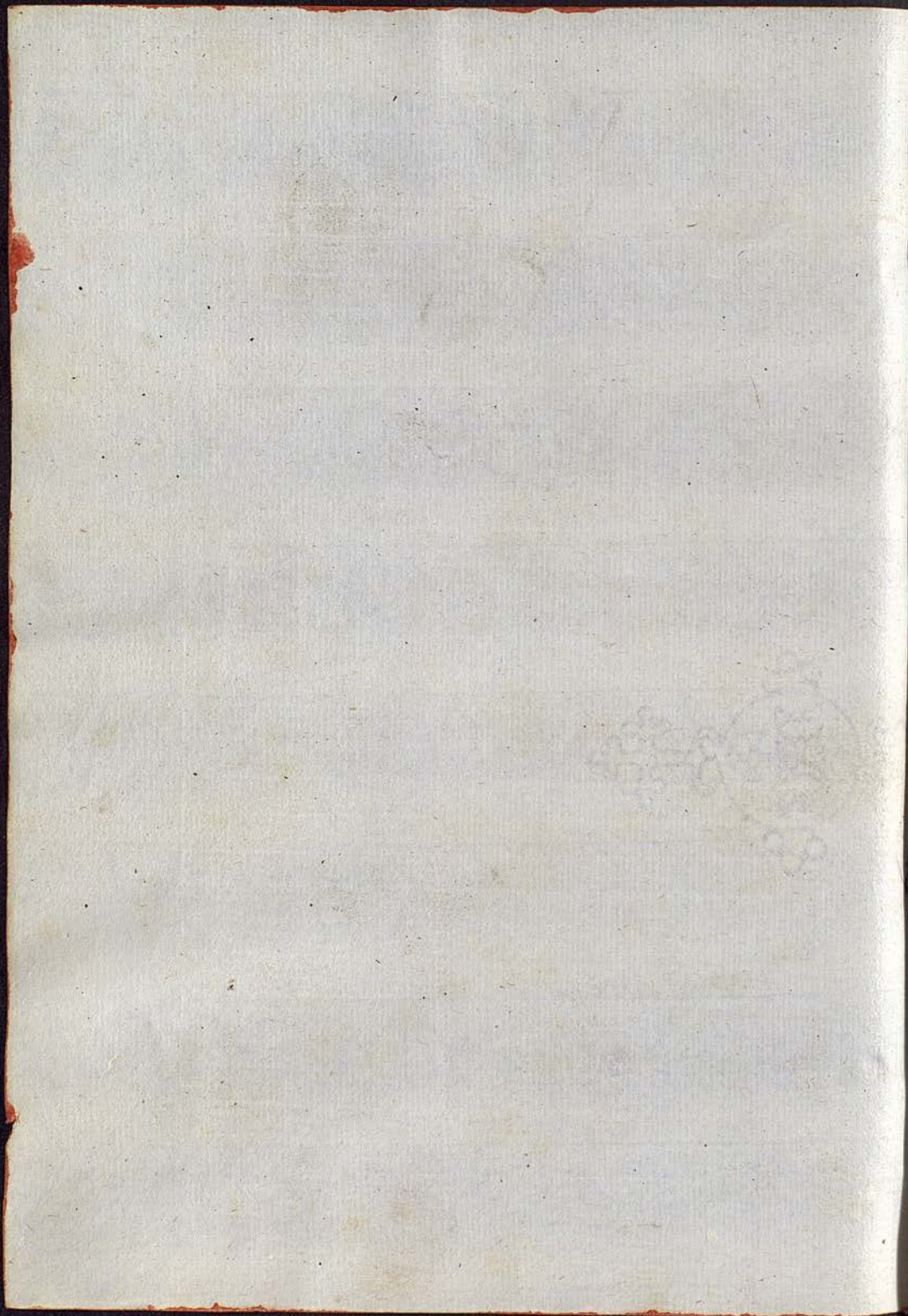

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

104

